

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmae Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

Tractatvs VI. de Superbia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46161](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46161)

tur: si moderatè, dulcem sonum reddunt. Impetus animi obice inuento intumescit: ideo aliquid libertatis cōcedendum est interdum fratribus, ne sicut accidit in doliis ferratis, circuli in eis rumpantur, & fundus exiliat. Castanea nō incisa in igne posita, aut crepat au exilit. Dicitur etiam q̄ terrā morus fiat ex multis vaporibus in visceribus terræ meatum non habentibus: ideo oportet homines ab hominibus non nimis coartati, imò aliquis locus relinquendus est gratiæ Dei & libertati arbitrij.

TRACTATUS VI. de Superbia.

Quare vitia sic ordinentur, & de radicibus vitiorum. Et de ordine dicendorum de Superbia.

PARS I.

DICTO de vitio Gulæ, Luxuriæ, Avaritiæ, & Acediæ, dicendū est de tribus vitiis sequentibus, scilicet vitio superbiæ, inuidiæ & iræ. Cuius ordinis ratio sic potest manifestari. Sicut virtus secundū Aug. amor est ordinatus: sic vitium est amor inordinatus. Amor verò duab' de causis potest esse inordinatus. Est enim inordinatus si sit amor mali. Licet etiā amor boni sit, est tamen inordinatus si sit nimius vel nimis parvus: & hoc secundum duas species bonorū: quædam autē bona sunt parua, scilicet temporalia seu corporalia: quædam verò magna: vt sunt bona gratiæ & bona gloriæ. Bona verò gratiæ intelligimus ipsam gratiā & opera meritoria. Amor ergo magni boni inordinatus est, si sit paruus. Et talis amor videtur esse radix in vitio acediæ. Acedia enim videtur esse paruus amor magni boni: vnde & tepiditas vocatur. Amor vero parui boni inordinatus est, si sit nimius. Et iste amor videtur esse radix in vitio gulæ, luxuriæ, & avaritiæ. Et diuersificatur amor iste, q̄ bona parua amari possunt quo ad dñm seu possessionē, vel quo ad vsū delectabile. Primo modo amat ea auar'. Secūdo modo gulosus & luxuriosus. Vitium verò gulæ & luxuriæ in hoc differūt: q̄ vitium gulæ est amor inordinatus delectationis, qui est secundū gustū. Vitium verò luxuriæ est amor præcipuè illius delectationis quæ secundum tactū est. Amor verò qui est inordinatus, eò q̄ est amor mali, videtur posse distingui in amorē proprii mali & alieni mali. Sed quia nullus propriū malū amat inquantū tale: sed quādoq; ideo, q̄ æstimat illud esse bonū corpori, ideo tantū alieni mali amor radix est in tribus vitiis quæ sequūtur. Et diuersificatur per hoc q̄ in superbiæ peccato est amor proprii boni cū alieno malo. Amat enim superbus sui exaltationē, & proximi deiectio

deiectionē. In peccato verò iræ & inuidiæ est amor alieni mali pure. Sed in hoc videntur differre illa duo vitia: quia in peccato iræ amor alieni mali originē videtur habere à malo alteri. Ille enim qui irascitur alicui, ideo ei vult malum, quia malū ab eo recipit. Ira enim est appetitus vindictæ. In peccato verò inuidiæ amor alieni mali ortū habet à propriā malitia, scilicet à superbia. Inuidus enim ideo vult malū alterius, ne ille sibi patifictur. Vnde peccatū inuidiæ in materia cōmunicat cū peccato iræ, sed finē recipit à peccato superbiæ. His habitis de facili potest videri ratio quare de superbia, ira, & inuidia posterius tractetur: quia hæc tria vitia amorē nostrū inordinatū reddunt ad proximū: quatuor præced. tria inordinatū reddunt ad nos ipsos: inordinatio verò alicuius in se prior est quā inordinatio ipsius ad aliū. Præterea prius est quod animale, deinde quod spirituale. Vnde quū quatuor prima vitia humana sunt, & ita quodāmodo carnalia, in ordine doctrinæ priora sunt. Tria verò quæ sequuntur, quæ diabolica sunt & spiritualia posteriora sunt. Et inter ista tria, prius est vitium superbiæ, quia est occasio aliorū. Et quia præcedentibus magis assimilatur, ideo de ipso primo dicemus. Et hoc ordine. Primo ponemus ea quæ valent ad detestationem superbiæ. Secundo ponemus diuersas diuisiones pertinentes ad hoc vitium, & de membris eius prosequemur. Tertio tangemus aliquid de remediis contra superbiam.

De his quæ valent ad detestationem Superbiæ in communi,

PARS II. quæ habet duodecim capitula.

Quomodo se habeat Superbia ad bona.

CAP. I.

AD detestationem verò huius vitij, Primo ostēdemus quomodo ipsum se habeat ad bona quomodo ad cætera mala, quomodo ad diabolū, quomodo ad proximū, quomodo ad Deum, quomodo ad propriū subiectum. ¶ Notādum ergo quod vitij superbiæ, si iam sunt bona in aliquo expellit: si non sint, ea intrare non permittit: si quæ remanēt, falsificat & inquinat. Ad primum pertinet illud Augustini: Alta siccantur, & ima replentur. Et illud Bern. Superbia siue iam existens, siue non, semper causa erit subtractæ gratiæ. Nunquid qui humilibus dat gratiā humili aufert datam? Ergo argumētum est superbiæ subtractio gratiæ. Et illud Greg. Sicut humilitas omnia vitia eneruat, omnesque virtutes colligit & roborat, sic superbia omnes virtutes destruit & eneruat. Ad secundū pertinet illud, Timor infusa repellit. Sicut humilitas nō solū gratia est, sed etiam vas aliarum gratiarū: sic superbia non solummodo est malum, sed impedi-

mentum etiam bonorum. Vnde quidam sapiens ait Alexandro, quum agnosceret eum superbum: Deus præsto est largiri sapientiã, sed non habes vbi eam recipias. Quod autem superbia bona falsificet, patet per hoc, q̄ ea quæ sunt de genere bonorum, si ex superbia procedãt, vt scilicet fiant propter vanam gloriam, non sunt meritoria, inidõ demeritoria, & videtur homo diues esse, & nihil habet. vnde Bernardus: Magna virtus humilitas, sine cuius obtentu nõ solum virtus nõ sit, sed etiam in superbiam erumpit. Quod etiã superbia bona inquinat, patet per illud Poëta: Inquinat egregios adiuncta superbia mores. vnde quidam: Si tibi gratia, si sapientia, formãque detur, Inquinat omnia sola superbia si comitetur. Superbia est velut quãdã vestis maculata, qua superbi se & suos induunt. vnde Ecclesia. 14. Qui communicauerit superbo, induet superbiam. Et valde mirum est de superbo qui super omnia amat honorem, quomodo vestem ita maculatam vult induere, quæ quicquid in eo est, maculat: Præterea qui ipse vestem istam pallio humilitatis operiat, iuxta illud Grego. Gloriosa res est humilitas, qua si palliari appetit superbia, vilescat. Mirum est, quomodo superbus vestem superbiæ ex toto non deponit, & vestem humilitatis non assumit.

Quomodo vitium superbiæ se habeat ad alia vitia.

CAP. II.

Sequitur videre quomodo vitium superbiæ se habeat ad alia vitia. Notandum ergo quod vitium superbiæ quasi rex est vitiorum. Vnde maximum peccatum vocatur in Psal. vbi dicitur, Emundabor à delicto maximo: id est, à superbia, dicit glo. Et coronam dicitur habere, sed maledictam. De qua legitur Esaiã 27. Væ coronæ superbiæ. Et ad modum regis quando hoc vitium venit ad aliquem, non solum venit, sed adducit magnam societatem vitiorum. Vnde Ecclesiasti. 10. Initium omnis peccati est superbia. Qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis: id est, vitiis. vbi dicit glo. De superbia nascuntur hæreses, schismata, detractiones, inuidia, verbositas, iactantia, & contentiones, & huiusmodi. Bernardus, Initium omnis peccati & causa totius perditionis est superbia. Propterea quisquis es qui salutem tuam studes operari aduersus hanc, super caput tuum cornu crucis habere memento, vt non eleueris in superbiam. Hoc vitium etiam ad modum regis magnas expensas requirit, ita quod superbis hominibus non sufficiunt episcopatus, archiepiscopatus, vel regna. vnde Ecclesiasti. 21. Domus quæ nimis locuples est, ad nihilabitur superbia. Et quum superbia maiores expen-

expensas requirat, quàm cætera vitia: tamè minus vtilitatis habet. Ex vitio quæ pertinent ad concupiscentiam carnis vel concupiscentiam oculorum, consequitur vtilitas saltem corporis: superbia autem animæ nocet, corpori verò non videtur prodelle, vnde Sapien. 5. dicunt damnati in inferno: Quid profuit nobis superbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Vitium superbiæ postquam dominium habet in aliquo, non amittit illud de facili: neut reges de facili nō amittunt castrum, quod semel possident, quia potenter illud defendunt. Vnde Eccle. 3. Synagogæ superbiorum non erit sanitas. Si in tanto timore & angustia sunt infirmi, quum infirmitas eorum incurabilis esse dicitur, in quanto timore deberent esse qui vitio superbiæ laborant, quum Spiritus sanctus dicat eis, quod vitium illud nō sanetur? Vitium etiam superbiæ caput est antiqui serpentis, cuius capitis contritioni maximè est insistendum. vnde dictū est Gen. 3. serpenti de muliere, quæ ecclesia tenet figuram, Ipsa conteret caput tuum. Serpens modica percussione capitis extinguitur. Si autem capiti parcat, frustra cætera membra eius percutiuntur: amputata autem cauda, nihilominus viuunt. Similiter frustra alia vitia à se amputare nititur, qui superbiā in se relinquit. vnde Hierony. Lubricus est antiquus serpens, & nisi capite teneatur, totus statim illabitur. Et Eccle. 21. Quasi à facie colubri, fuge peccatum. In colubro caput præcipuè fugimus: sic superbia præcipuè fugienda est, quæ est caput vitiorum. De hoc capite potest intelligi illud Eccle. 30. Non est caput nequius super caput colubri. Contrito hoc capite, cætera vitia facile extirpantur. vnde Ioannes Chrysostomus: Tolle hoc vitium vt non velint homines apparere hominibus, & sine labore omnia vitia rescedant. Vitium superbiæ est primogenitus Pharaonis, in morte cuius filij Israël liberantur. Goliath in fronte percussus à Dauid cecidit in facie suam, & præualuit Dauid aduersus eum, vt legitur 1. Reg. 17. Sic qui superbiā quæ caput diaboli est, in se viriliter percusserit, aduersus diabolum præualebit. Superbia etiam turris est Babel. De qua legitur Genes. 11. cuius culmen attingit cælum: quia hoc vitium etiam cælestes viros & spirituales impugnat: iuxta illud Gre. Superbia natione cælestis appetit mentes. Cætera vitia quando sunt cū superbia, se habet sicut domus iuxta turrim, quæ nō de facili expugnatur, quia turris defendit eam: sic vitia quæ sunt cum superbia, de facili non expugnatur, quia ea superbia defendit: sicut patet in vsurariis & raptoribus qui ab vsuris & rapinis cessare nolunt: quia si ab eis cessā-

rent, inter vicinos suos honorificè viuere non possent, vt ipsi dicunt. vnde manifestum est, q̄ superbia peccatum rapinæ & vitiæ cōseruat in eis. Ideo necesse esset vt prædicator conareret diruere turrim superbiæ in talibus personis, qua diruta nulla pars castrorū huiusmodi se teneret. Superbia primo animā aggreditur, & vltima cessat ab eius impugnatione. vnde sup̄ illud Psal. Si mei non fuerint dominati &c. dicit gl. Vitiū superbiæ vltimū est redeuntibus ad Deum, & primum recedētib. Aliis vitiis in fugam conuersis, sola superbia in campo remanet, non cessat ab impugnatione hominis dum ipse v̄uit. vnde quidam: Qui bene pugnaris, cum cuncta subacta putaris, Quæ prius infestas, vincenda superbia restat. Superbia fuit primū peccatū, iuxta illud Eccl. 10. Initium omnis peccati est superbia. Etiā non videtur aliquod peccatū esse absq; superbia: quia omne peccatū est aut ex omissione, aut ex transgressione: & in vtroque casu non videtur esse sine inobedientia, quæ nō videtur esse sine superbia. Vnde nullum peccatū videtur esse sine superbia. Et vt breuiter dicamus, superbia est causa omnis peccati. Vnde dicit Gl. super illud Psal. Si mei nō fuerint dominati. &c. Superbia est initium omnis peccati, & causa: qua qui caret, verò est immaculatus.

Quomodo superbia se habeat ad diabolum.

C A P. III.

NOrandum, quòd superbia signum est quo diabolus suos distinguit ab aliis. Vnde legitur Iob 41. de ipso, q̄ ipse est rex super omnes filios superbiæ. Et Gre. Euidētissimum signum reproborum, superbia est: humilitas, electorum. Cū ergo quam quisq; habeat cognoscitur, sub quo rege militat inuenit. Vnūquisque quasi quēdam titulum portat operis, quo facile ostendat sub cuius seruiat potestate rectoris. vnde in magno dolore & timore esse debet, qui se cognoscit superbum. Superbia est velut quādam imago diaboli. Vnde homo superbus expressè est similis diabolo: iuxta illud Greg. Apostata angelus similitudine efficitur homo, dum homo hominibus similis esse dedignatur. Diabolus etiā in homine superbō quiescit quasi ad vmbra. Superbia enim velut mons est, soli iustitiæ oppositus, lumen gratiæ repellens, vnde vmbra facit diabolo. De qua vmbra legitur Iob 40. Sub vmbra dormit. Superbus est etiā munitio diaboli ferè inexpugnabilis, eò quòd in altitudine montis superbiæ situs sit.

Quomodo se habeat superbus ad proximum.

C A P. IIII.

Superbus coangustat proximum, dum se dilatat: & dum se ei præponit, quasi quoddam onus ei imponit. De dilatione super

superbi legitur Mat. 23. Dilatant enim phylacteria sua, & magnificanc simbrias. Et Prou. 24. Qui se iactat & dilatat, & iurgia concitat. De onere verò superbi dicit Sapiens: Qui se supra modum extulerit, premere ac deprimere videtur. Supra modum ille se extollit, qui extollit se supra debitam mensuram. De tali dicitur vulgariter: Iste homo sedet mihi super meum collum. Superbus etiam proximum corde contemnit, verbis molestat & factis. Ad primum pertinet illud Eccl. 13. Sicut abominatio superbo est humilitas, sic execratio diuitis est pauper. Verbis autem molestat superbus proximum multipliciter, & se iactando, & cum eo litigando, & contumelias ei dicendo. Ad primum pertinet illud Amos 6. Nunquid in fortitudine nostra assumplimus nobis cornua? Et illud Eccl. 11. Sicut eructant præcordia fœtentium, & superbiorum eorum. Ad literam: stomachus ventositate inflatus eructare solet, sic & homo superbia inflatus ventosa verba emittit. Ad secundum pertinet illud Prou. 13. Inter superbos semper iurgia sunt. Ad tertium pertinet illud Prou. 11. Vbi fuerit superbia, ibi & contumelia. ¶ Factis similiter molestat superbus proximum multipliciter, & corporaliter eum affligendo, & suis eum spoliando. Ad primum pertinet illud Prou. 22. Arma & gladij in via superbi: custos autem animæ suæ longè recedit ab eis. Et illud Eccl. 28. Effusio sanguinis in rixa superbiorum. Ad secundum pertinet illud Prou. 16. Melius est humiliari cum mitibus, quàm diuidere spolia cum superbis. Nec solùm superbi molestant proximos, imò etiam occasio sunt vt ab alijs molestentur. vnde illud, Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui. Et illud Psal. Dum superbit impius, incenditur pauper. Quomodo superbi se habeant ad proximum, satis ostendit Psal. dicens. Superbi iniquè agebāt vsquequaque, & iterum: Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.

¶ *Descriptio sapientis, & quomodo se habeat superbus ad proximum.*

SAPIENS etiam describit quomodo se habeat superbus, dicens: Omnis superbus est intolerabilis, habitu superfluus, incessu p̄positus: huic ceruix erecta, facies torua, truces oculi. Pro loco superiori decernat, & melioribus se præferri affectat: sententias suas & facta & verba iactat: reuerentiã in obsequio non seruat. Non solum malum temporale infert superbus proximo, sed etiam spirituale. Corrupt enim eum suo malo exemplo. Vnde superius dicitur sedere in cathedra pestilentia: & superbia vocatur pestilens.

tia. super primū psalmū, vbi dicit Glo. Postilētia est morbus leu-
peruagatus, oēs aut penē oēs inuoluēs. & subditur: Hic est amicus
dominandi, quo vix caret aliquis. Fornicatores & vsurarij & alij
peccatores occultāt peccata sua quātū possunt: sed superbus pec-
catū suū publicē cōmittit, nec de seipso erubescit: & ideo peccatū
tū superbiā adeō mundū corrūit, vt iam non reputetur super-
bia peccatum, q̄ quando iue magnum peccatum fuisset reputa-
tum. vnde ornatus ille vestitū qui in primitiua ecclesia pro ma-
gno peccato habitus fuisset, hodie non reputetur peccatum.

Quomodo se habeat superbus ad Deum.

CAP. V.

Notandum ergo quod superbia primam Deo contume-
liam intulit, quæ ei illata est in primo angelo. Vnde Te-
biā 4. Superbiam nunquam in tuo corde, aut in facto, aut in
tuo verbo dominari permittas. Ab ipsa enim initium sumit
omnis perditio. Nulla contumelia inferitur Deo quin adsit su-
perbia: quia nullum peccatum committitur sine superbia, licet
ostensum est prius. Superbia Deū impugnat in omni loco, omni
tempore, omni persona. Fornicatio aut nunquam aut raro in
loco sacro committitur: sed superbia potius committitur in lo-
co sacro, quàm in alio. Tunc enim magis superbe induta
cedunt mulieres, quando ad ecclesiam vadunt. Multa etiā sunt
peccata à quibus cauetur in præcipuis solemnitatibus: sed super-
bia tunc maximè exercetur. Multæ enim sunt personæ quæ for-
nicari dedignantur. quæ tamen peccatum superbiæ recipiunt.
Superbia enim latitat sub cinere & cilicio: iuxta verbum beati
Greg. Item cætera vitia Deo auferunt pauperes & ignobiles: sed
superbia auferit ei potentes, nobiles, & diuites. Vnde in mon-
tibus Gelboë Saul & Ionathas interfecti sunt: vt legitur 1. Reg. in
princip. Item alia quæcunque iniquitas in malis operibus exer-
ceretur, vt fiant: superbia verò bonis operibus insidiatur, vt pe-
reant: sicut dicit beatus Augustinus vnde opera de genere bo-
norum quæ in partem domini cedere deberent, non timeant
vsurpare superbia: imò opus bonum bona intentione inchoant
quod iam est in manu domini, nititur sibi auferre: & quan-
diuidit illud opus cum domino, ita vt ipsa habeat illius operis
finem, vnde dominus habuit principium. Item sumit inde occa-
sionem Deum impugnandi, vnde occasionem sumere debuit
feruendi. Ideo enim superbit & contemnit Deū: quia Deus de
bonis suis plus contulit illi quàm quibusdā aliis. Et quia Deus
fecit illum gloriosum, ipse vult facere eum ingloriosum. Super-
bus Deū odit inquit Deus dictus est. Nulli enim vult subesse

& ita nō vult sibi Deum præesse, nec dominū suum esse. De hoc
 vobis habetur in Psal. Superbia eorum qui te oderūt ascendit sem-
 per. Altissimo æqualis esse cupit, dum affectat præesse, & nulli
 subesse. Altissimus enim est qui omnibus præest, & subest nulli.
 Vnde nō solum primus superbus æqualis voluit esse altissimo,
 sed etiam quicumque superbus. Nec solū æqualis, sed etiam su-
 perior Deo vult esse. Vnde Ber. loquēs de illo verbo 2. Theff. 2.
 Qui aduersatur & extollitur supra omne quod dicit Deus, aut
 quod colitur. Horret, inquit, humanus intellectus verbum hoc,
 vtinam horresceret similiter cogitarum malignū pariter & af-
 fectum. Dico enim vobis q̄ nō ille tantū, sed omnis etiam super-
 bus extollitur supra Deum. Vult enim Deus fieri voluntatem
 suā, & superbus fieri suā. Videtur iam æqualitas, sed vide malā
 proportionē. Deus enim in his quæ ratio approbat suā fieri vult
 voluntatē, superbus verò eū ratione & cōtra rationē. Superb⁹ etiā
 apostata est à Deo. Vnde Eccl. 10. Initiū superbiæ hominis, apo-
 statate à Deo. Vnde verisimile est q̄ finis superbiæ sit valde ma-
 lus ex quo initiū ita malū est. Incipit enim ab apostasia. Super-
 bus tñc apostatat, quādo illius rei in qua solū habet administra-
 tionē, sibi vsurpat dominū bona suæ fidei cōmissa prodicione
 sua faciens, & qui debuit esse fidelis seruus, vult esse dominus:
 vnde Deū negat, inquantum dominus est. ¶ Itē illud quod Do-
 minus specialiter voluit habere, superbus nō timet sibi assume-
 re, videlicet gloriam, vnde Bern. Fornicator semetipsum deho-
 nestat, iniuriosus proximū violat, elatus quantū in se est Deum
 inhonorat. Gloriam meam, ait Dominus, alteri nō dabo. Et su-
 perbus, Ego mihi, et si nō dederis, eā vsurpabo. Sicut humilitas
 Deū specialiter honorat: sic superbia eum inhonorat. Ecc. 3. vbi
 sic legitur: Magna potētia Dei solius, & ab humilibus honora-
 tur. Superbus Deum speciali modo inhonorat. Humilis solā po-
 tentiā Dei magnā reputat, & ei bona sua attribuit, & eā laudat:
 & si non exterius, saltē interius. vnde Greg. dicit de eo q̄ laudes
 suas tacitus clamat. Vnde dicitur manum suam osculari, Job. 31.
 vbi sic legitur: Si osculatus sum manū meam ore meo, quæ est
 iniquitas maxima & negatio contra Deū altissimū? & dicit gl.
 ibi: Manum suā ore suo osculatur, qui quod facit laudat: quod
 est iniquitas maxima: quia authoris sui gratiam negare con-
 vincitur, quisquis attribuit sibi quod operatur. Superbus sapius
 ipsum glorificat de bonis quæ à Deo recipit, vel quæ Deus per
 eū operatur, quā Deū. vnde seipsum quodāmodo deificat dū
 seipsum præfert Deo, & est idololatra sui⁹, & idolum se-
 ipsum

ipsum colens. Item sicut dicit Greg. cum omnia vitia fugiant a Deo, sola superbia se opponit Deo, vnde Iob 15. legitur de Superbo: Terentat aduersus eum manū suam, & contra omnipotentem roboratus est. Cucurrit aduersus Deum erecto collo, & pinguis ceruice armatus. vbi dicit gl. cōtra Deum manum tendere, et in operatione praua, despectis eius iudiciis perseverare. Contra Deum roboratur, qui prosperari in sua mala actione permittitur. Erecto collo aduersus Deū currit, dum quæ creatori displicēt cum audacia perpetrat: Pinguis ceruix, est opulenta superbia affluentibus rebus. Sicut amplius displicet alicui principi & maiorem contumeliam reputat, quando ab eo qui minoris potestatis & nobilitatis est, ipsius deprædatur castum, in quo est ipse præsens, quàm si deprædatur alia castra, vel rapiat ea quæ ipsi principi appropriata sunt, vt proprium equum, vel proprias vestes: sic contumelia quam infert Deo superbia, magis displicet ei, quàm contumelia illa quam infert cupiditas vel aliud vitium. Alia enim vitia Deū fugiunt, cōuertendo se ad creaturā aliam, vt cupiditas ad aurū & argentū, luxuria præcipuè ad delectationes quæ sunt secundum tactū: sed superbia vult vsurpare sibi Deum, scilicet dominari, & præse hominibus. Sicut non est muris præse vel dominari aliis muribus: sic non est hominis præse vel dominari aliis hominibus. Vnde Seneca: Si videtur murem dominari velle ceteris muribus, nunquid risum tenentur. ¶ Superbus peccat directè in Deum, & hoc multipliciter. Deus enim ad creaturas comparatur, vt principium & vt finis. Et enim alpha & ω: vt legitur Apocal. 1. Est etiam dominus, vnde David: Qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi. Ille qui habet potestatem super mortem, scilicet qui potest restaurare quæ pereunt, verè dominus est. vnde sæpe dicitur in veteri lege, Ego sum dominus Deus. Hoc est nomen meum. Largitor etiam omnium bonorū est. Superbus peccat in Deum, inquit Deus principium est, dum opera quorum Deus principium est sibi attribuit, non attendens illud verbum Ioannis 8. Ego principium, qui & loquor vobis. Hoc modo peccauerunt in Deū philosophi, qui dixerunt: Linguā nostram magnificabimus, & labia nostra à nobis sunt. Peccant etiā superbi in Deū, inquantum est finis, dū omnia opera sua faciūt vt videantur ab hominibus, vt legitur Mat. 23. In Deū verò inquantū ipse est dominus peccatum in se & in rebus suis volunt habere dominū vbi debet habere dispensationem solum. Sic peccabant illi qui dicebant: Quis noster Dominus est? In Deum verò, inquantum ipse est largitor,

largitor, peccant, quū per dona Dei impugnant eum accipiētes materiam superbiendi, & Deum cōtemnendi: vnde debebat sumere materiam seruiendi ei humiliter & deuotē. Peccant etiam in Deum in quantum ipse largitor est, dum dant ad voluntatē suam quod dispensare debuerunt secundum voluntatem Dei.

Quomodo se habeat Deus ad superbum.

C A P. VI.

Vllo qualiter superbus se habeat ad Deum, videndum est quomodo Deus se habeat ad superbum. Notandum ergo quod Deus vilipendit superbum & detestatur, odit & abominatur. Ad primum pertinet illud Greger. Quanto coram hominibus gloriosior, tanto coram Deo & angelis suis eris vilior. Signum huius contemptus est hoc, quod Deus superbum depouit, & pauperes & humiles exaltat loco eius. Vnde beata Virgo: Depouit potentes de sede, & exaltauit humiles. & Ecclesi. 10. Sedes ducum superbōrum euertit Dominus, & sedere facit mites pro eis. Præterea, vilibus impugnat Deus superbos, ad eorū ignominiam, vnde Augustinus: Potuisset Deus vris & leonibus domuisse superbum populum: sed ranas & muscas immisit, vt rebus vilissimis domaretur humana superbia. Vilibus etiā curat eos. Quandoque enim permittit Deus superbos cadere in aliquod turpe peccatū, vt turpitudine illius peccati curetur superbia. Vnde Gregorius. Qui se de virtutibus extollit, ad humilitatem per vitium redit: qui acceptis virtutibus se extollit, nō gladio, sed medicamēto sibi vulnus facit, quia ergo de medicamento vulnera facimus, facit ille qui de vulnere medicamentum, vt qui de virtute percutitur, de vitio curetur. Ad quod possumus referre illud quod legitur Ioēl. 2. Ascendet fœtor eius, & ascendet putredo eius: quia superbē egit. Permittit enim Dominus aliquem diffamari super aliquo peccato, vt superbia eius humilietur. ¶ Quod autem Dominus superbum detestatur, habetur Amos 6. vbi legitur. Iurauit Dominus Deus in anima sua, dicit Dominus exercituum, Ego detestor superbiam Iacob. & Prouerbiōr. 8. Arrogantiam & superbiam, & viam prauam, & os bilingue detestor. De odio verò quod habet Deus ad superbū, habetur Prou. 6. vbi sic legitur: Sex sunt quæ odit Deus, & septimum detestatur anima eius. Oculos sublimes, id est, superbiam, oculorum. Et Ecclesi. 10. Odibilis est coram Deo & hominibus superbia. Merito superbia est Deo odibilis & homini, quia Deo & hominibus est iniuriōsa. Deo, quia sibi vsurpat quod est eius: scilicet dominium. Homini verò, quia vult eum sibi subiicere, quæ natura ei cōarquauit. Vitium superbiæ adeo est odibile: quæ
ctiam

etiam à suis odio habetur. Vnus enim superbus odit alium superbum & eius superbiam: quum tamen duo superbi, velut duo fratres sint in hoc vitio eiusdem patris filij, scilicet diaboli. Vnde in superbo videtur falsum esse quod legitur Eccle. 13. Omnis homo simili suo sociabitur. Et illud etiam quod legitur eodem 27. Volatilia ad sibi similia conueniunt. Vnus enim superbus non amat societatem alterius. Humilem verò ferè omnes diligunt, tanquam rem quæ omnibus se subdit. Et quia dum sub alijs humiliat, quodammodo eos exaltat. Superbus vero hoc quod se supra alios exaltat, quodammodo alios deprimat & ideo intolerabilis est eis. Vnde Philosophus: Habet mensura supra sublime quoddam, & erectum, & impatiens superioris. Necesse: Natura contrumax est animus humanus, & in contrarium arque arduum nitens.

¶ De signis specialis odij quod habet Deus ad superbum.

M V L T A autem signa odij specialis sunt quæ habet Deus vitium superbiam. ¶ Primū signum est hoc, quod in presenti adhibet eos. Vnde Eccl. 10. Perdidit Deus memoriā superbiorum ibidem. Radices gentium superbarum arefecit. Et in Psal. V. Vni piū superexaltatū, & eleuatū sicut cedros Libani: & transiit ecce nō erat: quasi inueni eum, & non est inuentus locus eius. & signum etiam huius odij est hoc, quod Deus auxilium ab eis subtrahit. de vitio superbiam specialiter dicitur auferre Deū homini. quod Deus superbum non iuuat: ideo dicit magister Hugo de sancto Victore. Superbia auferit mihi Deū, inuidia proximum, ira me ipsum. Ecōtrario humilitas Deū habet paratū sibi ferre auxilium. Cuius causa est hæc: quia humilitas totam gloriā Deo attribuit & ideo per consequens totū pondus laboris & prælij in eum ponit. Eiusdem enim gloria est & pugna, dicit David: Dominus virtutum ipse est rex gloriæ. Humilis habet Deū vt regem gloriæ quia gloriā ei reddit. Ideo Dominus se habet ad eū vt Dominus virtutum: quia per eum virtutem operatur. Superbus vero se regem gloriæ constituit: & ideo Deus ei renuit esse Dominus virtutum. Non solū Deus superbo auxilium subtrahit, sed etiam superbis resistit, humilibus verò dat gratiā. Sicut manus nihil vacuum esse patitur, quin repleat illud: sic gratia non peritur vacuum humilitatis, quin repleat illud. Si superbus sibi relinqueretur vt nec à Deo iuuaretur, nec ei resisteretur, ipse non posset ascendere cælum: quanto minus eum Deus ei resisteret. Vnde tamē miremur si Dominus superbum sinat ascendere ad aliquam dignitatem. Tollitur enim in altū, vt lapsu grauiore ruat. Signum etiam

etiam huius odij est hoc, quod vterque aduentus Domini contra superbiam est specialiter. In primo aduentu venit ipse ut medicus omnium, leniter sanans superbiam, exemplo humilitatis suae. Vnde Greg. Propter magnum peccatum superbiae Deus humilis venit. Ite ingens morbus animarum omnipotentem medicum de caelo descendit, usque ad formam serui humiliavit, contumeliis egit, ligno suspēdit, ut salute tantae medicinae curetur hic tumor. Iam tandem erubescat homo esse superbus propter quem factus est humilis Deus. Secundus etiam aduentus erit contra superbiam non sanandam, sed puniendam. Vnde Esa. 2. Dies Domini exercituum super omnem superbum & excelsum, & super omnem arrogantem, & humiliabitur. Signum etiam huius odij est hoc, quod Dominus tot comminationes facit superbiae. Vnde Michee 1. Calcabit Dominus super excelsa terrae. Et Esa. 28. Vae coronae superbiae. Et in eodem: Conculcabitur corona superbiae. Et Iere. 50. Ecce ego ad te superbe, dicit Dominus Deus exercituum: quia venit dies tua, tempus visitationis tuae. Et cadet superbus, & corruet, & non erit qui susceperit eum. In libro eiusdem: Ecce ego ad te mons pestifer, qui corrumpis totam terram, extendam manum meam super te. & Abdia 1. Si exaltatus fueris ut aquila, & inter sidera posueris nidum tuum, inde extraham te, dicit Dominus. & Iob, 20. Si ascenderit in caelum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinum in fine perdetur. Et Amos, 6. Iuravit Dominus in superbia Iacob: si oblitus fuero usque in finem omnia opera eorum. Signum etiam huius specialis odij est hoc, quod Dominus minus misericorditer punit superbos, quam alios peccatores. Vnde in Psal. Retribuet Dominus abundanter facientibus superbiam, & Sapient. 5. Exiguo conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur. Et ibidem: Fortioribus fortior instat cruciatio. Signum etiam huius specialis odij est hoc, quod superbos qui inferiores suos opprimunt, facit Dominus a suis opprimi superioribus. Vnde Eccl. 11. Multi potentes oppressi sunt valde, & gloriosi traditi sunt in manus alterorum.

¶ *Duodecim exempla Sacrae scripturae quibus ostenditur quod Deus multum odiat superbum.*

Ad ostensionem etiam huius odij valere possunt exempla personarum quae leguntur in Sacra scriptura deiectione propter suam superbiam. De quibus exemplis sufficiat ponere duodecim. ¶ Primum exemplum est in Lucifero, de cuius deiectione sic habetur Esa. 14. Quomodo cecidisti Lucifer qui mane oriebaris? Et Lucae 10. Videbam satanā quasi fulgur de caelo cadentem. Ad eum autem deiectionem est Lucifer

fer

fer propter superbiam suā, vt cum esset angelus, factus est diabolus: cū esset nobilissima creatura, factus est sanguifuga, sanguinem peccati semper sugēs. Prouer. 30. Sanguifuga duæ sunt hñe dicentes, Asser, atter. De celo præcipitatus est in abyssum, & de primo ordine creaturarum positus est in nouissimo. ¶ Secundum exemplū est in homine, qui voluit esse sciens vt Deus, & insciens factus est vt pecus. Vnde Bernar. Puto iumenta dicerent, si loqui fas esset, Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis. Et Dauid: Homo cū in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. ¶ Tertium exemplū est in Saule, qui cū humilis esset, in regem sublimatus est. 1. Regum, 15. Nonne cum paruulus esses in oculis tuis, cepit in tribubus Israël factus es: superbus autē factus, à regno deiectus es? Vnde subditur ibidem: Quia proiecisti sermonem Domini, proiecit te Deus ne sis rex super Israël. ¶ Quartū exemplum in Roboam filio Salomonis. De cuius superbia legitur 3. Reg. 12. Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Pater meus aggrauauit iugum vestrum, ego autem addam iugum vestro. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cadam vos scorpionibus. Est autem scorio rubus cum aculeis, vel flagellum virgarum nodosum, vel scutica habens in summitate glandes plumbeas. De humilitatione verò Roboam, subditur ibidem. Misit enim rex Aduram, qui erat super tribura, ad populum post responsonem istā: & lapidauit eū omnis Israël, & mortuus est. Et rex Roboam festinus ascendit currum, & fugit in Ierusalem recessitque Israël à domo Dauid vsque in presentē diē. ¶ Quintū exemplū est de Sennacherib. De cuius superbia legitur Esa. 35. Superbia tua ascēdit vsq; ad aures meas. Ponā ergo citculum in naribus tuis, & frānū in labiis tuis, & reducam te in viā per quam venisti. Et subditur ibidē de eius deiectione: Egredius autē angelus Domini percussit in castris Assyriorum ceterum lxxxv. milia. Et cū adoraret in templo Deum suum, filij eius percussērunt cum gladio. ¶ Sextum exemplū est in Nabuchodonosor. De cuius deiectione, sic legitur Daniel, 5. Quādo eleuatum est cor eius, & spiritus eius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, & gloria eius ablata est à filiis hominum. ¶ Septimū exemplū est in Holoferne & exercitu cui præerat. De cuius superbia legitur Iudith 6. Factū est autē cū cessasset loqui Achor, indignatus Holofernes dixit ad eū: Quoniā propheta tibi nobis, dicēs q̄ gens Israël defendatur à Deo suo, vt ostēdā tibi q̄ nō est Deus nisi Nabuchodonosor, cū percusserimus eos

quasi

quasi hominem vnum, tunc & ipse cum eis Assyriorū gladio
 incerbis. De superbia verò exercitus sic legitur Iudith 14. Ex-
 citate illum: quoniam mures progressi de cavernis suis, ausi sunt
 prouocare nos ad prælium. Præ magnitudine superbiæ Iudæos
 mures vocabat. De deiectione eorum legitur Iudith 15. Cùm
 omnis exercitus decollatum Holofernem audisset, fugit mens
 & consilium ab eis. Solo timore & metu agitati, fugæ præsi-
 dium sumunt, ita, vt nullus loqueretur proximo suo. ¶ Octauū
 exemplū est de Aman. De eius superbiā legitur Hester 4. Cùm
 videret Mardocheum sedentem ante fores palatii, & non solū
 non assurrexisse sibi, sed nec motum quidem de loco suo, indi-
 gnatus est valde. De deiectione verò eius legitur in fine eiusdē
 capituli: Suspensus est itaque Aman in patibulo quod paraue-
 rat Mardocheo. ¶ Nonum exemplum est in Antiocho. De cu-
 ius superbia legitur 2. Machab. 9. Locutus est superbe Antio-
 chus se venturum Ierosolymam, & congeriē sepulchri Iudæo-
 rum eam facturū. Et subditur de eius deiectione. Vt finiuit hūc
 sermonē, apprehēdit eū dolor dirus viscerum. Et iterum qui-
 buldam inter, orositis: Is qui sibi videbatur fluctibus maris impe-
 tate, supra humanum modum superbia impletus montium al-
 titudines in statera appendens, mox humiliatus ad terrā in ge-
 statorio portabatur, &c. ¶ Decimum exemplum est in Iudaico
 populo, qui præ superbia reputabat gentilem populū, quasi
 stillam situlæ: vnde Esaia 40. Ecce gentes quasi stilla situlæ, &
 quasi momentum stateræ reputatæ sunt: & tamen Deus gen-
 tilem populū populo Iudaico superbo prætulit. ¶ Vndecimum
 exemplum est in superbo Phariseo, qui non erat sicut ceteri
 hominum, vt ipse dicit Luc. 18. Sed ipsa veritas publicanū pec-
 nitentem ei prætulit, dicens: Descendit hic iustificatus in domū
 suam ab illo: vt ibidem habetur. ¶ Duodecimum exemplū est
 in Petro, qui præ ceteris præsumpsit, dicens: & si omnes scan-
 dalizati fuerint in te, ego non scandalizabor. Vt legitur Mat-
 thæi 26. Et vilis ceteris cecidit: eū ad vocem ancillæ negauit,
 vt legitur eodem capitulo. ¶ Ad ostensionem autem huius odij
 valere potest illud Psal. Oculos superbiorum humiliabis, & il-
 lud, Dominus cōcideret ceruices peccatorum. Porius dicit cerui-
 ces, quam manus & pedes: quia in ceruice perpenditur speciali-
 ter superbia. Ad idē valet quod legitur Num. 15. Anima quæ per
 superbiā aliquid cōmiserit, siue ciuis ille sit, siue peregrinus,
 quoniam aduersus dominum rebellis fuit, peribit de populo
 suo. Vnde Dominus peccatū per superbiā cōmissum, tanquam

valde exosum morte punit: alia verò peccata per oblationem præcipit expiari.

¶ *De diuinitate huius odij.*

O D I V M verò illud quod est Dei ad superbiam, quasi inueneratum est. Incepit enim quã citò superbia incepit. Vnde Iudith 9. Superbi vero ab initio non placuerunt tibi: sed humilia & mansuetorum placuit tibi deprecatio. Causa vero huius odij in magna parte patere potest per ea quæ dicta sunt prius, ubi ostensum est qualiter se habeat superbia ad Deum.

¶ *De causis quare superbia ita exosa sit Deo.*

P O T E S T tamen adhuc idem ostendi aliis rationibus. Vnde notandũ est q̄ peccatũ superbiẽ ideo est ira exosum Deo, quã ex hæredat inquantũ in se est. Dominiũ autẽ quod habet Deus in creaturis, usurpat superbus sibi. Præter hæc non erubescit superbus de peccato suo. Impudẽtia verò peccatoris multũ Deo displicet. Vnde Bern. Quantũ displicet Deo impudẽtia peccatoris, tantũ placet Deo erubescẽtia pœnitẽtis. Itẽ alij peccatores ex peccatis suis humiliãtur, superbus verò nõ, quare multũ displicet Deo. Vnde Aug. Nihil aliud adeò Deo displicet, sicut ceruix erecta post peccatũ. Superbus etiã Deũ multũ contẽdit quia vanitates ei proponit. Itẽ maximũ peccatũ est superbia. Sic enim vocatur in Psal. vbi dicitur. Et emũdabor à delicto maximo. & Iob 30. vbi sic legitur: Si osculatus sum manũ meã, quod est iniquitas maxima. Præterea homo multa habet dehortatũ à superbia: & ideo magis displicet Deo superbia in homine, quantũ ad hæc cõditionẽ, quã in diabolo. Quis enim nesciat tolerabiliore esse superbiã in diuite, quã in paupere? Homo quã pauper creatura est respectu angeli. Vnde Eccl. 25. Tres species odiuit anima mea, & aggrauor valde eorũ animã. Pauperem superbũ, mendacẽ diuitẽ, & senẽ fatuũ & insensatuũ. Pauper homo est ex parte corporis, imò & pauperrimus. Oportet enim eũ mendicare victũ & vestiri à cæteris creaturis. Quis iuxta verbum Aug. mandatũ euangelicũ implens, de duabus tunicis datũ vnã nõ habet? etiã ab herbis medicat vestimentũ suum homo, vt patet in vestibus lineis: vnde multũ displicet Deo, si homo ex parte corporis ex quo ita pauper, superbiat. Diues potest hic dici spiritus medax, cuius mendaciũ multũ displicet Deo: vt cum dicit à corpore vincit, nec posse cõtinere: eũ tamen Dñs melius sciat potestare eius qui ei corpus subdidit, & continentiam ei præcepit. Senex fatuus & insensatus est mũdus iste, qui quãto amplius senescit, magis diligit vanitates & puerilitates.

& ma

& magis decipitur mendaciis rerū temporalium, licet infinitis vicibus mendacia eorum expertus sit. Quasi cōtra naturam videtur esse peccatū superbiæ in homine, præcipuè ex patre corporis. vnde Ecclesia. 10. Non est creata in hominibus superbia. Hier. Quomodo superbiat qui semper secum sententiam portat. Mirum est quomodo homo superbit: cū cor suū quod est nobilissimum membrum eius, super stercore iaceat: & licet in homine superbia multū displiceat, præcipuè tamē in Christianis, qui in ipso ingressu Christianæ religionis abrenūntiant specialiter superbiæ, cū dicunt: Abrenuntio satanæ, & omnibus pompis eius. Præuidebat Spiritus sanctus, q̄ multi Christiani qui altis peccatis renūntiant, pompā superbiæ retinere vellēt: ideo ordinavit vt specialiter profiterētur hāc abrenuntiationē. Prætereā Dñs ecclesiæ Christus seruus esse hominum voluit. Humiliauit enim se vsq; ad ablutionē pedū. vnde in nullo Christiano locus superbiæ relinqui debet. Inordinatū verò valde est q̄ seruus v̄sit esse Dñs, cū Dominus efficiatur seruus. Ioā. 13. Si ergo laui pedes vestros Dominus & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. & Mat. 16. Non est discipulus super magistrū, nec seruus super dominū suū. Vnde qui primus est in ecclesia, scilicet dominus Papa seruum seruorū se vocat: & propter hęc & multa alia habet Deus speciale odium cōtra superbiā præcipuè in Christianis. vide in principio huius capituli.

¶ De abominatione superbiæ.

SEQUIRUR de abominatione superbiæ De qua Prouer. 16. Abominatio Domini est omnis arrogans. & Luc. 15. Quod altū est hominibus abominatio est apud Deum.

Quod superbia hominem inflat, infelicem reddat, arefaciat, & bona eius consumat.

CAP. VII.

SEQUITUR videre quomodo se habeat superbia ad propriū subiectū. Vnde notādū est q̄ superbia inflat hominē. De qua inflatione legitur Sap. 4. Dirūpat Dñs illos inflatos. Et Apосто. 1. ad Cor. 8. Sciētia inflat, charitas autē ædificat. ¶ Reddit etiā hominē valde infelicē. Cōsistit autē infelicitas supbi in his octo. Primo de bono semine prauā messem colligit: quod semē melius est quā gratia Dei? Ex hoc semine oritur ei vitiū superbiæ. Ipse colligit de vite spinas, & de tribulis ficus. Supbia est quasi monstrū, quod quandoq; ex suo cōtrario nascitur. Nūquid non monstruosum esset, si ex muliere bufo nasceretur? Sic monstruosum est q̄ ex aliqua gratia à Deo data homo supbus efficitur. ¶ Secūdo bona ei mala sūt: & sicut de viro iusto legit̄, q̄ nox si

cut dies ei illuminabitur: ita e contrario dici potest, q̄ superbo dies in noctem vertitur, & lumen eius in tenebras. vnde Mat. 6. Si ergo lumen quod in te est tenebræ sunt, ipsa tenebræ quantæ erunt: Tunc lumen tenebræ sunt, cum opera de genere bonorum mala sunt, eò q̄ fiunt propter vanam gloriam, vel alia mala intentione. ¶ Tertio superbus de vita moritur, de sanitate agrotat, de medicamine interficitur. Vnde Grego. Qui de virtutibus se extollit, nō gladio, sed medicamine se interficit. Superbus de hoc q̄ se viuere credit & sanū esse superbit, & sic ex sanitate infirmitatē recipit, & ex vita moritur. ¶ Quarto superbus ab eo quē vincit vincitur, & quasi de ictu suo corruit. vnde Greg. Difficile est quidem valde vitare peccatū quod ex victoria viciō nascitur. ¶ Quinto superbus à mortuo occiditur. vnde super illud 1. Mach. 11. vbi Eleazar elephantem legitur occidisse, dicit Greg. Sub hoste quē occidit moritur, qui de culpa quā superat eleuatur. ¶ Sexto superbus sua pretiosa viliter vendit, dum pro laude vel gloria humana se & sua consumit. Vnde Greg. Valde bona sua diiudicant qui ad mercedē eorū sufficere fauores hominos putant. Idē: Cū pro recto opere laus transitoria queritur, res aeterna retributione digna pro vilī pretio venundatur. ¶ Septimo, superbus vilia carē emit, dum pro vento superbia regnū calorū amittit. De hoc vento dicit August. Qui non tmet vento superbiæ, non cremabitur igne gehennæ. ¶ Octauo, infelix est superbus, quia ignominiose à modico vento delicitur. Vnde Iob 20. Toller eum vētus vrens, & auferet eum turbo de loco suo. Vētus omnia vrens est superbia. ¶ Itē superbia facit hominē & omnia bona quæ in homine sunt, & quasi praparat eū infernali incendio. Vnde Eccles. 6. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, ne fortē elidatur virtus tua per stultitiā, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaret velut lignū aridum in eremo, Ex elatione quandoque eliditur virtus corporis: quia homo elatus præsūmit quandoq̄ opus quod supra vires suas est. vnde rupturam quandoque incurrit, vel debilitatē tantā, q̄ inutilis efficitur Sed frequentim virtus animi eliditur per elationem. Debiliorem enim inuenit se homo sape, postquam se de aliquo opere extulit. Exemplum habemus de hoc in Petro Matth. 26. qui se extulit super alios apostolos, dicens, Et si omnes scādalizati fuerint in te, ego non scādalizabor. Sed nō multo post valde debilem se inuenit, vt habetur ex eodē capitulo. ¶ Superbia etiā folia & fructus comedit, dum quo ad meritum verba & opera hominis cōsumit.

Ipsa

ipsa est, quæ hominē & bona hominis quasi imperceptibiliter occidit. vnde Iob 18. Cōsumat brachia illius primogenita mors. Gl. Primogenita mors est superbia, initium omnis peccati.

Quod superbia hominem decipiat, excæcet & infatuat. CAP. VIII.

Item superbia hominem decipit, & excæcat, & infatuat. De primo dicit Augu. Superbia meretur illudi. Vnde omnes hæretes & omnes alij periculosi errores ex superbia proueniunt: Vnde super illud Iere. 49. Arrogantia tua & superbia cordis tui decipit te. dicit Glo. Omnis hæreticus arrogans, quia superbia facit hæreticū, non ignorātia. Ad secundū pertinet illud Apoc. 3. Dicis quia diues sum, & locuples, & nullius egeō, & nescis quia tu miser & miserabilis, &c. Ioan. 9. In iudiciū ego in hunc mundum veni, vt qui non vident videant, & qui vidēt cæci fiāt, Super illud, Qui non vident, dicit gl. interlin. Humiles cæci. Et super illud, Qui vident cæci fiant, dicit alia glo. interlin. Superbi sapientes. Humiles ergo cæci illuminantur, superbi sapientes excæcantur. Ad tertium pertinet illud Bernar. Omnis superbia stulta: quamuis non omnis stultitia superba. & illud ad Rom. 1. Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. & dicit August. Si dicendo te sapientem stultus factus es, dic te esse stultum, & sapiens fies. Idem: Qui sibi placet, stulto placet: superbus sibi placet, vnde consequens est, vt ipse sit stultus. Nec est parua stultitia ista, q̄ sibi placet, quum ipse Deo, angelis & hominibus displiceat. Item legitur Prouerb. 11. Vbi humilitas, ibi sapientia. ergo econtrario, vbi superbia, ibi stultitia. Et hoc manifestari potest in tribus speciebus superbiæ, scilicet præsumptione & arrogantia, & appetitu excellentiæ. Quod præsumptio stulta sit, patet quum supra vires suas præsumat. vnde illud Ierem. 48. Audiuimus superbiam Moab, superbus est valde: sublimitatem eius & arrogantiam, & superbiam, & altitudinem cordis illius. Ego scio, ait Dominus, iactantiam eius, & arrogantiam, quod non sit iuxta eam virtus eius. & Hierony. Superbia plus audet quam possit. De appetitu excellentiæ & arrogantia, legitur Prouerb. 21. Superbus & arrogans vocatur indoctus. Superbus hic sumitur pro illo qui appetit esse super alios: arrogans est ille, qui sibi falsò attribuit, quod non habet, ideo vocatur indoctus: & de arrogante est hoc planum, cum arrogantia videatur esse quidam error. De appetente verò propriam excellentiam quomodo ipse stultus sit inferius patebit. Signum verò quod superbus stultus sit & cæcus, potest esse hoc, quod seipsum non agnoscit. Nescit enim se hominem

esse: id est, de humo. Si enim de humo se esse veraciter cognosceret, nouissimum locum cōtenderet tenere, ad similitudinem terræ, & humilis esset. vnde rogat Psal. sciant gentes, quoniam homines sunt. Signum etiam cæcitat̄is est hoc, quod superbus nescit discernere inter aliquid & nihil, putans se aliquid magnū esse, cum nihil sit in valore, iuxta verbum Apostoli dicentis ad Gal. 6. Qui putat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.

¶ *De quinque modis quibus superbia hominem infatuat.*

INFATVAT autem hominē superbia quinque modis. ¶ Primo ad modum ebrietatis, vnde Habac 2. Quomodo vinum potantem decipit, sic erit vir superbus. Vinū hoc modo decipit potantem. Ingreditur enim blande, vt legitur Prouer. 23. Postquam verò receptum est incommensuratē, ipsum dominatur in homine, & facit eum fatuē credere & fatuē loqui: sic postquam superbus recipit excellentiam ex affectu per amorem, ipse postea eī de facili recipit in intellectu, vt alta de se credat: & in ore, vt de se alta loquatur, & est velut ebrius. Altitudo enim quæ appetit, facit eum fatuē credere, & fatuē loqui. Exemplū habemus de hoc Esa. 14. in Lucifero dicente: Similis ero Altissimo, quod non dixisset, nisi amore illius altitudinis ebrius fuisset: cum certum sit illud quod dicitur per superlationem, vni soli conuenire. ¶ Secūdo infatuat superbia eo modo, quo inflatio faciei solet ipsum visū impedire. Superbia enim est inflatio faciei interioris. vnde Job 15. Operuit faciem eius crassitudo. & Aug. Facies mea inflata non sinebat me videre. ¶ Tertio modo aufert superbia sensum homini, eo modo quo phrenesis vel paralytis, quæ valde magna solet homini sensum auferre. Ad primum pertinet quod dicit Greg. loquens de illo verbo Luc. 7. Videns autem hoc Phariseus, qui vocauerat eum, ait intra se, Hic si esset propheta, sciret utique quæ & qualis est mulier quæ tangit eū. Inter duos ægros medicus aderat, sed vnus æger in febre integrum sensum tenebat: alter verò in febre & sensum perdiderat mentis. In egritudine sensum perdiderat, quia hoc ipsum quod lōge esset à salute, ignorabat. Nec solum velut phreneticus est superbus, sed etiam velut paralyticus. Cum enim humilitas sensus sit propriæ paupertatis, superbia est insensibilitas propriæ paupertatis. Vnde velut quedam paralytis est. ¶ Quarto modo infatuat superbia hominem, quia facit eum alta solum respicere, ex quo enim homo alta amat, ipse ad alta oculos habet: quia vbi amor, ibi oculus. Vnde Prouer. 6. Sex sunt quæ odit Deus, & septimum detestatur anima illius, Oculos sublimes, &c. Vnde superbus quæ sunt infirma-

in se

in se & infima non videt. ¶ Quinto modo infatuat superbia hominem: quia est velut moles soli iustitiæ opposita, non permit- tens lumen ipsius ad superbum venire. Vnde Matth. 11. Abscon- disti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis, & Greg. dicit de superbis: Tanto à Dei lumine longe sunt, quã- to apud se humiles non sunt.

¶ *De stultitia quibus laborat superbus.*

Næc sola vna stultitia laborat superbus, sed multis, quarum imponere sufficit. ¶ Est autem prima stultitia superbi, quod ipse vult altum ædificiũ constituere, & absque fundamento, ideo cæcus potest esse de ruina sui ædificij. Vnde dicit Gregor. de superbo: Soli ruinæ crescit, quod ædificat, quia ante molè fabricæ fundamenta humilitatis non parat. Prouerb. 17. Qui altam facit domũ suam, quærit ruinam. Angu. Magnus esse si vis, à minimo incipe. Cogitas magnam fabricam construere celsitudinis, de fundamento cogita humilitatis. Quanto altius erigitur ædifi- cium, tanto altius foditur fundamentum. Quò superuenturum est cacumen ædificij? Ecce dico vsque ad conspectũ Dei. Quali- ter autem aliquis fundamentum debeat facere, habetur Esa. 2. vbi sic legitur: Abscondere in fossa humo, ad literam, fundamẽ- tum in terra absconditur. Et sapiens vitam suam abscondit, præ- cipue in principio. Vnde Prouer. 10. Iustus quasi fundamentum sempiternum. Istam stultitiam superbi, ostendit Aug. aliis ver- bis dicens: Arborem attendite: figit radicem in humili, vt vertice tendat ad cælum. Sine humilitate vis excelsa apprehendere, sine radice auris petis: ruina est illud, non incrementum. ¶ Se- cunda stultitia superbi est, quòd ipse appetit exaltationem, quæ sit ad maiorem eius præcipitationem. Legitur Lucae quarto, quòd quum dominus venisset Nazareth, & dixisset prophetiam illã, Spiritus domini super me, &c. hodie esse impletam in auribus eorum, ipsi duxerunt eum ad supercillium montis super quem ciuitas eorum erat ædificata, vt præcipitarent eum. Nũquid ista exaltatio bona erat, & appetenda domino, quæ fiebat ad eius præ- cipitum? Talis est exaltatio ipsius superbi. Tollitur enim in al- tum, vt lapsu grauiore ruat. Diabolus facit sicut cornix, quæ ele- uat nucem in altum, & permittit eam cadere, vt comminatur, & statim descendit & comminutam comedit. Sic diabolus quã- do in statu humili non potest aliquem frangere, procurat vt ele- uetur ad aliquam dignitatem, & deinde vt de ipsa cadat, vel in futuro in infernum, vel etiam in præsentem per dispositionem: & tunc contractum deuorat, vel ad poenam æternam ducit: quia

cadit in odium vel inuidiam erga eum qui sibi succedit. Ad istam contractionem potest referri illud Iob 29. Eleuasti me, & quasi super ventum tollens alluisti me validè. De precipitio superbię dicit Bernard. loquens ad superbū: Paulatim & quasi per gradus ascendis, sed nō paulatim descendes, sed tanquam fulgur in iperitu vehemēti. Et cūm lxxij discipuli dicerent domino, Domine etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo. ipse ait illis: Videbam satanam sicut fulgur de cælo cadentem. inuans enim quod qui ad modum satanæ superbiūt, ad modum eius precipitantur. Ad illud precipitiū pertinet illud Iob 33. Eleuari sunt ad modicum, & non subsistent. Et hoc, quod legitur Matth. 4. quod quum dominus esset super pinnaculum templi, ausus est diabolus ei persuadere precipitiū, dicēs: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Fiduciam autem accepit Diabolus ex hoc, quod multos in altitudine positos precipitauerat. Ad idem etiam pertinet illud Luc. 18. Omnis qui se exaltat, humiliabitur, &c. Sape enim in præsentia hoc accidit. Cuius rationē insinuat nobis Sapiēs, dicēs: Abiectos & submitentes se libenter alleuamus, quia hoc facere tanquam maiores videmur. At qui se supra modū extulerit, pretere ac deprimere videtur: nec tam se maiorem quā ceteros minores facere: & ideo alij libenter eum humiliant. In futuro etiam qui se exaltat, humiliabitur. Est enim ex violentia, quod superbus in alto est, cum locus eius proprius infernus sit. Similiter quasi ex violentia est, quod humilis est in loco infimo, cū dignus sit regno æterno. Vnde cessante violentia superbus descendet in infernam, & humilis aduolabit in cælum. Sic fit de superbo sicut de vase quod confringi debet, quod eleuatur vt perfectius fragatur. vnde Prouer. 16. Ante ruinam exaltatur cor. Et etiam quandoque non expectat dominus, quod superbus in dignitate, quā appetit, eleuatus sit, sed dum in ipso ascensu est, dominus eum deicit. Vnde in Psalm. Deiecisti eos dum alleuarentur.

¶ *Quod mons superbia sit locus infelicissimus, quadrupliciter ostenditur.*
TERTIA stulticia est, quod ipse elegit mansionem suam in loco infelicissimo. Locus infelicissimus est mons superbię, quadruplici ratione. ¶ Prima ratio est, quod bonæ conditiones, quæ solent esse in cæteris montibus, ibi desunt. Cæteri montes cælo sunt proximiores aliis locis: sed mons superbię remotissimus est à cælo. Maxime enim distat ab humilitate, cūm superbia & humilitas sint contraria. Contraria autem à se maxime distant. In cælum autem non fit via, nisi per humilitatem. Vnde Matth. 18. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis

in re

in regnum caelorum. Et Apoc. 3. dicit dominus humili: Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo poterit claudere, quia modicam habes virtutem: id est, humilitatem. Sic e contrario dicere potest superbo: Ecce dedi coram te ostium clausum, quod nemo poterit aperire: quia maximam habes vitium, scilicet superbiam. Montes etiam fortiores solent esse ceteris locis, eorum quod hostes non habeant de facili ad eos accessum. Sed ad montem superbiae omnes hostes spirituales, & vitia, & demones facillime accedunt. Vnde Eccl. 10. legitur de superbia, Qui tenuerit eam, adimplebitur maledictis, id est vitiis. Item montes solent esse mundi & sani, quia ibi sordes confluere non possunt. Sed mons superbiae immundior est & minus sanus ceteris locis: quasi enim contra naturam, ad eam sordes confluunt. Vnde quasi mons pestifer est secundum illud Ierem. 51. Ecce ego ad te mons pestifer qui corumpis universam terram. ¶ Secunda ratio est, quia fere omnia bona fugiunt montem superbiae. Est enim mons Gelboe, in quo necros nec pluvia descendit. Si omnes montes qui sunt in circuitu eius visitaret dominus, a monte tamen superbiae transiret. Desuper non recipit mons iste, nec rorem gratiae, neque pluviam interioris doctrinae. Fluvius etiam humanae doctrinae non potest ad eum ascendere. Superbi enim impatientes sunt eruditionis vel correctionis. Duae vero sunt causae huius spiritualis siccitatis, quae est in monte superbiae. Una est haec, quod mons iste situs est in lateribus aquilonis: iuxta illud quod dicit primus superbus. Esa. 14. Sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis. Ventus enim aquilo dissipat pluvias: ut legitur Prou. 25. Alia causa est ipsa altitudo. Aqua enim gratiae vel doctrinae confluit ad loca humilia. Vnde in Psal. Inter medium montium pertransibunt aquae. ¶ Tertia ratio est, quia si qua bona sunt in monte isto, in periculo sunt. Vnde Sapiens: Superbia omnia habet in periculo, humilitas in tuto. ¶ Quarta ratio est, quia fere omnia mala accidunt in monte isto. Perflant ibi diversa genera ventorum, quia perflant altissima venti. Corda etiam eorum, qui morantur in monte isto, congelantur. Vnde Eccl. 43. Frigidus ventus aquilo fluit, & gelavit crystallus ab aqua. Flatus aquilonis, intelligitur suggestio diaboli. Ad quem flatum congelantur corda superbiorum: & quia indurantur, & quia sunt absque dilectione Dei & proximi. In monte isto angelus factus est diabolus. Vnde Bernardus: Quem sequimini miseri homines, quem sequimini? An non videtis satanam tanquam fulgur cadentem? Nonne iste est mons, in quem ascendit angelus, & diabolus factus est? August. super Psal. Superbia

angelum fecit diabolum, humilitas hominem Deum. In monte Saul dæmoniacus siue arreptitius factus est. Vnde 1. Reg. 16. Ecce spiritus domini malus exagitat te. In hoc etiam monte Nabuchodonosor in bestiam est cōuersus, vt leo esset in posterioribus, bos in anterioribus, ad minus secundū quod sibi videbatur. Ista eadem hodie accidūt multis in monte superbia. Alij enim ibi diaboli efficiuntur, per inuidiam ad modum diabolum gloriam alijs invidentes. Alij arreptitij per irā. Alij verò bonos solum de pastu sui corporis curantes. Psal. Mutauerunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum. Alij verò leones, per cupiditatem & rapinam. Prouerb. 28. Leo rugiens, & furus esuriens, princeps impius super populū pauperem. ¶ Quinta stulticia superbi est, quum ipse possit descendere cum facilitate maxima vtilitate, potius elegit ascendere cū magno damno, & cum magna difficultate. Bernard. O abusio, o peruersitas filiorum Adam: quia cum ascendere difficillimum sit descendere autem facillimū: ipsi & leuiter ascendunt, & descendunt difficilius parati ad honores & celsitudines graduum ecclesiasticorum ipsi angelicis humeris formidandos. Idem: Conatur quis montem potestatis ascendere, quantos putas, contraditores habebit, quantos inueniet repulsores? obiacula quanta? difficilem vitam. Nec est ista stulticia superbi parua, quū potius vult per arduam viam ire ad mortē suam, quā per humilem ad vitam. Potius vult ascendendo ire ad suspendium, quā descendendo ad regnum æternum. ¶ Quinta est, quod ipse ad dignitatem tendit per indigna, & ad dominationem per miserissimam seruitutem. De primo dicit Seneca: Non sit tibi ambitio, quæ ad dignitatem nisi per indignitatem non adducet. Ad secundum pertinet hoc, quod diabolus quum ostendisset domino gloriam mundi, dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Matt. 3. In quo facto insinuat, quod diabolus eos qui appetūt dominationem antequam eam obtineant, redigit in miseram seruitutē, quæ nimis inferior seruitus, quā seruitus vitiorum? Bernard. An non seruus, cui dominatur iniquitas? Ita, & maximè nisi indigni iudices hominem tibi quā vitium dominari. ¶ Sexta est, quod ipse tantum appetit exaltationem, quod non videtur curare qualis sit exaltatio illa: vtrum sit ad malum, vel ad bonum suū. Incedum enim dominatur homo homini ad malum suum: vt legitur Ecclesiast. 8.

¶ De sex speciebus exultationis

Vt autē appareat quanta sit stulticia hæc, sex species exultationis

nis ponemus. Quarū vnica appetenda est. ¶ Prima est ad Dei
 honorem, & ecclesie ædificationem: vt cū aliquis habēs emi-
 nentiam vitæ, ponitur in eminetia dignitatis, vt sit quasi lucer-
 na lucens ad Dei gloriam & proximorū exemplū. Vnde Luc. ii.
 Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, nec sub mo-
 dio, sed super candelabrū, vt qui ingrediuntur, lumen videant.
 Ad Phil. 2. Inter quos lucetis sicut luminaria in mūdo. Et Mar. 5.
 Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videāt opera vestra
 bona: & glorificēt Patrem vestrum qui in cælis est. Secunda est,
 ad deiectionem seu præcipitium: de qua satis dictum est prius:
 quam cōstat non esse appetendam. ¶ Tertia est ad supplicium:
 hoc modo exaltātur qui suspenduntur. Et talis est exaltatio su-
 perbi. Ad hoc enim procurat diabolus, q̄ ipsi exalcentur, vt am-
 plius crucientur, & in præsentī & in futuro. Ad primum perti-
 net illud Bern. O ambitio ambientium crux, quomodo omnes
 torques, & omnibus places: Et illud, q̄ dominus coronam spi-
 neam habuit. Omnis enim corona spinea est, quia nō habetur
 dignitas absq; cruciatu. De secundo, Sap. 6. Potentes autem po-
 terent tormenta patientur. ¶ Quarta est ad opprobrium. Talis
 est exaltatio facinorosorum qui ponuntur in pandulacro, vel in
 scala pro reatu facinorum suorum. Talis est exaltatio, cum ali-
 quis in manifesto peccato existēs præficitur aliis: quantō enim
 in altiori loco ponitur, tantō peccatum eius pluribus ostēditur.
 Vnde Sen. Eorum qui in turba sunt, qui non excedūt, latent vir-
 tutes: vt appareāt, diu luctantur, & vitia tenebras habent: nostra
 facta dicta que accipit rumor, & ideo nullis magis curādum est,
 qualem famam habeāt, qui qualemcunq; habuerint, magnam
 habituri sunt. Boëtius in lib. cons. Collata improbis dignitas, nō
 modo nō efficit dignos, sed potius prodit & ostendit indignos.
 Quale est hoc, vt ille qui mortuus est in peccato, nō solū qua-
 tiduanus, sed etiā quadragenarius, vt fœtore suo alios corrup-
 pat in alto loco velit poni, qui potius desiderare deberet vt sub
 terra absconderetur: sicut corpora mortua abscondūtur, ne fœ-
 tore eorum homines corrumpantur. Fœtor iste figuratus est in
 fœtore Antiochi. 2. Machabæorum nono, vbi dicitur, q̄ fœtore
 eius exercitus grauabatur. Talis est velut lucerna extincta, te-
 rum fumū de se emittens. vnde abscondendus esset, nō super
 candelabrum ponendus. ¶ Quinta est ad ludibriū, vt quādo ali-
 cui fatuo traduntur insignia regia vel episcopalia, qui tamen
 non est rex vel episcopus. Et talis est exaltatio hominis superbi,
 qui signū haber libertatis, cū seruus sit omnīū vitiorum. Tull.
 Omnis

Omnis stultus seruus, omnis sapiens liber. Putet tunc imperare hoc nomine dignus? quomodo enim libero imperabit, qui non potest cupiditatibus imperare? Refrenet prius libidines, speret voluptates, iracundiam teneat: coërceat auaritiam, ceteras animi labes repellat: tunc incipiet imperare, cum ipse turpitudini & dedecori parere desierit. Dum his obediens, non modo imperator, sed liber omnino habendus non est. Superbus habet figuram dignitatis, cum ipse omni bono sit indignus. Indignus etiam est pane quo vescitur, & etiam vita. Vnde prælatus qui non habet ea quæ pertinent ad prælatum, non est prælatus, sed simia prælati: iuxta verbum Bernardi, dicentis, Simia in tecto, rex fatuus sedens in folio. Simia non est in tecto ad suum honorem, sed ad hominum derisionem. Sic prælatus inhonestus, derisio est hominum. Quasi prælatus est, & non est verè prælatus. Vnde Esaias dicitur ab Sobnam præpositum templi: Tu quid hic, aut quasi quid hic? quasi diceret ei, Non es quis, sed quasi quis. Illusio ista figurata est in illusione Domini, Matt. 27. vbi dicitur. Et exuentes eum chlamydem coccineam circumdederunt ei: & plerumque coronam de spinis, posuerunt super caput eius, & arundinem in dextera eius, & genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Aue rex Iudeorum. Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius. Omnia ista sunt specialiter indigno, qui aliis præficitur. Veste enim innocentia exuitur, & rapacitate & crudelitate, quæ est velut vestis coccinea pauperum sanguine cruentata, induitur. Corona etiam de spinis plerumque, quia dignitatem illius multiplex punitio comitatur. Arundo, quæ est exterius lucida & interiorius vacua, in manu eius ponitur: quia ipse potens est in alios, sed in se infirmus est, nulli vitio resistere valens. Genu flexo illud à ministris suis illuditur: quia ab illis vocatur dominus, quorum verè est seruus, cum sollicitudo de victu & vestitu eorum ad eum pertineat. Salutatur etiam ab eis, qui procurant mortem eius. Spuunt etiam ministri in faciem eius, dum eum facinoribus suis polluunt. Arundine caput eius percutiunt, dum in potestate ab eo recepta animam eius lædunt. ¶ Sexta species exaltationis est, quæ fit ad ventilationem & dispersionem. Sic palea exaltatur, ut à grano separetur. Puluis etiam exaltatur, ut à vento dispergatur, & talis est exaltatio superbi, qui diabolo procurante in sublimitate dignitatis ponitur, ut à bonis separetur & elogetur. Iob. 30. Tolle eum ventus vrens, & in Psalm. Non sic impij, non sicut sed tanquam puluis quem proicit ventus à facie terræ. Non est ergo omnis exaltatio appetenda, quum non omnis sit ad honorem.

tem. Vnde super illud Ioan. 19. Plectētes coronam de spinis, dicit glo. Loco ignominia est apud indignū dignitas. ¶ Septima stultitia superbi est, q̄ cum ipse omnia appetat ascendere, tamē viam refugit, per quā solam est ascensus: scilicet humilitatem. Bern. Per humilitatē ascendite ad sublimitatem: quia hæc est via, & non alia præter eam: qui aliter vadit, potius cadit quā ascendit. Christus cum per naturā diuinitatis nō haberet quō ascenderet, quia ultra Deū nihil est, per descensum quomodo cresceret inuenit. ¶ Octaua est, q̄ cum ipse sublimitatem appetat, in loco tamen infimo se ponit, & cum credit ascendere, descendit. Locus valde altus est humilitas quā sit vicina Altissimo. Ambr. Nihil excelsus humilitate, quā tanquam superior nescit extolli. Superbia verō locus valde infimus est, cum maximē distet à Deo. Vnde super illud Psal. Iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde. dicit Glo. Altus quidem Dominus est: vicinatur tamen humili, & non se erigenti. Et Gre. loquens de illo verbo, Deiecisti eos dum alleuarentur, ait, Non dicit postquam eleuati sunt: quia ipsum eleuari extrinsecus, interius cadere est. Idem: Omnis qui temporaliter erigitur, eo ipso quo extollitur, inclinatur. ¶ Nona est q̄ ipse potius elegit esse in tempestate, quā in tranquillitate. Tempesta est ipsa potestas. Greg. Quid est potestas culminis, nisi tempesta mentis? ¶ Decima est, q̄ cum ipse ingredi velit per humile ostium, collum tamen extendit, & caput eleuat. Iob, 15. Cucurrit aduersus Deum erecto collo. Ostiū paradisi Christus est, & est valde humile ostium. vnde super illud Io. 10. Ego sum ostium. dicit glo. Hoc ostium est ianua humilis. Qui per hæc vult intrare, oportet vt se humiliet: ne si erectus sit, ostendat in humilem ianuam. ¶ Vndecima est, q̄ illos quibus præesse cupit, sibi superponit. Vnde Greg. super Iob, 26. Tantorum pondera vnusquisque ferre compellitur, quantis in hoc mundo principatur. ¶ Duodecima stultitia superbi est, q̄ ipse per viam arduā incedere quærit, qui per viam planā incedere nescit: non attendens illud poëta, Qui cadit in plano, vix hoc tamen euenit vnquam, Sic cadit, vt tacta surgere possit humo. Mirum est, q̄ ille qui ita se videt in plana cadere via, ita appetit ardua loca: & qui nescit operari in plano loco, appetit operari in turribus ecclesiarum, non attendens illud Bern. Facile est in alto se continentem obstupescere, & de vita periclitari.

Quod superbia sit valde periculosa infirmitas. CAP. IX.

Item faciet ad detestationem etiam superbiæ hoc, q̄ ipsa est valde periculosa infirmitas, & valde magna deformitas. Habet

bet

ber etiam miserā seruitutē & magnā debilitatē. Est autē superbia periculosa infirmitas, quia de facili incurritur, & nō de facili curatur. Post curationē etiā de facili in eā recidiatur. Quod de facili nō curetur, patere potest ex eo, q̄ nullus sine ea peccat. Vnde Gl. super illud Io. 6. Hęc est volūtas eī q̄ misit me peccare &c. De tumētib⁹ pariter, de pusillis nihil. & Mat. 18. Nō est vilitas ante Patrē veitrū, q̄ in cælis est, vt peccat vn⁹ de pusillis sicut

¶ *Triplex ratio quod de facili in superbiam incurrat.*

TRIPLEX autem ratio potest assignari, quare aliquis debili incurrat infirmitatē superbiæ. ¶ Prima est, quia nō putat esse tanta infirmitas quāta est, & ideo non vitatur sicut vitare esset. Vnde Greg. Cū min⁹ turpis superbia creditur, minus vitatur. Luxuriā eo magis erubescunt homines, quia omnes vitam eam esse nouerūt. ¶ Secunda est quia manifestiora inueniuntur exempla superbiæ, quā aliorū vitiorum. Fornicatores enim & alij peccatores occultāt peccata sua: sed superbiā nullam cōmittitur. ¶ Tertia propter multiplicē materiā à qua superbia oritur. Potest enim oriri ex quocunq; bono. Quod autē nō curetur de facili, patet ex illo verbo Ecc. 3. Synagoga superbiorū non erit sanitas. & ex illo verbo Iob, 15. Cūctis diebus vitæ suæ impius superbit. quādo aliquis infirmatur, si ipse sit in peccato odij vel luxuriæ, ipse cōfiteretur, & dimittit illud peccatum. Peccatū verō superbiæ nec confiteretur, nec proponit dimittere.

¶ *Multiplici ratione ostenditur quod superbia non de facili curatur.*

MULTIPLEX autem ratione potest ostendi, q̄ non de facili curetur hęc infirmitas. ¶ Primo per hoc, quod infirmitas diaboli quæ est incurabilis, omnino assimilatur. Peccatū enim Luciferi, fuit superbia. ¶ Secundo per hoc, q̄ non cognoscitur hęc infirmitas. Etiā illi qui pleni sunt superbia vsq; ad oculos, qui superbē comedūt, & bibūt, incedūt & dormiunt, nō cognoscūt eā: & quia non cognoscitur, ea de facili non curatur. Quod autem non ita de facili curetur, quia non agnoscitur, patet ex his testimoniis scripturæ quæ sequūtur: Nemo insanabilior est qui sibi sanus videtur. Ber. Scio longius esse à salute membrum quod obstupuit, & egrū sese nō sentientē periculosius laborare. Amb. Grauius peccas, & ignoras. Sene. Initium salutis, est agnitiō peccati. Idē: difficulter ad sanitatē peruenimus, quia non agrotare nescimus. Idē: in his morbis, quibus animo afficimur, quo quis peius se habet, minus sentit. Somnia sua narrare vigilantis est, & vitia sua cōfiteri sanitatis indicium est. ¶ Tercio per hoc q̄ remedio non iuuatur, imō deterior fit. Superbia fuit causa

quare Iudæi de prædicatione Christi deteriores facti sunt. Vnde Io. 9. Ego in iudicium veni in hunc mundum, ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant. Glo. interlin. super illud, Qui non vident, Humiles cæci. Et super illud, Qui vident, alia Glo. interlin. Sapietes superbi. Venit ergo Dominus in hunc mundum, ut humiles cæci illuminarentur, & superbi sapientes excæcarentur. Vnde & subdit in eodem cap. euangelij Dominus: Si cæci essetis, non haberetis peccatum: id est, si verè cæcos vos esse reputaretis. Nunc verò dicitis quia videmus: ideo peccatū vestrum manet, quod figuratum esse videtur Matt. 26. vbi legitur Petrum amputasse auriculam seruo principis sacerdotum. Petrus enim, id est cognitio, aufert multis literatis auditum prædicationis vel aurem obedientiæ. Ad quod videtur pertinere illud Prou. 26. Vidisti hominē sibi sapiētem videri: magis spem illo habebit insipiens. ¶ Quarto quia superbia maxime distat ab humilitate, quia est ei contrariā: sola autem humilitas est via ad curationem. vnde super illud Iob, 31. Si lætatum est in abscondito cor meum. dicit Greg. Superbia quanto longius ab humilitate, tanto grauius est in desperatione: id est, tanto minus potest haberi spes de futura correctione eius. Ad ostendendum etiā quod de facili in eam recidiatur, eadem possent adduci quæ posita sunt ad ostendendum quod de facili non curatur.

Quod superbia est deformitas magna.

C A P. X.

Est autē superbia magna deformitas, quia gibb⁹ est quo aliquis à sacerdotio Domini repellitur. Leuitic. 21. Loquere ad Aarō. Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculā, non offeret panes domino Deo suo, nec accedet ad ministeriū eius: si cæcus fuerit, si claudus, si paruo vel grādi & torto naso, si fracto pede vel manu, si gibbosus, si lippus, si albuginē habēs in oculo, si iugē scabiem, si impetiginem habuerit, vel herniosus. Cæcus est homo illiteratus. vnde Esa. 42. Quis cæcus, nisi seruus meus? Cæcitas ista multū nocet hodie in ecclesia Dei. Vnde Esa. 5. Propterea caprius ductus est populus meus, quia non habuit sciētiam. & eiuldem 56. Omnes bestię agri venite ad deuorandū, vniuersę bestię saltus. Speculatores eius cæci omnes. Claudus est qui quandoque inclinatur ad seruiendum Deo, quandoque diabolo. De qua claudicatione, 3. Reg. 18. Usquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eū: si autē Baal,

Baal, sequimini illum. Paruum nasum habet cui parum nocent peccata. Grandem nasum habet sed tortum, cui multum nocent peccata: sed ipsi peccata peccanti indignantur. Contra quod dicitur ad Ephes. 4. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollantur a vobis. Fractū habet pedē vel manum, qui impotens est ad ambulandum in via Dñi, vel bene operandum. Gibbū habet qui superbus est. Lippus qui tetram sollicitudinem habet, qua visus eius impeditur. Albugo in oculo, est oppositio proprii candoris vel innocentia. Iugē scabiē habet, qui in corde suo immūdas cogitationes iugiter versat. Impetigo ad literā, est siccā scabies, sine dolore fœdās dōcorem. Vnde impetiginē habet, qui est infamis. Herniosus est, cuius interiora nimis descendunt. Vnde signat avarū q̄ proicit in vita intima sua. Superbus etiā in vili seruitute est. Cum enim omnium iudicia timeat, omnium seruus est. 1. ad Cor. 4. Qui autē me iudicat, Dominus est. Sen. Min⁹ quā seruus est, qui seruos timet.

¶ Quod superbia arundinis & vento comparatur.

T A N T A S etiam debilitatis est superbus, vt propter eam arundini comparetur. Matt. 11. Quid existis in desertum videre: arundinem vento agitatam? Comparatur etiam arundini, eō quod interior sit vacuus. Aug. Extrā plenus, intus vacuus, carne et opore corde mendicat.

De diuersis rebus quibus superbus comparatur.

C A P. XI.

V Alere etiam possunt ad detestationē superbiē diuersa creatura, quibus superbia vel superbus comparatur, Comparatur enim vento, fumo, palea, spuma, cornicula, vesica. Vento autē comparatur multiplici ratione. Primò vt ostēdatur quantū timenda sit homini, quū ipsa sit ventus, homo verò puluis. vnde Gen. 3. Puluis es, & in puluerem reuerteris. ¶ Secūdo, vt ostēdatur quantum noceat superbia luci sapientiæ, & rosi gratiæ. Ventus enim extinguit lucē, & siccā rorē. Aug. Lucerna vt non extingatur, ventū superbiæ nō patiatur. ¶ Tertio, vt ostēdatur superbia precipue esse timenda his qui in alto sunt. Perfiant enim altissima venti. Ideo dicit Apost. 1. ad Tim. 6. Præcipe diuitibus huius seculi, nō sublime sapere. Superbia in alto orta est: primo scilicet in celo, & ideo libeter in alto moratur. ¶ Quarto, quia superbia sicut ventus sonant. Sunt enim frequēter garruli & tumultuosi. Psal. Perit memoria eorū cū sonitu. ¶ Quinto, quia facit in homine quandā tempestatē, sicut ventus in mari. Psal. Ascendunt vsque ad calos, & descendunt vsq; ad abyssos. Cū laudatur, tūc ascendunt ad calos: quū autē vituperantur, descendunt vsque ad abyssos.

abyssos. Esa. 57. Cor impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest. Fumo etiam comparatur superbus: quia ad modum fumi quanto plus ascendit, tanto plus euanescit. Psal. Inimici vero Domini mox, ut honorificati fuerint, & exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficit. Et sicut superbus fumus est in culpa, sic erit in pena. Esa. 65. Qui dicunt, Recede a me, non appropinques mihi, quia immundus es. Isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die. Spumæ etiam comparatur siue bullæ quæ est super aquam, quæ cito transit. Osee 12. Transire fecit Samariam regem suum, quasi spumam super faciem aquæ. Populus superbiae principi consentiens, quandoque est causa, ut cito princeps trahatur de vita ista. Corniculæ etiam comparatur superbus, quæ dicitur assumpsisse pennas aliarum avium, & inde superbisse: quibus ablatis, mansit turpis & nuda. Sic si a superbo aliena auferas, pulvis, & cinis remanebit. Comparatur etiam vesicæ vetero plene, quæ vesica ad nihilum redigitur, dum mortis aculeo vel agitudine pungitur. Comparatur etiam paleæ propter leuitatem, & inconstantiam. Et sicut non facit ad valorem fumi, vel spumæ, vel paleæ quæ superiores contendunt habere locum: sic non facit ad honorem superbi, quæ super alios vult esse, imò in hoc ostendit spumam vel paleam esse: quia si granum esset, in finem locum teneret. Aurum quod inter cetera metalla est pretiosius, in finem locum sua ponderositate contendit habere. Ad idem nos monet Dominus Luc. 14. Cum inuitatus fueris ad nuptias, recumbe in nouissimo loco.

Quod diligenter Dominus velit suis à vitio superbiae cauere.

CAP. XII.

Ultimo potest valere ad detestationem superbiae hoc, quod Dominus ita vult diligenter cauere seruis suis à vitio isto. Potius vult habere stultos seruietes ignobiles, infirmos contemptibiles, pauperes, peccatores, & etiam pauciores quam habeat eos superbos. Omnia ista ex verbis scripturæ quæ sequuntur possunt esse manifesta. 1. Cor. 1. Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, &c. Et super illud Io. 1. ubi loquitur de Nathanaële, dicit gl. quod Nathanaël, quia doctissimus erat, non est in apostolorum electus. Omnes enim apostoli de indoctis assumpti sunt, ut confundantur sapientes. & Aug. Nisi humiliter & fideliter præcederet piscator, non humiliter sequeretur orator. & 1. ad Cor. 1. Ignobilia & contemptibilia mundi elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret, ut non gloriaretur omnis caro in conspectu eius. Et super 2. Reg. dicit quædam glo. quæ mundus per fastum

Yy

elationis spernit, Deus per deuotionē humilitatis acquirit, & ad Cor. 1. Infima mundi eligit Deus, & c. Iac. 2. Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo: Greg. Nonnunquā Dñs quibus magna tribuit, quardā parua reprehensibilia relinquit, vt leuiter habent contra quod bellum gerat & deuictis magnis hostibus mentem nō erigant, quando eos adhuc aduerarij minimi fatigant. Sed quid mirum, quando illa superna regio in ciuibus suis ex parte dña pertulit, & ex parte fortiter stetit, vt electi angelorū spiritus, dum alios per superbiam cecidisse conspiceret, ipsi tanto robustius, quanto humiliter starent. Permisit etiam Deus Iudā, & Petrū mortaliter peccare, vt sic humiliarentur. Permisit etiam Iudam omnino peire, qui erat de ordine & numero Apostolorū, & societate Domini, vt nullus in quocūque ordine sit, inquit, superbiat. Et breuiter, omnes miserias quas viri sancti sustinent, ad hoc sunt, ne superbiant. Vnde ad Cor. 12. Ne magnitudo reuelationū extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satana, qui me colaphizat. Greg. Dum vitia tentant nos, proficiētes in nobis virtutes humiliant. Aug. O venenum superbiæ, non nisi veneno tentationis curandū. Et Greg. super Iob, Iebusæū Israēl tolerat, vt humana mens de se humilia sentiat, dum minima non superat, & tamen neque per omnia ista domatur superbia humani cordis. Vnde Bern. O mira feruitas cordis nostri, cuius elationem perfecte dimittat, cuius ceruicofos motus omnino domare, humilitatis tāta materia nō sufficit, quin adhuc superbiat terra, & cinis. ¶ Absque modo videtur Iobis persecutus fuisse superbiam, doctrina, scilicet & exēplo. Doctrina, cum cōsuluit Luc. 4. Recumbe in nouissimo loco. Non dixit in mediocri loco, sed in nouissimo. Et Mar. 18. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Et ibidem: Quicūque humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cælorū. Exēplo etiam videtur persecutus esse superbiam sine modo in formatione hominis, cum quasi in eadem veste sociauit purpurā cum sacco, animam carni coniungendo, & ex brutali natura & anima quæ similis est angelicæ naturæ, hominem cōstituit dignissimam creaturam, imò limo terra copulauit, & iuxta verbum Eia. 50. caelos induit tenebris, & posuit sacco operimentū eorum, quod constat esse factum specialiter contra superbiam. Item absq̄ modo videtur superbiam persecutus fuisse, cum ad ipsam destruedam semetipsum exinanivit, formam serui accipiens, & cū pedes discipulorū lauit. Vnde Io. 13. dieit ei Petrus: Domi-

Domini
des in
videtur
Luc. 9.
quanti
ent, cu

De

P

q

P

qu

& prof

superb

in sup

ctus q

na ha

haber

non h

verfus

cie la

sunt. I

quali

se tem

super

re. Vn

sanus

mo fa

stabili

tota

to se

quod

habe

de al

tur ei

præc

S

re, qu

de bo

Qui

Dom

Domine, tu mihi lauas pedes: quasi dicat: Non lauabis mihi pedes in aeternum: quia nimia esset hæc humilitas, quæ præcipuè videtur extitisse in passione. Vnde passio eius excelsus vocatur. Luc. 9. Dicunt aliqui, q̄ nimis potest esse humilis homo, sed quantumcunque humiliauerit se, tamen humilior Christo nõ erit, cum ipse nouissimus virorum fuerit, Esa. 51.

De diuisione superbia, PARS III. quæ habet quadraginta capitula. De diuisione Superbiæ. Et de illa specie superbiæ, quando quis credit se bona sua habere à se.

CAP. I.

Postis his quæ pertinent ad detestationem superbiæ, consequens est, vt diuisiones ad idẽ vitium pertinẽtes ponamus, & prosequamur. ¶ Et notandum, q̄ superbiã primo diuiditur in superbiã interiorem & exteriorem. Interior autem diuiditur in superbiã intellectus & superbiã affectus. Superbiã intellectus quatuor habet species. Prima est, cum aliquis credit sua bona habere à se. Secunda est, cum aliquis credit à Deo sua bona habere, sed à suis meritis. Tertia, quãdo credit se habere quod non habet. Quarta, quãdo in opinione sua præfert se aliis. Vnde versus: Ex se pro meritis, falso, plus omnib⁹ inflãt. ¶ Prima specie laborabant Philosophi, qui dicebãt, Labia nostra à nobis sunt. De hac specie Iob, 11. Vir vanus erigitur in superbiã, & quasi pullũ onagri se liberum natũ putat. Superbus nihil credit se tenere ab aliquo. Videtur tamẽ q̄ nullus habeat hæc speciem superbiæ. Nullus enim est, qui nõ credat bona sua à Deo habere. Vnde Ber. super illud, Oleũ effusum nomẽ tuũ. Quis tam insanus erit, vt aliunde quã à Deo aliquid habere præsumat? Nemo sanè etiã infidelis videtur esse in hoc errore. Bern. Inexcusable est infidelis, si nõ diligat Deũ ex toto corde, tota anima, tota virtute. Nempe clamat intus ei innata iustitia: quia ex toto se diligere debet illum, cui se totum debere non ignorat. Ad quod dici potest, q̄ ideo dicitur superbus credere bona sua à se habere, quia facit ac si crederet. Simili modo loquendi dicitur de aliquo q̄ nõ credit Christũ filium Dei esse: cum nec terretur eius comminationibus, nec attrahitur promissionibus, nec præceptis obtemperat, nec consiliis acquiescit, vt dicit Bernar.

¶ *De sex quæ facit superbus, quasi credat bona sua à se habere, & non à Deo.*

Sex verò sunt quantũ ad hoc, quod dicitur superbus facere, quasi credat bona sua à se habere, & non à Deo. ¶ Primo, q̄ de bonis suis gloriatur in corde. Vnde Apostolus 1. ad Corint. 4. Quid habes quod nõ accepisti? ¶ Secũdo, q̄ de bonis suis iactat

Y y 2

se. Iob, 31. Si osculatus sum manum meam. In manu intelligitur operatio: in osculo, quod est contractus oris: laudatio proprie operis. ¶ Tertio, quia de bonis suis gratias non agit Deo. Unde ingratus dicitur non cognoscere beneficium acceptum, eodem modo quasi non cognosceret. Et est illud vitium valde nocivum homini. Bern. Ingratitudo est vetus vrens, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiae, fluentia gratiae. Gregor. Non est dignus dandis, qui non agit grates de datis. ¶ Quarto quia non habet similia bona, contemnit. Unde Bernar. loquens Phariseo. Frustra inflaris adversus publicanum, qui ideo non habet verum, quia non accepit ut tu, Gratias agendo probas te nihil tibi tribuere, ceteros aspernando prodis quid in corde locutus sis. Non enim iudicatos publicanum contemnendum praeter te, si non pro illo honorandum te censes. ¶ Quinto, quod sibi vult vivere, & non Deo. Vera recognitio Domini, est redditio census vel servitii. Unde cum superbus servire Deo renuit, ipse bona sua se habere a Deo non recognoscit, nisi recognitione verborum quae est ridiculosa. Ridiculum enim est dicere aliquem, dominum in aliqua arbore sola folia habere. Contumeliosum est etiam domino, quod aliquis eum Dominum fateatur, qui ei servire dedignatur. ¶ Sexto facit superbus quasi non crederet bona sua se habere a Deo, quia de bonis suis Deo non tribuit, quae ipse requirit per pauperes suos: sed potius obiurgat querentem, dicens: Vos queritis quae nobis commodassetis: non attendens quod Deus illi bona dedit, qui per pauperem ea requirit. Gregorius: Gratuitum putas quod impedis proximo, velis nolis debitor es: August. dicit tibi Christus, Da mihi ex eo quod dedi tibi: de meo quero, & mihi non donas. ¶ Superbia ista valde nociva est homini. Homo enim superbus aliter viveret, si bona sua a Deo sibi data recognosceret, quam vivat. Et hoc quo ad multa. ¶ Primo, si hostem suum se fortiores videret, ad dominum suum pro succursu orationis quasi quendam nuntium mitteret, & de impetrando succursu valde consideret, sciens illud Apostoli 1. ad Cor. 10. Fidelis Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. ¶ Item si videret quod castrum corporis sui defendere non posset, Domino suo redderet, ut ipse met defendere illud. Sicut quidam cum tentaretur de peccato fornicationis multum, & resistere ultra non posset, prosternens se ante Crucifixum, dixit: Domine, terram corporis quam a te teneo, amplius tueri non possum: ego reddo eam tibi, defende eam. Et statim recessit tentatio. ¶ Item qui

bona
vindi
ret, Pr
sta De
debi
solu
tantu
tentu
mend
Dein
Deo t
stolus
eslem
nent
ram v
beth,
Ioan
natu
ex se
habi

SE
m
tion
Dei,
bona
mili
null
rem
pto
¶ Te
omn
ran
cit
dic
test
vit
vit
me
bona

bona sua à Deo recognosceret, ipse de iniuriis sibi illatis se nõ vindicaret, sed expectaret, q̄ dominus suus sibi iustitiam faceret, Prouer. 20. Ne dicas, Reddam malum pro malo; sed expecta Dominum, & liberabit te, à labore scilicet vindicandi, & à debito gehennæ, quo te obligas vindicando. ¶ Item quo Deũ solum omnium bonorum suorum dominum recognosceret, tantum eius iudicium formidaret. Non enim timenda est sententia à non suo iudice lata. Sic nec iudicia hominum sunt timenda. 1. ad Cor. 4. Mihi pro minimo est, vt à vobis iudicer. Deinde subditur, Qui autem me iudicat, Dominus est. Item Deo tanquam domino nõ hominibus placere studeret. Apostolus ad Galat. 1. Si hominibus placet, Christi seruus non essem. Figuram verò illorum qui sibi attribuunt bona sua, tenent illi qui volebant Ioannem vocare nomine patris sui. Figuram vero illorum, qui bona sua Deo attribuunt, tenet Elizabeth, quæ ait: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes. Et merito Ioannes, id est, gratia, vocatur, qui natus est de sterili secundum naturam. Sic bonũ opus gratiæ Dei debet attribui, cum anima ex se sterilis sit: nec habeat nisi ex Deo q̄ bona agat. Psal. Qui habitare facit sterilem in domo matrem filiorum latentem.

De illa specie superbiæ, qua quis credit se habere bona sua à Deo, sed tantum pro meritis suis.

CAPVT II.

Sequitur de illa specie superbiæ, qua quis credit habere pro meritis suis bona, quæ à Deo habet. Ad cuius vitij detestationem, primo facit hoc, q̄ vitium illud contrarium est gratiæ Dei, & quodammodo euacuat eam. Si enim dantur hominibus bona pro meritis eorum, quæ gratia Dei erit? Sicut si paterfamilias soluat operario operationem quam ipse meruit, in hoc nullam gratiam ei facit. ¶ Secundo, q̄ liberalissimum largitorem reputat venditorem, dum ea quæ dominus ei dat, credit se pro meritis emere, in quo Deo magnam contumeliam facit. ¶ Tertio facit ad detestationem huius vitij hoc, q̄ vitium illud omnino obstat homini fontem misericordiæ. Si enim laborantes hoc vitio perant aliquid sibi dari à Domino, merito dicunt eis dominus, Ite potius ad vendentes, & emite vobis: sicut dicunt virgines prudentes fatuis, Mat. 25. ¶ Quarto facit ad detestationem huius peccati magna fatuitas quæ comitatur hoc vitium. ¶ Multiplici verò ratione potest ostendi fatuus qui hoc vitio laborat. ¶ Primo, quia quantumcũque conetur homo, tamen non sufficit soluere, quod Deo debet. Vnde Bern. in lib. de

diligendo Deo. Si totū me debeo pro me facto, quid addam pro me reſecto? Nec enim tam facile reſectus, quā factus. Si quid non ſolum de me, ſed etiam de quocunq; quod factū eſt, ſcriptū eſt, Dixit & facta ſunt. At verò in reſciendo, & dixit multa, & geſſit mira, & pertulit dura: nec tantū dura, ſed etiā indigna. In primo opere me dedit, in ſecundo ſe. Et vbi ſe dedit, me mihi reddidit. Datus ergo & redditus me pro me debeo, & bis me debeo, quòd Deo retribuā pro ſe? Nam etiā ſi me milieſies reſpedere poſſem, quid ſum ego ad dominum? quanta ergo fatuitas eſt, q̄ homo credat pro meritis ſuis bona ſua habere, cum non ſufficiat ſoluere Deo, quod debet? Solutio enim debiti recipientem non obligat, ſed debitorem abſoluit. ¶ Secūdo poteſt oſtendi fatuus qui bona ſua credit habere pro meritis, quia bene operando facit ipſe propriā vtilitatē, & non Dei. Deus enim bonorum noſtrorū non eget. Luc. 17. Cū feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite, Serui inuiles ſumus, quod debuimus facere, fecimus. In quo verbo innuuntur nobis duæ dictæ rationes: ſcilicet q̄ bene operādo ſoluimus quod debemus, & q̄ Deo inuiles ſumus, vel ad minus reputare debemus: vnde timere debemus quaſi ſerui inuiles, illā ſententiā domini Mat. 25. Inuileſ ſerui proiicite illum in tenebras exteriores. Quid ergo debetur homini ex hoc, quòd propriā vtilitatē facit? ¶ Tertio poteſt oſtendi fatuus per hoc, quòd ipſe nihil dat Deo, niſi prius hoc Deus dederit illi. Vnde dominus Iob 41. Quis dedit mihi vt redderet ei? Et Dauid ad dominum 1. Paralipo. vlti. Quæ de manu tua ſuſcepimus, dedimus tibi. Et Eſaiæ 26. Omnia opera noſtra operatus es in nobis domine. Et Aug. Domine, ſuperſogatur tibi, vt debeas, & quis habet quicquam niſi tuū? Reddis debita nulli debens, dans debita nihil perdens. Et Bern. Non ſunt talia merita, vt propterea vita æterna debeat ex iure, vt Deus eis iniuriam faceret, niſi eam donaret. Nam vt taceā, q̄ multā Dei ſint dona, & ita homo magis propter ipſa debitor eſt domini, quā Deus homini, quid ſunt omnia merita ad tantam gloriam? Non enim ſunt condignæ, &c. ¶ Quarto, quia opera bona noſtra ex ſe ſunt velut moneta abſque argento. Gratia enim Dei valor eſt in operibus: ſine ea ſunt opera velut falſa moneta, qua nihil poteſt emi ab eo qui falſitatem illam agnoſcit. ¶ Quinto, fatuus eſt talis, quia in oculis noſtris frequēter videtur merita, quæ in oculis Dei ſunt demerita. Iob 4. Ecce qui ſeruiūt ei nō ſunt ſtabiles, & in angelis ſuis reperit prauitatē. Quanto magis hi qui habitant domos luteas, &c. & Eſa. 44. Facti ſumus vt immūdi omnes nos, vnde

unde quasi pannus menstruata: vniuersa iustitia nostra. Gregorius: Sape iustitia nostra ad examen iustitia diuina deducta iniustitia est, & sordes in conspectu iudicis, quod fulget in estimatione operantis. Nullus ergo de suis meritis confidat. non modicum valet ad meritum, scire quod non sufficiant merita. Bernardus: Exaggera quantum vis merita, & extolle sudores, melior est misericordia Domini super vitas. Idem: Meum meritum est, misericordia Domini. Idem: Vapulem sane ut male operans, si forte immerita verbera computentur, forte miserebitur flagellato, qui in me non inuenit meritum quod remuneret. Idem: Nemo se seducat, quia si bene cogitare voluerit, inueniet proculdubio, quia nec cum decem millibus possit occurrere ei qui cum viginti millibus ad se venit. Et est sumptum de Luca 14. Idem: Spiritus sanctus illos quos replerit & spiritu feruere, & veritate agnoscere facit: quia sola misericordia est quae homines prauehit & perducat. Et subdit: Multum sibi de hac misericordia vndique attraxerat Dauid cum diceret: Misericordia eius prauehit me, & misericordia tua subsequetur me, & misericordia tua magna est super me, & misericordia tua ante oculos meos est: & qui corripit me in misericordia, & in miseratione, & Deus meus & misericordia mea.

De superbia qua quis credit se habere quod non habet.

PARS III.

Sequitur de tertia specie superbiae pertinente ad intellectum, quae est quando quis credit se habere bonum quod non habet, ad cuius vitij derestationem. ¶ Primo potest valere comeditio eius contrarij. Vnde Bernardus. Magna & rara virtus profectio eius est, mirabile te apparere, & contemptibilem reputare. Ego ceteris virtutibus mirabilius hoc iudico. Sic econtrario dici potest, quod valde magni vitium est, te miserabilem apparere, & laudabilem reputare. Hoc ceteris vitiis mirabilius iudicandum est. ¶ Secundo, maledictionem imprecatur Esaias laborantibus hoc vitio, Esaias 5. Vae qui sapientes estis in oculis vestris. ¶ Tertio, quia hoc vitium impedit hominem a gratia. Prouer. 26. Vidisti hominem sapientem sibi videri, magis illo spem habebit insipientis. ¶ Est autem triplex ratio, quod hoc vitium impedimentum sit Dei gratiae. ¶ Prima est, quod laborans hoc vitio, gratiam Dei non petit, cum credit se eam habere: & quia non petit, ideo non accipit Seneca. Ideo imitari non volumus, quia nos optimos credimus. ¶ Secunda, quia tali non libenter dominus dat gratiam suam, quia scit quod non esset gratus, cum ipse iam credat eam habere: & sic quasi perderet dominus gratiam suam, &

illi eam daret. Bernardus: Nūquid non perit quod datur ingratum? ¶ Tertia est, quòd ille quasi plenus est de nihilo: ideo nō potest capere aliquid. Bernardus: Non est quo se immisceat veritas, vbi totum occupat charitas. Ita nō est quo se immisceat veritas, quando aliquem occupat falsitas. ¶ Quarto, facit ad detestationem huius delusio magna, quæ fit laboratibus hoc vitio. Deluditur etiam eis sicut delusum est cuidam rustico portante agnum venalem ad forum: quem quidam leccator videns, dixit sociis suis, Vultis habere agnū quem portat rusticus? Illi dixerunt, Volumus. Et ipse disposuit per diuersa loca socios, per quos rusticus erat transiturus, dicens quòd quilibet eorum quæreret si rusticus ille vellet vendere canem illum. Et cū primus quæreret? Respondit rusticus, quòd non esset canis, sed agnus. Sed cum quærissent alij similiter, deinde credidit de agno quòd canis esset. Sic superbus plus adulatoribus, quàm sibi credens, deinde credit se habere bonū illud quod prius certissimè sciebat se non habere. Sen. Monstrabo tibi quid omnia possidentibus desit, ista scilicet. hominem qui verum sibi dicat, & hominem inter mentientes stupentem ipsa consuetudine proiectum, blanda audientem, aduersa producat. Sic adultores faciunt de superbo sicut de vesica pueri, quam vnus aliquantulum inflat, alius plus, & tertius plus, donec bene inflata est. Sic vnus adulator inflat superbum, alius verò amplius inflat. Seneca: Omnium adulatorum vnum officiū, vna intentio est, quis blandissimè fallat. ¶ Quinto, facit ad detestationem huius vitij hoc, quòd hominem in tanta cæcitate ponit, vt etiam cæcitatem suam agnoscere non possit. Alij cæci saltem cæcitatem suam agnoscūt, licet alia cognoscere non possint. ¶ Vltimo facit ad detestationem huius vitij hoc, quòd diabolus facit de tali sacco, non solum ad continendum vilia, sed etiam ad continendum nulla.

¶ *De remedijs contra superbiam.*

TRIPLEX autem potest esse remedium circa hoc vitium. ¶ Primum est, frequens meditatio propria status. Bernard. Meditatio quid desit docet, oratio ne quid desit obtinet. Et est illud valde vtile homini, & Deo valde placet, quod homo se inspiciat sepe. Bernardus: Illam animam diligit Deus quæ sine cessatione se considerat, & sine simulatione se considerando iudicat. Idē: Si noueris mytheria omnia, noueris alta cæli, lata terræ, profunda maris: si te non noueris, eris similis homini ædificanti sine fundamento, ruinā, non structuram faciens. ¶ Secundum, vt corrigenti exhibeatur facies hilaris, adulāti tristis. Sic enim fiet

vt à multis corrigaris, & à nullis adulatoribus decipiaris. Nemo enim inuito auditori libenter narrat, vt ait Hieronym. E contra-
tio autem multos inuenit adultores, qui libeter eos audit. Pro-
uer. 29. Princeps qui libeter audit verba mendacij, omnes mini-
stros habet impios. ¶ Tertium est, vt speculum sacrae scripturae
faciei mentis saepe opponatur. Vnde Grego. sacra scriptura tan-
quam speculum mentibus nostris opponitur, vt si quid in ea
falsum fuerit, verius videatur.

De superbia intellectus, qua quis praeponit se alijs in aestimatione sua.

CAP. IIII.

Sequitur de quarta specie superbiae, qua est quando aliquis in
aestimatione sua praeponit se alijs. Quae est magna rusticitas,
& magna fatuitas, & magna iniquitas. Quod sit magna rusticita-
s, patet per hoc, quod laborans hoc vitio quasi vult sedere al-
tior alijs in hospicio proprio, & ibi maxime in honorat homines,
vbi deberet maxime honorare eos, scilicet in propria domo. Non
sic faciebat Abraham, qui dicit Genes. 18. Loquar ad Dominum
meum, cum sim puluis & cinis, vbi dicit Greg. Apertè cernimus
in quo loco se posuerat, qui sepulcherum & cinerem etiam cum
domino loqueretur, aestimabat. Qua ergo poena feriendi sunt
qui ad summa non proficiunt, & de minimis se extollunt?

¶ *Quod stultum sit se alijs praeferre.*

Quo d autem magna fatuitas sit se alijs praepone-
re, patet. Primo, per hoc, quanto quis magis se appretiat, tanto minus ap-
preciabitur à Deo, & tanto minus valet. Exemplum in Saule, qui
cum esset paruus in oculis suis, factus est rex. Econuerso autem
cum magnus esset, à regno deiectus est. 1. Re. 15. Despicientem au-
tem se Deus appretiat. Psal. Cor contritum & humiliatum Deus
non despicias. Secundo, per incertitudinem quam habent homi-
nes in praesenti vita de bonitate sua vel aliena. Eccl. 9. Sunt iusti
& sapientes, quorum opera sunt in manu Dei, & tamen nescit ho-
mo utrum amore an odio dignus sit. Et licet homo praesentia-
ter certus sit de bonitate sua vel malitia aliena, finaliter tamen
incertus est: qui enim hodie est homicida, forsitan in Dei prouide-
ntia est de ordine Cherubim: & licet tu modo sis bonus, tamen in
Dei praescientia fomes affixus infernali patibulo. Eccl. 8. Vidi im-
pios sepultos, qui cum adhuc viuerent in loco sancto erant, & lau-
dabantur in ciuitate quasi iustorum operum. Vidit Salomon spiritu
prophetico sepultos in inferno, qui in mundo isto sancti credeban-
tur. Ideo nulli debet se homo comparare. Bernar. Noli te comparare
maioribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli vel vni. Nemini

te nō dico præponas: sed nec præsumas comparare. Idem: In anima planè non est timenda quantalibet humiliatio, horrenda autè nimiumque pauèda vel nimia temerè præsumpta erectio. Et est competens exemplum de illo qui ingreditur per ostium bassum, cui nō nocet quantumcunque se inclinet: sed si eleuauerit se plus debito, lædet caput suum, quod accidit his qui per humile ostium paradisi nolunt ingredi. Augu. Ostium paradisi est humile: quod si sano capite volumus intrare, oportet nos capere demittere. ¶ Tertio, per hoc, q̄ æstimatio qua aliquis præfertur aliis apud Deum, cui cogitatio locutio est, quædam ostentatio est propriarum diuitiarum, & obstruit sibi fontem diuinæ misericordiæ. Bernardus: Phariseus exsufflat diuinam misericordiam dum dissimulat miseriam. ¶ Quarto, per hoc, q̄ talis uult esse iudex sui ipsius, cum proprius amor homines fallat in iudicio sui ipsius. Bernardus: Amor sicut nec odium, veritatis nescit iudicium. Idem de legibus humanis: Statutum, & in causis tam ecclesiasticis quàm secularibus scio seruatis, homines speciales amicos causantium non debere admitti in iudiciū, ne vel fallat, vel fallantur amore suorum. quòd si culpam amici tuo iudicio melius amor aut minuit, aut prorsus abscondit: quāto magis amor tui tuum contra te iudicium fallit? Senec. Ita ferè comparatio est omnium natura hominum, ut aliena melius iudicet quam sua. Tali potest dici, Tu iudicium de te ipso facis, iudicium tuum non est verum. ¶ Quinto, quia tales credunt solem iustitiæ nos lucem dare, nisi in domo conscientiæ eorum, quod indubitanter magna fatuitas est. Vnde Bernar. Nolo ut nusquam arbitreris lucere diem, nisi in cella tua: nusquam esse serenum, nisi penes te: nusquam operari gratiam Dei, nisi in conscientia tua: malo te cogitare ubique esse serenum, nisi apud te: & peius de te, quam de aliquo alio æstimare.

¶ *Quòd sit magna iniquitas se præferre aliis, quantum ad Deum.*

INIQUITAS etiā magna est præferre se aliis. & quo ad Deum & quo ad proximū. Quantū ad Deū, quadrupliciter est iniquitas qui se aliis præponit. ¶ Primo, in hoc, q̄ iudiciū datū filio Dei sibi usurpat. Ioan. 5. Omne iudiciū dedit filio. ¶ Secundo, q̄ opus eius despicit. Prou. 14. Qui calumniatur egentem, exprobrat rectori eius qui fecit talem. Multum displicet mulieri qui despicit filium suū, vel artificem, cū quis despicit opus eius: ita Deo displicet, cū quis despicit creaturas eius. ¶ Tertio, quia cū se sibi bonum credit, quodammodo de Deo male sentit: & de sapientiâ Dei malè sentit, qui credit quòd Deus in vno solo loco diuitias

posuerit.
Deus n
nus, in
fatue: d
cond
iniqui
in eo q
esse, O
illud p

I N
¶ Prim
cium,
& nō i
uum a
indica
eato q
ta pecc
proxim
enim
vtrū e
to & v
tione
cat m
tera d
cata s
stanti
graua
exam
stimat
qui de
cut ac
dus, et
suo, q̄
substā
docha
norar
dema
Dedi

post

posuerit. Et de bonitate eius male sentit, cum credit quod aliis Deus non sit bonus, nisi sibi: vel credit quod aliis sit parum bonus, in quo Deo derogat. Vnde super illud Matt. 5. Qui dixerit, fatue dicit glo. Non modicus furor est, que Deus sale sapientie condidit, in fatuatium dicere, & saluti Deo derogare. ¶ Quarto, iniquus est talis in Deu: quia dum ipse Deus est magnus in se, in eo quodam modo paruus est, cum contrario modo oporteat esse. Oportet enim hominem minui, ut Deus in eo crescat: iuxta illud præcursoris Ioan. 3. Illum oportet crescere, me autem minui.

¶ *Quod sit magna iniquitas, se præferre alii, quantum ad proximum.*

In proximum verò iniquus est, qui se præfert aliis, dupliciter. ¶ Primo quia præsumit proximum iudicare, in quo non habet iudicium, & contra prohibitionem domini, Matt. 7. Nolite iudicare, & non iudicabimini. & Apost. Rom. 14. Tu quis es qui iudicas seruum alienum? Domino suo stat aut cadit. ¶ Secundo, quia iniquè iudicat eum, & quasi habet stateram dolosam, cum pro vno peccato quod scit de proximo suo, ei præponit se, cum se sciat multa peccata commisisse. Præterea nescit circumstantias peccatorum in proximo, quæ multum possunt diminuerè peccatum eius: nescit enim qua intentione fecit, utrum ex surreptione vel debilitate, utrum ex ignorantia vel ex certa scientia, utrum casu vel ex proposito & utrum ex vehementia tetationis. Itè pro ridiculosa argumentatione quam non auderet etià recitare in scholis, proximum suum iudicat malum, vel pro aliquo leui signo. De hac statera, Pro. 11. Statera dolosa abominatio est apud Deum: qui sapiens esset, longe peccata sua maiora quam aliorum æstimaret, cum melius cognoscat circumstantias peccatorum suorum aggrauantes, quam circumstantias que aggrauant peccata aliorum. Vnde Bern. Qui perfectè semetipsum examinando intelligit, suo peccato nullius peccatum par esse existimat, quod non sicut suum intelligit. Homini qui se præfert aliis qui de se solo bonam habet opinionem, quandoque ita accidit, sicut accidit Amã, qui de se solo credebat quod à rege esset honorandus, cum à rege esset suspendendus, Esther 6. Cogitans Amã in corde suo, quod nullum alium rex nisi se vellet honorare, respondit, &c. Et subditur, quod suspensus est Amã in patibulo quod parauerat Mardocheo: Mardocheum verò quem Amã suspendere voluit, rex honorari præcepit. Sic ille qui alium iudicat, quandoque est condemnandus: & qui ab eo iudicatur, ad regnum est sublimandus.

De diuisione superbiæ affectus. Et primo de presumptione, & de triplici damno quod ex eâ provenit.

C A P. V.

Super

Superbia affectus, diuiditur in præsumptionem, & appetitum propriæ excellentiæ. Primo igitur prosequemur de præsumptione. De qua primo ostendemus quantum præsumptio homini sit timenda. Secundo præsumptuosos homines fatuos esse. Tertio distinguemus diuersas species præsumptionis. ¶ Tripliciter potest ostendi quod valde timenda est præsumptio. ¶ Primo per hoc, quod dominus cum tanto damno & iactura animarum voluit huic morbo mederi. Ideo enim distulit incarnari longo tempore, ut præsumptio in homine destrueretur. Noluit enim venire donec homo de lege naturali & scripta conuinceretur, quod neutra iuuari potuisset. ¶ Secundo per hoc quod dominus aliquando viros sanctos permittit cadere in aliquod manifestum peccatum mortale, ne de se præsumant. August. Audeo dicere, superbis esse utile cadere in aliquod apertum & manifestum peccatum, vnde sibi displiceant, qui iam sibi placendo ceciderat. Salubrius enim sibi Petrus quando fleuit displicuit quam placuit quando præsumpsit. ¶ Tertio per hoc, quod multiplex damnum provenit ex præsumptione: & est triplex damnum quod inde provenit. Deus enim præsumenti de se, auxilium suum subtrahit: subtracto Dei auxilio homo in bono non proficiet, & eandem in malo corrumpit. De primo, Iudith 6. Præsumentes de se & de sua virtute gloriantes humilias. De secundo super illud Psalm. Infirmata est, tu verò perfecisti eam. Non firmaretur, inquit August. nisi infirmaretur. Idem, Multos impedit à firmitate præsumptio firmitatis. De ruina quam facit præsumptio, patet in Petro, qui vilius omnibus corruit, quia præ ceteris præsumpsit. De præsumptione eius Marci 14. Et si omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego. & Luc. 22. Domine, paratus sum tecum in carcerem, & in mortem ire. De ruina eius, Matt. 26. qualiter ad vocem ancillæ Christum negauerit. Vnde August. loquens ei: Vbi dixisti, sufficio, ibi defecisti: vbi tibi placuisti, ibi periisti.

¶ *De fatuitate illius qui de se præsumit.*

FATUITAS verò de se præsumptiuum ostenditur, Primo per verba scripturæ quæ infirmitatē humanā ostendunt. 2. Cor. 3. Non quod sufficētes simus aliquid cogitare ex nobis, &c. Si non sufficit homo ad bene cogitandum quod minimum est inter bona opera, quomodo sufficit ad alia? Io. 6. Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit illum. Itē dicit Ecc. Cantic. 1. Trahe me post te, ibi dicit Beatus persona ecclesiæ: Domine, scio me nequaquam esse peruenturum ad te, nisi gradiendo post te. Sed neque hoc quidem, nisi adiutus à te. Ideo precor ut trahas me post te. Beatus siquidē est, cuius auxilium

xilium abs te. Ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum, peruenturus quandoque ad te in mōribus gaudiorum. Osee 13. Ex te perditio tua Israhel: tantummodo ex me auxilium tuum. Et Psal. dicit homo: spiritus vadens, & non rediens, quia per se vadit homo ad peccatum, sed per se non redit. Navis per se descendit in rapida aqua, sed per se non ascendit. Piscis per se intrat in nassam, sed non per se exit. Terra spinas & tribulos per se profert, sed nō profert per se triticum. Sic homo per se potest facere malum, sed non bonum. Io. 15. Sine me nihil potestis facere. Vnde August. loquens de negatione Petri, dicit: Hic cognoscitur quāam verum sit, Sine me nihil potestis facere. Ecce ad vnus auræ impulsus firmissima columna cōtremuit. ¶ Secundo per collationem imbecillitatis nostræ ad fortitudinem hostium nostrorum: nos enim sumus quasi locustæ gigantibus infernalibus comparati, qui sunt hostes nostri. Valde ergo fatuus est, qui de se præsumit. In Deo tamen possumus etiam gigantes vincere. vnde Origenes super Numeris, vbi loquitur de exploratoribus missis à Moysē. Vult dominus Iesus res mirabiles facere, vult de locustis superare gigantes, & de his qui in terra sunt cælestes vincere nequitias. ¶ Tertio exemplis vitorum fortium, qui corruisse leguntur. Sicut exemplo Petri. Dauid, Salomonis, & similibus. Gregorius, Dauid cadente nemo superbiat. Multos legimus in monte præsumptionis corruisse. vnde multum fugiendus esset mons iste. vnde Augustinus: Multum instrenuus est, qui illuc ire contendit, vbi multos corruisse conspicit. In monte hoc ceciderunt qui operātur iniquitatem. Præcipue potest agnosci fatuitas præsumptium de se per experientiam propriæ imbecillitatis. Leuem enim correctionē vel modicum verbum sustinere nequimus. Quomodo ergo magna præsumimus, qui modicum non possumus? Fatuitatem præsumptium de se insinuat nobis Salomon, Prou. 14. dicēs: Sapiens timet, & declinat à malo: stultus transilit & confidit.

¶ *De quatuor speciebus præsumptionis.*

SI QVITVR de speciebus præsumptionis. Et possum⁹ distinguere quatuor species ipsius. ¶ Prima species est, quādo aliquis præsumit, qđ alij nō præsumunt. Sicut illi qui noua præsumunt præferētes se antecessorib⁹ suis, & qui corā aliquibus sibi equalibus, vel maioribus præsumūt qđ nō ipsi. Ad hanc speciē præsumptionis videtur referri illud Ecc. 32. Audi tacēs simul & quærēs, & in medio magnatorū loqui nō præsumas. ¶ Secunda est, qñ aliquis præsumit, de quo præsumendū nō esset. Vt cum aliquis præsum

præsumit de viribus suis, vel de amicis carnalibus, vel de diuitiis. Contrà videtur pertinere q̄ dicitur Iere. 17. Male dicitur homo qui confidit in homine, & ponit carnē brachiū suū. Et dicitur: Benedictus vir qui cōfidit in domino, &c. Et illud Ela. 26. Ecce cōfidis super baculū arundineū contractū istū, super Agripitū: cui si inuixus fuerit homo, intrabit manum eius, & perforabit eam. Et illud Prouer. 11. Qui cōfidit in diuitiis suis, corruet.

¶ Tertia est, cū quis præsumit aliquid ante tēpus: vt cum quis præsumit de victoria, qui est adhuc in pugna. Ad quod refertur illud Iob, 12. Memēto belli, nec vltiā addas loqui. Et illud 3. Regum 20. Non gloriatur accinctus æquē vt discinctus. Et vocat glossa accinctū illū, qui indurus est armis, & adhuc est in acie. Discinctū verò, qui victor est, & iam arma deposuit. Ad idē potest referri quod dixit quidā pater cuidā fratri diecti: Ego sum mortuus mundo. Et si tu mortuus es, ait, pater diabolus tamen mortuus non est. Ad hanc speciē præsumptionis pertinet, quando aliquis præsumit de perfectione, qui adhuc est in inchoatione. Quantūcunque aliquis profecerit, semper reputare se debet incipientem. vnde Eccl. 18. Cum consummauerit homo, tūc incipit, &c. Greg. in Moral. Nescit mens per torporē veteralesse, quæ semper studet per desiderium inchoare. Idem: Si à bonis inchoatis nolimus lassescere, valde necesse est, vt semper ea credamus nos inchoare. Vnde David: Et dixi, Nūc ceppi. & Ier. 3. Patrē vocabis me, & post me ingredi non cessabis. Et Eccl. 43. A luna signū diei festi luminare quod minuitur in consummatione mēsis. Sic vir iustus quāto perfectior efficitur, tātō in oculis suis minuitur.

¶ Quarta species præsumptionis est, quādo aliquis præsumit quod exibat à peccato cum voluerit. cū tamē casum in peccatū modo cauere nō possit, de qua præsumptione Ecc. 29. Repromissio nequissima multos perdidit. De hac præsumptione dictū est amplius vltimo capit. circa finē, de Luxuria. Ad hāc etiā speciē pertinet, quādo aliquis insufficiens recepit curā animarum, & promittit se alios à lupo infernali liberare, cū ipse iam sit in ore ipsius. Ad destruendū vitium præsumptionis posuit dominus hominem iam formatū in paradiso: vt legitur Genesis 2. Ipse homo non posuit se ibi, imo etiā positus à Deo ibi stare non potuit. Quomodo ergo in cęlesti paradiso se viribus suis ponet?

De appetitu propria excellentia, qua in tres species distinguitur.

Et primo de appetitu dominij, & eius detestatione.

C A P V I V I.

Dignum

Dictum est de speciebus presumptionis, consequenter dicendum est de appetitu propriae excellentiae. Et cum sit triplex excellentia, scilicet excellentia dominij, & excellentia magistrj, & excellentia simplicis excessus, quando scilicet aliquis excellit alium in aliqua gratia, ita tamen quod non est superior ad eum: adhuc poterit distingui appetitus propriae excellentiae in tres species, scilicet in appetitum dominij, in appetitum magistrj, & appetitum simplicis excessus. De appetitu vero dominij, primo prosequemur. Qui ideo peccatum est, quia locus dominij proprii, excellentiae locus Dei est, nec debet ab homine appeti. Naturaliter enim inter homines aequalitas esse debet, nec est homo subiectus homini, nisi per peccatum in bestiam sit conuersus, & sic quodammodo homine inferior sit factus. vnde Gregorius in Moral. Non est homini data praelatio, vt dominetur hominibus, sed bestiis terrae, & volucribus, & piscibus: id est, hominibus in eo quod induunt faciem horum: vbi enim non delinquimus, pares sumus, & est sumptum illud de Genesis. super hoc verbo, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, &c. Et subditur, Praesit piscibus, &c.

¶ De his quae faciunt ad detestationem huius vitij.

Ad detestationem vero huius vitij, Primo possumus vti diffinitionibus quae faciunt scripturae de hoc vitio, & de multis pauca ponamus. Vnde Eccle. 7. Noli quaerere ab homine ducatum, neque a rege cathedram honoris. Sicut ad regem specialiter pertinet ponere aliquem in regno suo, qui loco eius sit: & regi iniuriaretur, qui ab alio quam a rege sine eius consensu obtinere vellet. Sic Deo iniuriam facit, qui ab alio quam a Deo dignitatem quaerit. Itē Eccle. 7. Noli quaerere fieri iudex, nisi virtute valeas irrupere iniquitates: sicut in conflictu corporali, hostes precipue irruunt super regem: sic hostes spirituales, scilicet vitia & daemones, irruunt praecipue super illum, qui in dignitate est. Vnde oportet eum virtutem habere dirumpendi eos. vnde Hieronym. Caue honores, quos sine culpa tenere non potes. Sublimitas horum, magnitudo scelerum est. Et Gregor. in Pastoral. Pollens virtutibus inuitus, & coactus accedet ad regimen animarum. Si ille qui virtutibus pollet, inuitus debet accedere, quid de illo qui vitiis sordet: Ille vno modo debet accedere: & si accedit, damnosum est & sibi & populo. De damno populi, Prouerbio. 28. Regnantibus impiis ruina hominum. Item leo rugiens, & vrsus esuriens, princeps impius super populum pauperem, Item: Dux indigens prudentia multos opprimit per calumniam, & Prou

& Prouerbiorum 29. Cùm impij sumpserint principatū, gemit
 populus. Damnum autem quod incurrit, qui cùm indignus sit,
 sublimatur: dicit Aug. In nullo sentio Deum ita iratum mihi,
 quàm in hoc q̄ cùm indignus essem poni ad remum, potius
 sum ad amplustre, siue ad gubernaculum in capite regiminis
 ecclesie. ¶ Secundo ad detestationem huius vitij valent exem-
 pla, & de multis exemplis pauca ponamus. Et primo exemplū
 Christi, de quo dicitur Ioan. 6. q̄ cùm quidam vellent eum re-
 gem facere, fugit: quarentibus autem eum ad mortem, vlti-
 se obtulit. Io. 18. Quarentes autem se ad regimen, fugit: vt ob-
 deret quod quibusdā potius expediret esse mortuos, quàm esse
 in loco dignitatis. Hoc ipsum cōsidentur aliqui nobiles & pot-
 res, q̄ potius expediret eis esse leprosos, quàm esse in statu in
 quo sunt. Hoc exemplo vtitur Apostolus ad Hebr. 12. Curramus
 ad propositum nobis certamen, aspicientes remuneratorem se-
 dei, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem. De Augu. simili-
 ter qui fugiebat ab omni ciuitate quæ non habebat episcopum,
 ne in episcopum raperetur. Inuenitur etiam de quodam nomi-
 ne Gaufrido priore Clareuallensi, q̄ quum electus esset in epi-
 scopum Tornacen. & ab Eugenio papa, & abbate suo sancto Ber-
 nard. cogere onus episcopatus subire: ipse prostratus ad pe-
 des abbatis, & clericorum qui se elegerant, in modum cru-
 cis, ait: Monachus fugitiuus si me eiicitis esse potero, Episco-
 pus verò nunquam ero. Cui laboranti in extremis, quidam mo-
 nachus ei charus assistens ait: Chare mi, oro te vt si potes, le-
 tum tuum mihi post mortem reueles. Cui oranti post mortem
 eius corā altari apparuit in visione Gaufridus, dicens monacho
 Ecce assum Gaufridus frater tuus. Cui ille: Chare mi, quomo-
 do est tibi? Cui ille: Bene: sed reuelatū est mihi à sancta Trin. q̄
 si promotus essem in episcopū, fuisset in numero reproborū.

¶ *Quod ambiciosi sit male peius, pessime, dum
 tendunt ad dignitatem.*

TERTIO potest valere ad detestationem huius vitij hoc,
 q̄ ambiciosi male est dū ad dignitatem tendunt: peius est eis
 cum ipsam iam acquisierunt: pessimè erit eis cum punientur de
 hoc, q̄ in dignitate male se habuerunt. Quod male sit ambicio-
 sis, dum ad dignitatem tendūt, Primo patet ex verbis Seneca
 dicentis: Quæcunque eminere videntur, quamuis pusilla sint, &
 tantummodo comparatione humillimorum extent, per difficil-
 les & arduos tramites adeuntur. Confragosa ad fastigium di-
 gnitatis via est. Item Philosophus: Hoc maximum malum ha-
 bet

bet ambitio, q̄ non respicit vel Deum, vel se, vel alios, sed per
 fas & nefas, & mille pericula ad dignitatē tendit quam appetit.
 Ambitiosus semper est pauidus. Timet enim ne quid dicat vel
 faciat, quod in oculis hominū displiceat, honestatē mentitur,
 humilitatē simulat, cunctis adularatur, cunctis inclinat, omnium
 est seruus & tributarius: grauem pugnā habet in se, dū iniqui-
 tas pullat animū, & ambitio cōtinet manū. Quod autem valde
 male sit ambitioso, cum iam habet dignitatem, multipliciter
 potest ostendi. Primo ex verbis Bernar. dicētis: O ambitio am-
 bientiū crux, quomodo omnes torques, & omnibus places? Nil
 acerbius cruciat, nil molestius inquietat, nil tamen apud mise-
 ros mortales celebrius negotiis eius. Idem Senec. Nemo ex his
 quos purpuratos vides, felix est: non magis quā ex illis quibus
 scep̄tū vel chlamydē in scena fabulæ assignāt. Qui in loco di-
 gnitatis sunt, sunt in maiori periculo, & quo ad corpus, & quo
 ad animā frequenter. Vnde Hieronimus: Honores tecum peri-
 cula trahunt: cito periclitatur potestas, & quāto maior honor,
 tanto maiora pericula. Idem: Altissimi montes crebris fulmini-
 bus feriuntur. Vnde August. Quanto in loco superiori, tanto in
 periculo maiori versatur. Interdum principes propter magnū
 periculum in quo sunt, non audent etiam ire in propriam ci-
 uitatem, nisi ab armatis circudentur, quod non est parua mi-
 seria. Vnde Tullius: Nōne milies melius est perire, quā in sua
 ciuitate sine armatorum præsidio non posse viuere? In maiori-
 bus etiam criminibus sunt frequenter qui præsumunt. Vnde Iere.
 3. Ibo ad optimates, & loquar eis. Ipsi enim cognouerunt viam
 Domini, & iudicium Dei sui: & ecce magis hi simul confrege-
 runt iugum, ruperunt vincula. Et in eodē ca. in fine: Inuēti sunt
 in populo meo impij insidiātes, quasi aucupes laqueos ponen-
 tes, & pedicas ad capiendos viros. Sicut decipula plena auibus,
 sic domus eorum plenā dolo. Ideo magnificati sunt & ditati in
 terra. Incrassati sunt, & impinguati, & præterierunt sermones
 meos pessimè. Vnde Seneca: Abstrahunt à recto diuitiā, hono-
 res, & potentiā, & alia quæ in opinione nostra sunt cara, pre-
 tio sui vilia. In maiori etiam labore sunt tales. Vnde signati
 sunt per duo operimenta superiora quæ in tabernaculo erant
 de pellibus arietum, propter æstuum & imbrium defensionem:
 de quibus habetur Exodi vicesimo quinto: Operimenta illa cu-
 stodiebant operimentum inferius quod erat valde pretiosum.
 Sic illi qui præsumunt, custodiunt filios Dei, quos ipse tenerè dili-
 git, nec vult incommoditatibus & vexationibus exponi. Vnde

Greg. Misericors Deus, quos tenerè diligit, ab extremis aestibus abscondit. Nam & paterfamilias, ad eum laborem seruos mittit, à quo subriles filios suspendit. Et inde filij sine vexatione decori sunt, vnde serui in puluere deturpantur. Capa plurimilis non ideo superponitur cæteris vestibus, quia charior habetur, sed vt potius sola deturpetur: nec fit hoc principaliter ad vtilitatem capæ, se cæterarum vestium. Sic qui superior est, nō debet se reputare cæteris meliorem. Debet etiam credere se in statu illo positum propter vtilitatem populi, non propter honorem. Expedi enim vt vnus homo moriatur pro populo, id est, laboriosa vitæ & periculosa exponatur, quæ est velut mors quædam. Multi tamen sic facti sunt, vt mortem istam appetant, & dulcedinem quietæ vitæ fastidiant. Vnde Gregor. Cessationem à laboribus mundi Dominus imperat: sed vesana mens plus assequi aspera carnaliter, quàm tenere blanda spirituales ter gaudet. Habentes manna fastidiunt, & capas desiderant, quæ non sine lacrymis comeduntur. Præterea ambitiosi ex dignitate quam appetunt, non obtinent honorem, quem intendunt. Non enim honorantur ex dignitate, sed potius dignitas ex honoratur & deturpatur ab ipsis. Ideo egregiè de Cæsare Tullius ait: Cæsar cum quosdam honorare voluit, non ipsos honorauit, sed ornamento deturpauit. Boëtius: Quâto maior est dignitas, tanto despectiores improbos facit. At nō impune. Reddunt nanque improbi parem dignitatibus vicem, quas ipsi sua contagione maculant. Et licet valde male sit ambitiosis, dum sunt in dignitate: deterius tamen erit eis cum pro abusione sua penitentur. Vnde Hiero. In maiori gradu maior sine dubio peccat. Et Sap. 6. Potentes autem potenter tormenta patientur. Et Apocalypsis decimo octauo, Quantum glorificauit se, & in delictis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. ¶ Quarto potest etiam ad huius vitij detestationem facere hoc, qd vitium illud est valde efficax ad homines capiendos. Vnde quidam: Plurima cum soleant hominum corrumpere mores, Fortius euenit foemina, census, honor. Idem: Quem res nec foemina vincere possunt, Subiugat ambitio. ¶ Quinto possumus etiã vt ad detestationem huius vitij, parabola illa Iudic. 9. Ierunt ligna, vt vngeret super se reges: dixeruntq; oliua: Impera nobis: quæ respondit: Nunquid possum deserere pinguedinem meã, qua diligitur & homines, & venire vt inter ligna promouear? Dixerunt ligna ad arbore ficu: Veni, & super nos regnũ accipe. Quæ respondit eis: Nunquid possum deserere dulcedinem meam fructusque

& isque suauissimos, & ire, vt inter cætera ligna promouea. ?
 Locutaq; sunt ligna ad vitē: Veni & impera nobis. Quæ respon-
 dit eis: Nunquid possum deserere vinum meum, quod laticifi-
 cat Deum & homines, & inter cætera ligna promoueri? Dixe-
 runtq; omnia ad rhamnū: Veni & impera super nos. Quæ re-
 spondit eis: Si verē me regem vobis constituitis, venite & sub
 vmbra mea requiescite. Ligna super se regem vngunt, quando
 aliqui aliquem eligūt, vt eis dominetur: Notāter autē dicitur,
 eum vngere Occasionem enim dant vt vinctē & mansuetē de-
 beat se habere erga eos, in hoc, q̄ eum sibi præficiunt, & sibi
 præponunt. Valde enim peruersum est eos exhonorare, qui eū
 in honore posuerunt, & potestate de manu aliorum accepta in
 oppressionem ierunt. Vtique peruersitas est figurata Matt. 27. in
 hoc, quod milites præsidis accipientes arundinem de manu
 Christi, percutientes inde caput eius. In arundine enim quæ
 vacua est, intelligitur terrena potestas, quæ nihil soliditatis ha-
 bet. Per oliuam, cuius pinguedine Deus hominesque vtuntur,
 signatur aliquis vt misericors, qui oleo misericordiæ suæ pau-
 peratorem aliorum condit, & quasi impinguat, & lucem diuinæ
 gratiæ eodem oleo in se nutrit & conseruat. Talis prælationem
 refugit, timens ne occasione eius bonum amittat, quod accep-
 pit. In sicu intelligitur aliquis contemplatiuus iam dulcedinem
 Dei per contemplationem sentiens, qui prælationem refugit,
 quia timet dulcedinem, quam sensit, perdere. Scit enim q̄ oport-
 tebit eum per sollicitudinem exteriorum extra se ire. Vnde Lu-
 cæ decimoquarto, Villam emi, & necesse habeo exire. dicit Glo.
 interlin. ab interna contemplatione, & ibidem dicit Glossa Au-
 gustini: In empta villa dominatio notatur & superbia. Villam
 possidere, homines sibi subdere, vitium malum, vitium pri-
 mum. Per vitem propter vini feruorem intelligitur aliquis
 perfectæ charitatis & feruentis, qui prælationem similiter re-
 cusat, timens ne feruor charitatis in eo tepescat, propter aquam
 mundanæ curæ superinfusam. Rhamnus autem est genus rubi
 asperum nimis, & aculeatum sicut sentes, & secundum Iose-
 phum, ad imperum venti ignem naturaliter producit: & est
 primo molle, & post durefcit. Vnde signat aliquem malum am-
 biosum, qui spinis vitiorum spinosus est, qui spoliat subditos
 suos, sicut spinæ lana spoliant oues contingentes eas, qui ex
 se emittit ignem peruersæ conuersationis, quo se, & subditos
 comburat incendio infernali. Qui primo se subditis suis mollē
 exhibet & mansuetum, deinde verò durum, quia tyrannicam

vitam exercet, talis regimen non recusat. ¶ Responsio cōtra illud verbū Apoitoli, Si quis episcopatū, & c. quod ambitiosi pro se allegant. Poterit tamen videri alicui q̄ appetitus dominiij malus non sit, quum dicat Apostolus, 1. ad Timoth. 3. Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Sed nulla est obiectio ita, si quis verbum Apoitoli consideret diligenter. Non enim dicit Apostolus, q̄ si quis desideret episcopatum, q̄ ipse bene faciat, vel quod desiderium eius bonū sit: sed vult ostēdere qui signifiētur hoc nomine episcopatus, quia nomen Græcum est. Vnde dicit Gl. super illum locū: Exponere voluit Apostolus quid sit episcopatus, quia nomen est operis, non honoris. Græcum enim est, & inde dictum vocabulum, quia ille qui præficitur superintendit curam eorum gerens. Scopos enim intentio est. Vnde episcopus Græcè, superintendens Latine dicitur: vt intelligat se non esse episcopum qui præesse dilexerit, non prodesse. Episcopus enim est super suam & aliorum vitam intentio: nec valet hoc argumentum. Si quis episcopatum, & c. ergo desiderium episcopatus est bonum: aicut non valet, Latro qui vult furari bonam capam, desiderat bonam rem, quia bonam capam: ergo desiderium eius bonum est. Ibi eadem Glossa: Locus superior, sine quo populus regi non potest, & si ita teneatur atque administreretur vt decet: tamen indecenter appetitur. Vnde Hieronymus: Otium sanctum quærit charitas veritatis, negotium iuictum suscipit necessitas charitatis: quam sarcinam nullus imponit, percipienda: atque intuenda vacandum est veritati. Si autem imponitur, suscipienda est propter necessitatem charitatis, sed non deserenda est delectatio veritatis, ne subtrahatur ipsa fatuitas, & opprimatur ista suavitas. Pater ergo quod non appetendus est locus dignitatis, 1. Corinth. 13. Charitas non est ambitiosa. Quid autem in dignitatibus homines appetant, vtrum lucrum animarum, vel lucrum burfarum, vtrum laborem, vel honorem: satis apparet, si honores & diuitiæ ab officiis ecclesiasticis separentur. Vnde legitur quod mortuo Sixto Papa, diu vacauit papatus, nec inuentus est, qui subiret illud onus: quoniam non habebat ecclesia diuitias, vel pompam secularem. His adiunctis tempore Syluestri illico ambitio nascobatur, & latè peruagabatur.

De appetitu magistrij

CAP. VII.

DICTUM est de appetitu dominiij, consequenter dicendum est, de appetitu magistrij, de quo hoc ordine dicemus. Primo ostendemus ex quibus causis appetitus magistrij possit esse

esse culpabilis. Secundo ostendemus de magisterio curiosorum, quanta sit vexationis & afflictionis, Tertio ostendemus quantum meriti sit ministerium magisterij, quod habent viri quos regit timor & charitas Dei. ¶ Primum igitur notandum est, quod appetitus magisterij culpabilis potest esse quinque de causis. Primo propter ignorantiam, quando scilicet aliquis presumit docere, quod non addidit. Vnde Iac. 3. Nolite plures magistri fieri fratres mei, Glof. nisi tantum discreti & in scripturis docti. & Prouer 18. Qui prius respondet quam audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum. Vnde Sallustius: Postquam honores aditi sunt, tunc primum acta & precepta maiorum legere incipiunt praeposteri homines. Eccle. 32. Audi tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Vnde Hierony. Cateri qui variam supellestem & vilia opuscula fabricant, sine doctore esse non possunt quod cupiunt: quod medicorum est, promittunt medici, & tractant fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicant. Et subditur: Hanc vniuersi presumunt, lacerrant, docent antequam discant. & Gregor. Turpe est tunc solutionem querere, quum debemus quaestio- nem enodare. Socrates cuidam interroganti, Quo modo posset optime dicere, ait: Si nihil dixeris, nisi dixeris, quod benefici- tis. ¶ Secundo potest esse appetitus magisterij culpabilis propter inhonestam vitam. Indignum enim est caelestem doctrinam esse in vase immundo. Vnde Dauid: Peccatori autem dixit Deus, Quare tu, &c. Prouerb. Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile: sic tumentia labia cum pessimo corde sociata. Dignus irrisione esset quasi argento vas fictile ornare vellet, si cum vellet ornare lutum, sordidaret argentum: sic irrisione dignus est, qui cum malus sit, tamen ad superbiam & vanam gloriam bona verba dicit. Docens quodam modo obligat se ex doctrina sua ad bene faciendum. Vnde super illud Iob 39. Aut circumdabis collo eius hinnitum. dicit Greg. Collo equi hinnitum circumdatur: quia ne ad peruersa opera prodeat, suis vocibus vita praedicantis obsidetur. Et super illud Prouerbior. 3. Circunda eas gutturi tuo. dicit Glof. Virtutes docet circumdari gutturi, quum vox potius in gutture fieri soleat: quia scilicet praedicationis vox de interioribus manat, sed exterius circumdat: nam quo aliquos ad bene operandum & viuendum excitat, eo ad bene agendum opera praedicationis seipsum ligat. Vnde Gregor. Qui verbum Dei loquitur, prius studeat qualiter viuat, & post ex actu colligat quae & qualiter dicat. Et Eccle. 29. Quae

in manu habes, ciba ceteros. Et in manu habemus, quæ opere implemus, & talia debemus prædicare aliis. & Eccles. 29. Confirmas verbum, & fideliter age cum illo, & in omni tempore inuenies quod necessarium est. Bona operatio est verbi confirmatio: mala verò operatio, infirmatio est verbi. Fideliter agit cum verbo, qui quod prædicat, credere se ostendit, quia idem opere implet. Qui prædicat delectationem aliquam venenatam esse & toxicatam, & tamen eandem sumit, non videtur credere quod prædicat, nec fideliter agit cum verbo.

¶ *De doctrina bona, & vita mala.*

Et notandum quod habere doctrinam bonam & vitam malam, ipsi habenti valde est verecundum & erubescencia plenum, & Deo displicet, & ecclesiæ multum nocet. ¶ Primum multipliciter potest ostendi. ¶ Primo ex hoc, quod ille qui bene docet & male viuit, quasi defert lucernam ante se, qua immunditiam suam ostendit. Dauid: Lucerna pedibus meis verbum tuum, &c. Prouerb. 6. Mandatum lucerna est, & lex lux est. Item talis de bello fugit, & tamen ad pugnandum strenuè alios exhortatur. Item literas etiam propriæ damnationis publicat. vnde Apostolus ad Rom. 1. In quo alium iudicas, te ipsum condemnas. Item in libro Prosperi: Bene loqui, & male viuere, nihil aliud est, quàm seipsum sua voce damnare. Talis sibi ipsi contradicit, & seipsum confundit. vnde Hieronymus: Non confundant opera tua sermonem tuum, ne cum in ecclesia loquaris, tacitus quilibet respondeat: Cur ergo hoc, quod dicis, ipse facis? Delicatus magister est qui pleno ventre de ieiuniis disputat. Accusare auaritiam etiam latro potest. Sacerdotis Christi mentis manusque concordent. Talis opere destruit, quod verbo edificat. Ecclesiast. 34. Vnus edificans & alius destruens, quid prodest illis nisi labor? Talis habet linguam longe maiorem manu, quo sine dubio monstruosam est. vnde Gregor. Monstruosa res est manus remissa, & lingua magniloqua. De tali ironicè solet dici illud Genes. 27. Vox quidem vox Iacob est, sed manus, manus sunt Esau. Quod hoc autem multum displicet Deo, potest ostendi ex hoc, quod dominus maledixit ficulneæ habenti folia sine fructu: vt legitur Matth. 21. Ficulnea enim habens folia sine fructu, est prædicator habens verba sine bonis operibus. Item ostendi potest ex hoc, quod dominus tot maledictiones faciebat Scribis & Phariseis, qui habebant folia verborum sine fructu bonorum operum, Quas maledictiones habes Matth. 23. Quod autem valde noceat hoc ecclesiæ Dei,

mul

multipliciter potest ostendi. Primo per hoc, quòd doctrina ec-
 clesie in eis non habet talem virtutem, qualem deberet habere.
 Vnde autoritas: Qui non ardet, non incendit. Gregor. Magis
 valet ad prædicandum sancti amoris conscientia, quam exerci-
 tari sermonis scientia. Idem. Nulla est dulcedo linguæ, nisi con-
 diatur sapore vitæ. Item Gregor. super Ezechiel. Sermo dul-
 cedinem non habet, quem vita reprobata intra conscientiam re-
 morderet. Idem: Illi soli de Deo dulciter loqui voluerunt, qui eum
 cordis visceribus dilexerunt. Item: Sermo Dei contemptibilis
 redditur hominibus per vitam malam prædicantiũ. Vnde Gre-
 gorius, Cuius vita despicitur, restat vt eius prædicatio cõtemna-
 tur. Ipsa etiam veritas suspecta redditur hominibus. Quis enim
 crederet alicui qui aliquam viam assereret latronibus plenam
 esse, & neminem posse transire per eam absque spoliatione & iu-
 gulatione, si post assertionem illam eadem viam eligere vellent?
 Idem, Quis non haberet suspectam exhortationem insequendi
 hostes factam ab eo quem sciret esse ex parte hostium? Propter
 malam vitam eorũ qui habent instruere alios, multa mala eue-
 nerunt ecclesie Dei. Vnde Thren. 4. Non crediderunt reges ter-
 ræ, & vniuersi habitatores orbis, quoniã ingrederetur hostis &
 inimicus per portas Ierusalem, propter peccata prophetarum
 eius, & iniquitates sacerdotum eius, qui effuderunt in medio eius
 sanguinem iustorum, effuderunt, inquam, suo malo exemplo.
 ¶ Tertio, potest esse culpabilis appetitus magisterij, ppter hoc,
 quòd appetitur, quod propriũ est Dei, scilicet magisterium. Oc-
 casionem addiscendi potest dare homo homini, sed propriè nõ
 docet nisi Deus. vnde Augustin. Magisteria forinsecus adiutoria
 quedam sunt & admonitiones: sed cathedram habet in celo, qui
 corda docet. Aliud est oculis materiã ministrare quæ videtur,
 & aliud est visum conferre oculis. Ad doctores forinsecos perti-
 net materiã ministrare illis qui addiscunt, sed ad interiorem
 magistrũ pertinet, vt ad videndum sensum cordis aperiat: & si-
 cut oculus & res obiecta non sufficiunt, vt visus in actu fiat, nisi
 oculus illuminetur: sic præter discipulum & forinsecum docto-
 rem, necessarius est sol iustitiæ, à quo intellectus illuminetur. vnde
 postquam aliquis audiuit à doctore forinsecò, ipse antequã
 acquiescat, consulat magistrum interiorem. ¶ Quòd autem Dei
 sit propriè magisterium, multis testimoniis scripturæ potest o-
 stendi. De quibus pauca sufficiat ponere. Legitur Mat. 23. Nolite
 vocari Rabbi: vnus est enim magister vester. vbi dicit Gl. interl.
 Ne quòd Deo debetur, vobis presumatim attribueret. Gl. 1. Vnus

est qui illuminat hominem, quod non alius homo : sed tantum exercet docendo, non intellectum præstat. Item gloss. Magister ex consortio veri magistri tanquam eius nūtius, & pro reuerentia ipsius à quo mittitur, honoratur. Item Prouerb. 2. Dominus dat sapientiam, & ex ore eius prudētia & scientia. & Ecc. 1. Omnis sapientia à domino Deo est. & Ioan. 6. Et erunt omnes docibiles Dei. vbi dicit gloss. Testantur prophetiæ, omnes homines illius regni, id est, Christianæ fidei, esse docibiles Dei: & quia si homines foris loquuntur, tamen solus Deus sensus aperit intrus. Item Ioā. 14. dicitur de Spiritu sancto, Ille vos docebit omnia. & 16. Docebit vos omnem veritatem. Interlin. Intus sine sono. Sic fit & aliis sanctis. Item 1. Ioan. 2. Non necesse habetis vt aliquis doceat vos: sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus. glo. Nemo docenti tribuit quod ex ore docens intelligit. Nisi enim intrus sit qui doceat, lingua doctoris exterius in vanū laborat: nec tamen doctor raceat, sed quod potest agat. Ad idem ostendendum valet quod dicit Philosophus, quod studium est expectatio diuinæ illuminationis. Idem: Impossibile est de pellibus caprarum aut ouium haurire sapientiam. Ideo oratio præmittenda est ab his qui studere volunt. Sapientia enim Dei donū est. Nec decet aliquis tentare rapere eam violentia laboris, vel studij, inquisito domino. Iac. 1. Si quis indiget sapientia, postulet à Deo. & Augustinus: Oratione melius soluūtur dubia, quā inquisitione alia. ¶ Quarto, potest esse culpabilis appetitus magisterij, quia homo appetit esse superior illo, quem natura genuit sibi æqualem. Vnde Augustinus: Hominem homini subdi, non natura est hominis bene instituti, sed pœna damnari. Æqualitas multum placet Deo. vnde Dauid: Mirabile templum tuum in æquitate. ¶ Quinto, potest esse culpabilis appetitus magisterij, si propter vanam gloriam appetatur. Sic faciebant Scribæ & Pharisei. Vnde Matt. 23. Amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.

¶ *De afflictione magisterij curiosorum.*

DICTVM est ex quibus causis possit esse culpabilis appetitus magisterij, nunc dicendum est quantæ afflictionis magisterium curiosorum sit. Quod satis ostendit nobis Salomon Ecclel. 1. dicens: Proposui in animo meo quærere & inuestigare sapiētiam de omnibus quæ fiunt sub sole. Hæc occupationem pessimā dedit Deus filiis hominum, vt occupentur in ea. Alia translatio habet, hanc disensionem pessimam. Studium curiosorum dici potest

occu

occupatio mala, peior, & pessima. Mala propter afflictionem tã
 corporis, quã animã, quã est ibi, & præcipue ista afflictio vbi
 parua vel nulla utilitas est. Vnde Senec. Quid te torques in illa
 quaestione, quam vtilius est contempsisse, quã soluere? Idem:
 Nullius rei difficilis est inuentio, nisi illius cuius inuentã hic
 nullus est fructus inuenisse. Peior verò est propter cõtemptores
 sapientiã & fastidiosos auditores. De contemptu sapientiã ha-
 betur Prouerb. 1. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt.
 Ideo despicitur sapientiã à stultis, quia ab eis non cognoscitur.
 Sicut autem & argentũ à brutis animalibus conculcantur, quia
 ab eis non cognoscuntur. De contemptu etiam sapientiã dicit
 Seneca: Ad sapientiam quis accedit, quis dignam iudicat, nisi
 quam in trãitu nouerit? Quis philosophum aut vllum liberale
 studium respicit, nisi cum aliquis pluuus interueniat dies quẽ
 perdere libet? Nihil itaque inuenitur ex his quã parum inuesti-
 gata antiqui relinquerunt. At si hic inuẽtus sobria incumberet,
 hic maiores docerent, minores addiscerent, vix ad fundum ve-
 niretur vbi veritas posita est, quam nunc summa & leui manu
 querimus. Dicit iterum Seneca: Fastidientis stomachi est multa
 degustare. Quidã auditores adeo fastidiosi sunt, quòd non pos-
 sunt sustinere quòd aliquis eis dicatur, quòd aliã audierunt, li-
 cet illud nesciant. ¶ De quibus mirum est, quomodo ipsi possunt
 audire mislam de beata Virgine quam toties audierunt. ¶ Pessi-
 ma verò occupatio est propter multiplex periculũ quod ibi est.
 Difficile enim est, docentes à superbia & vana gloria nõ seduci.
 Etiam pedibus apostolorũ, id est, affectibus dicitur puluis vanã
 gloriã adhãsisse. De hoc periculo habetur Matt. 4. super illud,
 Et statuit illum supra pinnaculum templi. Ibi enim dicit Gl. in
 eo loco Christũ tentat, in quo multos deceperat. Et alia Gl. Ibi
 erant sedes doctorum, vnde populo loquerentur, vbi multos ca-
 pit vana gloria honore magisterij inflatos. Aliud periculum est
 infidelitatis in Deum. Frequenter enim magistri Deo infideles
 sunt in talento sibi commisso. Eodem enim pretio quo ipsi e-
 munt cuprum, quandoque possunt emere aurũ. Et eodem labo-
 re possunt habere ædificatiua, quo ipsi acquirũt inflatiua. ¶ Ter-
 tium periculum est impietatis in proximum. Frequenter enim
 magistri volunt cauillationibus inutilibus intendere, quã fra-
 tres suos qui ad mortem trahũtur eripere. Sen. Securius est mu-
 nita conquirere cum hostis instat à tergo, & mouere iustus est se-
 miles, &c. Necessitas excutit quod pax otiosa collegit. Demens
 merito videret, si cum saxa in munimentum, senes fœminã que

congererent, cum iuuentus manu portis armata expectaret, & derem otiosus, & huiusmodi quæstiunculas ponerem: Quod si perdidisti habes: cornua non perdidisti: ergo cornua habes. Non vacat ad istas ineptias. Ingens negotium in manibus est, me me sequitur, fugit vita, aduersus hæc me doce.

¶ *De merito bonorum doctorum. & triplici genere hominum.*

Siquitur videre quanti metui sit ministerium bonorum doctorum, quos timor Dei & charitas regit. Ad cuius rei utilitatem notandum est, quod triplex est genus hominum. Alij enim sunt indocti, alij sunt docti: non tamen adeo ut sufficiant docere alios: tertij vero adeo docti sunt ut docere possint. Primi multi sunt in vita ista. Quodammodo enim brutis inferiores sunt. Unde Boëtius in lib. Consolat. Humanam naturam ista conditio est, ut tunc tantum cæteris rebus excellat, cum se agnoscat: eadem tamen infra bestias redigitur, cum se nosse desierit. Nam cæteris animantibus sese ignorare natura est, homini vero non conuenit. Ad idem facit quod legitur Cantico. 1. Si ignoras te, & pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum tuorum. Sponsa si se ignorat, post greges vadit: quia quodammodo iumentis miserior sit. Miseriores autem sunt indocti, quam moriuntur. Prouerb. 10. Qui indocti sunt in cordis egestate morientur. De merito vero eorum qui docti sunt, legitur Daniel. Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Sicut enim stellæ valde splendidiore sunt, quam firmamentum: sic maior est gloria docentium alios, quam eorum qui docent. Præcipue tamen utile est docere eos qui alios possunt docere. Vno seruo pigro & nequâ obiicitur Matth. 25. quod oportuit pecuniam domini sui committere numulariis: vbi dicitur. Numularij sunt, qui prædicationem auditam volunt verbis & opere exercere. Et quod valde utile sit docere tales, quam docere alios homines, si bene & fideliter doceantur, manifestum potest esse ex hoc, quod maior utilitas potest sequi ex eruditione multorum, quam ex eruditione mille aliorum.

De appetitu simplicis excessus. CAP. VIII.

Dictum est de appetitu dominij, & de appetitu magistratus. Nunc dicendum est de appetitu simplicis excessus. Hoc vitio laborant illi qui volunt excedere alios in diuitiis, vel pulchritudine, vel in aliquo alio bono, nec vellent aliquem sibi equum. Ad hoc vitium videtur pertinere illud quod legitur Luc. 12. Partis est contentio inter eos quis eorum videretur esse maior.

detestationē verò huius vitij, Primò, videtur facere hoc, quòd hoc vitium peccatum est malitiæ: malitiã enim hic intelligimus affectionem alieni mali. Qui enim vult excedere alios, per consequens non vult excedi ab aliis, & sic vult malum aliorum. Vult enim aliorum paritatem, quia quodammodo facit ad hoc vt sua magnitudo vel sic appareat. Secundo potest valere ad detestationem huius vitij hoc, quòd ipsum reddit animum valde mutabilem. Quando enim ille qui laborat hoc vitio, respicit aliquem quem ipse excedit, ipse inaniter latatur: quando vero aliquem à quo exceditur, tristatur, & sic modo tumet, modo dolet, modo inflatur, modo tristatur. Hanc mutabilitatem insinuat nobis Senec. dicens: Magnitudo certum modum non habet: comparatio autem tollit eam aut deprimit. Navis quæ in flumine magna est, in mari paruula est. ¶ Tertium vitium est quasi quædam fames insatiabilis. Nunquam enim impletur desiderium eius qui omnes alios vult excedere: quia si excedit vnum, exceditur ab alio. Præterea si excedit a iquem in aliqua gratia, exceditur ab eodẽ in alia gratia. Præterea excessus quem ipse appetit, ad malum suum est. Sicut enim abundantia humoris in aliquo membro apostema solet generare: sic excessus in hominibus apostema generat superbiæ. Et sic fatuus esset, qui vellet vnum oculum alium excedere, cum secundum naturam debeant æquales esse: Sic fatuus est, qui desiderat vt ipse alios excedat. Profectum proprium potest quis desiderare, sed etiam debet ei placere profectus aliorum, quo ei æquatur. Debent omnes filij Dei velut fratres amare æqualitatem & similitudinem. Vnde legitur de ipso filio Dei, ad Hebr. 2. quòd debuit fratribus per omnia assimilari, & Ecclesi. 32. Rectorem posuerunt: noli extolli, esto in eis quasi vnus ex ipsis.

De speciebus superbiæ exterioris. Et primò de superbia in corpore.

CAPVT IX.

Dictum est de superbia interiori, consequenter dicendum est de superbia exteriori. Vocatur autẽ superbia exterior aliquid extrinsecũ, quòd à superbia interiore procedit, & eam ostendit. Et potest distingui ista superbia secundum diuersitatem rerum, in quibus superbia hominum potest apparere. Potest autẽ apparere superbia hominũ vel in ipso corpore, vel in lectis, vel in equis, vel ornatu, vel amplitudine familiæ, in cõuiujs, in ædificijs, in deauratis libris, & in cantu. Et primò prosequamur de superbia illa quæ in ipso corpore apparet. Quæ potest distingui secundum diuersitatem membrorum quæ sunt in corpore: scilicet

cet

cer oris, oculorū, narium, colli, & sic de cæteris mēbris. Ad Superbiam oris pertinet illud Psal. Disperdat dominus vniuersa labia dolosa. Et illud Pro. 14. In ore stulti virga superbiæ. Stultus enim verbis superbis quasi quadā virga homines cedit. De superbiarum, Esa. 2. Quis scit ab homine cuius spiritus est in naribus eius. De superbia oculorum Eccl. 23. Extollentiam oculorum redderis mihi. Et Prou. 6. Oculos sublimes detestatur dominus. Et Psalm. Neque elati sunt oculi mei. De superbia colli vel cervicis, Job, 15. Currit aduersus Deum erecto collo. Et Psalm. Dominus iustus concidet ceruices. De superbia aliorum membrorum, Esa. 3. Pro eo quod eleuatae sunt filiae Sion, & ambulauerunt collo extenso, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, & ambulabant pedibus suis, & composito gradu incedebant, decalabat Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus, ceruicem eorum nudabit. Contra Ezech. 1. Pedes eorum pedes recti, & c. Et loquitur de quatuor animalibus, quatuor Euangelistas praefigurantibus. Doctores enim veteris legis habuerunt pedes leuissimos, dum pro terrenis Deo seruiebant. Sed doctores nouae legis habent pedes rectos, qui caelestia promittunt. Vnde, beatus patres spiritu. Item, agite poenitentiam, & c. Vnde de eis dicitur Esa. 52. Quam speciosi pedes euangelizantis pacem, annuntiantis bona. In veteri lege annuntiantur verba bona, scilicet aeterna. Similiter doctores nouae legis pedes habent rectos. Cantus. Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis. Ecclesia filia patris, id est, caelestis regis, cuius ancilla fuit synagoga. Ecclesia etiam recipit spiritum adoptionis filiorum, synagoga verò spiritum seruitutis. In calceamentis autem sunt pulchri gressus ecclesiae, quia calceati sunt exemplo Christi & Apostolorum. Nota sponsus ecclesiae volens totam ecclesiam pulchram esse, lauit pedes eius, & de quorum iniquatione praecipue timebat. Vnde diligenter debet pedes, id est, affectus custodire. Canticor. 1. Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Nō debet iam ecclesia vel fidelis anima pedes suos ponere, nisi vbi sunt florida & vitidia. Florida sunt merita. In floridis enim est spes fructus. Vitidia sunt aeterna praemia. In vitore enim intelligitur aeternitas. Vnde pedes sanctorum suorum seruat: pedes enim custodierunt ne calore adurantur, quod malo exemplo frequenter accidunt & ideo discalceandi sunt. Exod. 3. Solue calceamenta de pedibus tuis. Qui tempore negligentiae frigescunt, exemplis sanctorum discalceandi sunt. Exo. 12. Calceamenta in pedibus habebitis. Qui agnus paschale comedit, Dominicam imitatur passionem, ad quod m...

rum valent exempla sanctorum. Si pedes collisi sunt per iram vel odium ad proximum, tunc butyro diuinæ misericordiæ sunt vngendi & considerationis misericordiæ quæ nobis Deus exhibuit, & est exhibiturus si misericordiam proximo impendamus. Iob, 29. Lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei. Hæc petra Christus est, qui riuos misericordiæ multiplicis nobis fundit. Si luto voluptatis inquinati sunt pedes, lauandi sunt aqua lachrymarum vel tribulationis pœnitentiæ. Ioan. 13. Vos debetis alter alterius pedes lauare. Si pedes aspersi fuerint puluere inanis gloriæ, excutiendi sunt. Matt. 10. Excute puluerem de pedibus. Legitur etiam de Iacob Genes. 29. quòd collegit pedes suos super lectulum.

De superbi. ornatus, & his quibus vti possumus contra eam. CAP. X.

Uim ornatus possit esse diuersarum rerum decor, vt hominum vel locorum, & multorum aliorum: Primò ponemus, ea quibus possumus vti cõtra superbiam ornatus humani, & virorum, & mulierum. Contra hanc superbiam primò possumus vti verbis sanctorum & sapientum. De quibus pauca ponere sufficiat. Eccle. 11. In vestitu ne gloriaris vnquam, nec in die honoris tui extollaris. Et 1. Tim. 2. Volo mulieres orare in habitu ornato, cū verecundia, & sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus, aut auro aut margaritis, vel veste pretiosa, sed quod decet mulieres promittentes pietatē per opera bona. Habitu ornatum, in quo vult Apostolus mulieres orare, vocat gl. religionē earum ornantem eas. Vult etiā eas ornatas esse aliis virtutibus, cum verecundia vultus, vt non sint attritæ frõtis vt meretrices. Vult eas esse sobriæ mentis. Vult etiā eas esse ornatas non in crinibus tortis, id est crispis, &c. Vel non ornantes se auro, &c. s. vt semper hæc crinibus inorqueantur. Item 1. Pet. 3. Mulieres subditæ sint vitis suis. Et subditur: Quarum tamen non sit exterius capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus: sed qui absconditus est, homo cordis in corruptibilitate modesti & quieti spiritus. Super quē locū talis glo. habetur, sicut Cyprianus ait: Serico & purpura induta Christū induere non possunt. Auro & margaritis & monilibus adornare, ornamenta cordis & pectoris crediderunt. Quod de illis indubitanter verum est, quæ ad capiendas, animas ornant se. Et subditur in glo. q. si Petrus etiā mulieres admonet coërcendas, & ad ecclesiasticam disciplinam religiosa obseruatione moderandas, quæ excusare possunt cultus suos per maritos: quanto magis id obseruare fas est virginē, cui nulla ornatus sui cõpetat venia? Item 1. ad

Timot.

Timot. 6. Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti
simus. Contenti debemus esse tegumento, non querere orna-
mentum. Item Apoc. 18. Vixit ciuitas illa magna, quae amictus
erat purpura, & bysso, & cocco, & deaurata erat auro, & lapide
pretioso, & margaritis: quoniam vna hora destituta sunt omnia
diuitiae. Item Augustinus: Tibi vestis purpurea circumdatur non
ad pulchritudinem, sed propter necessarium tegumentum, cum
dum exquisitis vestieris, alteram tarpitudinē assumas. Ideo dicitur,
Vestis purpurea, &c. quia sordes potest homo in vestimen-
tis vitare. Vnde dicitur de Aug. Vestimenta eius & calceamenta
nec nitida nimium, nec abiecta plurimum. Hiero. Ornata
sordes pari modo fugienda sunt: quia alterum delicias, alterum
gloriam redoleret. Sen. Non splendeat tota, nec sordet quidem.
Hier. Nec affectatae sordes, nec exquisitae deliciae laudem parant.
Si tamen vestem sordidam pro Christi amore quandoque oporteat
ferre, non est curandum, cum propheta viderit Iesum laudem
dotem magnum indutum sordidis vestimentis. Et cum domus
in mundiciam corporalem non reputet immundiciam, Mat.
15, Non quod intrat in os co inquinat hominem. Et iterum: Non
lotis manibus manducare, non co inquinat hominem. Et in
ritate immunditia corporis vera immundicia esse non videtur
consputum quasi mundum iudicatur, dum est in ore: quam
est extra, immundum iudicatur. Sen. Argumentum bonae
lunatis grabatus & pannus, vbi apparuerit aliquem non necessitate
hoc pati, sed velle. Idem: Nemo nascitur diues: qui si
exit in lucem, visus est lacte: & panno esse contentus.

De exemplis quae dissuadent ornatum superbum, & humilem suadent.

CAPITULUM II.

Secundo possumus vti contra superbiam ornatus exemplo
Multa autem sunt quae exemplo suo dissuadent nobis super-
bum ornatum, & suadent humilem habitum. Primo suadet nobis
hoc ipse Deus. Et hoc dupliciter. ¶ Primo in plasmatione
hominis. Voluit enim Deus pretiosum spiritum vili sacco carnis
abscondere. Nec est verisimile quod voluerit corpus quod vile est
pretiosum tegumentum habere, quod pretioso spiritui vile tegu-
mentum voluit dare. ¶ Secundo in hoc quod parentibus nostris
peccatum tunicas pelliceas fecit, ut legitur Gen. 3. Ad idem etiam
monemur diuersis exemplis hominum. De quibus licet sint multa
ta, pauca ponere sufficiat. vnde Aug. de ipso dicit, Faceor, de
pretiosa veste erubescor. E. ther. 14. Domine, tu scis quod ab omni
signum superbiae & gloriae, quod est super caput meum in die

bus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannum men-
 struatum, & non portem in diebus silentij mei. Merito abomi-
 nabatur Esther signum superbiæ, quia signum est diabolicæ
 subiectionis. Diabolus enim est rex super omnes filios super-
 biter dicitur Iob, 41. Et sic dicit Gregorius: Evidentissimum
 signum reproborum est superbia, humilitas electorum. Sicut
 ergo aliqua nobilis persona merito dedignaretur, si vilis perso-
 na signum seruitutis poneret in capite eius, & sic duceret eam
 per civitatem: Sic regina Esther, quæ cor nobile habebat, abomi-
 nabatur signum superbiæ quod in capite suo erat. Notanter
 dicit quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ:
 ornatum enim suum non ferebat, nisi quando regi marito suo
 se ostendebat. In quo mulieres nostri temporis multum sunt ei
 dissimiles, quæ cum sunt cum maritis, non curant de ornatu:
 quando verò in publico volūt procedere, volunt esse ornata, &
 tamen dicunt quod ornant se propter maritos suos. Detestaba-
 tur etiam Esther ornatum capitis sui, quasi pannum menstrui.
 Et merito: melius enim esset ferre peplum sanguine alicuius
 animalis cruentatum, quàm ad vanam gloriam, vel superbiam
 croceatū, excepto scandalo. Vittæ enim ad vanam gloriam cro-
 ceata, peccati sanguine quodammodo intincta est, qui sanguis
 deterior est quocūque sanguine animalis. Item Iob, 15. Saccum
 consui super cutem meam. Talis deberet esse vestis ad minus
 poenitentium. Vnde Ionæ 3. Vestiti sunt Niniuitæ sacco à maio-
 re vsque ad minorem. Et peruenit verbum vsque ad regem Ni-
 nive. Et surrexit de solio suo, & abiecit vestimentum suum à
 se, & indutus est sacco. Item Matthæi 3. Ipse Ioannes habebat
 vestimentum de pilis camelorum. Antiqui etiam tegebantur
 vel sacco vel cilicio. Maria etiã Ægyptiaca nuda in nemore la-
 tirabat. Si obiciatur de pellibus tabernaculi rubricatis & hya-
 cynthinis: ad hoc respōdet Hieronymus sic: Olim ista approba-
 bantur, quando sanguis pecudis remissio fuit peccatorum. Nūc
 autem pauper dominus suam paupertatem & simplicitatem in
 ecclesia consecrauit. Et subdit: Si hoc iudaizando reuocas in tē-
 plo, reuocemus cruorem immolatorum. Ad idem etiam mone-
 mur exemplo mercatorum, qui quando torfellum est de panno
 pretioso, faciunt ipsi cooperturam de burello. Quis fatuum non
 iudicet illum, qui velit torfello pretiosam facere cooperturam?
 Ad idem etiam monemur exemplo ipsius Sapientiæ, quæ in per-
 sonis contemptibilibus sæpe se abscondit. Vnde Sapiens: Sæpe
 enim sub pallio sordido latet sapiētia. Vade, & tu fac similiter,

vt sub humili habitu abscondas te. Ad hoc etiam monet
ipsa natura, quæ sub terræ vilitate aurum & alia pretiosa
abscondit, & sub vilitate corticis dulcedinem nuclei habet.

De duodecim stultitiis se ornantium.

CAPV F XII.

Tertio valet contra superbiam ornatus, si ostendantur mul-
tiplices stultitiæ ornantium se. ¶ Prima est, quæ exteriorum
sua vilia interioribus, quæ pretiosa sunt, præponunt: vnde quæ
paraturam pomi ipsi pomo præligunt. Quando vnum pomum
datur duobus, & alter parat, nonne stultus esset si paraturam
detineret, alij vero daret totum? Item si paraturam daret
socio, & sibi retineret totum residuum, fatuus esset qui pomum
nem acceptaret. Sed portionem à diabolo factam isti similes
multi acceptant. Ornatum enim exteriorem, qui paraturam
pomi similis est, quæ quodammodo est depicta (habet enim
candorem & ruborem) multi præponunt animæ suæ: & sic quæ
vilem coopertoram pretioso torfello præponunt. Diabolus enim
non curat nisi de torfellis: id est, de animabus. Gene. 14. dicitur
Sodomorum, qui figurâ tenet diaboli, ad Abraham Da milia
mas, cetera tolle tibi. Istam stultitiam superbię innuit glo. supra
illud Ioannis sexto: Eum, qui venit ad me, non eiciam foras. Super-
bi est foras eici, qui nihil habet in interiori bono, nec
nec in futuro. ¶ Secunda est, quod ipsi ordinem Dei pervertunt
in seipsis. Volunt enim quod ancilla habeat ea quæ domine sunt
& e contrario. Carnem enim quæ ancilla est, ornant, & delicias
pascunt, & oportet, vt fiat quod ab ea imperatur, licet motus
ma inde debeat sequi. E contrario anima quæ domina famæ
fiti affligitur, & male induta est, & ad præceptum carnis operatur:
quod est valde magna peruersitas. vnde Bern. Dominâ ancilla
cillari, & ancillam dominari, magna abusio & nimis magna est.
Si quis assereret se fuisse in terra aliqua, in qua dominâ omnia
no se haberent vt ancillæ, quæ diceret, vix crederetur sibi. Sed
veritate terra illa patria ista est. In ea enim ferè per totum
num sit festum ancillarum, quod alicubi consuetum est fieri
festo beati Vincentij. Tunc enim accipiunt ancillæ vestes do-
minarum suarum. Ista peruersitas similis est illi, quam ponit Sa-
lomon Eccl. 10. seruos in equis, & principes quali seruos ambu-
lantes super terram. & peruersitas ista est valde magna & nocua
ecclesiæ Dei. Vnde Prou. 30. Per tria mouetur terra, & quæ
tum quod sustinere non potest, per seruum cum regere con-
¶ Tertia, quod ipsi valde carè emunt quod nihil valere sciant

scilicet vanam gloriam, quæ non valet eis, nec quo ad animas, quum animabus sit valde nociua, nec quo ad corpora. Io. 8. Si glorifico meipsum, gloria mea nihil est: nihil, inquam in valore. ¶ Quarta est, quod ipsi plus expèdunt vt pascant oculos aliorum, quàm vt pascant ventrem suum. Seneca: Non sunt homines ad pompam dentibus, & ore, & ventre contenti, oculis quoque gulosi sunt. Si quis eat per aliquam ciuitatem, plures artifices inueniet operantes, vt pascant oculos, quàm qui pascant ventrem. Vnde dixit quidam, mundum esse animal mirabile, qui maiores habet oculos, quàm ventrem. Potius volunt homines bona sua perdere, & diuitibus hominibus quasi per oculos posere, quàm os Dei in pauperibus famelicum pascere. Vnde Bern. Inueniunt curiosi quo delectetur, & non inueniunt miseri quo sustententur: cum periculo animæ suæ acquirunt, vnde oculos hominum delectant. Mira fatuitas est, quum videns in pulchritudine rei visæ habeat delectari naturaliter potius quàm res visæ, eò quod videtur melius pertinere ad inspicientes pulchritudinem eorū quæ inspiciunt prouidero, quàm ad eos qui inspiciuntur. Debet ergo homo pulchritudinem exteriorem negligere: procuret autem eam, si voluerit, qui habet eam inspicere. ¶ Quinta stultitia ornantium se est, quod ipsi similes sunt illi, qui ex decore sellæ & fræni equum aestimat, vnde Senec. Quemadmodum stultus est qui equum empturus non ipsum aspicit, sed stratum & frænos: sic stultissimus est qui hominem ex veste circumdata aestimat. Idem: Cum voles estimationem in re scire qualis sit, nudam inspicere. Et sicut quidam ait: Ex auro frænum non meliorat equum. ¶ Sexta est, quod omnia sua volunt habere pulchra, & se turpes, vnde Augustin. Ecce omnia pulchra sunt cum iniquis, & ipsi sunt turpes. Ita accidit peccatoribus ornantibus se extrinsecus, sicut accidit cuidam regi qui conuocatis magnatibus terræ suæ, fecit conuiuium magnum, & non erat locus in domo qui non esset opertus purpura, & aliis pretiosis. Et affuit quidam philosophus, qui volens spueri, spuit in faciem regis. Et cum ministri propter hoc vellent eum suspendere, non permisit rex: sed quæsiuit ab eo quare hoc fecisset. Qui ait: Vidi alia loca plena argento & auro, gemmis, & purpura, & ideo in barbam regis quæ incrassata est ciborum pinguedine, quam immundam vidi, expui. Non enim vidi locum minus mundum. Et compunctus est rex. Sic diabolus videns hominem qui debet esse dominus aliarum creaturarum, minus pulchrum ceteris creaturis, in faciem eius spuit, vel eum cõtempnendo vel ani-

mam eius maculando. Quod figuratum est ex spuitione facta
 in faciem Domini. Et in illa quæ fiebat ei, qui nolebat suscipere
 re semen fratris defuncti, Deuteron. 25. Frater hominis defuncti
 sine semine, diabolus est, qui sine spe damnatus est. Cui homo
 debet suscipere semen: quia ex hominibus angelica ruina est re-
 paranda. Erubescat ergo homo videns se malum & turpem in-
 ter suas res bonas & pulchras: sicut dominae habentes ancilla-
 pulchras, cum ipsæ sint turpes, erubescunt. vnde August. Non
 vides debere erubescere te de bonis tuis, si domus tua plena est
 bonis, & te habet malum? ¶ Septima est, quod cum morte damna-
 ti sint, & iam ducuntur ad illam, potius tamen cogitant de co-
 natu, quàm quomodo liberent animas suas. Senec. Omnes ca-
 pitis supplicio condemnati sumus, & incessanter ad mortem
 tendimus. vnde Augustin. Nihil aliud est tempus præsentis vi-
 tæ, quàm cursus ad mortem, in quo nemo vel paululum ve-
 tardius ire permittitur, sed pari motu omnes urgentur. Vnde
 cum ornatus superbiorum, sit ornatus hominum morti adhibe-
 ratorum, potius est illusio, quàm honor. Sicut purpuratus
 Christi postquam adiudicatus fuerat morti, illusio fuit. vnde
 Bernardus: Omnis purpura illusio est, postquam Domino lesa
 in purpura illulum fuit. ¶ Octava est, quia inde gloriatur, vnde
 deberent erubescere. ¶ Triplici ratione potest ostendi, quod ho-
 mo de veste debet erubescere. ¶ Primo, quia vestis signum est
 peccati parentum nostrorum. vnde Bernardus: Qui gloriatur
 de veste, similis est furi glorianti de cauterio: quia propter pec-
 catum Adæ introductus est usus vestium. Quis latronem non
 irrideat, si videat eum gloriari de signo sibi facto pro latro-
 nio suo, quod in fronte portat? ¶ Secundo, quia vestis remedium
 est turpitudinis erubescentiæ, quam per peccatum contraximus.
 Ante peccatum sufficiebat homini pulchritudo sua, nec habe-
 bat aliquam causam erubescentiæ, vnde non oportebat quod
 absconderet se sub veste. Sicut sol veste non eget: sufficit enim
 sibi pulchritudo suæ lucis pro vestimento. Similiter rosa non
 eget ornatu: sufficit enim sibi pulchritudo coloris ad veste-
 dum, & sic de cæteris floribus. Math. 6. Considerate lilia agri
 quomodo crescunt: non laborant, neque nent. Dico autem
 vobis quoniam Salomon in omni gloria sua coopertus non
 est sicut vnum ex istis. Sed si per peccatum incurrit homo
 turpitudinem & erubescentiæ, necessarium est vestimen-
 tum, quod est remedium turpitudinis & erubescentiæ. Sicut
 ergo ad gloriam loripedis non cedit, quod habet pedem
 gneum

gnem, quum sit remedium infirmitatis: nec ad gloriam scabioli, quod scabiem velat: sic nec ad gloriam hominis ornatus, est a. cui videatur. Vnde August. Qui superbit ex abundantia temporalium, est tanquam agrotus qui superbit ex superabundantia medicamentorum vel emplastrorum. Quis non irideat aliquem, si videat eum depingere domum, quæ minatur ruinam? Domus talis est corpus hominis. Vix enim staret per quinque dies, nisi cibus & potibus fulciretur. Vnde irridendi sunt qui variis ornatibus illud depingunt. A simili possumus dicere, quod ille qui superbit ex pulchritudine vestium, est tanquam agrotus, qui superbit ex pulchritudine emplastrorum. Et ficut ridiculum esset, si loripes pedem lignem depingeret, vel deauraret: sic ridiculum est, cum homines se ornant. ¶ Tertio ostenditur per hoc, quod ornantes se mendicant pulchritudinem suam à creaturis vilioribus quàm ipsi sunt. Nobilis homo erubesceret à vilibus hominibus mendicare, & potius indigentiam sustineret, quàm mendicaret ab eis: sic debet homo erubescere à vermibus, & muribus suum mendicare decorem. Vnde frater Guido Carthusiens. Quomodo non gloriabitur de pulchritudine, qui gloriatur de turpitudine? Vestes te ornant, pulchritudo esset si tu eas ornares. ¶ Nona stultitia est, quod ipsi credunt se bene indutos & ornatos, cum equaseorum, scilicet sorpus, bene ornatus est, cum tamen omnino nudi sint. Vnde Apocal. 16. Beatus qui custodit vestimenta sua ne nudus ambulet, & videat homines turpitudinem eius. Et Ezechiel. 18. Denudant te vestimentis tuis Et ibidem: Dimittant te nudam, & ignominia plenam. Ipsi sunt similes cuidam clerico, qui in festo stultorum induit equum suum scarleto, & ipse indutus erat mara vna. ¶ Decima stultitia est, quod ipsi turpitudinem suam detegunt, quando tegere debuerunt: quia qui vident superbum ornatum eorum, male suspicantur de eis. Vnde super illud illud 1. Tim. 2. Non in tortis crinibus dicit glo. Superbus habitus non recta facit de se credi. Et Eccl. 19. Amictus corporis & risus dentium, & ingressus hominis enuntiant de illo. Si nux relinquit corticem externam ante tempus, signum est interioris corruptionis. Sic si Christianus non habet externum habitum, quem Christiana religio requirit, signum est quod vermis alicuius peccati intus lateat: magis erubescibilis culpa est, quàm nuditas hominis, quum nuditas hominis à culpa habeat quod est erubescendum. Vnde magis erubescere deberent illi, quorum peccata appareret hominibus, quàm si ipsi nudi hominibus

apparerent Illi ornantes se dum volunt vitare turpitudinem corporis, turpitudinem assumunt mentis, & dum se ornare volunt, inquinat se ad minus quo ad vitia superbia, quæ inquinat omnia bona quæ sunt in homine. Vnde illud, Si tibi gratia, & sapientia formæq; detur: Inquinat omnia sola superbia si commeteretur. ¶ Undecima stultitia est, quod mulieres volunt videri facere, licet nolint esse, & potius volunt simulari statuis, quam matronis. Si equus venalis non est, quare signa venalitatæ portat in fronte? Quare circulus est ante domum, si ibi non est vinum vendendum? Ovis Dei quare vult habere signum ovis diaboli? Nunquid ad meritum dicit ei pastor ecclesie, Non novi te, & rapitur à lupis infernali. Signo crucis debent esse signati omnes fideles, id est signo penitentia. Vnde Apostolus ad Galat. 6. Stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. Præcipue enim deberet habere in capite signa penitentia & humilitatis. Et ideo illis, qui baptizantur vel confirmantur, imprimitur signum crucis in fronte. In capite enim ieiunij asperguntur cinere capita fidelium. De signatione ista legitur Apocal. 7. Nolite nocere terra & mari, quousque signemus seruos Dei in frontibus eorum. Et Ezech. 9. Transi per mediam ciuitatem in medio Ierusalem, & signa thau super frontem virorum gemerium. Thau figura fuit crucis. Crucem enim tria brachia habuit ad figuram thau, postea addita est quadam tabula à parte superiori ad scribendum titulum. Crucem ergo quæ per thau intelligitur, vult Dominus figi in frontibus fidelium: sed mulieres abiecto signo Domini, posuerunt signum diaboli in frontibus suis. Vnde Psal. Posuerunt signa sua. Et Apocal. 17. Mulier circumdata est purpura, & coccino, & inaurata auro & lapide pretioso. Et subditur: Et in fronte eius nomen scriptum, Mysterium. Vnde timendum est eis illud quod legitur Ezech. 9. de non habentibus thau: Percutite, & non parcat oculus vestester, neque misereamini. Et subditur: Omnem, super quem videritis thau, ne occidatis, & à sanctuario meo incipite. ¶ Duodecima stultitia ornantium se est, quod ipsi habent charam pulchritudinem corporis, quæ adeo parua est, vt pellibus murium & stercoreibus vermium adiuuetur. Decorem autem animæ qui similis est diuino, sic vilipendunt, quod etiam non reputant, cum demones eis aures & nasum præcunt: iuxta illud Ezech. 23. Nasum tuum & aures tuas præcident, &c. Quod non fit sine magna contumelia Dei, cum homo potius velit esse similis in decore muribus, quam Deo. Pulchritudinem etiam solutarium suorum bene custodiunt homines, singulis diebus eos tergendo: de pulchritudine

tudine autē animæ (quæ Dei imago est) vix semel in anno cogitant, imò q̄ plus est, peccatorum facies quæ sunt facies demonum superinduunt. Psal. Facies peccatorum sumitis. Non attendentes illud Eccle. 4. Non accipies faciem aduersus faciem tuam. Nec offenditur parum Deus in hoc contemptu imaginis sue. Vnde super illud Psal. In ciuitate tua imaginem ipsorum, &c. dicit gloss. Merito imaginem ipsorum ad nihilum rediget Deus in cælesti ciuitate: quia ipsi in sua terrestri ciuitate imaginem ipsius ad nihilum redegerunt.

De aliis quæ deberent homines cohibere ab amore superbi ornatus.

CAP. XIII.

Præter ista sunt alia multa quæ deberent homines cohibere ab amore superbi ornatus. Primum est Dei ordinatio, quæ vult vt in præsentī tempore intendatur reformationi animarum: & ad hoc specialiter fuit primus aduentus filij Dei in mundum. In futuro vero vult vt fiat reformatio corporum, & ad hoc erit secundus aduentus. Tunc enim resurgent corpora sanctorum, & gloriam suam habebunt, qui hic sine gloria fuerunt. vnde Bernard. Noli, o corpus, præripere tempora. Potes enim impedire animæ tuæ, salutem suam operari non potes. Omnia tēpus habent: parere vt nunc anima pro se laboret: magis autem collabora ei, quia & si compateris, & conregnabis. Secundus est, q̄ ornatus iste tunc deficiet, quando magis esset necessarius, quando scilicet anima venire debet ad illam magnam ciuitatem, in qua congregata erunt quæ in terra, & quæ sub terra, & quæ in celo sunt. Vnde Esa. 3. Decalubabit Dominus verticem filiarum Sion. Et ibidem: In illa die auferet Dominus ornatum calceamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & mitras, & discriminaria, & periscelidas, & mureculas, & olfactoria, & inaures, & annulos, & gemmas in fronte pendentes, & mutatoria, & palliola, & lintheamina, & acus, & specula, & syndones, & vitras, & theristra, &c. Armillas vocat gloss. ornamenta brachiorum. Periscelidas vocat ornamenta talorū similia armillis. Mureculæ sunt catenæ circa colū. Olfactoria vocat illa, in quibus continebant muscum, & similia. Theristra vocat vestes æstiuales valde subtiles, visui peruias, quæ dicuntur à theron, quod est æstas. Tunc enim mulieres quæ se alienis plumis quali cornix pulchras faciebant, amittent plumas, & turpissimæ apparebunt: & non solum deficiet gloria ornatus tunc, sed etiam mutabitur in ignominiam, & quæ plus habuit de gloria, plus habebit de ignominia. Ose. 4. Gloriam

AA 3

eorum in ignominiam commutabo. & Esa. 3. Et erit pro furore
 odore fœtor, & pro zona funiculus, pro crispanti crine caluitium
 & pro fascia pectorali cilicium. Tertiū est hoc, q̄ corpora que
 hic fuerunt superbe ornata, à domino tunc nō ornabuntur. Ve-
 de Bernard. Nunc eant, nunc rideant qui corpora sua pellibus
 murium & stercorebus vetum informāt: quia cum dominus
 ad iudicandum venerit, nō reformabit nisi quod abiectiois &
 humilitatis inuenerit. Vnde Apost. ad Philip. 3. Saluatorem crea-
 uitam, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, & c. Super
 quod verbum dicit Bern. Requiesce in hac spe misera caro: tu
 propter animā venit, propter te quoque venturus est: qui reformauit
 illam, tui quoque non obliuiscerur. ¶ Quartum est, ma-
 gnus contēptus æternæ gloriæ in eis qui se ornant. Multū enim
 contēnunt æternæ gloriæ, qui ei præponūt gloriā & laudem ho-
 minum. Charius enim habet vt pulchri dicatur, quā q̄ regni
 æternum consequantur. Nec etiā laudem semper habent, quā
 habere inrentur. In arca enim nō serata thesaurū suū faciūt, &
 ideo leuiter illū amittunt. Vnde Bernard. Inspiens tu, qui con-
 gregas merces in sacco pertusum, qui thesaurum tuum in alio
 ore constituis, ignoras, quod arca ista non clauditur, nec
 ras habet. ¶ Quintum est, ingratitude magna quæ est in eis qui
 superbe se ornant. Valde enim ingrati sunt, qui Deū in honore
 in hoc, in quo ipse, voluit eos præ cæteris creaturis honorare.
 hoc specialiter Deus honorauit præ cæteris hominem, q̄ eum
 ad imaginem & similitudinem suam creauit vnde multū ingratu-
 tus est ei qui in imagine sua contumeliam facit. Quis enim
 timeat irreuerentiam aliquam facere imagini beatæ Virginis
 vel imagini Christi hominis scilicet Crucifixi? Quomodo ergo
 non timent homines imaginem beatæ Trinitatis irreueren-
 ter seruare? illi, qui se ornant exterius, similes sunt sepulchris
 dealbatis, quæ foris apparent hominibus speciosa, intus vero
 plena sunt omni spurcitia & ossibus mortuorum. Corpus enim
 peccatoris animæ mortuæ est sepulchrū: vt dicit Aug. vnde do-
 minus Matthæi 23. Væ vobis Scribæ & Pharisei, qui similes estis
 sepulchris dealbatis, quæ à foris apparent hominibus pretiosæ,
 intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia. Et
 quod potest induci quoddam exemplum: Barlaam rex quidam
 magnus habuit in itinere duos viros obuam in veste atrata
 sordida, & facie attenuata, & psallebant domino. Rex autem
 curru exiliens amplexatus est eos. quod videntes principes eius
 indignè tulerunt, & cum per se non auderent corripere eum

rogauerunt fratrem eius vt quæret ab eo quare tantam reuerentiam exhibuisset talibus vilibus personis. Rex autem volens ostendere illis errorem suum, præcepit fieri quatuor arcas. Duas deauratas, in quibus posuit ossa mortuorum, obfirmans eas aureis setis. Alias duas de pice & bitumine, in quibus posuit pretiosas margaritas, & vnguenta optima, ligans eas funibus cilicinis, & posuit eas ante magnates, vt æstimarét quid singulæ valerét. Ac illi deauratas magni pretij iudicauerunt. Quibus rex ait: Extrahatis omnia oportet inspicere interioribus oculis, non exterioribus, siue honorem, siue contumeliam. Apertis ergo deauratis arcis, ait rex: Iste est typus eorum qui exterius sunt gloriosi, intus repleti mortuis & fœtentibus operibus. Deinde apertis aliis duabus, ait: Iste est typus eorum, qui extra sunt sordidis vestibus operiti, intus pretiosi bene redolentes apud Deum, quales fuerunt illi, de quorum veneratione me reprehendi fecistis. Et sic cõfudit eos. Item ornantes se similes sunt fimo cooperto.

Quod superbus habitus potest esse culpabilis, multis de causis.

C A P . X I I I I .

NOtandum ergo quòd superbus habitus potest esse culpabilis multis de causis. ¶ Prima causa est, pretiositas. Vnde super Lucam 16. de diuite qui induebatur purpura & bysso, dicit glossa. Si culpa pretiosarum vestium culpa non esset, sermo Dei non ita vulgariter exprimeret, quòd diues purpura & bysso indutus apud inferos torqueretur. Vnde Gregor. Nemo pretiosa vestimenta, nisi ad inanem gloriam quærit: videlicet vt honorabilior cæteris videatur. Nemo vult pretiosis vestibus ibi indui, vbi à nemine potest videri. ¶ Secunda causa est mollities vestium. Vnde Matthæi 11. Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Et super illud Matthæi 3. Ipse Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, dicit glossa. Seruus Dei non debet habere vestimentum ad decorem, vel ad delectationem, sed tantum ad regendum nuditatem. vnde Grego. Nemo estimet in fluxu ac studio pretiosarum vestium peccatum deesse: quia si hoc culpa non esset, nullo modo dominus Ioannem de vestimenti sui asperitate laudasset. ¶ Tertia causa est, extraneitas: quando scilicet aliquis vult habere vestes aliis dissimiles. Vnde Sophoniæ 1. Visitabo super omnes, qui induiti sunt veste peregrina. ¶ Quarta causa est superfluitas. Potest autem ista superfluitas esse duplex, vel quò ad multitudinem, vel quò ad magnitudinem. ¶ Primo modo est superfluitas in illis qui volunt habere vestes longas, vt maiores esse videantur: quòd vitium

multum abundat in quibusdā prælatis, qui pileos longos debent in caputibus, calopodia in pedibus, & vestes longas petteram trahunt, volentes sic adificare ad staturam suā cubitū vultū. Vnde Lucae 20. Attendite Scribis, qui volūt ambulare in stolis. Stola vestis est longa. Illi qui vel magnitudine vel altitudine corporis sui dignitate volūt honorare, non videntur attendere quod legitur de Saul, quod rex malus fuit, & altior vniuerso populo ab humero & sursum, 1. Re. 10. & illud, quod dicit David in Psalm. Nec in tibiis viri beneplacitum erit ei. Et illud Prouer. Spirituum ponderator est dñs. Parui corpora ponderant, & respiciat hominem ex ea parte, ex qua non est homo: dominus vero spiritū pōderat. Vnde 1. Reg. 16. dicit dominus ad Samuelem, qui præcepisset ei de vnctione Dauid in regē: Ne respicias vultum eius, nec altitudinem staturæ eius: quoniam abieci eum, nec iuxta intuitū hominis iudico. Homo enim videt quæ apparent, dominus autem intuetur cor. Pretiosiores species aromaticæ in minoribus saccis solent reponi, vt garyophilli, & similia.

¶ De caudis mulierum.

Hoc vitio laborant dominæ, quæ longas caudas trahunt post se terram pretiosis vestibus induentes, & de nuditate Christi in pauperibus non curantes caudis suis pulices colligunt, & puluerem mouent hominibus: Christū verò, quæ in tot pauperibus nudū respiciunt, & nō operiūt. timendū est eis ne in caudis earum diabolus quiescat. Vnde legitur de quodā sancto, qui vidit diabolum quēdam ridemtem: & quētēs ab eo causam rictus dixit: Vidi sociū meū equitatem super caudā cuiusdā mulieris, quæ dū terra heret caudā, cecidit socius me⁹ in lutū, & inde rictus.

¶ Secūdo modo est superfluitas in illis qui volunt habere diuersa paria vestiū, & potius volūt vestimenta sua à tineis comedī, quàm inde Christum in pauperibus indui. Iac. 5. Agite nunc diuites, plorate ululātes in miseris quæ euenient vobis: Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimēta vestra à tineis comesta sunt. Et Bern. Clamāt nudi, clamāt famelici, & conqueruntur: Nobis fame & frigore miserabiliter laborātibus, quid cōferunt tot matatoria, vel extensa in perticis, vel plicata in manticis? ¶ Quinto potest esse reprehensibilis habitus propter materiam, vt si est lericæ, vel aureæ, vel argenteæ. Et notādum, quod circa materiā vestiū multū proficit, vel potius deficit curiositas humana. ¶ Primo enim fuit materia vestiū pellis cū lana. Vnde Genesis 3. Fecit quoque Deus Adā & vxori ei⁹ tunicas pelliceas. ¶ Deinde processum est vsque ad lanam puram, quæ est leuior quàm pellis.

¶ Tercio

¶ Tertio processum est ad cortices arborum vel herbarum, scilicet ad linnm, & huiusmodi: ¶ Quarto ad stercora vermiū, scilicet ad sericum. Deinde ad aurifrigium, & ad lapides preciosos.

¶ De Superbia corrigiarum.

INTRA ornatus verò qui propter materiam reprehensibiles sunt, specialiter videntur esse reprehensibiles corrigiæ septicæ deauratæ vel deargentatæ. Et hoc multiplici ratione. ¶ Primo, quia superbia taliū corrigiarum in loco humiliationis est. vnde Michææ 6. Humiliatio tua in medio tui. Vnde sicut superbia in paupere amplius displicet Deo, quàm in diuite, quia pauper habet materiam humiliationis & quoddam repressiuum superbia: sic potius Deo displicet superbia circa ventrē, vbi tanta materia est humilitatis, quàm in alia parte hominis. ¶ Præterea sicut ignis vehemens est qui ardet cū aqua quæ cōtraria est ei: sic valde magna est superbia quæ durat vbi tanta est materia humilitatis. Bern. Nō est magnū humilē esse in abiectione: magna profus & rara virtus, humilitas honorata. Sic è cōtrario potest dici quod magnū profus vitium est superbia cum humilitate magna. Ideo humilitas beatæ Virginis omnem humilitatem puræ creaturæ superauit, quia maiorem materiam superbiendi habuit, cum Dei mater fuerit. Sic superbia ventris superbiā aliorum membrorum superat, quum maiorem materiā humilitatis habeat. Item saccus bono tritico plenus bene ligatur fune vnus oboli. Non modica fatuitas est ad ligandum saccū immūditia plenum, quætere corrigiam sericam deauratam, vel deargentatam, & vas vinum pretiosum continentibus circuli lignei sufficiūt. Ridiculum ergo est circulis deauratis vel argentatis ligare saccū ventris abominatione plenū. Præterea quis non irrideat, si videat ornatus templi poni circa simū, vel aliquem locum continentem immunditias? Sic faciūt mulieres quæ ornant se circa mediū corporis. Vnde Psalmi. Filia eorum compositæ, circumornatæ vt similitudo templi. ¶ Est etiam magna stulticia mulierum, quod corrigiæ illæ carē constant eis, & nō profunt animæ, nec corpori, imò Deus in eis offenditur, & proximus scandalizatur. Ipsæ etiam mulieres ex pondere grauantur, quum interdū magis ponderosæ sint, quàm circuli ferrei quos penitentes deferunt. Multæ mulieres sunt, si iniungeretur eis pro penitentia vt ita ponderosas ferrent corrigias, non acquiescerent iniungenti. Mira insania mulierum, quod tantis ex, cōs diabolo se ligant, & quod tam carē emunt vnde à diabolo ligentur. ¶ Diabolus enim bene scit ligare aliquem suo proprio

cingulo. ¶ Sexto reprehensibilis est propter colorem, ut in velibus clericorum color viridis, rubeus, & varius. Cuius rei ratio esse potest, quod talis color in lana ouium naturaliter non inuenitur. Si enim Deus voluisset lanam ouium talium colorum esse, ipse potuisset depingere sicut & aues. Et forte in principio non fuit facta tinctura huiusmodi absque culpa & curiositate. Autem quidam virginem quam conscientia remordebat, quia habebat vestem alterius coloris quam naturalem, allegantem contra se, quod ouis, quæ nunquam peccauit, contenta esset naturali colore: ipsa verò, quæ multum peccauerat, pretiosiori colore vteretur. Et in veritate cum homo mendicet vestem ab oue, tanta illud Augustini: Ouis mandatum Euangelicum implens, de duabus tunicis, dat vnã non habenti. Sufficere deberet homini mendicanti color ille, qui sufficit oui lanam largienti. Superbus mendicus est, cui non sufficit illud, quod sufficit illi, à quo mendicat.

¶ *De peplis & vittis croceatis mulierum.*

INTER ornatus verò, qui propter colorem reprehensibiles sunt, specialiter videntur esse reprehensibilia pepla, siue vittæ mulierum croceata. Quod multipliciter potest ostendi. ¶ Primo, quia displicet alicui principi, quando videt velum inimici in terra sua. Sed plus displicet ei, si videt in aliqua de villis suis. Multo plus si in aliquo de castris suis, & precipue si videat illud in superiori parte castris sui. Sic Deo multum displicet quando videt superbiæ vexillum (quod est diaboli signum) in superiori parte castris sui, scilicet in capite mulieris, & videt vexillum suum remotum à loco, in quo potius volebat illud esse. Humilitatem enim penitentiam potius vult dominus esse in capite. Ezechie. 9. Signa thau super frontes vrorum gementium. In signum huius rei fit crucis signum in illis qui baptizantur, & in illis qui confirmantur in fronte. Et in capite ieiunij capita cinere asperguntur. ¶ Secundò per hoc quod velum, quod est in capite mulieris, signum est subiectionis. In hoc ostenditur, quod superiorem habet, scilicet virum suum. In hoc enim ostenditur, quod ab ea præuaricatio incipit, & ideo potius mulieres velamina deferunt, quam viri, & precipue quando à viris suis cognitæ sunt. ¶ Vnde super illud in Corinth. ii. Capilli mulieri pro velamine dati sunt. dicit glossa, Ad hoc habet mulier velamē, ut se ream agnoscat, & subiectam. Et iterum in eodem capite super illud, Non est vir creatus propter mulierem, sed mulier propter virum. dicit glossa

Ideo debet mulier super caput suum habere velamen propter angelos. vt dicit Ambrosius. vt scilicet ostendatur subiecta viro, & quia per eam prauaricatio coepit. Vnde cum peplum debeat esse signum humilitatis, multum Deo displicet si superbiant inde mulieres. Irridendus esset fur, cui in signum furti bursa suspendi debet ad collum, si peteret vt illa bursa purpurea esset. Sic irridendæ sunt mulieres quæ volunt habere pepla croceata. In opprobrio enim suo quærunt gloriam, vbi esse non potest. Non cedit ad gloriam furis, si bursa ad collum suspensa sit deaurata. ¶ Tertio per hoc quod mulieres quæ croceum colorem in peplis deferunt, colorem decentem, amabilem Deo & angelis, & hominibus mundi cordis vilipendunt: colorem vero minus decentem contra doctrinam ecclesiæ deferunt, scilicet croceum. Color decens & amabilis Deo & angelis est color albus. Quod croceus color minus sit decens, quam candidus, patet ex hoc quod nulla est quæ non velit habere faciem suam candidam potius, quam crocei coloris. Quod autem color iste placeat Deo, patet per hoc quod dicitur Cant. 5. Dilectus meus candidus. Non dicit, croceus. Sapient. 7. de ipso: Candor est lucis æternæ. Et Bernardus loquens de sapientia increata, dicit: Candor est lucis sapientia, & candidam oportet esse animam, in qua ipsa sedem elegerit. ¶ Sic etiam placet Deo candidus color in ornatu corporis, potius quam croceus. Quod patet per illud Matthæi 17. quod in transfiguratione Domini vestimenta eius facta sunt alba sicut nix. Magisterio enim Spiritus sancti institutum est, quod sanctissimum corpus Domini panno candido inuoluatur, non croceo, vel alterius coloris. Vnde bene deberet sufficere immundo corpori color ille ad inuoluendum se, qui sufficit Dominico corpori. Quod etiam color iste placeat angelis, patet per hoc quod legitur Marci ultimo, angelum apparuisse stola candida. & Matthæi ultimo legitur, vestimenta angeli alba fuisse sicut nix. Et Ioannis 20. Et vidit duos angelos in albis sedentes. Quod autem hominibus mundi cordis placeat color iste, patet: quia si quis occurrat duabus mulieribus, quarum vna habeat peplum candidum, & altera croceum, statim illam quæ defert candidum honestiorem iudicabit, & ira magis ei placebit, nisi iniquitas propria cor eius subuerterit. ¶ Quarto potest idem ostendi per hoc, quod cum ornatus propter vanitatem reprehensibilis sit, quod vanius & mutabilius erit in ornatu, magis reprehensibile erit. Vnde cum croceus color in peplis valde mutabilis sit, reprehensibilis est. Si aliqua mulier tunicam suam quali

qualibet septimana tingeret & lauaret, satis fatua diceretur: tales sunt quæ singulis septimanis pepla sua & tingunt & abluunt.

¶ *De peccato illarum, quæ præsumunt ponere alienum colorem in vultibus suis.*

SEPTIMO est reprehensibilis habitus vel ornatus propter præsumptionem, quando scilicet aliqua præsumit facere quod specialiter. Ad Deum pertinet. sicut faciunt illæ quæ alienos crines apponunt capiti, vel colorem innaturalem super faciem: huiusmodi enim proprium est Dei. Vnde tales cum Lucifero similes volunt Altissimo esse. Ipsæ sunt veluti simiæ, quæ dum volunt se decorare, specialiter se iugulant. Sunt etiam angeli tenebrarum transfigurati in angelos lucis, non attendentes illud Eccl. 4. Ne accipias faciem aduersus faciem tuam. Quam mulier assumit contra faciem interiorem animæ, quia eam deturpat. Dicit enim mulier exterius vult habere pulchram faciẽ, interius assumit faciem diabolicã, iuxta illud Psal. Facies peccatorũ suminis. Facies enim assumpta, contraria est faciei naturali, quia ante debitum tempus facit eam senescere, & in futuro pro ea punietur. Ioëlis 2. Omnes vultus redigentur in ollam. Multum offendetur aliquis artifex, quãdo alius præsumit meliorare opus eius: sic Deus in istis. Præterea magnam contumeliã facit Deo talis persona, quæ potius vult talem faciem habere qualem pictorificat, quãquam qualem eius Deus fecit. De tali muliere dicit Hieron. Quæ fiducia erigit ad cælos vultus, quos conditor nõ agnoscit.

¶ *Quod sex deberent cohibere mulieres à portando alienos crines.*

Six vero sunt quæ possunt cohibere mulieres ab alienis crinibus, si eis diligenter ostendantur. ¶ Primo est, pœna quã scriptura cõminatur eis. Vnde Esaia 2. Decalubabit Dominus verticem filiarũ Sion, & Dñs crines earũ nudabit. Et in præsentia etiã processione, quæ quãdã simia cuidã dominæ peplũ cũ alienis crinibus abstulit coram populo, & turpis & depilata sicut cornicula, depositis plumis alienis remansit: quod iusto Dei iudicio accidit, iuxta illud Esaia 33. Væ qui prædaris: nõne tu prædaberis? Depredata a fuerat illa mulier mulierem mortuam crinibus suis: ideo merito eam simia depredauit. vnde Poëta: Non est lex æquior vlla, Quam necis artifices arte petire sua. ¶ Secundo fatuitas magna, quæ comitatur hoc vitium, quod patet ex hoc, quod pugiles crines suos abbreviant quando duellum facturi sunt, ne per crines ab hostibus capiantur. Et illi similiter qui intrant religionẽ tanquam pugiles spirituales. Fatuæ tamẽ mulieres cõ-

nes suos augent, licet in bello periculofissimo sint, quasi nolint de manibus diaboli euadere. Nō de facili euadit mulier de manu diaboli, ex quo tenet eam per crines, quando scilicet mulier habet nimium amorem ad decorem crinium. Item tales mulieres materiam periculofae infirmitatis quam habēt, augent, cum potius deberēt eam minuere, quasi nolint à sua infirmitate curari. Infirmitas autē valde periculofa est, sicut prius ostēsum est, superbia: quae materia augetur: quādo crines alieni propriis crinibus addūtur. Satis sunt istae superbae quae parum habent de cōtinuis. ¶ Tertio peruersitas magna. Faciūt enim tales ad contumeliam Dei, ac damnum animarum suarū, quod nullo modo facerent propter amorē Dei & salutem propriam. Si iniungeretur alicui mulieri pro pœnitentia quod haberet per noctem ad caput suum manum mulieris mortuae, nullo modo vellent habere. Diceret enim terrore se amentem fieri. Crines autē mortuae mulieris vult habere in nocte ad caput suum in contumeliam, Dei, & contra voluntatem ecclesiae. Nec terretur inde nescio quō diabolico miraculo. ¶ Quarto deberet cohibere mulieres à vitio isto, magna ingratitude quae est ibi, quādo scilicet ipsae volunt habere in loco isto crines ad Dei contumeliā, vbi Christus pro amore earum tulit spineam coronam. ¶ Quinto contemptus Dei qui est in vitio isto. Valde enim Deū contemnant qui capillos Deo præponunt, cum capilli videantur esse superfluitates hominis, sicut & vngues. De receptaculo ledium & pediculorum faciunt mulieres thesaurum suum, imò Deū suū: quia hoc ab homine colitur, quod præ cæteris diligitur: sicut dicit gl. super illud ad Philip. 3. Quotum Deus venter est. De Maria Magdalena legitur Lucā 7. q. capillis capitis sui terfit pedes Domini sui. Non enim eos amabat tantum, quantū amant dominæ nostræ. ¶ Sexto deberet cohibere mulieres à vitio isto, multiplex malum, quod inde prouenit tam eis quā proximis earum. Proximis de facili malū prouenit ex peccatitudine crinium. Crines enim velut quidā laquei sunt, quibus fatui capiuntur. Vnde legitur Iudith 14. q. ipsa colligauit cincinnos suos ad capiendum Holofernem. Cincinni sunt capilli dependentes à capite mulieris. Sicut pueri laqueos faciunt de pilis caudæ equi ad capiendum aues: sic diabolus laqueos facit de pilis mulierū, ad capiendum vitos. Ipsi etiam mulieribus multiplex malum facit pulchritudo crinū. Accidit enim eis sicut legitur Absaloni accidisse de pulchritudine crinū eius, sicut legitur 2. Regum 14. Potrō sicut Absalon vir nō erat pulchrior in omni Israël. Et sub

subditur: A vestigio pedis vsque ad verticem nō erat in eo illa macula. Et quanto magis tondebat capillos, tanto plus credebant (semel autem in anno tondebatur, quia grauabat eum casaries) ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico. Quid autem ei acciderit, legitur 2. Regum 28. scilicet quod caput eius quercui adhæsit, & illo suspenso inter caelum & terram, mulus cui insidebat petri transit, & veniens Ioab tres lanceas infixit in corde ipsius. Sic per pulchritudinem criminum adhæret fatua mulier alicui viro luxurioso, qui per quercum designatur. Quercus enim fructum defert quo porci pascuntur: sic luxuriosi opera faciunt in quibus infernales porci delectantur: & veniens Ioab, id est diabolus, insigit tres lanceas in cordis mulieris. Prima lancea est vitium superbiæ. Secunda, vitium luxuriæ. Tertia, vitium discordiæ propter ipsam inter mulierem & virum suum. De hoc require in tractatu de Luxuria, in capitulo de Choreis, vbi ponitur illud verbum Apocal. 9. Et similitudines locustarum, &c.

¶ *De habitu reprehensibili propter formam vel compositionem.*

OCTAVO potest esse reprehensibilis habitus vel ornatus propter formam vel compositionem. In forma verò reprehensibilia sunt ista, incisio ex parte inferiori: sicut fit in vestibus ioculatorum, rugatio ex parte superiori. Vtinam, si Deo placeret, facies earum corrugare facerent, quo vestes corrugatae fierent. Reprehensibile etiam est quod cauda: ibi assumatur. Natura caudam negavit hominibus, sed miseri homines eam sibi assumunt. Præcipue autem videntur reprehensibiles quo ad formam & compositionem, sotulares rostrati & perforati, & stricti. Rostrum in sotularibus diabolica videtur esse inuentio, cum non inueniatur simile in rerum natura. Nullum animal habet quod in pede rostrum habeat, etsi habeat aliquid in capite. Mulieres vero quæ nusquam rostrum deberent habere, volunt habere in pedibus. Perforatio etiam in sotularibus magna videtur fatuitas, cum sotulares integri meliores sint quam perforati. Similiter strictura in sotularibus magna fatuitas est, cum etiam Deus inde offendatur, pedes grauentur. Non enim ita constringerentur pedes, si essent in compedibus, sicut constringuntur quandoque à sotularibus. Multi sunt qui non recipere penitentiam tale grauam, si sacerdos eorum vellet hoc eis iniungere. Magna etiam ingratitude est, velle deferre sotulares perforatos in contumeliam Dei in pedibus suis, cum Deus pro amore eius pedes suos voluerit perforari. Magna etiam fatuitas est, quærere pulchritudinem in sotularibus, cum ad hoc inuenti sint ut inquitur

tur, & per hoc pedes ab iniquatione seruentur. Nec enim in radicibus arborum vel fundamentis domorum pulchritudo solet requiri: sic nec in forularibus deberet requiri pulchritudo.

¶ *De superbia ornatus raptorum & vsurariorum.*

NONO potest esse reprehensibilis habitus vel ornatus, quia est de re iniuste acquisita: sicut accidit in vxoribus vsurariorum vel raptorum quæ vestes pretiosas deferunt de lacrymis pauperum. Vestes tales sanguinolentæ sunt. Iere. 2. In alituis inuentus est sanguis animarum pauperû. Alæ sunt extremitates superborû palliorum. Alis istis volatur in infernum, non in cælum. In alis istis inuenitur duplex sanguis, scilicet sanguis pauperum. Spolia enim pauperum ex quibus est vestis illa, iudicio scripturæ sunt sanguis pauperû, & vita eorum. Vnde Eccl. 34. Pannis egentium vita pauperum est. Qui defraudat illum, homo sanguinis est. Alius sanguis qui in alis istis inuenitur, est sanguis ipsius mulieris, quæ defert pallium quod emptum est de re iniuste acquisita. Mors enim sua latet ibi cû ad dånationem suam illud defertat. Cruentatio ista quæ est in vestibus diuitem figurata est per chlamydem coccineã, in qua illusus est Dominus. Illusione autem illa ostensus est status principum huius mundi.

¶ *Decimo potest esse reprehensibilis ornatus vel habitus, ppter amorẽ nimium, quẽ habent mulieres ad pulchritudinẽ.*

TANTUS enim potest esse amor ille quod est mortale peccatũ, & quasi idolatria, vt quãdo amor ille amorem Dei superat. Hoc enim ab homine colitur, quod præ cæteris diligitur, sicut prius dictũ est.

¶ *De quinque quæ debent cohibere mulieres ab amore pulchritudinis.*

QUINQUE autẽ sunt quæ debet cohibere mulieres à nimio amore pulchritudinis. ¶ Primum est vanitas ipsius pulchritudinis. De qua legitur Prou. vltimo: Fallax gratia, & vana est pulchritudo: mulier timens Deum, ipsa laudabitur. Pulchritudo vana est, quia ad nihil valet ei qui eam habet: potius videtur valere illis qui videat eam, & in ea visa delectantur. Potest etiã dici vana, quia vadit in nihilum, propter quod flori comparatur, Esaiã 40. vbi sic legitur: Omnis caro fœnũ, & omnis gloria eius tãquam flos agri. Licet flores sint magni decoris, tamẽ parum amantur, quia citò trãsit decor eorũ. Sic parũ amanda esset pulchritudo corporis, quia citè perditur: ad min⁹ in morte quãdo maximẽ necessaria esset cû Deo debeat præsentari, & angelis ei⁹, cû ituri sunt ad curiã cęlestis regis. ¶ Secũdo deberet mulieres cohibere ab amore nimie pulchritudinis hoc, quod pulchritudo talis frequẽter maledicta est. Vnde Iob, 5. Vidi stultũ firma

radi

radice, & maledixi pulchritudini eius statim. Vnde dicit gl. fa-
per hoc verbum, statim: Infirmus, cum inæqualitate rerum va-
riatur, dum videt prospera, laudat: cum mutantur, nihil esse iu-
dicat: sed sanus cum gloriam ipsam pœnam sequentē cōsiderat.
& statim damnat. Malè fuerūt pulchræ illæ mulieres, quæ pro-
pter pulchritudinem suam damnabuntur. ¶ Maledicta est talis
pulchritudo mulieris. Multis re vera potius expedisset q̄ fuisse
leprosa, vel naso, vel auribus mutilata, quàm q̄ esset pulchra.
¶ Tertio deberet cohibere mulieres à nimio amore pulchritu-
dinis, turpitudine & immunditia quæ frequenter comitatur pul-
chritudinem corporis. Vnde dicitur Ezechiel. 16. ad fatuam mu-
lierem: Abominabilem fecisti decorem tuum. Hoc est vnū, de
quo multū dolendū est. q̄ pulchræ mulieres q̄ plus debere ab-
horre immunditiam, amplius se inquināt per peccatum. Pro-
pter hoc pulchritudinem fatuæ mulieris cōparat Salomon cir-
culo aureo in naribus suis. Prouer. 11. Circulus aureus in naribus
suis, mulier pulchra & fatua, id est, pulchritudo mulieris
fatuæ. Sus si circulū aureū haberet in naribus, distraheret illam
per quodcūque volutabrum luti. Similiter mulieres fatuæ pul-
chritudinem suā distrahūt per quodcūque volutabrum luti-
riæ. Sus nō parcat oris, sicut nec pedi, quin illud in lutum infigat.
Sic nec mulier fatua parcat faciei suæ, imo illam præ carnis
membris operit iniquitate & impietate sua. Vel aureus circulus
potest intelligi mulier pulchra & fatua, quā diabolus trahit per
omnem immunditiam, quia habet eā in potestate sua, sicut ille
circulū aureum traheret per immunditiam, quæ haberet in na-
ribus suis. ¶ Quarto deberet cohibere mulieres a nimio amore
pulchritudinis hoc, q̄ pulchritudo earum valde nociua est. Est
enim pulchritudo illa pulchritudo exurens, qualis est pulchri-
tudo carbonis viui. Et est etiam pulchritudo vulnerans, qualis
est pulchritudo splendentis gladij. Vnde Hiero. Gladius igneus
est species mulieris. Et prouerbiorum s. legitur de fatua muliere
& quod nouissima illius amara sunt velut absinthium, & acutior
quasi gladius biceps. Sicut puer in gladio fulgētī primò solam
aduertit pulchritudine, & ideo gladium amplectitur, sed post-
quàm sinit læsionē: Sic fatui homines in specie muliebri primò
solam aduertunt pulchritudinem: sed postquam eam recogno-
runt per amorem, ex vulnere cordis perpendunt pulchritu-
dinem illam esse gladium acutum. Biceps autem gladius po-
test dici pulchritudo illa: quia ipsam mulierem, in qua est, læ-
dit per superbiam, & ipsos aspicientes per luxuriam. Vel
potest

potest dici gladius biceps, quia corpori & animæ occasio est mortis aeternæ. Et verè gladius igneus est pulchritudo mulieris. Multum enim potens ad exuendum cor humanum. Vnde Barlaâ rex quidam habuit filiû, de quo dictû est ei à medicis, q̄ cæcus fieret, si infra decē annos tolē videret. Vnde rex ipsum fecit includi decem annis in spelunca. Quibus finitis fecit eū egredi de spelunca. Et ostensa sunt ei aurum & argentum, & multa alia pretiosa & concupiscibilia. Et ad interrogationem eius nominata sunt singula. Cum autē inquireret anxie de mulieribus, quæ præf. ntes erant, quæ res essent, dixit ei quidam ioseph, Eas esse dæmones qui seducunt homines. Et cum reductus ad regem requireretur ab eo quid magis ipse desideraret. Respondit, se super omnia quæ viderat desiderare dæmones qui seducunt homines. Et miratus est rex q̄ tam tyrannica res esset species mulieris. ¶ Quinto debet cohibere mulieres à nimio amore pulchritudinis hoc quod pulchritudo aduersatur bonitati. Non enim de facili habetur bonitas cum pulchritudine. Poët: Lis est cū forma magna pudicitia. Vnde cum pulchritudo auferat bonitatem, quæ longè melior est quàm pulchritudo, ipsa non est multum desideranda, imo valde timenda. In magno periculo est pulchritudo mulieris. Est enim quasi thesaurus in aperto, qui à multis concupiscitur. Vnde Greg. Depeccari desiderat, qui thesaurum publicè in via portat. Fatuæ sunt quæ neglecta bonitate pulchritudinem quærunt. Similes sunt pueris qui pyra vel poma vermes habentia (quia pulchriora aliis sunt) præligunt. Præcipuè autem fatuæ sunt illæ, quæ naturaliter deformes sunt, & tamen laborant ad hoc q̄ sint pulchra, ad quod nullo modo perungere possunt. Ad hoc q̄ sint bonæ, laborare nolunt, quod tamen melius & de facili obtinere possunt. Mulier quæ laborat amplius ad hoc q̄ sit pulchra quàm bona, videtur plus amare alterius vtilitatem, quàm suam. Si enim pulchra fuerit, aliis pulchra erit. Pulchritudo enim eius alienos oculos pascit. Si autem bona fuerit, sibi bona erit. Proverb. 9. Si sapiens fuerit, tibi metipsum eris.

¶ *Quantis, & quot personis noceat superbus habitus.*

VNDICIM O potest esse culpabilis ornatus mulieris: quia multis nocet. ¶ Primo nocet viro suo quem interficit spiritualiter, dans ei occasionē, q̄ vsurarius sit vel raptor. ¶ Secundo nocet illis quibus debuit restitui, q̄ præcipuè verum est in vxoribus vsurariorum & raptorum. ¶ Tertio nocet ipsi mulieri. Et hoc multis modis. ¶ Primo, quia ei materia est infirmitatis

magnæ, scilicet superbiæ. ¶ Secundo, quia aufert sibi illud vnde debuit redimere animam suã morti æternæ cōdēnata m. ¶ Ter-
tio, quia aufert ei tēpus quod debuit expendere in seruitio Dei.
Nec est parvū damnuū, cū tēpus res pretiosissima sit. Vnde Bern.
Nihil pretiosius tēpore: sed heu nihil hodie vilius reputatur.
¶ Quarto, aufert ei orationes quas facit in ecclesia. Non enim
exaudit Deus orationes, quas facit mulier ipsa superbè ornata,
cū ipsa filios Dei occidat ex alia parte ostēsiōne incantæ suæ
pulchritudinis. vnde super illud 1. ad Tim. 2. Non in tortis cri-
nibus, & c. dicit Gl. Superbus habitus nō impetrat. Nō est parvū
damnuū mulieri, quæ pauper est spiritualiter, si orationes, quas
in ecclesia facit, amittat. Orationes enim sunt magna pars bo-
norū quæ ipsa facit: frequenter potius vtile esset eis humilitas
esse in domo, quā superbè in ecclesia. Si aliqua mulier esset quæ
in nulla solēnitare iret ad dicesiam, ipsa reputaretur hæretica.
Quid ergo est de ea quæ facit quod ceterius est? Quomodo ta-
lis mulier remissionē peccatorū suorū cōsequetur, quæ in eccle-
sia Deū offēdit, vbi eū placare debuit? ¶ Quinto, nocet ei super-
bus habitus, quia bonam famā aufert ei. vnde super illud 1. ad
Tim. 2. Non in tortis crinibus, & c. dicit glo. Superb⁹ habitus nō
recta facit de se credi. ¶ Sexto, nocet ei, quia facit eam sollicitam
sicut equus. Ex quo enim equus habet signū venalitaris in fro-
te, nō quæritur utrū sit venalis, sed pro cōstanti habetur, & de
ptio quæritur. Sic mulier habēs ornatū meretriciū, sollicitatur,
& sollicitata, nisi valde fortis sit, facile labitur: quia casta est
quā nemo rogavit, vt ait Poëta. ¶ Quarto nocet superbus orna-
tus aliis mulieribus, quia ministrat eis exemplū superbiæ. Da-
etiam eis occasiōne inuidiæ & discordiæ ad viros earū, & quā-
doq; occasiōne adulteriū: quia quādo nō possunt habere similes
ornatus à viris, suis, rixantur cum eis, & quandoque eos habere
volunt ab aliis viris, & sic adulterium cōmittunt. ¶ Quinto
nocet maritis aliarum mulierū. Reddit enim eis vxores eorum
molestas, & quandoque aufert eas illis. ¶ Sexto nocet domino,
cuius templum exurit. Templū Dei est vnusquisq; fidelis. Plus
diligit Deus vnū templū spirituale, quā omnia tēpla mate-
rialia mundi: vnde magna Dei offēsiō est, incēdere huiusmodi
templa. ¶ Septimo nocet sanctis: quia festa eorū nō obseruant
mulieres quæ sic se ornant, quia tūc magis peccāt quā in aliis
diebus, cū magis superbè se habeāt. Tūc etiā quandoq; violant
festa, præparando ornatus suos. ¶ Octauo, nocet angelis, quia fe-
lios Dei in eorum positos custodia occidunt. Ideo dicitur 1. ad
Corin.

Corin
prop
nes, qu
eius n
do co
congr
aliunt,
bium h
doris
geloru
Et sup
habet
ad esse
id est,
vel pla
farū se
bere p
& sang
se, qui
vnde n
¶ Q

Vl
nem. I
Quæ
ris suis
volunt
Augu
nolum
aliis. v
tia &
impia
beant
tales
charit
vt vir
de tal
dum
amar
amor
¶ Pra

Corint. 11. Quòd mulier debet habere velamē super caput suū propter angelos: ne scilicet offendat angelos, occidendo homines, quos ipsi custodiunt. Et vt brouiter dicam, Deo & angelis eius non timent contumeliam facere etiam in ecclesia, quando corpus Christi prærens est, & angeli assunt, & populus ibi est congregatus, scilicet quādo missa celebratur. Quòd angeli ibi assunt, patet ex verbis Gregorij sic dicentis: Quis fidium dubium habere possit in ipsa immolationis hora, ad vocem sacerdotis cælos appetiri, atq; in illo Christi mysterio choros angelorum adesse, summis ima sociari, terrena cælestibus iungi? Et super illud 1. ad Cor. 11. Vbi dicit Apostolus, q̄ mulier debet habere velamen super caput: dicit gloss. Angelici spiritus nobis adesse credēdi sunt, maxime cū diuinis obsequiis mancipemur: id est, cū ecclesiā ingressi lectionib; sacris aut accōmodamus, vel psalmodiæ operādamus, vel orationi incūbimus, vel missarū solēnia celebramus. ¶ Ideo monet Apostolus velamē habere propter angelos. Nec dubitari debet vbi Dñici corporis & sanguinis mysteria gerūtur, supernorū ciuū cōuentus adesse, qui monumentum, quo venerabile corpus positum fuerat, & vnde resurgendo abscesserat, tam sedulis excubiis seruabant.

¶ *Quòd habitus mulierum se ornantium est culpabilis propter intentionem multiplicem.*

VLTIMO potest esse culpabilis ornatus propter intentionem. Multiplex potest esse intentio mulierum ornantium se. Quædā enim ornant se vt concupiscantur ab alijs, quā à viris suis: quod constat esse mortale peccatum, licet non habeant voluntatē consentiendi illis qui eas cōcupiscunt: quia secundū Augustinum, non solum appetere, sed etiā appeti velle, criminolum est. Aliæ verò ornant se ex superbā, vt pulchriores sint alijs, vel saltem nō excedantur ab alijs, vel ex amore vanæ gloriæ & laudis, vt dicatur q̄ ipsæ sint pulchræ. Istæ videtur multū impiæ esse, non curantes de morte fratrum suorum, dum solū habeant ventum vanitatis vt pulchræ reputentur. Non videtur q̄ tales mulieres charitatem habeant: quia verba vanæ laudis chariora habent, quā fratres suos: aliæ verò ideo se ornant, vt viris suis placeant, vt sic contineant ab alijs mulieribus. Sed de talibus accidit, q̄ sic quandoque occidunt eos spiritualiter dum dant eis occasionem q̄ nimis ament eas: quia nimis amator vxoris propriæ, adulter est, sicut dicit Ambro. Ex quo amor iste non sit citra Deum, iam iudicatur peccatū mortale. ¶ Præterea si ornatu suo velut quodam reti, vult capere virum

suum, ne capiatur ab aliis mulieribus, quare, illud rete expandit, ubi non est vir eius? Multa enim potius ornant se quando procedunt in publicum, quam quando sunt cum viris suis in domo. Tales similes sunt illis qui dicunt se velle capere aues syluestres, & capiunt domesticas. Præterea sicut mulier cauet ne perdat vitum suam, sic vir debet cauere uxorem suam. Videri debet cauere ne ipsa immoderate ornata sicut mulieris sicut uentris efficiatur & fugiat. Sicut enim mulieris sicut uentris quando habet pulchra pellem, & quidam hac de causa amittitur. Aliquis enim propter pulchra pellem uellet eum habere. Sic mulier ornata libentius vadit ad spectacula, ut ab aliquo concupiscatur, & a viro quandoque amittitur. Potius debet uelle vir eam habere minus pulchram, quam aliis pulchriorem. Item si non placet viro quod uultures, id est luxuriosi, sequuntur uxorem suam, quare uult eam esse absque pelle conuersatione honesta? Item cum non uult uxorem suam meretricem esse, quare uult eam similem meretrici esse, & in habitu meretricis. De hoc habitu legitur Proverbio. 7. Ecce occurrit ei mulier in ornatu meretricis, præparata ad capiendas animas. Et cum in hoc uerbo constat aliquem ornatum meretricium esse, non uideo quid sit meretricius habitus, nisi croceus sit, & similia. Ezech. 16. Habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es. Ad omne caput uiae adificasti signum prostitutionis tuae. Solent caupones in domibus suis ex diuersis partibus circulos ponere, quando diuersa uiae sunt circa domum, ut transeuntes per quamcunque uiam sciant ibi uinum esse uenale. Sic farae mulieres signa uenalitatis ponunt in capite, in pedibus, & in brachijs, & tamen se dicunt esse castas, castitatem amare, uolentes quod magis credatur uni testi assero mendacis, quam multis testibus ueris qui mentiri non nouerunt. Testis assero mendacis, lingua est eorum. Testes ueri sunt cetera membra quae impudicitiam ostendunt. Hieronymus: Aut loquendum non est ut uestiri sumus, aut uestendum ut loquimur. Quod autem pollicemur & aliud ostendimus, lingua personat castritatem, & totum corpus profert impudicitiam. Debet esse mulier viro suo adiutorium salutis. Genesis 2. Non est bonum hominem esse solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. Similiter & vir debet uxorem iuuare, ut saluari possit. Et cum mulieres, ut sapius pronæ sint ad nimium amorem pulchritudinis & gloriam ornatus, vir debet iuuare in hac parte & cohibere eam ab ornatu inhonesto. Pronitas ista mulierum ad glori-

nam ornatus insinuat. Matthæi 25. De decem virginibus, quarum quinque quæ laudem quæserunt, caelestem ianuam clausam inuenerunt. Similiter cum viri proni sint ad nimium amorem diuitiarum, quia habent prouidere familiis suis vxores debent iuuare eos & prohibere à cupiditatibus suis, & dicere eis se contentas esse paruo victu & humili vestitu, si ipsi cesauerint ab vsuris & aliis generibus cupiditatum. Sed heu hodie remedium versus est in venenum. Vxores enim impellunt viros ad infernum, dando eis occasionem male acquirèdi, dum superfluas expensas ab eis requirunt. Viri etiam impellunt vxores ad infernum, dum eas consentire faciunt vsuris suis, & dum non permittunt eas facere bonum quod ipsæ possunt. Vnde hodie quantum ad personas multas, societas coniugalis est quasi complexus spinarum, quæ simul in ignem mittentur, quia non possunt separari. Est etiam velut complexus aliquorum simul se inuicem submergentium.

¶ *De mulieribus se ostentantibus.*

MULIERES per lechritudinem suam per vicos in ecclesia ostendentes, sunt incendiariae sacrorum locorum, scilicet virorum: quilibet enim fidelis est templum opere Spiritus sancti in baptismo dedicatum: sicut dicit glossa super illud 1. ad Corin. 3. Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Ipse etiam sunt homicidæ fratrum suorum & filiorum Dei. Sunt etiam venatrices diaboli in filios Dei ad mortem. Diabolus etiam vitur eis tanquam esca ad capiendos viros, sicut cum catis & aliis vilibus animalibus excoriatis vultures solent capi. Vitur etiam eis tanquam laqueis. vnde Eccl. 7. Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est. vnde legitur quod beatus Bernardus cum quædam soror eius venisset cum superbo habitu ad abbatiam, in qua ipse erat, noluit exire ad eam asserens eam esse rete diaboli. Quæ confusa & compuncta mandauit ei vt non despiceret animam eius, etsi eam despiciebat, parata tamen erat in omnibus facere voluntatem eius. Quo audito vir sanctus gaudens venit ad eam præcipiens ei vt illum superbum habitum de cetero non portaret. Quæ illi acquiescens ita mutata est, vt homines eius mutationem mirarentur. Vitur etiam diabolus eis tanquam gladio ad occidendum filios Dei. Etiam si dicat aliqua se non habere malam intentionem: Respondeo, quod neque gladius malam intentionem habet quando ab illo aliquis occiditur, sed vtens illo habet ibi malam intentionem. Sic diabolus qui vitur his mulieribus ornatis tanquam gladio, ibi malam habet intentio-

nem Et licet etiam nullus haberet malam intentionem, nihilominus tam mortuus esset qui occisus esset: & secun^oum leges qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur. Dicitur etiam Exo 21. Si quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos vel asinus in eam, reddet dominus cisternę pretium iumentorū. Cisterna quę habet aquam ad remediū sitis, incautis tamen potest esse occasio mortis vel præcipiti. Sic vxor etiā alicuius, quę viro suo est remedium fornicationis alii potest esse occasio mortis Sic etiā vocat Salomon vxorem Prouerb. 5. vbi sic legitur: Bibe aquam de cisterna tuā, id est, de propria vxore. Hęc cisterna aperitur, quando mulier nimium ornatur. In eam verò non cooperatam bos vel asinus cadit, quando ostensione pulchritudinis, quam mulier incautē ostendit, aliquis perit In hoc casu anima pereuntis de manu mulieris requiritur. Si quis incautē deferendo ignem domum aliquem incendat, nonne tenebitur ad emendam? Quomodo ergo innocens erit, quę pulchritudinē suā incautē ostendēdo, domos spirituales exurit? Quædā etiā ideo se ornāt, quia erubescūt nō deserte ornar^o, quos deserte cōsueuerūt, vel quos alię mulieres deserunt vel quia timēt ab hominib⁹ erideri, si ornatus tales dimiserint.

De bona erubescētia & eius commendatione. Et quod peccatum sit vāde erubescibile. CAP. XV.

ET quia verecundia hęc multum nocet ecclesię Dei, ideo tractabimus hic de verecundia. Et quia quędam verecundia bona est, & quędam mala est, iuxta illud Ecclesiast. 4. Est confusio adducens peccatum, & est confusio adducēs gloriam. ¶ Primo de bona erubescētia dicemus. ¶ Secundo de mala. ¶ Tertio tangemus de irriterentibus eos, qui benē faciunt. ¶ Notandum ergo quod erubescētia bona est quoddam fructum, quo aliquis regitur in viam paradisi. Dum aliquis habet fructum istud, sperari potest de eius correctione. Vnde Sapiens Erubuit, salua res est. Ad commendationem huius erubescētia facit illud Ecclesi. 2. Ante grandinem præbit coruscatio, & ante verecundiam præbit gratia. Præcipuē verecundia placet in mulieribus. Ecclesiast. 7. Gratia verecundię mulieris sensata super aurum. Verecundia etiā specialiter placet Deo in penitentibus. vnde Bernardus: Quantum displicet Deo impudentia peccatoris, tantum placet erubescētia penitentis. De non habente erubescētia legitur Ierem. 3. Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluit erubescere. & Esa 3. dicitur de non habentibus erubescētia istam: Peccatum suum quasi Sodoma præ-

tra prædicauerunt, nec absconderunt. Legitur etiam Iere. 6. Confusi sunt, quia abominationem fecerunt: quin potius confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt. Verè erubescere nescit, qui de peccato non erubescit. Peccatum enim valde erubescibile est. ¶ Magis erubescibile est peccatum, quàm nuditas totius corporis: quod patet, quia peccatum nuditatem fecit erubescibilem. Parentes enim nostri non erubescabant ante peccatum, licet essent nudi. Vnde cum illud, propter quod aliquid est tale, magis erit tale: magis erubescibile videtur esse peccatum, quàm nuditas. Præterea quum erubescencia sit fuga rei indecens, peccatum autè indecentius sit quàm aliquid aliud, quod sit in mûdo, cum sit opus diaboli, & ipso amoto omnia decencia essent, constat magis erubescibile esse, imò cõparatione ipsius alia nõ sunt erubescibilia. vnde dicit Greg. de Maria Magdalena, Quia semetipsam grauiter erubescibat intus, nihil esse credidit, quod verecundaretur foris. ¶ Præterea, peccatũ est immunditia, & cõparatione ipsius immunditia corporalis non reputatur immunditia. Matt. 15. Quæ procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquant hominem. Et quibusdam interpositis subditur: Non lotis manibus manducate, non coinquant hominem. Est etiam peccatũ abominatio magna. vnde Psal. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt. Vnde patet peccatum valde erubescibile esse. Multis autem aliis modis ostendi potest, quod peccatum sit valde erubescibile. Et quia hominem proditorem reddit apud Deum, & quia facit eum valde vilem: facit etiã inferiorẽ brutis animalibus, quæ tantum vnã mortem soluunt: sed peccator debitor est duplicis mortis, & quia peccatum funis est, quo quis in inferno suspendatur: nõ habet diabolus vnde hominem suspendat, nisi ipsemet fauem istum ei attulerit. Est etiam peccatum illud cum quo fustigabitur homo in die iudicij corã toto mundo. Thren. 1. Vigilant iugum iniquitatum mearum: in manu eius conuolutæ sunt, & impositæ collo meo.

¶ De xvi erubescibilibus

ITLA de quibus erubescendum est, enumerantur nobis Ecclesia. 41. Erubescete à patre & à matre de fornicatione, &c. ¶ Et sunt xvi. quæ ibi tanguntur, de quibus multũ erubescere debemus. ¶ Et ponitur primo fornicatio, quæ quadruplici ratione valde erubescibilis est, quia tam vilium membrorum, & quia anima & corpus in ea maculantur, & quia mulier ibi venditur, dat animam suam quandoque pro duobus denariis diabolo, & corpus leccatori: non faceret tale forum de sotularibus suis. ¶ No-

tabiliter etiã dicit, Erubescite à patre & matre. Pater est Deus
 & Ecclesia est mater, de quibus debet multum erubescere forni-
 cans. Potest multum erubescere filia diuitis dum fornicatur, quia
 pater suus poterat eam honorificè maritare. Nonne erubescere
 debet filia Dei de tanto patre, si fornicetur, cum ipse possit eam
 optimè maritare? A præli ente & à potente deum erubescere
 debet homo de mendacio: quia prior est fur, quàm assiduitas
 viti mendacis, vt legitur Eccl. 20. & quia mentiens nõ seruat fi-
 dem, licet velit sibi fidem adhiberi, & fallit eum qui confisit in
 eo: erubescendum est enim propter Deum præsentem: id est
 præsentem, & potentem vindictam sumere de mentiente, & po-
 test illud intelligi specialiter de mendacio promissionis in op-
 portunitate facta. ¶ Tertio erubescendum est de delicto: id est, de
 negligentia & pigritia. Senec. Turpissima iactura est, quæ per
 negligentiam fit. Eccl. 22. In lapide luteo lapidabitur piger. A prin-
 cipe autem ideo erubescendum est de delicto, quia multum dilige-
 ret ei pigritia serui, sicut velocitas multum placet. & Prouer. 10.
 Vidisti virum velocem in opere suo? coram rege habitabit. Præcipue
 tamen à summo principe erubescendum est de delicto, & ab illo
 iudice cui cuncta aperta sunt. Et cuncta quæ sunt adducet in iu-
 dicium, & de quolibet momento temporis negligenter expetis
 exigetationem. ¶ Quarto erubescendum est de iniquitate à sy-
 nagoga & plebe. Et primo de hoc, quod homo sibi iniquè appro-
 priat, quod debet esse commune: vt faciunt vsurarij, qui tempus
 omnibus commune sibi appropriant, quod dominus voluit ab
 omnibus equaliter possideri. Et mali dispensatores qui sibi reti-
 nent, quod pauperibus debent diuidere, quibus dicitur Luc. 16.
 Facite vobis amicos de mamonâ iniquitatis, id est, de pecuniâ
 iniquè vel inæqualiter detenta. ¶ Quinto erubescendum est à so-
 cio & amico, de iniustitia: id est, hoc quod iniuste agit erga so-
 cium & amicum. Hoc valde iniquum est. Prouer. 3. Ne moliaris
 amico tuo malum, cum in te habeat fiduciam. ¶ Sexto erubescen-
 dum est de furto. Tob. 2. Nõ licet nobis aliquid edere de furto,
 aut cõtingere. Et præcipue erubescendum est, si quis furtum fe-
 cerit, vel sustinuerit fieri in loco in quo ipse habitat. ¶ Septimo,
 erubescendum est, de veritate Dei & testimonio: id est, de verita-
 te quam Deus docuit, & tot testimoniis cõfirmavit, si aliquis il-
 li fidem non adhibuit. ¶ Octauo erubescendum est de discubitu
 in panibus, si quis se inhoneste habuerit, vel si ei, ad cuius men-
 sam comedit, fidem postea non seruauerit. Sicut faciunt illi, qui
 postquam ad mensam domini sederunt, vel spiritualiter vel tem-

poraliter.

poraliter, nō timent ei contumeliam inferre. ¶ Nono, erubescendum est, obfuscatione dati & accepti. Datum obfuscatur, qui cum tristitia dat. Eccl. 35. In omni dato hilarem fac vultum. Vel qui dat cum dilatione: rouet. 3. Ne dicas amico tuo, Vade & reuertere. Cras enim tibi dabo: cum statim possis dare. Datum etiam obfuscatur, qui illud extollit. Potius enim debet qui dat donum diminuerē, uā extollere. vnde Genl. 33. dixit Iacob ab Esau, Si inueni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manu mea. Acceptum etiam obfuscatur qui de beneficio est ingratus, vel ipsum attenuat: o vel obliuioni tradendo. Senec. Lex beneficij est, q̄ alter obliuisci debet dati, alter debet memor esse accepti. Caro: Exiguū munus cum dat tibi pauper amicus, Accipio placidē, plenē & laudare memeto. ¶ Decimo, erubescendum est, a salutaribus de silentio. Quod in duobus casibus præcipuē intelligendum est, scilicet quādo aliquis non vult reddere salutem alicui causa superbia, vel causa odij. Sapiēs: Saluta libenter. Eccl. 23. Amicum salutare non confundaris, & a facie illius non te abscondas. Nec obstat illud Luc. 10. Neminem per viam salutaueris. Et illud 4. Reg. 4. quod dixit Eliseus ad Giezi: Si occurrerit tibi homo, non salutes eum: & si salutauerit te, ne respondeas ei. Per hoc enim prohibetur prolixitas vel curiositas salutarionis. Quod autē bonum sit salutare, patet per illud Matt. 10. Intrañtes autem domum, salutate eam. ¶ Undecimo, erubescendum est a respectu mulieris fornicariæ. Quia secundū August. Impudicus oculus impudici cordis est nuntius. ¶ Duodecimo, erubescendum est ab auersione vultus cognati: quia sicut legitur 1. ad Tim. 5. Si quis suorum, & maximē domesticorum curam nō habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Nec solum erubescendum est ab auersione vultus cognati, sed etiā proximi, præcipuē pauperis. Vnde Tob. 4. Noli auertere faciem tuam ab vllō paupere. Ita enim fiet vt nec a te auertatur facies domini. Vnde sequitur in verbo proposito Eccl. 4. Ne auertas faciem a proximo tuo. ¶ Tertio decimo, erubescendum est, ab auerēdo partem & nō restituendo. Sicut enim valde honorabile est dare, sic erubescibile valde est auferre, & præcipuē fratri suo fideli: scilicet partem quam patet cælestis dedit ei de rebus huius mundi. Specialiter autem nō restituere ablata, videtur esse erubescibile vsu rariis & raptoribus, qui cum sint iam condemnati suspendio inferni pro male acquisitis, potius volunt retinere & suspendi, quam reddere & liberari. In quo sunt peiores latronibus, qui omnia libenter restituerent, & scitent se per hoc posse liberari.

¶ Quartodecimo à respectu mulieris alieni viri. Periculose enim valde respectus talis. Ipse respectus fuit occasio Dandi adulterij, & homicidij, vt dicitur 2. Re. 11. Nec solum à respectu isto erubescendum est, sed etiam à quacunque familiaritate, vt ad ipsam vel ad ancillam eius, vnde possit oriri mala suspiciō. Vnde sequitur: Ne scruteris ancillam eius, & ne steteris ad lectum eius. ¶ Quintodecimo, erubescendum est ab amicis de sermōibus impropertij. Et si amicus debet arguere amicū, tamen ab impropertio. Tullius in tractatu de Amicitia: Monere & monitio, & cōtumelia careat obiurgatio. ¶ Sextodecimo, erubescendū est ab impropertione dati. Imitari debet illum qui omnibus affluenter, & non impropertat, vt legitur Iacob. 2. ¶ Fatuo verò legitur Eccle. 20. Exiguabit, & multum impropertabit. Qui enim nō erubescit male agere, est sicut equus ab infano, qui de facili regi non potest. ¶ Duo solebant homines cohibere à malo, scilicet timor Dei, & pudor mūdi. Sed timor Dei multos iam parū cohibet à malo. Benignitate enim Dei & misericordia abutuntur homines male agētes, quia Deus benignus eos ad pēnitentiam expectat. Ecclesiast. 8. Quia non profert cito contra malos sententia, absque timore vllō filij hominum perpetrāt mala. Non attendentes, quōd misericordia ista superexaltat iudicium: iuxta verbum Iacob. 2. Quia quāto misericors dius hic parcit, tanto iustitia in futuro durius ferit, vt dicit Hieronym. Quāto amplius malleus eleuatur, tanto postea durius percutit: & quāto atcus plus curuatur, tanto vehementius sagittam emittit. Similiter se habet iustitia Dei. Augu. Lento gradu diuina procedit seueritas, sed tarditate compensat gravitas. Pudor etiam iam potius impellit homines ad malum, quā cohibeat à malo: quia qui solebant erubescere male agere, iam erubescunt bene facere.

De mala erubescētia, & eius detestatione.

CAP. XVI.

DE erubescētia mala, hoc modo dicemus. ¶ Primo ponemus ea quæ possunt valere ad detestationē erubescētia. Secundo ponemus remedia quibus vti possumus contra eam. ¶ Primo, valere potest ad detestationem eius, si ostendatur quod causa sit timiditas eorum, & ignorantia qui propter erubescētia non audent benefacere. Ipsi sunt sicut equi vmbra timorati. Vera mala non sunt præsentis vitæ, sed futuræ. Præsentia mala sunt sicut vmbra futurorū. Vnde qui erubescētia in præsentem timent, & non futuram, ipsi timent vmbra, nō verum.

tem. Trepidauerunt, ait Dauid, timore, vbi non erat timor. Ipsi
 etiam sunt sicut paruuli qui terretur iarratu carulorū, qui mor-
 dere nō possunt. Sen. Auctoritatem habemus senū & vitia pue-
 rorum. Non puerorum tantum, sed etiam infantium. Illi leuia
 formidant, hi falsa, nos vtraq. Leuia formidant, qui verba irri-
 sorum formidat. Falsa formidant, qui reputant dedecus quod in
 veritate est honor Mūdos iste est velut carulus latrans irrisio-
 nibus cōtra eos qui bene agunt: sed mordere nescit, quia nō eos
 percutit, & cum satis latrauerit, tacebit. O quā strenui milites
 sunt, qui propter latratū relinquunt domum suam: sed bene re-
 linquent eam, si viderēt milites armatos insequentes se. Si ali-
 quis de militibus regis rancia ipso petente debitum seruitiū
 ab eo, diceret se nō audere ei seruire: quia homines inde loque-
 rentur: frivola & ridiculosa reputaretur eius excusatio. Sic frivo-
 la est excusatio illorum, qui propter verba hominum dimittunt
 seruire Deo. Ipsi etiam sunt timidi vt lepores. Vtinā tamen es-
 sent leporibus in aliis similes. Lepusculus plebs inualida collo-
 cat in petra cubile suū, vt legitur Prou. 30. Labia habet in motu,
 au. es longas, pedes veloces. Timor enim addit alas pedibus. Sic
 facere debet qui debilem se nouit. In petra cubile collocat, qui
 in petra Christo fiducia habet. Labia habet in motu, qui sape
 orat. Longas habet aures, qui iuxta verbū Iac. 1. velox est ad au-
 diendū, & tardus ad loquendum, ad respondendū s. opprobriis
 quæ sibi dicuntur. Pedes veloces habet, quæ timor Dei occupat.
 Quia qui timet Deū, nihil negligit: vt legitur Ecc. 7. Causa hu-
 ius timoris est duplex. ¶ Prima est amor placēdi mūdo. Sen. De-
 sines timere, si desperare desieris. Contra tales qui volūt place-
 re mundo, dicitur Iac. 4. Adulteri, nescitis quia amicitia huius
 mundi, inimica est Deo. Quicūque ergo voluerit amicus huius
 seculi esse, inimicus cōstituitur Dei. Psal. Confusi sunt qui homi-
 nibus placent, quoniā Deus spernit eos. Et Apost. ad Gal. 1. Si ho-
 minibus placerē, Christi seruus nō essem. ¶ Secūda causa potest
 esse hæc, q. Deus forsitan recesserit ab eis. Vix enim posset esse
 tanta timiditas in eo, cū quo esset Deus. Psal. Si ambulauero in
 medio vmbrae mortis, non timebo mala, qm̄ tu mecū es. Quod
 autē aliquis timid⁹ fiat, postquā Domin⁹ recesserit ab eo, patet
 ex eo, q. Cain caput tremulum habuit, & adeo timidus fuit, vt
 Domino diceret: Omnis qui inuenerit me, occidet me. Gene. 4.
 Ad idē facit illud Leuiti. 26. Si spreneritis leges meas, & iudicia
 mea contempseritis, vt nō faciatis ea quæ à me constituta sunt,
 & ad irritum perducatis pactum meum, ego quoq; hæc faciam
 vobis,

vobis, Corruetis coram hostibus vestris, & subiiciemini his qui oderunt vos, fugietis nomine persequente. Tanta timiditas erubescens, quod ex hoc, quod sunt coram hostibus suis corruunt. Non enim possunt sustinere aspectum iridentium. Immo sicut fluit cera à facie ignis, & nix à facie solis, sic corda erubescens defluunt à facie iridentium. Ipsi etiam subditi sunt hostibus suis. Cum enim irrisores sint hostes eorum, ipsi facere non auderent, quod eis displiceat: quod tamen deberet libentius facere, quam quod eis placeret. Irubescens etiam fugiunt nomine persequente. Irrisor enim non persequitur, sed obsequitur. Illustrat enim materiam, unde corona aeterna fabricetur. Irrisores enim sunt velut aurum & argentum, & lapides pretiosi, in quibus fit corona paradisi. Prou. 33. Fugit impius nemine persequente. Mala poenae quidam succursus sunt à Deo missi contra mala culpae. Mira fatuitas, quod homines fugiunt mala poenae, & sequuntur mala culpae. Succursus à Deo missum timent & fugiunt. Mortem suam sequuntur, scilicet peccatum. Eccl. 21. Quasi à facie volubris fuge peccatum. Et subditur: Dentes leonis dentes eius, interficientes animas hominum. Item de timore eorum quos deferuit dominus, dicitur Leui. 26. Terrebit eos sonitus folij volantis, & ita fugient quasi gladium. Cadent nullo persequente, & occident singuli super fratres suos. Folium volans est verbum infisionis, quod terret homines erubescens. Folium illud plus timent, quam Dei gladium, qui paratus est interficere eos. Deut. 32. Si acvero ut fulgur gladium meum, & arripuerit iudicium manus mea, reddam vitionem hostibus meis. Et Iob. 19. Fugite à facie gladij, quia ultor iniquitatis est gladius. Exo. 15. Euaginat gladium meum, & interficiet eos manus mea. Dicunt erubescens quid dicerent de me si hoc facerem: tamen non attendunt, quod fieret de eis si hoc non fecerint. Plus dicta hominum timent, quam facta Dei: & plus timet verba hominum, quam gladium Dei euaginarum. Dicit erubescens: Non possum pati ut hoc de me dicatur: non erubescit confiteri tantam ignauiam de se, quod tam facile sibi hominum deiiciatur, verè de illis est, quibus dicit de Plautio. Non sic impij, non sic, sed tanquam puluis quem proicit ventus, &

¶ De triplici fatuitate erubescensium bene agere.

SECUNDO potest valere ad detestationem erubescensium mala, si ostendatur quanta sit fatuitas eorum qui erubescunt bene agere: quae fatuitas primo potest ostendi per hoc, quod ipsi permittunt se vinci ab irrisoribus, quos tam facile vincere possunt, quia si illum taciturnitate vincerentur irrisores. Esai. 30. In silentio

spe erit fortitudo tua. Si enim qui irridentur, tacerent, & animū haberent ad mercedē quā expectant pro tolerantia irrisorum cōsuli essent irrisores. Sidonius: Garrulo nō respondere, cōiitiū est. Sicut enim garrulus vincitur à non respōdente, atque cōtra ignem pugnandū est aqua, cū sit ei contraria: sic taciturnitate pugnandum est contra garrulitatē. Cogitare debet erubescens, quando irridetur, q̄ plus potest audire duabus auribus, quā irrisor loqui vno ore. Sapiens: Vnum os à natura, & duas aures accepimus. Ac si diceret: Plus debemus audire, quā loqui. Poëta: Quis labor est, inquam, quā tacuisse minor? ¶ Secūdo, quia timeant ab eis irrideri, qui irrisione sunt digni. Quando mali irrident bonos de bonis operibus quæ agunt, idē est ac si cæci irriderent videntes de hoc q̄ ipsi vident, & claudi rectē incedētes. Ideo ipsa irrisio irridendū est. Sene. Equo animo audiēda sunt imperitorum conuicia. Contēnendus est ipse cōtemptus. Quis sanæ mētis nō contēnat claudicantē, si videat se irrideri ab ipso, eo q̄ rectē incedat? Et quis ralem non iudicet fatuum, si ideō claudicanti velit assimilari, q̄ ab eo deridetur? Deridēdi sunt ergo derisores, non imitandi. Quidam fenex in vitis patrum ait: Aut fuge homines, aut irrideas mundū, aut quæ in mundo sunt. Scultū te ipsum facito in pluribus. Si dicat aliquis q̄ derisio maioram praualebit, quia plures sunt: Respōdeo, quia Deus & sancti sui iuuabunt bonos, irridēdo malos. Psal. Qui habitat in caelis, irridebit eos. Et iterum: Videbunt iusti, & timebunt, & super eum ridebunt, &c. Non est vituperium Solis q̄ noctua non appetit vel aspiciat eū: nec vituperium auri & argenti, q̄ iumenta non appetiāt ea. Iumenta enim nesciunt æstimare nisi fœnū & similia. Et porci nisi fursur, & similia. Sic non est vituperium bonorum, si à malis deridentur. Mali enim sunt velut noctua. vnde Boëtius de eis dicit: Hi sunt similes auibus, quarum oculos nox illuminat, & lux cæcat. Non est curandū de vituperio eorū qui dicūt malū bonū, & bonū malum. Esa. 3. Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum &c. Ipsi etiā sunt sicut iumenta, qui viros sanctos, qui sunt velut aurū & argentū, & lapides pretiosi, despiciunt. Vnde Prou 14. Ambulās recto itinere, & times Deū, despicitur ab eo qui infami graditur via. Et 29. Abominātur impij eos qui in recta via sunt. Aristippus, cū quidā ei diceret, Homines te cōtēnunt, inquit, Et illos asini. Sed nec illi asinos, nec illos ego curo. Vituperiū taliū laus est, & laus vituperium. De primo dicit Sene. Malis displicere, laudari est. Nō potest sententia vilam auctoritatem habere, vbi qui damnatus est, damnat.

damnat. De secūdo etiam dicit Sene. Tam turpe sit tibi laudari à turpibus, quàm si lauderis ob turpia. ¶ Tertio potest ostēdī virtas erubescentiū per hoc, q̄ ipsi erubescunt de hoc, vnde gloriari deberent, dum erubescunt bene agere, eò q̄ consueverunt male agere, vel quia vident alios male agere. Hoc enim valde gloriosum est, quū aliquis bene agit inter male agētes: vel ratur illum, qui male agere consuevit. Tales sunt similes illi qui erubesceret de hoc q̄ de naufragio euasisset, vel de hoc q̄ non fecisset sicut facere solitus esset, vel de hoc q̄ sanus esset alii existentibus leprosis, vel mundus aliis inquinatis. Tales desensiones non solū non sunt timendæ, sed etiam apperendæ. Sene. Nondum felix es, si nondū turba deridet te. Et dominus Mat. Beati eritis cū maledixerint vobis homines, & persecuti fuerint & dixerint omne malū aduersū vos mētētes, propter me. Quid do quis vituperatur vel laudatur, primo debet attendere quis ei qui eū laudat vel vituperat, & tūc placeat ei laus, vel displiceat vituperium. Sen. Nō quàm multis, sed quibus placeas cogita.

¶ Quod erubescētes de bono se male habeant ad Deum.

TERTIO valere potest ad detestationem erubescētia, ostēdatur quàm male & iniquē se habeant erubescētes ad Deū & ad ea quæ Dei sunt. ¶ Ad Deū male se habēt tripliciter, & inquantū Dominus est, & inquantū pater est, & inquantū spūsus animæ est. ¶ Inquantū dominus est, dum ipse erubescit Dominum confiteri: diabolum autem nō erubescit cōfiteri dominū, seruitiū diaboli manifeste faciendo. Nulla enim certior domini confessio, quàm seruitij redditio. Si autem Deum dominū habet nō tamē vt primū vel maiorē, sed vt secūdū. Solum enim seruitiū vult ei reddere in quo mūdus præbet assensum, nō autē dēns q̄ Deus rex est, & regaliter & libere vult dominari. Erubescētes adeo negauerūt Christū, q̄ nec etiā leui signo volūt videri eius discipuli. Erubescētes, signa diaboli libere portāt, vexillum verò Christi non volunt portare nisi occultē, nō attendentes illud Iere. 4. Leuate signum in Sion, & confortamini. 5. eiusd. 6. Leuate vexillum, &c. ¶ Inquantum Pater se male habet erubescētes ad Deum, dum eum negat. Vix aliquis negat patrem suum, licet pauperem. Quantam ergo contumeliam facit tātō patri qui eū negat? Merito ipse negabitur ab eo, vnde Mat. 10. Qui autē me negauerit corā hominibus, & negabo eum corā Patre. Ita accidit fatuo erubescēti, sicut accidit euidā scholari, qui esset indutus pretiosis vestib⁹, & à sociis suis honoratus, cum videret eū pater suus in humili habitu, timens ne socij contemnerent

nerent eū, si scirent eū habere talem patrem, rogauit patrem vt
 nullo modo se indicaret eis: & simulās ipsum esse vnum de ser-
 uicibus patris sui, fecit eū comedere cū gartione dom⁹. Quod
 pater pariter sustinuit. Sed cum finito prandio scholaris duxisset
 eū in cameram suam secretò, & quæsisset ab eo quid ei attu-
 lisset, ostendit ei pater denarios quos attulerat, asserens, q̄ nec
 vllum de illis haberet. Tu negasti me fili, ait pater, & ego nego
 te de cetero nō comedes vel bibes de eo quod tibi mittā. ¶ Erubescens etiam male se habet ad Deum, inquantū Deus sponsus
 est animæ, dum de tanto sponso erubescit. O anima, non est ita
 ignobilis iste sp̄sus, vt de eius ignobilitate erubescas. De nobi-
 litate eius legitur Prou. vlt. Nobilis in portis vir eius, quādo se-
 det cum senatoribus terræ. Non est etiam ita deformis, quod
 anima eius deformitatē debeat erubescere. Psal. Speciosus for-
 ma patris filiis hominū, & candor est lucis æternæ: vt legitur Sap.
 7. Splendor gloriæ. & ad Hebr. 1. Legitimus etiam sponsus est,
 nō adulter, vt de eo debeat anima erubescere. Sed mira infania,
 legitimum sp̄sum confiteri dedecus creditur, adulterum verò
 mundū scilicet absque verecundia confitentur, scilicet quando
 dicunt q̄ ideo se ornant vt mundo placeant. vnde Jerem. 3. Sed
 quomodo si contēnar mulier amatorem suum, sic contēpsit, me
 domus Israël, dicit Dominus. Hūc sponsum nō erubescēbat illa
 quæ dicebat: Ipsi sum desp̄sata cui angeli seruiūt, cui⁹ pulchri
 tudinem sol & luna mirantur. O anima, sponsus iste te singula-
 ri pugna acquisiuit. Ipse est quē nec mors ab amore tuo separa-
 uit. ¶ Male etiā se habet erubescēs ad opera bona, dū ea contē-
 nit, & ea facere erubescit. Iniquū est valde bona opera in hono-
 rare, à quibus homo sic honoratur. Ecc. 13. Omne opus electum
 iustificabitur: & qui operatur illud, honorabitur in illo: quando
 gloria huius mūdi deficiet, tūc gloria dabitur pro bonis operi-
 bus. De defectu præsentis gloriæ dicit Psal. Quoniā cū interie-
 rit, nō sumet omnia: nec descendet cum eo gloria domus eius.

¶ Quod bona opera tripliciter glorificent hominem.

BONA opera tripliciter glorificāt hominē. ¶ Primo, faciēdo
 cū societate in morte, quando relinquitur ab amicis carnalibus.
 vnde in Apoc. 14. Opera enim illorū sequūtur illos. ¶ Secundo
 ministrando materiā coronæ æternæ. Ber. Si penitentia nostra
 crudeli miseratione minuitur, paulatim gemmis corona nostra
 priuatur. ¶ Tertio verò ad modū vestimēti hominem decorā-
 do. Psal. Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circūda-
 ta varietate. Vestis deaurata sunt bona opera ex charitate facta.

Hæc

Hæc tria sunt quæ solent hominem facere gloriosum, Honorabilis societas, decor vestitus, & nobilitas. Hæc tria, vt ostendit, vir iustus ex bonis operibus consequetur. Ad hunc statum pertinet Christiana religio, quæ hodie inter Christianos Christiani viuere opprobrium est: & facilius posset Christianus viuere inter aliquos paganos, quàm inter multos Christianos. Mira insipientia. Ipsi pagani fide Christianam honorabilem reputant: ipsi vero Christiani vitam Christianam, à qua fides habet valorem suum, opprobrium habent. Bern. Quid diuidis opus à fide? Iniquus diuidis, hæc tuam perimens. Nam si fides sine operibus inortua est, minus mortuum offers Deo. Idem: Quid fides quæ non operatur ex dilectione, nisi cadaver exanime? Bene honoras Deum munere feceris? Bene placas Deum fidei tuæ interfectore? ac. 2. Sicut corpus sine spiritu mortuum est, &c. Veritas Christianæ religionis ad eum oditur à multis, etiam qui dicunt se Christianos, vt scilicet signa eius viderentur possint: quam tamen veritatem deberent amare super omnem gloriam saeculi terrenum: imò etiam adoranda esset eis veritas ista, quàm cunctis fatuus contemptibilis esset. vnde frater Guido Castus. Sine aspectu & decore crucis affixa adoranda est veritas. In signis huius osculantur fideles & adorant crucem: multi tamen aduersus crucem exterius, crucem spirituales interius per contemptum conculcant, & in eam expuunt, & magnum odium videtur habere veritatem Christianæ religionis, qui etiam signis ei bellum indixerunt.

¶ De quatuor remediis contra malam erubescenciam.

POSITIS his quæ possunt valere ad detestationem erubescenciam malam, consequenter tangemus aliqui de remediis quibus possumus vti contra erubescenciam malam. ¶ Et sunt quatuor meditationes valentes contra erubescenciam malam. ¶ Prima meditatio est erubescenciam, siue opprobrium, quod Christus pro nobis sustinuit: quod opprobrium prædixerat Ieremias Thren. 3. Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobrium. Si quis bene attenderet opprobrium illud, quod filius Dei pro eo sustinuit, quando positus fuit in cruce, patuam reputaret recundiam, quam pro Christo sustineret. Solemnitas enim crucis erat tunc, propter quam de diuersis partibus mundi Iudei conuenerant in Ierusalem, qui viderunt eum pendere in cruce. Bern. Grata ignominia crucis, sed ei qui Crucifixo rogatus non est. Et ad Hebræos 12. Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctoritate fidei & colorem matorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, & resurrectione contempta, atque in dextra sedis Dei sedet. ¶ Secunda

meditatio est erubescentiæ seu opprobrij quod sancti sustinuerunt. Vnde ad Hebræos 11. Fide Moses grandis factus, negavit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iocunditatem, maiores diuitias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi. Et Act. 5. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Tertia meditatio est illius erubescentiæ, quam patientur in futuro illi, qui hic fugiunt eam. Prouer. 10. Quod timet impius, veniet super eum. Et Iob 6. Qui timet pruinam, irruet super eum. Gregorius dicit de illis qui volunt repugnare voluntati Dei: Hinc Dei voluntatem peragunt, vnde eum irritare contendunt, & consilio Dei resistentes obsequuntur: quia hoc dispositioni eius militat, quod per humanum studium reluctatur: qui verecundiã, vel egestatẽ, vel aliam tribulationem à Deo missam nolunt recipere modo, habebunt in futuro eam lōge maiorem. Tunc veniet quasi viator egestas, & pauperies quasi vir armatus. Prouer. 6. Tunc non poterit homo effugere, nec ei resistere. De verecundia quam mali in futuro patientur, legitur Iere. 10. Confundentur vehementer, qui non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod nunquam delebitur: & viceversimodum: Dabo vos in opprobrium sempiternum, & in ignominiam æternam, quæ nunquam obliuione delebitur. Quarta est meditatio illius verecundiæ, de qua Luc. 9. dicit Dominus, Qui me erubuerit, & sermones meos, hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum. Tunc illi qui contemnunt modo alios contemnentur à Deo, vt mors eorum non reputetur sicut nec mors vnus canis. Ipse enim Deus ridebit de morte eorum. Prouerb. 1. Ego quoque in interitu vestro ridebo.

De malitia irrisorum quàm nociua sit ecclesiæ Dei. CAP. XVII.

Vltimo loco in tractatu de erubescencia, tangendũ est aliquid de malitia irrisorum quæ multũ nociua est ecclesiæ Dei, etiam plusquã hæresis. Cuius ratio hæc est: quia diabolus per irrisores filios Dei suffocat, dũ paruuli sunt. Hæc enim est vna de astutijs diaboli suffocare bonũ inceptum in germine. Vnde per serpentem religionẽ inchoatam in paradiso suffocauit. Et per Pharaonem populũ Israëliticũ destruere voluit submersione paruulorũ: vt legitur Exod. 2. Et per Herodem Christũ paruulũ occidere voluit: & vt eũ occideret, paruulos innocẽtes occidit. Mat. 2. Vnde malitia irrisorũ malitia Herodiana est.

qua: filios Dei paruulos occidit. Ber. Malicia Herodiana est, re-
 scentē persequi religionē. Imò maior quàm Herodiana videtur
 esse malicia irrisorū, quo ad hoc, q̄ Herodes occidit paru-
 los iam natos: irrisores verò occidunt filios matris propriae
 est, ecclesia; in vtero adhuc exitētes. Non enim expectat q̄ ec-
 clesia pariat eos in sacramēto pœnitētia, imò quàm citò appa-
 rent in eis signa bonæ voluntatis, ipsi suffocant eos, verecundis
 eis faciēdo. ¶ Irrisores peiores sunt quàm draco. De quo dicitur
 ne legitur Apoc. 12. q̄ sterit ante mulierē quæ erat paritara, ut
 cum peperisset, filium eius deuoraret. Ipsi autem paruuli matris
 ecclesia: non expectant, sicut dictū est. ¶ Derisores sunt vulpe-
 cula vineam Domini demolientes. Ad modū enim vulpecu-
 rum fraudulēti sunt & dolosi. Cant. 2. Capite nobis vulpes paru-
 uulas, quæ demoliuntur vineas. ¶ Irrisores sunt, vt bufones ve-
 nenati, qui pati nequeunt odorem vineæ Domini florentis. Ipsi
 videntur esse socij demonū, & in lucro & in damno. Si diabo-
 lus aliquem amittit, dolet tanquam de proprio damno. Si autē
 diabolus lucratur aliquē, sicut fit cum aliquis vadit ad probu-
 bulum vel ad tabernam, gaudent tanquam de proprio lucro.
 ¶ Irrisores sunt aduersarij Saluatoris: quia qui summē Saluato-
 ri placēt, ipsi odio habent: scilicet salutē animarū. Greg. Nullū
 sacrificium ita placet Deo, sicut zelus animarum. Ergo sic Deo
 nihil displicet, sicut impedire salutē animarum. Beatū Petrus
 vocauit Dominus satanam, quia salutem animarū volebat im-
 pedire: vt habetur Mat. 16. Vade, inquit, post me satana. Iudæus
 ergo Dei irrisor satanas fit, quādo irrisoribus suis impedit sa-
 lutē animarū. Maius damnū videtur facere irrisor Deo, quā-
 do aufert ei vnā animam, quàm si auferret ei mille corpora.
 cum vna anima praualeat mille corporibus hominum. Itē
 Deus, & tota curia caelestis gaudeant de cōuersione vnus pec-
 catoris, irrisores Dño suo diabolo se conformantes de illa tri-
 stantur. Ipsi vidētur esse Christiani, & potius sunt antichristi.
 est, Christo contrarij & inimici. 1. Ioā. 2. Nunc antichristi multi
 facti sunt. Et subditur: Hic est antichristus qui negat Patrem &
 Filium. ¶ Irrisores apostatae sunt, vexillum Christi habent
 odio. Nunquid apostata iudicaretur, qui nō permetteret etiam
 esse in tēplo materiali: quanto magis apostata iudicandus est
 qui non permittit crucē pœnitentiæ esse in tēplo spirituali.
 ¶ Irrisores facti sunt proditores, eodem ore Christū persequen-
 tes, quo ad mensam eius comedūt. Ipsi sunt noctuæ: lucē odian-
 tes. Et cū claudicent, & cæci sint irrident tamen rectē inceden-
 tes.

res & videntes. Sunt etiam lupi agnos Dei, & oves clamoribus
 exterrentes. ¶ Item ipsi sunt impij in Deum, & matrem ecclesiam,
 in proximū & in seiplos. In Deum, dum filios eius occidunt: in
 matrem ecclesiam tam militantem, quàm triumphantem, dum
 defraudant eā gaudio quod habere debuit de cōuersione pec-
 catorū. Nōne impius esset in matrem suam, qui postquam pe-
 perisset filium cū magno cruciatu, quando deberet consolari
 in filio suo nato, occideret ei illū? Sic facit irrisor matri eccle-
 siae. Io. 16. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora
 eius: cum autē peperit puerū, iam non meminit pressuræ pro-
 pter gaudium, quia natus est homo in mūdo. ¶ Item impij sunt
 irrisores in Deum, quia rursū crucifigunt filiū Dei, ad Hebr.
 6. Et in Psal. Super dolorem vulnerum eius addiderūt, dum ani-
 mas, pro quibus mortem sustinuit, ei auferunt. ¶ Irrisores etiam
 sunt impij in proximum, dum vulnus spirituale ipsius iam per
 pœnitentiā sanatum iterū concidunt. Iob 16. Concidit me vul-
 nete super vulnus. ¶ Derisores fratres suos à diaboli carcere li-
 beratos iterū capi faciūt. Non reputaretur Christianus ille qui
 Christianos liberatos à carceribus paganorū iterum capi face-
 ret: quid ergo dicendū est de his qui liberatos à carcere diaboli
 iterum capi faciūt? Hi retrogradē diaboli videntur esse. Maio-
 rem compassionē haberent derisores de cane vno, vel de asino
 suo, quā de fratribus suis. Si enim canis portaretur à lupo, libe-
 rant eū, si possent. Et si asinus alicuius cecidisset in lutum, ipsi
 iuuarent ad leuandū eum: fratres verò suos impediunt, ne à lu-
 pis infernalibus liberentur, vel ne à luto peccati subleuentur. Fra-
 tres suos à naufragio liberatos iterum submergi faciunt. Impij
 etiam sunt in seiplos: quia cum in mari huius mūdi naufragē-
 tur, tamen pœnitentiā, quæ secundum Hiero. est secunda ta-
 bula post naufragium, sine qua euadere nequeunt, odio habēt,
 Ex quo aliquis est in mortali peccato, si omnes angeli, & sancti
 rogarent pro eo, nō posset saluari nisi pœnitentiā pro eo inter-
 cedat. Vnde mirabiliter esset pœnitentiā amanda peccatoribus,
 tanquam singulare remedium ipsorum. Irrisores ad paradysum
 transire volūt: tamē pontem, per quem solum transire possunt,
 scilicet pœnitentiā, odiunt. Ipsi propitiatiōe indigent, cum rei
 sint æternæ dānationis: tamen propitiatorium odiunt, scilicet
 pœnitentiā, per quam solam Deum possint habere propitium.
 De propitiatiōe legitur Exodi 25.

De superbia ornatus lectorum.

CAP. XVIII.

Post superbiam ornatus humani, dicendum est de superbo

CC 2

ornatu lectorum. Notandum ergo q̄ tria possunt esse reprehensibilia in lectis: scilicet nimia mollities, nimia pretiositas, & magnitudo. Aliqui enim tam magnos lectos faciunt, q̄ diabolus bene posset quiescere ibi cū eis. In paruo lecto pauperis, nō inuenit diabolus, vbi quiescat. Esa. 28. Coangustatum est stratum, ita vt alter decidat, & palliū breue vtrūque operire non possit. Et Mat. 12. Cū immūdus spirit⁹ exierit ab homine, ambulat per loca arida quæres requiē, & nō inuenit. Loca arida sunt, pauper lectus, & pauper dom⁹ pauperis, vbi diabolus nō inuenit requiē.

¶ *De sex quæ debent cohibere homines ab ornatu lectorum.*

S^{ix} verò sunt quæ possent & deberent cohibere homines a lectis superbis. ¶ Primum est, maledictio quæ fit eis. Amos 6. vobis qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris. Pauper intrans lectū suū, benedictione præmissa, facit signum crucis super lectum suum: superbus intrat lectum suū superbū, maledictione Dei præmissa. ¶ Secundū est consideratio lecti Dominici, scilicet crucis. De quo lecto Aug lectū suum dimisit Christus discipulis suis. Quicūque vult cum illo quiescere in cælo, cū illo in isto iaceat lecto. Moriatur in cruce, si vult Crucifixum placatū videre. Crucem Christi intelligo totam vitam eius cruciatu plenā. Superbus minister est, cui non sufficit lectus Domini sui. Bern. Circuire possum cælum, terram, maria, & omnia quæ in eis sunt, & nō inuenio te nisi in cruce. O bone Iesu, ibi iaces, ibi dormis in meridie. Idem: Omnem reuolue vitam Saluatoris, ab vtero virginis vsque ad paribulum crucis, nō inuenies in eo nisi stigmata paupertatis. ¶ Tertium est, timor lecti infernalis. De quo lecto Esa. 14. Detracta est ad infernum superbia tua, concidit cadauer tuum; subter te sternetur cinis, & operimentum tuum erunt vermes. Interlin. Cui prius palliū auro gemmisque distincta. Satis molestè sustinebunt superbi, qui nunc nullo modo iacerent in lecto, in quo alius iaculisset, qui nunc pati non possunt, q̄ in lecto eorū esset pulex, quādo in lectis eorū erunt tineæ sub eis, & vermes super eos. Ad augmentum verò molestiæ erit, q̄ nunquam consueti fuerunt talibus. Ad augmentum etiā pœnæ erit, q̄ lecti illi nunquam mutabuntur. Non est ita pulcher lectus in mūdo in quo aliquis non grauaretur iacere per octo dies cōtinuè: quā graue erit iacere in tam horribili lecto homini delicato pluribus annis, quā si aqua gutta in mari. ¶ Quartū est, amor lecti interioris. Amorem enim illius lecti deberent negligere lectum exteriorem. In lecto conscientiæ quiescerent ipsi de nocte & de die, & etiā Dies cum

eam illis, si diligentiam debitam haberent circa illum. Ideo laudandus esset per singulas noctes, ex exemplo David, sicut viri delicati volunt habere candida linteamina quasi singulis noctibus. De lecto isto legitur Cant. 1. Lectus noster floridus. E contrario lectus aliquorum per negligentiam eorum non floridus est, sed sordidus: & ubi quiescere debuerunt cum Deo, ibi inquinantur & cruciatur cum diabolo. ¶ Quintum est, consideratio lecti in quo corpus ponitur in morte: scilicet consideratio sepulchri in quo a vermibus corrodetur. Eccl. 10. Cum moritur homo, hereditabit serpentes, bestias, & vermes. Incongruum est cadaver poni in tam superbo lecto, quod ponendum est in tam vili sepulchro. ¶ Sextum est, consideratio illius lecti in quo nobilior pars hominis iacet, scilicet cor: velit nolit superbus, cor illius iacet super lectum immunditia plenum, scilicet stomachum.

De superbia quæ apparet in equitaturis. CAP. XIX.

Sequitur de superbia quæ apparet in equitaturis. Quæ quadrupliciter apparet. ¶ Primo, in multiplicatione equorum, quæ prohibita est etiam regi, Det. 17. Cū fuerit rex constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec reducet populū in Ægyptū equitatus numero subleuatus. ¶ Secundo, in non necessario usu equorum. Sicut accidit illis, qui per modicam leucam nolunt ire nisi equitent, qui pro nihilo videntur pedes habere, cū non ambulēt ex illis. David: Pedes habent & non ambulabunt. Impotentiores videntur esse tales homines paralyticis, cū ire non possunt nisi habeant multos equos. ¶ Tertio, in nimia exquisitione equorum, sicut accidit illis qui equos volūt habere impinguaros ad pascendum oculos hominum. ¶ Quarto, in superbo ornatu equorum: sicut accidit illis qui Christū dimittūt in pauperibus nudum & famelicū, & equos suos phaleris deauratis, & deargenteis ornāt.

De his quæ debent homines cohibere à tali superbia.

MULTA sunt quæ possunt & debent homines cohibere à superbia ista. ¶ Primum est multiplex cōminatio, quam facit sacra scriptura equitatibus. Vnde Zach. 10. Cōfundantur ascensores equorum, & 12. eiusdem: In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equū in stupore, & ascensorem eius in amētia. In stupore, dicit gl. ita ut qui viderint percussos stupeant, & ascensores eorum pressi magnitudine periculi vertantur in demētia. Et Esa. 31. Væ qui descēdunt in Ægyptum in equis sperantes. ¶ Secundum est exemplum Christi, qui non legitur equitasse, sed semel tantū asinasse, & tunc ibat ad mortē suam, in signū quod multi equitādo tendunt ad mortem æternam. Multū debet mouere

homines exemplum istud Zachar. 9. Ecce rex tuus veniet tibi in
 stus & Saluator: ipse pauper & ascendens super asinam & super
 pullum filiū asinæ. Et disperdam quadrigā Ephraim, & equū de
 Ierusalem. Dispergere deberet exemplum istud de ecclesia Dei
 equum. Mirum est, quod non erubescit seruus, ire equester, ex quo
 dominus vadit pedes. Bern. Intolerabilis impudētia est, ut
 sese exinaniuit maiestas, infletur vermiculus, & tumescat. ¶ Ter-
 tium, exempla sanctorum. Indecēs enim est ex quo filij Dei, si-
 licet viri iusti pedites incedūt, seruos diaboli equites incederent.
 Hanc peruersitatem dicit Salomon se vidisse, Eccle. 10. Vidi ser-
 uos in equis, & principes quasi seruos ambulātes super terram.
 ¶ Quartū, est hoc, quod cum equitaturæ habeantur à superbia
 ad gloriā, tamē diligenter aspicienti potius cedunt ad ignomi-
 niam. vnde frater Guido Cartusienis: Quomodo nō gloriatur
 de fortitudine, qui gloriatur de infirmitate? Equus qui te ferat
 infirmitas tua est, fortitudo esset si eū ferres. ¶ Quintū est hoc,
 quod superbia ista apostasia est in fidelibus. Abrenuntiauerunt
 enim pōpæ diaboli in baptismo. vnde pompaticè incedere, apo-
 stasia est ipsis. Amos 6. Væ vobis qui opulenti estis in Sio, & co-
 fiditis in mōte Samariæ: optimates capita populorū, ingredien-
 tes pompaticè domum Israēl. ¶ Sextum est hoc, quod superbia
 ista multū constat, & parum habet vtilitatis, quantū cōstat hinc
 superbia, multi apertius legunt in libro experientia, quam in li-
 bris scripturæ: multi enim depauperati sunt hac de causa, & me-
 rito depauperātur: quia carē emūt equos, & volūtariē equi comē-
 dūt super eos. Hic est enim vnus de velocioribus modis depau-
 perādī aliquē, quādo equi comedūt super eū: nec solū superborū
 equi comedūt super eos, imò etiam comedunt eos, quando illi
 equi comedūt de rapina. Comedūt enim super animas paupe-
 rum. Vnde hoc modo loquendi, quo aliquis dicitur comedere
 palliū suū, quando comedit illud pro quo palliū suum impigno-
 ratū est, possumus dicere, quod superborū raptorū equi comedunt
 eos. Nō multū etiam vtilis sunt huiusmodi equi, cū facilius sine
 equo perueniatur ad cælestē patriā, quā in equo. Facilius enim
 fugit aliquis, & effugit manus hostiū infernaliū sine equo, quam
 cum equo. Vnde Esaia 30. dicunt mali: Super equos ascēdemus.
 Et subditur: Ideo velociores erūt qui persequuntur vos. Nec so-
 lū parū vtilis sunt equi superbis, imò etiam valde nociui sunt
 eis: cū enim illis sint alligati vinculo vani amoris, ipsi trahunt
 eos ad patibulū infernale. Merito in inferno punietur, qui pro-
 priis expēsis equos pascit à quibus illuc trahitur. ¶ Septimū est
 am o

amor pauperū. Timendum est ne Deus multū offendatur, quoniam subtrahitur ori suo in pauperibus, vnde equi impinguntur.

De superbia quæ apparet in familia. CAP. XX.

Notandum quod tria possunt esse reprehensibilia in familia nalicuius potentis. ¶ Primum est, multitudo. vnde Ecclesi. 5. Vbi multæ sunt opes, multi & qui comedunt eas, & quid prodest possessori, nisi quod cernit diuitias oculis suis? ¶ Secundum est, vita inhonesta. vnde Bernardus: Nec te dixeris sanum dolentē larera: hoc est, ne te dixeris bonum malis innitentem. Nō tuta est bonitas tua obsessa malis, nō magis quā sanitas vicino serpenti. & David in Psalm. Oculi mei ad fideles terræ, vt sedeant mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. Nō habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam, &c. ¶ Tertium est, inutilitas. Fatuum enim est habere familiam sibi inutilem. Proverbiorum 14. Iracundiam regis seruus inutilis sustinebit. Matth. 2. Seruum inutilem proiците in tenebras exteriores: & sicut diximus prius, Christianos qui pompatici sunt, quantum ad multitudinem equorum, apostatas esse & transgressores baptismatis, quo promiserunt abrenuntiare pompis diaboli: sic possum dicere de illis qui pompatici sunt, quantum ad magnam familiam, qui gaudent de multitudine familię sequentis eos. Tali facultate laborant quali laborat ille qui deferens mel, gauderet eō quod multæ muscæ sequerentur eum. Senec. Multi aliquem comitantur, mel muscæ sequuntur, cadauera lupi, frumenta formicæ, prædam sequitur turba ista, non hominē. Quandoque familia quam credit superbus esse suā, potius est familia diaboli, custodiens eā diabolo. vendit etiam eam diabolo, dum procurat, quod ipsa corrumpatur in iudicio vel alio modo: quādoque etiā vinum sepelit eum, dum ei adulatur. Vnde Greg. loquēs de illo verbo Matth. 8. Sinite mortuos sepelire mortuos suos, dicit: Mortuus mortuum sepelit, cum peccator peccatorem aggere adulationis premit. Familia etiam superbi eū comedit, dum temporalia quæ illi vnita sunt per amorem consumit. vnde August. Nimij amatores temporalium fecerunt ea membra sua. Vnde vsualiter solent dicere auari cū bona eorum comeduntur, se comedi.

De superbia conuiuiorum. CAP. XXI.

Superbia conuiuiorū apparet. ¶ Primo in hoc, quod magni & diuites inuitantur qui nō indigent, & pauperes relinquuntur: contra illud Luc. 14. Cū facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, cæcos, & beatus eris, quia nō habet vnde retribuāt tibi: retribuetur enim tibi in retributione iustorum. ¶ Secū. in hoc, quod sunt multi mini

stri ibi in superbo apparatu. Qui autem gaudet de multitudine superbitorum, a huc veniet hora quod vellent habere unum ministrum leprosum, nec poterunt habere. vnde Luc. 16. dicit diues qui erat in inferno: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum &c. Lazarus plenus fuit vlceribus, & tamen diues eius ministrum desiderabat, pro superbis ministris quos habuerat hic. Nō gaudebat Dauid de talibus ministris, cum diceret: Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam.

¶ Tertio, apparet superbia in varietate ferculorum, & deauratione, & splendore eorundem ad vanam gloriam. Senec. Non magno constat nobis fames, sed ambitio. Idem: Iam nō sunt homines dentibus, & ore, & ventre ad pompam contenti: oculis quoque gulosi sunt. ¶ Quarto, apparet superbia in vasis aureis & argenteis. Mira fatuitas, quod homines volunt habere vasa aurea & argentea ad replendum ventrem, qui est vas immunditiæ, citius ad replendum vasa vinaria, quæ munda sunt, sufficiant medicaria seu vasa lignea. ¶ Quinto, apparet superbia in multitudine musicorum instrumentorum. Iob. 21. Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Esaiæ 5. Cithara, & lyra & tympanum, & tibia, & vinum in conuiujs vestris: & opus Domini non respicitis, scilicet iustitiam quam faciet in die iudicij.

De superbia adificiorum.

CAP. XXII

Notandum quod circa ædificia sex possunt esse reprehensibilia. ¶ Primum est multitudo. Esa. 5. Væ qui coniungitis domum ad domum. Item reprehensibilia sunt in ædificijs magnitudo, sumptuositas, & delectabilitas. Delectabilitas verò attenditur circa colores picturarum, & quantum ad caliditatem in hyeme, & frigiditatem in æstate. Ierem. 22. Væ qui dicit, Ædificabo mihi domum latam, & cœnacula spatiosa, ecce magnitudo. Qui appetit sibi fenestras, ecce delectabilitas. Et facit laquearia cœdina, ecce sumptuositas. Pingitque sinopide. Interlin. id est Christi sanguine. Item reprehensibile est in ædificijs, quæ de rebus iniuste acquisitis fiunt. Ierem. 22. Væ qui ædificat domum suam in iniusticia. Item reprehensibile est in ædificijs intentio mala: quando scilicet fiunt ad vanitatem, non ad necessitatem. Senec. Domus munimentum sit aduersus infesta corporis: hanc vitrum sepes crexerit, an varius lapis gentis alienæ, nihil interest: Scitote homines tam bene culmo, quam auro tegi. ¶ Contemnite cætera quæ superuacui labor velut ornamentum ac decus ponit: mementote nihil præter animum esse mirabile,

cui

cui magno nihil est magnum.

¶ *De his quæ debent cohibere homines à superbia ædificiorum.*

ITEM notandum quæ sunt quæ debent homines cohibere ab amore superborum ædificiorum. Primum est hoc, quod illi qui amant ea: maledicti sunt, ut patet ex illo verbo Eia. 5. Væ qui conuogitis, &c. & ex illo verbo Iere. 22. Væ qui dicit, *Ædificabo mihi domum latam.* Multum esset maledictio Dei timenda in scriptura sacra, cum tantum timeatur maledictio facta ab aliquo sancto viro, & cum dñs dicitur sit maledictis, Ite maledicti in ignem æternum. Matt. 25. Secundum est hoc, quod ædificia superba Deo sunt exosa. Vnde Amos 6. Iurauit dominus Deus in anima sua, dicit dominus Deus exercituum: Detestor ego superbiam Iacob, & domos eius odit: Magna peruersitas est, quod homo superba ædificia amet, quæ Deus odit. Tertium verò sunt exempla, & præcipue exemplum Christi, qui in natiuitate sua pro domo habuit diuersorium. In morte pro domo habuit sepulchrum. In vita sua non habuit vbi caput reclinaret. Matt. 8. Vulpes foueas habent, & volucres cæli in ædificiis nidos, filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Ber. Intolerabilis impudetia est, ut vbi se exinaniam mæstas, in se vermibus, & tumescat. Ad id valere possunt exempla sanctorum, qui in casulis habitauerunt. Vnde ad Hebr. 11. Fide Abrahamæ demorat⁹ est in terra repromissionis tanquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac & Iacob cohæredibus repromissionis eiusdem. Expectabat enim fundamenta habentem ciuitatem, cuius artifex & conditor est Deus. Item Paulus primus eremita visitatus est à beato Antonio, qui quaesuit ab eo, an adhuc Christiana religio ritus gentium in ædificiis sumptuosos imitaretur: & audito quod sic, ipse flens deplaxit hanc superfluitatem, coquestus homines tantæ vanitati deditos: cum Christianorum deberet esse cohortatio, dicentium: Non habemus hic permanentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Quidam etiam antiquorum habitabant in cavernis petrarum, alij in concauitatibus arborum. Legitur etiam de quodam eremita, qui habebat hospitium ad modum sui sepulchri. Cum imperator eum interrogasset, cur hospitium suum commensurasset corpori suo: Respondit, Sufficit hoc homini morturo: sic præueni sepulchrum. & addidit idem: Melius proflitur de tugurio in cælum, quam de palatio. Quartum est, quia superba ædificia sæpe fiunt de inuis pauperum. Ibi enim ponunt quæ deberent dari pauperibus. Hier. loquens de Paulo: Notebat, inquit, in his lapidibus pecuniam effundere, qui cum terra & seculo transitori sunt: sed in visis lapidibus,

qui voluntur super terram, ex quibus magni regis ciuitas extruitur. ¶ Quintum est quia sæpe ex rapinis & aliis iniustis accufitis fiunt, unde lapides & huiusmodi quæ sunt, accusabunt dominum domus apud Deum. Habacuc 2. Lapis de pariete clamabit: lapis qui inter iuncturas ædificiorum est, respondebit.

¶ *De fatuitate illius qui superba ædificia construit.*

S E X T U M est, fatuitas quæ est in extruendis huiusmodi ædificiis: quod patet primo, quod cum vita hominis breuior nunc quam antiquorum, ipsi tamen magis sumptuosas domos velle habere, quam antiqui habuerint. Ipsi secundum Hier. sic ædificant, quasi semper victuri sint: sic autem comedunt & bibunt, quasi cum morituri, dicentes: comedamus & bibamus, cras enim moriemur. Secundo ex hoc quod pulchrum stabulum, scilicet habitaculum corporis, volunt habere: de domo verò conscientia, in qua Deus debet habitare, non curant. Ipsi pulchras domos ædificant in via, cum potius deberent ædificare in patria. Ipsi domos ædificant, quas sciunt ex necessitate ruituras. Matt. 23. dicit Dominus ædificationibus templi: Amen dico vobis, non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruetur. Et inter signa 15. dierum quæ præcedent diem iudicij enumerat Hier. istud, quod omnia ædificia rurent. Amos 3. Percutiam domum hyemalem cum domo æstiuam: & peribunt eburnæ domus, & dissipabuntur ædes multæ.

¶ *De his quæ deberent cohibere claustrales à superbia ædificiis.*

S P E C I A L I T E R autem deberent cohibere claustrales à superbia ædificiis ista quæ sequuntur. Primo hoc, quod cum ipsi sint in mundo mortui, necessaria sunt eis sepulchra, potius quam palatia. Secundo hoc quod solitudine circa huiusmodi solet sequi negligentia. Ber. Video quod non sine magno dolore videri debet quosdam post aggressam Christi militiam, rursus secularibus implicari negotiis, rursus tetrenis cupiditatibus immergi, cum magna cura erigere muros, negligere mores. Præterea negligentia exteriorum ædificiorum signum est quod claustralis diligentia habeatur in interioribus. Ber. Animus intentus interioribus magis decet esse in exterioribus neglecta, quibus incola domus sapius alibi conuersari dignoscitur, qui circa exteriora sibi vilissimè denuntiat. Item conuersatio claustralium in cælis debet esse: ideo non ita sollicitè debet ædificare in terra, sicut illi quorum conuersatio est in terra. Præterea superbia ædificiorum est quedam inuitatio superbiae hospitum à quibus claustrales superbiam addiscunt. Eccle. 13. Qui communicauerit superbo, induet superbiam. Verisimile est quod sic oportet claustrales habere domos humiliores aliis, sicut & humiliores

liores vestes aliis. Et sicut color viridis, & rubeus, & varius, intolerabiles sunt in vestibis claustralium: sic huiusmodi colores intolerabiles videntur esse in domibus eorū. Quod si aliquis dicat, quod in huiusmodi condescenditur infirmitatibus hominum: Respondeo, quod tantū condescensum est in aliquibus claustris carnalibus hominib⁹ & infirmis, vt pene omnes carnales facti sint. vnde Bernar. Abiecta sancta simplicitate, quati religiosas nobis qualdā curam habitationū honestates, in quibus tantū est cōpassum animab⁹, vt penē in hoc omnes effecti simus animales. Idē, admittatur animales, suscipiatur in omni beneuolētia charitatis, portetur in omni paciētia benignitatis: sed qui eis cōpartuntur, non eis cōformantur, nec sic querant eorū profectum, vt propter eos cogantur incurrere propositi rigoris in religione defectū. ¶ Item claustrales vt veri Israelitæ vel veri Hebrēi debent esse, & reputare se peregrinos super terrā, vnde edificare debent nō domos ad habitandū, sed tabernacula ad deferendū. Vnde Ber. Obsecro, in peregrinatione hui⁹ seculi, in militia super terram non edificemus nobis domos ad habitandū, sed tabernacula ad deferendū, vtpote citō euocandi & migraturi in patriā & ciuitatē. In castris quippe sumus, in alieno militamus, in alieno laboratur, facile est quicquid naturale est. Nūquid nō facile est solitario, & sufficiens naturæ, & congruū consciētiae, ipsum sibi cellā de virgis cōtexere, de luto plasmare, vndecunque operire, & decentissimē inhabitare? Quid amplius querendū: Et si vsu sapiat huiusmodi delectationes, & sint qui vtantur tanquā non vtētes, tamē contēptu melius quā vsu vincuntur huiusmodi affectiones. Idē: Ipsi de quibus sollicitudo suorū viorū inducit cōtemptum, & negligentia omnium exteriorum, ipsi sibi edificēt formā paupertatis, & sanctæ simplicitatis speciē, nulla sic arctabit artificium industria sicut eorū negligentia. Debent etiā claustrales à superbis edificiis cauere propter bonorū exemplū. Humiles enim domus eorū, & pauperes, in aliis frānāt concupiscentiā, in aliis verō circa amorem paupertatis efficiunt conscientia. Præterea quando claustrales cōstruunt superba edificia, accidit frequēter vt ipsi cōstruāt ea de mēdaciis. Mittunt enim questuarios prædicatores. Cōstruunt etiam ea de donis malē acceptis ab vsurariis & raptoribus: à quo periculo liberi sunt, quando domus humiles cōstruere volunt. Si verō aliquis dicat, pulchritudines domorum necessarias esse claustralibus ad recreationem: Respondeo, quod viri spirituales potius debent delectari in aspectu cæli, quā in aspectu tecti: & potius debent

debent admirari opera Dei, quàm opera hominum. Legitur de beato Bernardo, quòd ipse fleuerit quum videret tuguriola pastorum tecta culmo, similia casulis pristinis Cisterciensium. tunc incipiebant habitare in magnis ædificiis. Pulchritudines istarum renneses, sicut dicit beatus Bernardus, cito propositum enervant, & masculinum animum effeminant.

De superbia librorum, & de octo quæ valent ad eius detestationem.

CAPVT XXIII.

SEquitur de superbia librorum, qua specie laborant qui volumina habere libros deauratos. ¶ Octo verò sunt quæ possunt valere cõtra hoc peccatũ. ¶ Primo possunt valere cõtra hoc peccatũ exemplũ, & præcipue exemplũ filij Dei, qui liber virginitatis humiliari voluit vsq; ad hoc qd nouissimus esset. Intolerabilis enim est superbia in aliis libris, ex quo Liber vitæ tantũ humiliatus est. Dicit enim Hier. in primo prologo super Iob: Habent qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis, auroque gentoque descriptos, vel vncialibus, vt vulgò aiunt, literis, quæ magis exarata quàm codices, dummodo mihi meisque permittant pauperes habere schedulas, & nõ tam pulchros codices quàm emendatos. Et Paulus 2. ad Tim. 4. Affer autem & veteres libros, maxime autem membranas. ¶ Secundo verò hoc, quòd sapientia declamat cõtra humilia. vnde Matthæi 11. Abscondite hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Amat etiã verba humilia, vt patet in verbis sacræ scripturæ, quæ valde humilia sunt. Amat etiã humilia corpora. Vnde sapientes homines frequenter parui sunt. vnde Sapiens: Sæpe est sub pallio latitans dido sapiëntia. Proverbiorum 11. Vbi humilitas, ibi sapiëntia. Eodem modo amat Sapiëntia humilẽ scripturam. ¶ Tertio hoc, quia sacra scriptura humilitatem docet. Vnde humilitatẽ debet habere. Patere legem, ait Sapiens, quã tu ipse tuleris. Legẽ humilitatis præcepit sacra scriptura, vnde eam debet seruare. ¶ Quarto verò hoc, quia puerilitas est aureas & argenteas amare litteras & in his delectari. Senec. Plerũque est qd non pueritia, sed, quod grauius est, puerilitas remanet. ¶ Quinto verò hoc, quòd quædam spirituale adulterium est, quando amore amplectuntur pulchritudinem scripturæ, quo deberent amplecti ipsam sapientiam. Vnde de illis potest exponi illud 2. Petr. 2. Habent oculos plenos adulterij & incessabilis delicti. Sapiëntia sponsum est intellectus nostri. vnde Sapiëntiæ octauo. Hãc amaui, & acquisiui eam à iuuentute mea, & quæsiui eam mihi sponsum assumere, & amator factus sum formæ illius. Scriptura verò quædam

quædam ancilla est ipsius Sapiëntiæ. Vnde plus debet amari spõ-
 fa, quàm ancilla: id est, sapientia, quàm pulchritudo scripturæ.
 Vnde cauendum est ne ancilla tantæ pulchritudinis sit, q̄ reli-
 cta pulchritudine sapientiæ animus fornicetur cum pulchritu-
 dine scripturæ. ¶ Sexto hoc, q̄ valde impiũ est oculos suos pa-
 scere auro & argento, quando homo videt tot filios Dei fame-
 licos. Visus plura habet vnde pasci potest, quàm gustus. Habet
 enim solem, & lunã, & stellas, & flores innumeros, & multa alia
 ex quibus pasci potest. Vnde valde impiũ videtur esse Chri-
 stiano, ori Dei subtrahere in pauperibus, vnde oculi eius dele-
 ctentur. Ad quid depingit aliquis homines vel flores in libro
 suo? Nonne sufficiunt ei, homines & flores quos Deus creauit?
 ¶ Septimo hoc, quòd tales contumeliam auferunt sapientiæ,
 eam non reputent dulcedinem eius sufficientem ad consolatio-
 nem studentium: cum scriptum sit Eccle. 23. Nihil dulcius, quàm
 respicere in mandatis domini. Et Sapient. 8. Intrans in domum
 meam conuiescam cum illa, scilicet Sapientia. Non enim ha-
 bet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conuictus il-
 lius, sed lætitiã & gaudium. ¶ Octauo hoc, quòd parum valet
 ista pulchritudo scripturæ: non enim hominem satiat. Vnde Ec-
 clest. 1. Non satiatur oculus visu, nec auris auditu.

De superbia cantus, & his que sunt reprehensibilia circa cantum.

CAPVT XXIIII.

NOtandum ergo q̄ circa cantum hæc sunt reprehensibilia.
 ¶ Primò reprehensibile est, cum quis nimis blandã vocẽ
 querit, vel ad gloriandum, vel ad delectandum. vnde Greg. Cũ
 blãda vox queritur, sobria vita deseritur. Aug. Quoties plus me
 delectat cãtus, quàm res que cãtatur, toties me grauius peccas-
 se cõfiteor. Itẽ reprehẽsibilis videtur esse in cantu vocis fractio.
 Vnde in legenda sancti Sebastiani: Putãne illũ inter Christico-
 las numerãdũ, qui tonsurã diligit, comam cõponit, sãpores que-
 rit, & vocẽ frangit? Fractio vocis signum est fracti animi. Sicut
 reprehensibilis est crispatio crinium in hominibus, corrugatio
 vestium in mulieribus: sic videtur esse reprehẽsibilis fractio vo-
 cis in cantãtib. Et sicut ventus solet facere in aqua crispationẽ
 quandã: sic ventus vanitatis hanc crispationẽ seu fractionẽ
 vocis frequenter facit: Talis cantus ob lasciuã factus, similis
 videtur esse cantui illi de quo legitur Exo. 22. Vocem canẽtium
 ego audio, ait Moyses. Cũmq; appropinquasset ad castra, vidit
 vitulum & choro. In vitulo, qui est animal lasciuũ, lasciuia ir-
 telligitur. Vnde cantus adorantium vitulum, est cantus eorum
 qui

qui vocem frangūt ob lasciuam. ¶ Reprehensibilis est etiam in cantu nimia exaltatio vocis. Sicut faciunt illi qui potius volunt cantare altè, quàm aptè, qui tātum volunt ascendere canando, quàm quandoque frangunt sibi collum spiritualiter: vel quandoque ad literam rumpunt se, quod ex superbia provenit. Superbia enim plus audet, quàm possit. Reprehensibilis est etiam in cantu additio punctorū, vel subtractio: quasi enim quaedā species barbarissimi videtur esse hoc in cantu: sicut in dictione barbarissimi fit ex additione vel subtractione literę, vel syllabę. In cāto etiam non videtur esse nimium approbanda vox falsa, præcipuè in cāto claustraliū. Et mirū est quomodo vox talis tantū placet quibusdam, cum ipsa videatur adeò deformis quod oportet eam de seconi inter alias voces: alioquin non esset decens vel decora.

Vnde & quomodo oritur superbia, & ex quibus bonis.

CAPVT XXV.

Posuimus primam diuisionem superbię, & prosecuti sumus membra eius. Nūc cōsequens est, vt ponamus secundam & prosequamur. Diuisio vero ista sumitur secundū ea ex quibus oritur superbia. ¶ Notandum ergo, quod superbia quandoque oritur ex bonis naturę, quandoque ex bonis fortunę, quādoque ex bonis gratię. Bona verò naturę quædā sunt corporis, quædā animę. Corporis sunt ista, sanitas, fortitudo, agilitas, pulchritudo, nobilitas, libertas. Bona vero animę naturalia sunt ista, cōstitudo ingenij & velocitas, memorię bonitas, potestas tolerandi exercitiū spirituale, naturalis dispositio ad virtutes, seu virtus naturalis. Bona vero fortunę, sunt bona exteriora, quę sunt in potestate hominū, quę ab hominibus possunt auferri: vt sunt diuitię, delicię, dignitates, laus seu gloria, & gratia humani. Bona vero gratię sunt scientia & virtutes. Ex istis bonis potest superbia nasci. Superbia enim nascitur ex pulchritudine. Vnde poëta: Fastus inest pulchris, sequiturque superbia formā. Item nascitur ex nobilitate. vnde Sallustius: Commune malum nobilitatis est superbia. Similiter nascitur ex aliis bonis naturę. Item nascitur ex bonis fortunę, sicut ex diuitiis. Vnde Augustinus: Vermis diuitum est superbia. Ecclesia. 40. Facultates & virtutes exaltant cor. Item nascitur ex bonis gratię, vt ex sciētia. Scientia enim inflat, secundum Apostolum 1. ad Corint. 8.

Quod fatuus sit & impius, qui de bonis suis superbit.

CAPVT XXVI.

Primo generaliter ostendemus, quod valde fatuus est & impius, qui de bonis suis superbit. Deinde ostendemus de vno quoque

quoque prædictorum bonorum, & valde fatuum sit inde super-
 bire. ¶ Et possunt quinque rationes assignari, quare fatuus sit &
 impius, qui de bonis suis superbit. ¶ Primo, quia ipse quodam-
 modo inferior est etiã irrationabilibus creaturis in hoc, quod illæ
 tantum sint in miseria pœnæ, ipse vero homo in miseria pœnæ
 & culpæ. ¶ Præterea, creaturæ irrationabiles vnicã debent mor-
 tē, post quã nihil omnino mali sentiūt, homo verò impius debi-
 tor est duplicis mortis, quia post trãsitoriã habebit eternã: vnde
 nõ parũ fatuus est peccator, qui de bonis suis superbit, superiore
 se aliis hominib⁹ reputãdo, qui quodãmodo brutis inferior est.
 ¶ Secũdo verò fatuus est qui de bonis illis superbit, in quib⁹ eũ
 ipsa bruta excedunt: sicut est fortitudo corporis, & agilitas. Ipsi
 etiã Iudæi & Saraceni & alij pessimi homines plus habēt de illis
 bonis, quã ipse habeat. Et etiã ipsi dæmones de sciētia, quę vi-
 detur esse vnũ, de maximis bonis quæ habent impij, plus viden-
 tur habere, quã ipsi impij habeant. vnde valde fatuus est qui
 de bonis illis superbit, in quibus à dæmonib⁹ superatur. ¶ Tertio
 fatuus est impius, qui de bonis suis superbit, cùm bona illa sint
 ei ad verecundiã verius, quã ad gloriã. vnde Aug. loquens ad
 impiũ, inquit: Nõne vides te debere erubescere de bonis tuis,
 si domus tua plena est bonis, & te habeat malũ. ¶ Quarto fatu⁹
 est impius, qui de bonis suis superbit, quia bona ipsius ei bona
 non sunt. Sen. Nihil est homini bonũ sine se bono. Est ne bonũ
 homini, quod est ei materia infirmitatis & impedimentũ salu-
 tis? Sapiēs: Omnia quæ extra nos sunt bona, quæcũq; fortè ho-
 minibus cõtingūt, nõ ideo laudãtur, quia habuit quis ea, sed quia
 his honestè sit vsus. ¶ Ideò dicit Seneca, quod stulto nulla re est o-
 pus, nulla enim re scit vti. ¶ Quinto fatuus est impius qui de bo-
 nis suis superbit: quia tantũ habet dispensationem in eis, & peri-
 culum ei inde imminet duplex. Periculũ enim est ei, si sortem
 amiserit: periculũ etiã est ei, si lucrum non reportauerit. Et de
 vtroque districta ratio exigetur ab eo. Vnde qui de multitudine
 istorũ bonorũ superbit, ipse superbit de magnitudine oneris sui.

*Quòd fatuum sit de bonis corporis sui superbire, videlicet sani-
 tate fortitudine, velocitate & pulchritudine, &c.*

CAPVT XXVII.

Specialiter verò fatuũ est superbire de sanitate corporis. ¶ Pri-
 mo quia ista sanitas momētanea est. Hodie enim qui sanus
 est, cras infirmus vel mortuus est. Iac. 4. Quæ est vita vestra? Va-
 por est ad modicũ parēs, &c. ¶ Secũdo, quia corp⁹ hostis familia-
 ris est, & ideo multũ nociu⁹. Nulla enim pestis efficacior est ad
 nocen-

nocendum, qua familiaris inimicus, ait Sapiēs: Non debet ergo aliquis superbire ppter sanitatē corporis, sed potius timere. In maiori enim periculo est homo, cū hōnis eius sanus sit. ¶ Tercio fatuus est qui de hac sanitate superbit, quū ipsa sanitas frequētius occasio sit infirmitatis animæ, sicut et ratio scriptū est Eccles. 31. Infirmitas grauis sobriam reddit animam. Non est quare aliquis superbiat de sanitate pedis, si in capite infirmitatem habeat ad mortē: sic non est superbiendum de sanitate corporis, ex quo in anima infirmitas est ad mortem. Homo sanus corpore, infirmus mēte, similis est pomo exterius sano, intus putrido. ¶ De fortitudine etiam corporis fatuum est superbiū, quum scriptum sit Sapientia 6. quod fortioribus fortior inuita cruciatio, & cum cōtinua lucta sit inter spiritum & corpus. Caro enim concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Vnde quanto corpus fortius, tanto magis spiritui timendum est. Et ad literam hoc videmus frequenter, quod fortes corpore, infirmiores sunt mente. Minus enim resistere possunt iræ & luxuriæ & cæteris vitiiis. Fatuum etiam est superbiū de corporis velocitate, cum corpus sit velut equus quidam, in quo hostes infernales vt frequenter ducunt spiritum ad mortem ipsius, & vt frequētius quanto iste equus velocior est, tanto facilius spiritus ab hostibus suis capitur. Præterea in velocitate ista etiam a canibus superamur. Vnde fatuum est qd homo hoc superbiat, in quo canibus inferiorē se videt. ¶ De pulchritudine etiam corporis est fatuum superbiū, quum corpus sit velut quoddam sepulchrum. August. Corpus peccatoris anima mortua est sepulchrum. Vnde cum peccator de pulchritudine corporis superbiat, simile est ac si mortuus de pietate sepulchrum superbiat: simile est etiam ac si aliquis superbiat de pulchritudine sterquilini niue cooperto.

Quod fatuum sit de nobilitate generis superbiū. C A P. XXVII.

DE nobilitate etiā carnis fatuum est superbiū, quum illa nobilitas valde contēptibilis sit. Multæ autem causæ possunt assignari quare ista nobilitas sit contēnenda. ¶ Primo contēnenda est, quia vt frequētior nobilitas carnis meliōrē nobilitatē animæ fert, scilicet mentis nobilitatem. Sapiēs: Non est quo sibi aliqde nobilitate corporis vel generis blādiarur, si ex meliōri parte sit famulus. ¶ Secūdo contēnenda est, quia omnes sumus ex eadem parte & ex eadē matre: non legitur dominū fecisse vnum Adam argenteum, vnde essent nobiles, & vnum luteum ex quo essent ignobiles: sed vnicum, & illum de luto plasmavit, ex quo

omnes exiimus. Vnde si aliquis ex hoc solo nobilis est, quia ex nobili patre, aut nobili matre: aut omnes erimus nobiles, aut omnes ignobiles: quia aut parentes primi fuerunt nobiles, aut ignobiles. ¶ Si ipsi fuerunt nobiles, ergo & nos omnes nobiles sumus, & etiam æquè nobiles sumus, quum geniti ex æquè nobilibus æquè nobiles iudicentur. Si verò ignobiles fuerunt, ergo nos omnes ignobiles sumus, & æquè ignobiles, quum geniti sumus ex æquè ignobilibus. Malach. 2. Nunquid non pater vnus omnium nostrum? Nunquid nō Deus vnus creauit nos? quare ergo despicit fratrem suum vnusquisq; vestrum? ¶ Tertio contemnenda est nobilitas carnis, quia ipse Deus cōtempnit eam. Noluit enim ex nobilibus reges eligere in principio synagoga: imò primū regem de post asinas assumpsit, scilicet Saul. Secundum scilicet Dauid, de post fœtantes accepit. In tempore etiā gratiæ potius voluit ignobiles eligere, quàm nobiles. Vnde ad Cor. 1. ignobilia & contemptibilia mundi elegit Deus. ¶ Quarto verò cōtempnenda est nobilitas carnis, quia nō est illius qui de ea gloriatur, sed potius illorū à quibus ipse descendit. Vnde Seneca: Nemo in gloria nostram vixit, ne quod ante nos fuit nostrum est, animus nobilem facit. ¶ Quinto verò contemnenda est nobilitas carnis, quia materia quam à parentibus contrahit aliquis, ratione cuius nobilem se credit, vile quid est, & immundum, & erubescibile, & opere immundo & erubescibili procedit ab eis. ¶ Vnde quomodo ratione illius materiæ habebit quis nobilitatē, quum illa materia vilis fuerit. ¶ Quomodo audeat aliquis dicere se nobilem generatione, quū quilibet exemplo Iob possit dicere: Purredini dixi, Pater meus es, &c. Ideo merito nobilitas carnis cōtempnenda est, imò abominanda est. Vnde Luca 16. Quod altum est hominibus, abominatio est apud Deum. ¶ Sexto contemnenda est nobilitas carnis, imò potius non est reputanda, quum in veritate nobilitas non sit, sicut etiam ipsi philosophi reputauerunt. Seneca: Nemo altero nobilior, nisi cui rectius est ingenium, & bonis artibus aptius. Idem: Nihil aliud est nobilitas, quàm antiquatæ diuitiæ. Idem: Quid est eques, aut seruus, aut libertinus, nisi nomina ex ambitione vel iniuria nata? Item Plato ait: Neminē regem, nisi ex seruis oriundum esse: neminem seruum, nisi ex regibus. Omnia ista longa miscuit varietas, & sursum deorsum fortuna vertauit.

¶ Quod nullus sit nobilis ex eo quod ex nobilibus parentibus sit generatus, rationibus ostenditur.

DD

RATIONIBVS etiã ostēdi potest, q̄ aliquis nobilis non sit
 ex eo q̄ ex nobilibus parentibus genitus. Ex eadem enim rati-
 ce exeunt vile & nobile. ¶ Flos farinae & fufur ex eadem rati-
 ce exeunt: tamē fufur cibis vilis est quo porci pascuntur, flos
 autem farinae cibis nobilis est. Item ex eadem radice procedit
 spina & rosa. Rosa creatura nobilis est, quia nō cessat benefi-
 cere hominibus, qui sunt iuxta eam, suum gratum odore vni-
 que spargēdo. Spina verò, quoddam vile est, quia pūgit ea quae
 iuxta eam sunt. Sic ex eodem patre, & ex eadem matre possunt
 nasci duo. Vnus tamē erit nobilis, alius ignobilis. Vnus ad mo-
 dum rosa nō cessabit benefacere vicinis suis. Ille nobilis erit.
 Alius erit spina in ignem infernalem mittenda, qui nō cessabit
 pungere vicinos suos, hic erit ignobilis. Multis aliis exem-
 plo potest idem ostendi. Ex eadē arbore nata sunt duo poma, quo-
 rum vnum est sanum, aliud putridum, vel vermem habēs. Item
 ex eodem libero arbitrio procedūt bonū & malū. Itē si nobile
 esset quicquid à nobilibus procederet, omnes nobiles essent,
 quū omnes sumus à Deo, qui nobilissimus est. Malach. 2. No-
 quid nō Deus vnus creauit nos, &c. Itē si omne quod ex nobilibus
 procedit nobile esset, ergo pediculi & aliae superfluitates, quae
 ex nobilibus procedūt, nobilia essent. ¶ Septimo contēnenda est
 nobilitas carnis propter onus magnū quod ei est annexū. No-
 bilitas carnis quaedā possessio est, quae tanto casu onerata est,
 magni comitatus & archiepiscopatus nō sufficiūt ad soluen-
 dum censum illum, imò praeter hanc necesse est, sicut ipsi nobiles
 dicunt, q̄ ipsi impignorent regnū caelorum, & seiplos diabolo
 censu isto soluendo. Vnde multis nobilibus magis expedit
 ipsi essent leprosi, quā q̄ essent in statu in quo sunt, sicut
 qui etiam ex eis recognoscunt. ¶ Octauo contēnenda est
 nobilitas carnis, quia est rei cōtempnibilis, scilicet corporis, quae
 est quasi quidam saccus immunditiae plenus, sicut ea ostendit
 quae exeunt de sacco isto per foramina quinque sensuum. Origē-
 nes: Vilis nobilitas, quae in locis tā turpibus generatur. ¶ Non
 contēnenda est nobilitas carnis, quia inferior videtur esse
 nobilitas ista quae est in hominibus, nobilitate illa quae in canibus
 exterius quibus agnoscitur, nobiles verò homines non habent
 certa signa necessario quibus ab aliis hominibus agnoscantur.
 ¶ Decimo, contēnenda est nobilitas ista, quia ridiculosa est.
 Ridiculum enim est vnū seruū aliis seruis nobiliore dicere,
 vnum rusticū nobiliorem aliis rusticis. Sicut filio cuiusdam

nitis
 bilio
 uis
 sticū
 con
 ro ex
 carn
 nes o
 nobi
 astrin
 phus
 gene
 anim
 piti
 Pulc
 nus f
 dicer
 tui. I
 rus i
 Gau
 vtiq
 aliq
 impu
 est, q̄
 anim

A
 tus: A
 qua D
 lius: I
 De il
 ille n
 re vit
 us es
 aliq
 nat, &
 ortus
 Dñs
 glori

turis burgen. derisorie dictū est à quodam, q̄ ipse esset de no-
 bilioribus rusticis suæ ciuitatis. Sic cum corpus naturaliter ser-
 uus sit (datū est enim spiritui ad seruiendum) & naturaliter ru-
 sticū sit, quū tot rusticitates ab eo quotidie exeant, ridiculū est
 corpus vnū nobilius dicere altero, vel vnū nobiliorem alte-
 ro ex parte corporis. Vnum tamen bonum habet nobilitas quæ
 carnis dicitur esse, q̄ quasi frænum est quoddam quod homi-
 nes debet cohibere ne male agant. Hiero. Nihil aliud video in
 nobilitate appetendum, nisi quod nobiles quadam necessitate
 astringuntur, ne ab antiquorum probitate degenerent. Philoso-
 phus: Nobilitatis tantum ad hoc memineris, vt cum claritate
 generis, morū sanctitate contendas, & cum nobilitate corporis
 animi nobilitate proficias. Item: Laudatur in quibusdam, q̄ ge-
 niti sint nobiles, in aliis q̄ nobilitatem virtute sunt assecuti.
 Pulchrū est respōdisse nobilitati, pulchrum etiā humilius ge-
 nus factis illustrasse. Itē quidā vituperabat aliū de genere suo,
 dicens: Tu es caput tui generis. Cui ille: Et tu es cauda generis
 tui. Item quidam sapiens, quum quidam ex patritio genere na-
 tus inferior factus ignobilitatem generis illi obiiceret, inquit:
 Gaudeo q̄ ego ex me surrexi, tu ex te cecidisti: generis nostri
 vtrique sumus decus & dedecus. Et alius Philosophus similiter
 alij obiurganti respondit: Mihi obiicis profecisse: crimen meū
 imputas gloriæ, dum tuum imputas ignauitæ. ¶ Et notandum
 est, q̄ vera nobilitas amini est. vnde illud: Nobilitas sola est,
 animum quæ moribus ornat.

De animi nobilitate duplici

CAP. XXIX.

A Nimi verò nobilitas duplex est. Quædā naturalis, de qua
 Sene. Quis est generosus ad virtutē? benè à natura cōposi-
 tus: Alia nobilitas est gratuita, quādo aliquis gratiā Dei habet
 qua Dei filius est, q̄ custodit eū, vt nulli turpitudini seruiat. Tul-
 lius: Liber æstimāndus est, q̄ nulli turpitudini seruit. Itē Sapiens,
 De illa nobilitate gloriæris, q̄ filios Dei, & cohæredes facit. Tūc
 ille nobilitatē suā integrā seruare se putet, si dedignetur serui-
 re vitis, & ab illis superari. A quo enim q̄s superatur, ei⁹ & ser-
 uus est. Ber. An nō seruus, cui dñatur iniquitas? Quantūcunque
 aliq̄s ex nobilibus ortus sit, tamē ignobilis est, si Deū contem-
 nar, & noluerit ei seruire. Et ecōtrario quantūcunque ignobilis
 ortus sit, nobilis tamē est, si Deo seruiat. Vnde i Regum 2. dicit
 Dñs ad Heli: Absit hoc à me, sed quicūque honorificauerit me,
 glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.

¶ *Quod sex sunt signa vera nobilitatis.*

DD 2

Et notandum est, quod sex sunt signa veræ nobilitatis. Primum est, liberalitas. Vnde Deus, qui nobilissimum est, ipse est liberalissimus. Liberalitas eius tanta est, ut non solum suadet, sed etiam seipsum: nec solum seruentibus sibi dat, sed etiam hostibus suis. Ipse enim solem suum facit oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Match. 5. Ipse propter liberalitatem suam fecit quæcunque facta sunt. Ad dandum enim fecit quæcunque fecit. Creaturas enim rationales fecit, ut eis daret, alias autem creaturas, ut eas daret. Leo etiam, qui dicitur esse rex animalium, quod animal nobile est, liberale est. Vnde Aristo. dicit ipsum esse animal communicativum. Et sicuti liberalitas signum est nobilitatis: ita rapina signum est rusticitatis. Vnde multi hodie qui nobiles reputantur, rusticissimi sunt, cum non cessent auferre pauperibus, & illis, qui non possunt defendere se, sicut magister Alanus ostendit quibusdam militibus. Legebatur Alanus apud Montem pellanum, & audierunt milites vicini, quod tantus clericus esset, & quod omnia interrogata responderet: unde accesserunt ad eum de communi consilio, & quaesierunt ab eo, quæ esset maxima curialitas. Qui respondit eis, quod dare curialissimum esset: quo audito omnes consenserunt responsioni eius. Ideo dicit dominus, quod beatius est dare, quam recipere: quia dare facit simile Deo, qui omnibus dat, & a nemine recipit. Ipse vero dixit eis, ut habere consilio ad iniucem dicerent ei, quæ inter omnes rusticitates maior esset. Qui habuerunt consilium ad iniucem, & non potuerunt conuenire in idem: unde reuertentes ad eum, dixerunt, quod non poterant concordare. Quo audito ipse increpauit eos, dicens: ego posueram vos in via per quam possetis quaestionis vobis propositæ solutionem cognoscere. Si enim dare curialissimum est: auferre, quod est ei contrarium, rusticissimum est. Vnde vos qui incessanter auferitis pauperibus, rusticissimi estis. Secundum signum nobilitatis, est gratitudo seu recognitio beneficij. Et per contrarium ingratitude seu beneficiorum non recognitio, signum rusticitatis est. Vnde patet, quod illi qui nobiles reputantur, qui Deum, qui ceteris præ ceteris hominibus honorauit, præ ceteris hominibus in honore norant subditos etiam suos, qui multo sudore lucrantur, unde ipsi viuunt, & propter quos ipsi sunt in honore incessanter opprimuntur, rusticissimi sunt. Feris etiam videtur tales deteriores esse: nam etiam officia sue beneficia sentiunt, sicut ait Sene. Tercium signum nobilitatis est, mansuetudo & misericordia in ea quæ sunt eis subiecta. Et hoc est vnum quod valde decens est in his, qui potestatem habent. Vnde Sene. Nullum ex omnibus magis clementiam, quæ regem

regem & principē decet. Idem? racundissima ac pro captu pugnacissima sunt apes, & aculeum in vulnere relinquunt: sed ipse rex sine aculeo est. Noluit ipsum natura nec sanū esse, nec vitionē quæ magno cōstaret petere, & irā eius incrimem relinquit, exēplar hoc omnibus regibus linquens. Pudeat ab exiguis animalibus nos trahere mores. In signum huius māsuētudinis vel misericordiæ inunguntur reges Christiani. Philosophus: Maximam potestatem habēs, creatorē potestatis iuxta possibilitatem suā debet imitari. In hoc autē Deū maximē imitabitur, si nihil iudicauerit, quā misereri, pretiosius. Et sicut mansuetudo in subiectos, signū est nobilitatis: sic & crudelitas in subditos signū rusticitatis est, & seruitutis. Vnde Pro. 30. Per tria mouetur terra, & quartū quod non potest sustinere. Per seruum, cum regnare cōeperit. Quid. Asperius nihil est humili si surgit in altū: Cūcta ferit, dū cūcta timet, desauit in omnes, Vt se posse putet: nec bellua terrior vlla est, Quā serui rabies in libera terga furetis. Quartum signū nobilitatis est, virilitas seu strenuitas in eos qui repugnant. In signū huius datur ensis militibus nouis, quo gladio uti debet in hostes, nō in subiectos. Multi verō ex illis gladio isto in subiectos utuntur, quos deberet valde diligere. Hi enim sunt qui iuuat eos, qui etiā fratres eorum proprios impugnant, hostibus verō Dei & ecclesiæ peccatis, sed & dæmonibus, vel etiā ipsis persecutoribus ecclesiæ vniti sunt. Impietas talis, impietas diabolica est. Diabolus autē impius est in eos, qui sibi seruiunt. Quintū signū nobilitatis est, timere opprobriū vel seruitutis, vel proditionis, vel alterius cuiusq; turpitudinis. Multos tamen ex illis qui nobiles reputantur, videmus, quō nō timet pessimā seruitutē vitiorū suorū, vel dæmonum, qui non erubescunt confiteri se seruos vilissimorū membrorū illorū, scilicet qui libidini deseruiunt, quæ seruitus indubitanter seruitute leprosum peior est. Non erubescunt etiam proditiose impugnare dominū illum à quo omnia possident, cuius expensis viuunt & vestiuntur. Et nō erubescunt etiam omni immunditiæ peccati se exponere. Ex quo patet eos non esse nobiles, sed valde rusticos. Sextum signū nobilitatis est, cordis magnitudo, qua quis modica cōtemnit, & magna appetit. Ecōtrario verō signū rusticitatis est, amorē suum ponere in modicis, magna verō negligere. Vnde patet dominas illas, quæ potius volunt amorē suum ponere in vno misero milite, quā in rege gloriæ, quæ ipsæ verē nobiles non sunt. Milites etiam non videntur nobiles esse, qui amorē suū in terra ponunt, contempto regno

cælorum, cum tamen tota terra, quasi punctum sit respectu cæli: quia plus habent de terra, quam alij, nolunt aliquid habere de celo. Si ad aliquem pertineret terra vnius pauperis militis ex parte matris, regnum verò ex parte patris: nunquid non infelix esset, si contempto regno adhereret illi terræ quæ eum contingeret ex parte matris? Sic infelices sunt illi milites, qui de regno cælorum non curant, quod ad eos pertinet ex parte patris cælestis, cõterti terra ista paupertatis, quæ ad illos pertinet ex parte matris nostræ Heuæ. Pater noster Deus est, mater nostra Heua. Nõ sic faciebat Dauid in Psal. Quid est mihi esse in celo, & à te volui, &c.

De consuetudine illarum Ecclesiarum quæ nolunt canonicare nisi nobiles.

C A P. X X X.

Ostenso quod nobilitas carnis contemnenda sit, vel non putanda, tangendum est aliquid de consuetudine illarum Ecclesiarum, quæ nolunt canonicare nisi nobiles. Vnde notandum est, quod consuetudo illa videtur esse reprehensibilis. Et videntur posse assignari sex causæ huius reprehensibilitatis. Prima causa est, peruersitas quæ videtur esse in hac consuetudine, quæ peruersitas apparebit si respiciatur causa huius consuetudinis quam ipsi assignant. Dicunt enim quod ipsi habent multa temporalia quæ defensione indigent, nec habent regem, nec alium principem secularem qui eos defendat, ideo oportet nobiles canonicari qui possint ea defendere. Quibus respondeo, quod sicut ecclesiæ eorum habent temporalia, ita habent & spiritualia, quæ infinitè meliora sunt. Vnde si oportet aliquos nobiles canonicari ad defensionem temporalium, multo fortius oportet aliquos literatos, & sanctos canonicari ad defensionem spiritualium. Si verò dicant quod ibi sint aliqui ignobiles literati ad defensionem spiritualium, sed non canonici: ex hoc apparet quod ipsi bona temporalia præponunt spiritualibus, ex quo defensores temporalium canonicos constituunt, & superiores aliis.

¶ De quinque peruersitatibus huiusmodi ecclesiarum.

Et possunt assignari quinque peruersitates in huiusmodi ecclesiis. Prima est, quod ibi est terra sursum, & cælum deorsum. Cælestia enim contemnunt, terrena verò multum appetunt contra illud Prouer. 25. Cælum sursum, & terra deorsum. Alia peruersitas est, quod pedes sunt in loco vbi deberet esse caput, & caput in loco vbi deberent esse pedes. Velut pedes ecclesiæ sunt qui circa terrena solliciti sunt: velut caput sunt qui regere habent ecclesiã, viri scilicet literati. Sed in his ecclesiis pedes sunt in capite, imò ipsi hostes in capite ponunt. Thren. 1. Facti sunt hostes in cap

in capite. ¶ Tertia peruersitas est, quod ecclesie huiusmodi facie habent ad posteriora, & dorsum ad anteriora: ipsi iuxta verbum Ieremie facti sunt in retro & non in ante. ¶ Quarta autem peruersitas est quod ipsi latitudinem scuti qui debebat esse ex parte superiori, posuerunt ex parte inferiori: & ideo contingit quod ferè omne caput languidum est: iuxta verbum Elia. ¶ Quinta peruersitas est, quod sacerdotes inferiores sunt subdiaconis & diaconis: quod ridiculosum est, sicut beatus Bernardus dicit ad Eugenium papam: Ridiculum est, inquit, quod ministri nostri nostris se presbyteris antefere conantur. Nō hoc ratio habet, non antiquitas habuit, nō consensit auctoritas: & si de sua consuetudine columna struitur, melius profecto illa quam summus ordor contemnitur. ¶ Secūda causa reprehensibilitatis est, in discretio, quæ videtur esse in huiusmodi consuetudine, quæ in discretio primo consistit in hoc, quod quando ipsi deberent querere, quis sit idoneus ad hoc ut sit canonicus, id est, regulariter regens se; & ad regimen plebis episcopum iuuans: ipsi querunt, quis sit idoneus ad militiam. ¶ Secūdo in hoc, quod quando querere deberent, an persona sit idonea quæ canonicanda est: ipsi querunt, quis pater eius fuerit. Vnde illis potest dici quod dicit angelus Tob. 5. Genus quæris mercenarij, an mercenarij? Indiscretio etiam eorum in hoc est, quod ipsi credunt illud, qualis pater, talis filius: quod verum est in personis increatis, ad personas creatas extenditur: ibi enim frequenter fallit: frequenter enim est pater sapiens & filius fatuus, ut patet in Salomone, & Roboam filio eius. ¶ Tertio videtur hæc consuetudo reprehensibilis, quia valde nociua est ecclesie Dei. Canonici enim militares non bene custodiunt Christum, sicut figuratum videtur esse in hoc, quod milites male custodierunt Christum in sepulchro. Lapidés sepulchri bene custodierunt milites, sed Christum perdidit. Vnde cecit ecclesia: dicat nunc Iudæi, &c. Sic militares canonici lapidés castrorum bene custodiunt, sed Christum amittunt. Item ista consuetudo occasio ruinæ est in ecclesiis illis, quantum ad spiritualia. Vnde Prou. 17. Qui altam facit domum, querit ruinam. Ista etiam consuetudo in ecclesiis illis in magna parte exhereditat Christum. Frequenter enim quado deberent instrui ibi filij Dei, instruntur ibi filij diaboli. ¶ Quarto videtur reprehensibilis consuetudo ista, quia Christo contraria est. Christus enim ignobiles elegit in ecclesia sua, ut essent humiles. 1. ad Cor. 1. Isti vero nobiles canonicant quasi velint ipsos esse superbos. Christus ex pastoribus & bubuleis elegit reges: isti vero ex regibus eligunt canonicos. Christus fundamentum ecclesie po-

fuit humilitatem: ipsi verò e contrario fundamentū ecclesiæ ponunt superbiam. Tale fundamentum poneret diabolus, si edificaret. Quomodo implent tales illud verbum domini, Ioan. 12. Qui mihi ministrat, me sequatur. Non sunt imitatores Christi, sed sunt quasi antichristi. Et 1. Ioã. 2. Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Bern. Si omnis quis dicit in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare: multo magis qui pro eo ambulare se dicit, qui pro eolegatione fungitur qui ei ministrat, si eū non sequitur, inexcusabilis est. Terrere potest tales illud Matth. 18. Nisi conuersi fueritis & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum caelorum. Paruulus quantumcūque nobilis sit, societatem pauperum nō refugit: sic quantumcūque aliquis nobilis sit in ecclesia Dei, societatem ignobilium nō debet refugere. De societate hominū diuersorum generum in ecclesia Dei, videtur esse dictum illud Esa. 11. Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit. ¶ Quinto videtur esse reprehensibilis illa cōsuetudo, quia videtur esse Deo abominabilis. Altitudo enim secularis non videtur Deo placere. Vnde Luc. 16. Quodd altum est hominibus, abominatio est apud Deū. Abominatioes Deo offerunt, qui nobiles tantū canonicate volunt. Exo. 18. Abominatioes Aegyptiorum immolabimus Deo nostro. ¶ Sexto videtur esse reprehensibilis hæc cōsuetudo, quia filios diaboli filiis Dei præponit, & generationem immūdā generationi cælesti, & nobilitatem patredinis præponunt cuique gratiæ Dei. Nullam autem sapientiam, nullam aliam gratiam nobilitati carnis adæquant. Vnde consuetudo eorum non recipit dispensationem: quia secundum iudicium eorum non inuenit recompensationem, quod non est absque magna contumelia Dei. Sic porcus præponeret volutabrum luti, auro & lapidibus pretiosis. Ad sola temporalia videtur habere oculum ecclesiæ istæ, non solum in canonicorum institutione, sed etiam in prælatorum p̄fectione, quod omnino intolerabile videtur, saltē in altero horum deberet respectus haberi ad spiritualia.

Quod fatuum sit superbire generaliter de qualibet re temporalis, scilicet libertate corporis, &c. & bonis naturalibus animæ. CAP. XXXI.

Viso quod fatuum sit superbire de nobilitate carnis, consequens est videre quod fatuū sit superbire de aliis bonis quæ prius nominata sunt. ¶ Notandum est ergo, quod fatuum est superbire de libertate corporis, cum corpus sit seru⁹ maleuolus, & ideo tortura & cōpedibus dignus: iuxta illud Eccl. 33. Seruo maleuol⁹

leuolo tortura, & compedes, &c. De bonis vero naturalibus animarum fatuum est superbire: quia bona illa potest homo habere ad malum suum sicut ad bonum. Vnde Bernard. Si in professione religionis nouus homo callidus est ingenio, si viger arte, si præeminet intellectu, instrumenta sunt hæc tam vitiorum quam virtutum. Non ergo refugiat doceri uti eo in bono, quo & in malo uti potest. Fatuum est etiam superbire de diuitiis. Hoc enim est superbire de hoc, quod habet maiorem molam ad collum quam alij. Fatuum est etiam de potestate superbire, cum scriptum sit Sap. quod potentes potenter tormenta patientur. Ibidem legitur, quod durissimum iudicium his, qui presunt, fiet. Et August. dicit quod quanto quis in loco superiori, tanto in periculo maiori vertatur. Fatuum est etiam superbire de gratia humana, cum scriptum sit Pro. vlt. quod fallax gratia, &c. Fatuum est etiam superbire de gloria huius mundi, cum gloria talis flos sit decidens. Vnde Esa. 28. Exit flos decidens gloria exultationis. Puerorum est, flores colligere, quæ ex arboribus decidunt, & inde lætari. Sic pueriles sunt qui de gloria huius mundi lætantur. Fatuum est etiam superbire de scientia, cum scriptum sit Ecclesi. 1. Qui addit scientiam, addit & laborem. De scientia superbire, est de lumine excæcari. Fatuum est etiam de virtutibus superbire. Hoc enim est de medicamine vulnerari. Gregor. Qui de virtutibus habitis extollitur, quasi de medicamento vulneratur.

De diuisione superbiæ sumpta penes diuersitatem personarum. Et primò de superbiâ ministrorum ecclesiæ in communi. CAP. XXXII.

Ortis autem duabus diuisionibus superbiæ, consequenter ponenda est tertia, quæ sumpta est secundum diuersitatem personarum, in quibus est superbia. Notandum ergo quod superbia diuidi potest in superbiam laicorum, & superbiam ministrorum ecclesiæ. Superbia verò ministrorum ecclesiæ potest sub diuisione in superbiam prælatorum, & superbiam subditorum: vel in superbiam claustralium, & superbiam secularium clericorum. Sed de superbia laicorum nihil specialiter hic dicemus. Sed de superbia ministrorum ecclesiæ hoc modo tractabimus. Primo dicemus aliquid de ea in communi. Secundo verò aliqua dicemus specialiter de superbia prælatorum. Tertio verò dicemus aliquid specialiter de superbia claustralium.

Quod superbiâ multum sit timenda ministris ecclesiæ.

NOTANDUM ergo est, quod superbia multum timenda est ministris ecclesiæ quinque de causis. Primo, quia multas occasiones habet superbiendi. Vna occasio est, quod ipsi sunt exce-

pti à labore aliorum hominum. Vnde in Psal. In labore hominum non sunt, &c. Ideo tenuit eos superbia. Alia occasio est libertas quam habent, quæ libertas aliquibus eorum est velam malitia, contra illud 1. Petr. 2. Quasi liberi, & non quasi velati habentes malitiæ libertatem. Tertia occasio est, reuerentia quæ exhibetur eis, eò quòd sunt ministri summi regis, & vicem regerunt in terris, & contemptum eorum Deus reputaret contemptum suum: iuxta illud Luc. 10. Qui vos spernit, me spernit, & contemdit, & contemdit eum qui contemdit me. Tercia occasio est, quia timenda est superbia in ministris ecclesiæ, quia minime displicet Deo in eis. Vnde Prou. 6. Sex sunt quæ odit Deus, & septimum detestatur anima eius, Oculos sublimes. Oculi sublimes clericum superbi sunt. Et Soph. 1. Et erit in die hostiæ Domini, tabo super omnem qui arroganter ingreditur super litem. In die hostiæ Domini erit dies iudicij, quando Dominus mactabit crassatos, impingatos, dilatos. Tunc dominus visitabit clericos superbos. Nec mirum, si dominus odiat superbiam ministris suis, cum proprium signum sit superbia ministri diaboli: iuxta illud Gregorij, Evidentissimum signum reprobis est, superbia, humilitas electorum. Non parum dolere proceps aliquis, si in castro suo vexillum inimici sui videret. Tercio, valde timenda est eis superbia, quia valde contraria est officij eorum. Ipsi enim sunt quasi custodes scientiæ & vasa gratiarum. Vnde Malach. 2. Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus domini exercituum est super eos, propter hoc, quòd custodes sunt scientiæ, necessaria est eis magna humilitas. Aqua enim sapientiæ ad vallem humilitatis conuertitur. Prou. 11. Vbi humilitas, ibi sapientia. Propter hoc etiam quia vasa gratiarum sunt, necessaria est eis magna humilitas. Sicut enim vas non est idoneum aliquid recipere absque concavitate: ita quis non est susceptibilis gratiæ absque humilitate. 1. Petr. 5. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Propter hoc oportet ministros ecclesiæ esse familiares Deo: ad quod necessarium valet humilitas. vnde Gl. super illud Psal. Iuxta est dominus, sed vicinatur humili, & non se erigenti. Necessaria etiam est humilitas propter seruitium quod debet hominibus ex officio. Eorum enim est abluere sordes spirituales hominum: quod legitur in Ioan. 13. in ablutione pedum. Ideo summus ministrorum ecclesiæ, seruum seruorum se vocat humiliter. Gregorius dicit, portet quòd se habeant vt à pauperibus & humilibus non contemnantur, sed audeant ad eos accedere confidenter, & vt solati

eres habeant in humilitate eorum: quia secundum verbū Augustini, Magnum solatium est membris ex capite. Magnum solatium est subditis, qui in humilitate sunt, si videant prelatos suos in simili vel maiori humilitate. ¶ Quarto, timenda est eis superbia, quia multi ex eis non habent unde pascant superbiam, nisi hoc faciant de spoliis pauperum. Bona enim ecclesie, bona pauperum sunt. Præterea valde indecens est superbia in eis, cum de elemosynis viuant, & elemosynas pauperum & miserabilium personarum quotidie edant. ¶ Quinto, timenda est eis superbia, quia peccatum superbiæ in eis scandalizat populum, cum sit manifestum. Incontinentia & alia peccata possunt ipsi abscondere, sed superbiam exteriorē in vestibus, & similibus consistentem non possunt ipsi abscondere.

¶ *Persuasiones contra superbiam ministrorum ecclesie.*

Si contra has & similes persuasiones quæ fiunt ministris ecclesie ut caueant superbiam exteriorē, dari solet quadruplex responsio. ¶ Prima est, quod dominus intuetur cor, & humilitatem cordis requirit, & humilitatis interioris magistrum se proficitur. Matt. 11. dicens. Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Et ideo videtur minime quibusdam necessaria humilitas exterior. ¶ Secunda responsio solet esse, quod licet homini pulchritudines istas exteriores habere secundum modum personæ suæ, & mores eorum inter quos vivitur: quod videtur sumptum esse ex Glossa super illud 1. ad Timor. 2. Non in tortis cinibus, quæ dicit sic. Ut in his omnibus ultra modulum personæ suæ & mores ecclesie, monendæ ne concupiscentiæ studeat. ¶ Tertia responsio solet esse, quod in huiusmodi honor ecclesie quaeritur. ¶ Quarta est, quod ipsi non faciant hoc amore vanæ gloriæ: sed utantur talibus tanquam non vrentes.

¶ *A corde humilis persona de facili non procedit superbia exterior.*

Si contra primam responsionem primo videtur esse hoc, quod non potest esse de facili, quia à corde perfecte humili exterior superbia procedat. Sicut enim arbor bona non potest malos fructus facere, ut legitur Matt. 7. sic nec cor humile superbiam se producit. Ex fructu siquidem arbor cognoscitur, ut legitur Matt. 12. Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? Sic nec ex humilitate cordis procedit superbia operis: quia sicut vulgariter dicitur, Non potest exire de sacco, quod ibi non continetur. Quis crederet mulieri, si asserat se castam matrem, ex quo homo videt eam fornicari corpore? sic quomodo potest credi aliquid de humilitate cordis, ex quo tanta superbia apparet exterius?

¶ *Quod*

¶ *Quod clericis non sola sufficit interior humilitas.*

PRAETEREA NŌ videtur clericis sufficere interior humilitas multipliciratione. ¶ Primo, quia oportet eos vitare scādala infirmorū. Et sicut tangit Apostolus de illo qui coram infirmis comedebat idolis immolatum, q̄ peccaret scandalizando infirmum, qui credebatur hoc fieri cū veneratione idoli: licet ille qui sciens erat idolum nō veneraretur, sed contemneret. Sic ille qui vestes superbas coram illo defert, qui credit q̄ ipse faciat propter vanam gloriam, licet ipse non faciat hoc tali causa, tamen ipse peccat, vt videtur ipsum scandalizando. i. ad Corinth. 8. Si quis viderit eum qui habet scientiam, in idolo recubentem, nōne conscientia eius quum sit infirma, edificabitur ad comedendum idolothyta? Et peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est? Sic enim peccantes fratres & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. ¶ Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in aeternum. Sic minister ecclesie debet dicere: Si vestis pretiosa scandalizat fratrem meum, non doctram eam in aeternum. ¶ Secundo sufficit humilitas interior clericis: quia ipsi debent Christum imitari, qui non solum habuit interiorem humilitatē, sed etiam exteriorem. Ipse enim, ad terram, pedes iuit, regnum fugit, vt legitur Io. 6. Pedes discipulorum lauit, Io. 13. Societatem pauperum elegit, vbi caput reclinarat non habuit, Matt. 8. Ad imitandum Christum monentur ministri Christi Io. 12. Si quis mihi ministrat, me sequatur. Et Io. 2. Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulare, & ipse ambulare. ¶ Tertio non sufficit clericis humilitas interior, quia oportet eos exemplū humilitatis dare aliis. vnde Ioan. 21. dicitur Petro, Pasce oues meas. Pasce verbo, pasce exemplo, pasce temporali subsidio. Exemplo autem humilitatis quomodo pascet, qui humilitatem exteriorem nō habet? Ad humilitatē exteriorem monemur 1. Pet. 5. Omnes inuicem humilitatem insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem datur gratiam. Et ibidem paulo antē: Neque dominantes in clerico, sed forma facti gregis ex animo. Exemplum superbiē ostendere beatus Bernardus ait Eugenum papam: Tu pastor procedis deauratus, tam multitudine varietae: oues quid capiunt? si auderem dicere, demum magis quā ouium pascua haec. Sic faciebat Petrus? si Paulus ludebat? Idem: Petrus nescit processisse aliquando regum gemmis ornatus, vel sericis, nō tectus auro, nec vectus equo

bo, nec stipatus milite, nec circumstrepentibus septus ministris: neque hic tamē credidit satis posse impleri salutare mādatum, Palce oues meas. ¶ Quarto nō sufficit interior humilitas clericis: quia non solum à malo, sed ab omni specie mali eos abstinere oportet: iuxta monitionē Pauli i. ad Thessalonicenses ultimo: Ab omni, inquit, specie mala abstinete vos. Ad hoc autem quod dominus dicit, Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, &c. Dicendum, q̄ hoc dicitur ad ostendendum quòd humilitas cordis necessaria sit, & non ideo q̄ sufficiat sola: sed dicitur hoc contra hypocritas, qui solam iustitiam exteriorē habere solebant. Matthæi 24. Væ vobis Pharisei & hypocritæ, qui mundatis quod deforis est calicis & catini: intus autem pleni estis rapina & imūditia. Et ecclesiastici decimonono: Est qui nequit se humiliat, interiora autē eius plena sunt dolo. Contra hoc verò quod dicitur q̄ licet alicui habere has pulchritudines exteriores scēdum modum suæ personæ, videtur esse illud Eccles. tertio: Quanto maior es, humilia te in omnibus, qui dixit in omnibus, nihil excepit. Et Lucæ decimoquarto: Cum inuitatus fueris, &c. recumbe in nouissimo loco, non dixit, in medio loco: sed in nouissimo. Præterea qui præminet in dignitate, debet præminere & virtutibus, vnde debet esse excellentioris humilitatis: virtutes enim sunt æquales. Contra hoc verò quod dicitur, quòd homo debet se conformare moribus hominum, inter quos viuit: est illud: Nolite conformari huic seculo. Præterea quando aliquis est in aliqua religione dissoluta, non debet respicere ad ea quæ ibi seruantur, sed ad ea quæ instituentur antiqui partes, vt ibi seruarentur. Ordinauerunt enim Petrus & Paulus etiam de mulieribus, quòd cauerent à pretioso ornatu, primæ ad Timotheum secundo: Non in tortis ctinibus, aut auro, vel margaritis, vel veste pretiosa. Et illud eiuldē sexto: Habentes alimenta, & quibus regamur, his contenti simus. Non dicit, quibus ornemur, sed quibus regamur. Et primæ Petri tertio: Quatum non sit exterior capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus. Ad ea ergo quæ secundum ordinationem eorum debent fieri respiciendum est, non ad ea quæ fiunt. Præterea, si quis episcopus vel presbyter in tali habitu in principio ecclesiæ fuisset, multum reprehenderetur, & haberetur p̄ magno peccato & magna superbia. Quomodo ergo desit esse peccatum quod superbia erat? Nunquid consuetudo peccandi aufert vel minuit peccatum? Imò potius hominem magis peccatorē constituit. Nunquid quod tunc fuit

fuit superfluitas & vanitas, modo factum est necessitas: Præterea si viuendum est alicui secundum mores eorum inter quos uiuit, secundum hoc si omnes superbi efficiuntur, omnes debent esse superbi. Iam enim conformauit se moribus eorum inter quos uiuit: & si omnes foetidi fiunt, iam nullus foetet, quod constat esse falsum. Sed hoc bene verum est, ubi omnes foetidi fiunt minus foetor sentitur, secundum uerbum Bernard. Præterea liceret etiam talibus uti, cauendum esset ei qui utitur, ne licentia sua aliis offendiculum fieret. Vnde 1. ad Corinth. 8. dicit apostolus illis qui immolata idolis comedeant sine ueneratione idolorum: Videte, inquit, ne licentia uestra offendiculum sit infirmis. Et 1. ad Corinth. 6. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Bern. Sapiens opus suum trina consideratione peruenit. Primo considerat an liceat. Secundo, an deceat. Tertio an expediat. Sed de hoc dictum est in tractatu de Auaritia, in cap. de pluralitate beneficiorum. Et in ueritate non decent personae authenticas, quæ quasi quoddam speculum debent esse in moribus, vestes pretiosas. Augustin. Fateor, de pretiosis vestibus erubesco: non enim decet hanc professionem, non decet admonitionem, non decet hæc membra, non decet hos carnes. Contra responsionem eorum qui dicunt se talibus uti propter honorem ecclesiæ, Primò esse uidetur quod dicit Gregorius. Quomodo pretiosa uerimenta nisi ad inanem gloriam querunt. Præterea, non cedit ad honorem ecclesiæ, quod minister ipsius suam ciem superbiæ exterius ostendat hominibus, sed potius humilitatem Christi: cum scriptum sit Ecclesia. 23. Magna gloria sequi Dominum. Neque sponsus ecclesiæ decorem exterius in ecclesia requirit, sed potius interiorem. Vnde postquam Dominus uid dixit, regem concupiscere decorem ecclesiæ, ipse uolens inuenire de quo decore intelligatur, subdit: Omnis gloria eius licet filiæ regis, est ab intus. Ecclesia etiam dicit de se Cantuarum primo: Nigra sum, sed formosa. Nigra est ecclesia exterius formosa uerò interius. Quod etiam habitus ministrorum ecclesiæ manifestè exprimit. Habent enim capas nigras exterius, perpellicium candidum deferentes sub capis: in quo ostendunt se contemnere gloriam, & pulchritudinem exteriorem, & amare pulchritudinem & gloriam interiorem. Sed multi si ueritatem in habitu suo ostendere uellent, potius capam nigram sub candido superpellicio deferrent, quam e contrario. Præterea dignitatem ecclesiasticam: terreno honore uolunt ornare, sed tales sunt illis qui aurum luto uolunt ornare. Honor enim testis

nis in comparatione ad dignitatem ecclesiasticam se habet ut
 aurum ad aurum. Contumeliam etiã videtur facere naturæ hu-
 manæ, & Deo, ad cuius similitudinem homo creatus est, qui ta-
 libus hominẽ ornare vult, vel honorare. Sen. Scitote tam bene
 homines culmò quàm auto tegi. Cõtemnite omnia quæ super-
 uacuis labor vult, ornamentum aut decus poterit cogitare. Ni-
 hil præter animum est mirabile. Item cum aliquis non debeat
 sibi terrenam gloriam amare, videtur quòd similiter nõ debeat
 eam amare proximo, cum debeat proximum diligere sicut sei-
 plum. Igitur nec debet eam amare ecclesiæ, cum ecclesia nihil
 aliud sit, quàm collectio fidelium. Præterea, quid quærunt mini-
 stri ecclesiæ in huiusmodi pulchritudinibus exterioribus? Que-
 rantne ibi beneplacitum Dei, vel utilitatem propriam, vel pro-
 ximi? Si quærunt beneplacitum Dei, fatuẽ agunt. Deus enim spi-
 ritus est, & decor spiritualis placet ei. Hier. Nõ tenera vestis, sed
 munditia mentis ornatum facit clericũ. Multa etiam sunt quæ
 costat magis placere Deo, ut sunt opera pietatis, in quibus pos-
 sent expendi quæ in exteriori pulchritudine expenduntur. De
 huiusmodi expensis, quæ pro pulchritudine exteriori fiunt, in-
 certum est an Deo placeant. Tene certum secundum verbum
 Augustini, & dimitte incertum. Item constat sanctitatem Deo
 placere. Illam enim expresse requirit Dominus Leuitic. 19. San-
 ctus, inquit, estote, quia ego sanctus sum. Et Apostolus 1. ad The-
 saloniceen. 4. Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra. Si ergo
 quærunt Deo placere, sanctitatem honori, non honorẽ sancti-
 tati debent præferre. Cuius contrarium in multis ministris ec-
 clesiæ aperte quotidie videmus. Vnde Bernardus: Videmus om-
 nem ecclesiasticũ zelum feruere pro sola dignitate tuẽda. Ho-
 nori totũ datur, sanctitati nihil: imò, quod plus est, de placitis
 Dei nõ curant, nec de propria salute, & plus granarentur expẽ-
 dere denariũ vnum pro amore Dei, & propria salute, quàm de-
 cem libras pro amore huius mundi. Ber. De placito Dei vltima
 metio est, pro iactura salutis nulla cogitatio, nisi quod sublime
 est hoc salutare dicamus, & quod gloriam redolet, hoc iustum.
 Constat etiam quòd non utilitatem proximi in hoc quærunt,
 quum videant quòd in hoc potius proximum scandalizent, quàm
 edificent. Utilitas etiam propria non apparet ibi. Bene apparet
 quòd multum constant talia, sed fructum quem consequentur ex
 huiusmodi expensis, non videmus. Et hoc solum deberet suffi-
 cere ministris ecclesiæ ad contemptum talium. Senec. Omni-
 bus consiliis & rebus faciamus quod solemus facere, quoties
 ad

ad institore alicuius mercis accesserimus, videamus hoc quod
 concupiscimus quanti deferatur. ¶ Præterea distinguiamus di-
 versas intentiones, quæ in talibus pulchritudinibus possunt in-
 cidere, ut appareat utrum aliquo modo talia ministris ecclesie
 licita sint. Et constat quod si fiant propter luxuriam vel vanam glo-
 riam, illicita sunt. Item si ex superbia fiant, scilicet intentione
 & desiderio excellendi alios, constat similiter quod sint illicita. Si
 verò fiant ut erubescencia vitetur, quia erubesceret aliquis
 non esset honorabiliter indutus sicut alij, neque in hoc casu
 absque culpa esse videtur. Non enim debet Christiani humi-
 litatem Christi erubescere. vnde Bernardus: Grata ignominia
 crucis, sed ei qui Crucifixo ingratus non est. & Dominus La-
 ca nono: Qui autem erubuerit me, & meos sermones, humili-
 lius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua, & Patris
 & sanctorum angelorum. Si verò talia fiant, ut ministri eccle-
 sia ab hominibus honorentur, videtur quod hoc sit ponere
 quecum simplicibus. Videntur enim simplices peccare, quando
 ministros ecclesie propter pulchritudinem vestium honoran-
 tur. Ad quod videtur pertinere illud Osee 3. dictum ad sacerdotem
 Laquei facti estis speculationi. Qui homines propter vestes ho-
 norant, vel propter diuitias, videntur contemner humanam
 turam, cui vestes & diuitias præponunt. Videntur etiam Deum
 contemnere, ad cuius similitudinem homo factus est, vnde Ie-
 cobi secundo: Si introierit in conspectu vestro vir aureum
 anulum habens in veste candida, introierit autem & pauper
 sordido habitu, & intredatis in eum qui indutus est veste pretiosa
 & dixeritis, Tu sede hic bene: Pauperi autem dicatis, Tu sta
 hic, aut sede sub scabello pedum meorum: nonne iudicatis apud
 vosmetipsos, & facti estis iudices iniquarum cogitationum? Si ve-
 rò ista faciant ministri ecclesie, ne dissimilitudine fuget homo-
 nes à se, licet hæc in reatio recta videatur, tamè neque sic omni-
 no laudabiliter facere videntur. Sicut enim humilis habitus
 aliquos diuites forsitan fugaret: sic pretiosus habitus pauperes
 ab eis fugat, ut non audeant ad eos accedere. Si verò ista
 faciant ministri ecclesie ne ab hominibus contemnantur, neque
 in hoc laudabiles videntur: cum ad perfectionem pertineat spe-
 rner seipsum, versus: Spernere mundum, spernere nullum, spe-
 rner se, Spernere se sperni, quatuor hæc bona sunt. Sener
 nestra cuncti contemnendus est ipse contemptus. Bernardus: Ve-
 rus humilis non vult humilis prædicari, sed civilis reputari.

Si verò
 quod mag
 appareat
 gnitas
 esse m
 dant ve
 uanda
 re ergo
 purpura
 piencia
 quod di
 pensas
 di, præ
 scilicet
 stus est:
 qui ami
 Adulter
 Qui ergo
 tur Dei.
 ministri
 videant
 etiã cum
 illum in
 facit su
 quo per
 bo mod
 minus s
 superin
 tum, qu
 sua esse
 Contra
 ecclie, q
 talibus
 habente
 enim pr
 licet car
 stibus in
 contra i
 tam car
 libenter
 vana g

Si verò talia faciant ne vilescat dignitas ecclesiastica, respōdeo
 q̄ magis vilescit, quum conspicitur in hominibus qui superbi
 apparent. Homines etiam illiterati non possunt credere, q̄ di-
 gnitas vel potestas ecclesiastica hominibus sit, quos credunt
 esse malæ vitæ: vnde dicunt hæretici, q̄ sacerdotes pravi non
 dant vera sacramenta. Præterea, si dignitas ecclesiastica sic ser-
 uanda fuit ne vilesceret, nūquid hæc ignorauit Christus? Qua-
 re ergo non instituit q̄ apostoli & discipuli sui equitarent, &
 purpura & bysso induerentur? Nōne quod stultum est Deo, sa-
 pientia est hominibus? vt legitur i. ad Cor. i. Item quis nesciat
 quod displicet sponso, si videat spōsam suam facere multas ex-
 pensas ad ornandū se, vt placeat adultero suo & inimico spōsi
 sui, præcipuè si filij sponsi indigeant illis quæ sic expenduntur:
 scilicet pauperes Christi, qui elutiunt? Sponsus ecclesiæ Chris-
 tus est: adulter vero mundus iste, qui inimicus Dei est, aded vt
 qui amicus vult esse mundi, inimicus Dei constituatur. Iaco. 4.
 Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi inimica est Deo?
 Qui ergo voluerit amicus esse huius mundi, inimicus cōstitui-
 tur Dei. Vnde verisimile est, q̄ multum displiceat Deo quando
 ministri ecclesiæ tot & tanta expendunt vt placeant mundo, cū
 videant tot filios Dei esurire, & sitire, & nudos esse. Mirum est
 etiā cum qua conscientia multi magni prælati dicant verum
 illum in horis suis, Non habitabit in medio domus meæ; qui
 facit superbiam, cum coram Deo apertè mentiri videatur; ex
 quo permittūt ministros suos floribus coronatos, & alio super-
 bo modo ornatos sibi ministrare. Præterea quæritur, quare Do-
 minus sacco vili carnis hominem induit, si sacco illum purpura
 superindui voluit. Quis illum mercatorem non reputaret fa-
 ctum, qui bagam suā de scarleto burello cooperiret, si voluntas
 sua esset, quod iterum super burellum scarleta poneretur?
 ¶ Contra quartam vero responsionem, qua dicunt ministri ec-
 clesiæ, q̄ ipsi non amant vanā gloriā, nec ad vanam gloriā
 talibus pulchritudinibus vtantur, sed habent eas tanquam non
 habentes, primo videtur esse verbum Greg. prius positū: Nemo
 enim pretiosas vestes, nisi ad inanem gloriā quarit, vt vide-
 licet cæteris honorabilior videatur. Nemo vult ibi pretiosis ve-
 stibus indui, vbi à nemine possit videri. Secundo videtur esse
 contra illam responsionem hoc, q̄ mirum est, q̄ vanam gloriā
 tam carè emunt, si eam non amant. Videmus quod multi non
 libenter expenderent pro æterna gloria decem solidos, pro
 vana gloria centum solidos expendunt. Item si non amant

vanam gloriam, quare ostendunt hominibus in habitu suo quod ament, cum in hoc ipso scandalizent eos? Quid prodest sermone ad humilitatem, & opere ad superbiam? cum secundum Bernardum efficacior sit vox operis, quam vox sermonis. Præterea, non ministri ecclesiæ exemplum debent dare hominibus contemnendi gloriam mundi, sicut & Christus fecit? Aug. Omnia terrena contempsit homo Christus Deus, ut ab hominibus contemnenda monstraret: & omnia aduersa sustinuit, ut sustinenda doceret. Quare etiã quaedã alia pertinentia ad hanc materiam tract. de Auaritia, in ea. de Prodigalitate clericorum. Illa etiã quæ dicta sunt prius contra superbium ornatum, & contra alia species superbiæ exterioris, possunt similiter valere contra superbiam clericorum.

De superbia prelatorum, & quod multum conandum sit contra eorum superbiam.

CAP. XXXIII.

ET notandum est quod multum conandum est prelati contra superbiam, & ad humilitatem. Primo, quia multum monet eos sacra scriptura ad hoc. Vnde Deute. 16. Præcipitur de lege constituto super Israël, ut non eleuetur cor eius in superbia super fratres suos. Et Eccl. 3. Quando magnus es, humilia te omnibus. Et 32. eiusdem: Rectorem posuerunt te, noli extolli sed esto in eis quasi vnus ex illis. Et Matt. 18. dicit Dominus ad apostolos, quorum locum tenent prelati: Amen dico vobis, si conuersi fueritis à vestra elatione. Dicit interlinea. & efficiamini sicut paruuli, non introibitis in regnum cælorum. Secundo monet eos ad hoc ipsa natura. Aurum enim quod pretiosissimum est inter metalla, contendit habere infimum locum: ponderosissimum est enim. Sic quanto aliquis superior sit, tanto ad humilitatem conari debet. Tertio vero quia ipse author nature monet eos ad hoc, qui cum esset summus, nouissimus virorum factus voluit, iuxta illud Esa 53. Desiderauimus eum virum despectum & nouissimum virorum. Bern. Quid magis admirandum, quam amplius derestandum, quid grauius puniendum, quam quod vnus Dei filium summum in regno cælorum nouissimum factum in regno hominum: ut quid apponat magnificare se homo super terranos. Quarto vero quod valde pretiosa est & magnæ virtutis in talibus personis humilitas. Bern. Quum omni indifferenter personarum humilitas sit quædam turris fortitudinis à facie inimici, nescio quo pacto vis eius maior in maioribus, & clarior in clarioribus comprobatur. Idem: Non magnum est esse humilem in afflictione, magna prorsus & rara virtus humilitas honorata.

¶ Qui
la par
ei. Ex
præcip
aliqui
multu
Sapient
infesta
to loco
dignit
vbi de
quia p
maius
stodes
alio ap
tamen
cedunt
sa pro
pente
quam
multu
fra ha
ditis. S
ciores

De
¶ Q
sensu s
superb
esse, di
prima
disti h
inspie
deban
ea qua
que ap
præcip
dente
sibile
crecio,
vt in h

¶ Quintò verò, quia ex hac parte prælari sunt debiliores. Et illa parte præcipuè muniendū est castrum, ex qua parte debilius est. Ex illa parte præcipuè resistendū est hostibus, ex qua parte præcipuè impugnant. Sic quando aliquis videt se pronum ad aliquod vitium, vel à natura, vel alia occasione, ipse debet se multū deflectere ad oppositū: sic enim faciunt secundum verbum Sapientis, qui tortuosa lignorū dirigūt. Superbia enim multum infestat prælatos. Persant enim altissima venti. Superbia in alto loco nata, scilicet in celo, alta petit, vnde pauci sunt, qui in dignitate veram humilitatem seruent. Quod patet in lib. Reg. vbi de tot regibus legitur, q̄ excessa non abstulerunt. ¶ Sexto, quia prælari maiori scientia & gratia indigent quā alij, & ideo maius vas humilitatis eis est necessarium. Præterea prælari custodes sunt sponsæ & ideo necesse est, vt nec in habitu, nec in alio appareant in eis aliqua signa vel lasciuiæ, vel luxuriæ, quod tamen valde male hodie seruatur. Bern. Intuere quomodo incedunt nitidi & ornati, circumamicti varietatibus, tanquā sponsa procedens de thalamo suo. Nempe si quempiam talium repente eminus procedentem aspexeris, sponsam potius putabis quā sponsæ custodem. ¶ Et notandum q̄ ad hæc duo prælari multum deberent niti, vt præessent vtiliter & humiliter: & infra hæc duo limitata deberent esse ea quæ ipsi iniungunt subditis. Sed sicut Bern. dicit: Pauci profecto sunt qui vtiliter, Pauciores qui humiliter præsent.

De quadruplici superbia claustralium CAP. XXXIII.

¶ Quadruplex superbia in claustralib⁹ solet inueniri. ¶ Prima species superbiæ est eorū qui sapientes se credunt, & ideo sensu suo se regere volūt, & multū sunt suæ voluntatis. De hac superbia dicit Bernar. Superbia quantum illis prudens videatur esse, dimittenda est & abigenda. Si enim admittatur superbia, prima die qua incipit habitare, incipit leges dare. Prouer. 26. Vidisti hominem sibi sapientem videri: magis spem illo habebit insipiens. Tales nolūt facere quod eis dicitur, etiam si prius habebant voluntatem, quàm eis diceretur. Greg. Superba mens ad ea quæ non appetit, nullis adhortationib. flectitur: ad ea verò quæ appetit, sponte etiam cogi quærit. Et hæc species superbiæ præcipuè periculosa est in nouitiis. vnde Bernar. Nouitium prudentem, insipientē, sapientē in cella diu posse cōsistere impossibile est. Stultus ergo fiat, vt sit sapiēs. Et hæc omnis eius sit discretio, vt in hac nulla ei sit discretio: hæc omnis eius sapiētia sit, vt in hac parte ei nulla sit. ¶ Secunda species superbiæ est eorum

claustralium qui despiciunt seculares & peccatores credentes se
 inquinari ex consortio eorum, similes Iudæis, de quibus dicitur
 Io. 18. qui non introierunt in prætorium, vt non contaminaretur,
 sed manducarent pascha. ¶ Timebāt enim se inquinari co-
 habitatione infidelium, & non timebant se inquinari sanguine
 innocentis, scilicet Christi. Duces cæci excolātes culicem, & ca-
 melum autem glutientes: vt dicitur Matt. 23. De talibus legitur
 Esa. 65. Qui dicit. Recede à me, nō appropinques mihi, quia in-
 mundus es. Isti fumus erūt in furore meo, ignis ardens tota terra.
 Deut. 23. Non abominaberis Idumæū, quia frater tuus est: nec
 Ægyptiū, quia aduena fuisti in terra eius. Isti non attendunt quod
 in seculo aliquis potest ducere vitā religiosam, & alijs in cla-
 stro vitā secularem: quod figuratū videtur esse Iosu. 4. vbi pre-
 cepit Dominus, quod duodecim lapides sumerentur de medio Ior-
 danis, & ponerentur in loco castrorū. Alios etiā duodecim lapi-
 des de sicco posuit Iosue in medio Iordanis. Aliqui enim secu-
 lares quo ad meritū sunt claustrales, & eccl̄tario. Per lapides
 qui in flumio erāt, intellige eos qui sunt in fluxu huius mūdi. Per
 illos qui in arido, intellige illos qui sunt in claustro. Gregorius
 examine recti iudicis, mutat merita ordinū qualitas actio-
 nis. Et quidā in meliori ordine deteriores sunt: quia & isti sunt
 extremi habitus bene viuēdo transcendunt, & illi superiores
 meritū nō exequēdo dimittūt vel diminuūt. Sancto Paphnatio
 orati, cui sanctorū esset similis: respōsum est primo, quod cuiusdam
 syphoniao, qui quærebat victū arte carandi. Et cū Paphnatio
 eū inuenisset, quæsiuit eū si alicuius meriti esset apud Deū. Quod
 respōdit, se nihil meminisse fecisse, nisi quod quum ipse latro esset
 & quædā mulier esset capta, quā socij volebant violare, restituit
 eis, & eripuit eam. Et alio tempore cū quædam mulier lamenta-
 retur per eremū, eō quod filij sui tenerentur in captiuitate, ipse
 eam reduxit ad refectionē, & dedit ei trecetos solidos, quibus
 redemit maritū & filios. Postea ille symphoniaeus dimittens
 artem cantandi, intrauit eremum, hortatu Paphnutij factus
 sanctus. Et cum mortuus fuisset vir symphoniaeus, iterū orati
 Paphnutius, cui sanctorū similis haberetur. Et respōsum esse
 Similis es primario vici huius qui est in proximo. Cūque
 venisset ad eum, & inquisiisset de vita eius, dixit se esse conu-
 tum, & libenter sedantem lites, hospitalē, qui non cognoscere
 vxorē nisi causā prolis, nō raptorē, nō lædentē vxorē, famulos
 vel greges, vel fruges aliorum. Et idem in hortatū Paphnutij
 venit ad eremum. Et cum mortuus fuisset, iterum dictum est

ei, q̄ similis esset cuidam negotiatori venienti ad se. Cui cū occurrisset Paphnutius, hortatus est eum ad orēm: qui acquieuit ei, & omnia distribuit pauperibus. Et non post multum tempus mortuus est. Et postea per vocem eius Paphnutio reuelatū est; q̄ esset citò moriturus & assumendus in cæsum, & hoc nō esse ideo ei prius reuelatū, ne forrè elatus aliquod damnū sui laboris inde incutiret. Et mortuus est, aliis vidē:ibus anima eius ab angelis psallentibus delata est in cæsum. ¶ Tertia species superbiæ est eorum qui volunt habere in clauastro quæ non habebāt in seculo: vt delicias vel magnū nomen, contra hoc, quod dicit Aug. Qui autē nō habent, non ea quarant in monasterio, quæ nec foris habere potuerūt. Et iterū: Non erigant ceruicem, quia eis associantur ad quos foris accedere nō audebant: sed sursum cor habeant, & terrena vana nō quærant, ne incipiāt monasteria esse vtilia diuitibus, nō pauperibus, dum diuites illic humiliantur, & pauperes illic infiantur. Quidā etiam qui ante claustrum ingressum vir in suo vico vel oppido cogniti fuerant, post circumuehentes provincias, & curias frequēntes, regum notitias & principū familiaritates assequūtur. Quarta species superbiæ est superbia eorū qui in clauastro gloriāntur, vel superbiūt vel de diuitiis quas habuerūt in seculo, vel de hoc, q̄ contulerunt eas clauastro, vel de aliquibus quæ strenuè egerunt in seculo. Vnde Aug. Nec extollantur, si communi vitæ aliquid de suis facultatibus contulerunt: nec de suis diuitiis magis superbiānt, si eas monasterio partiātur, quā si eis in seculo fruerentur. Et iterum: Quid prodest dispergendo dare pauperibus, & pauperem fieri, quū anima misera superior efficitur diuitiis contemnendo, quā fuerat possidēdo? Ber. Nonnunquam audiimus aliquos de his qui religiose vestiti & religionem professi sunt, reminisci & iactitare mala sua præterita, quæ verbi gratia, aliquādo vel fortiter gladiatorio, vel argute in literatōno gessere cōsistū, siue aliud quiddam secundū mūdi facultatē fauorabile, secundum salutem verò animæ nociuum, perniciosum & damnosum, secularis adhuc animi indicium est hoc: & humilis habitus qui gestatur à talibus, non sanctæ nouitatis est meritum, sed prisæ vetustatis operculum.

De duodecim gradibus superbiæ secundum Bern. CAP. XXXV.

Pratet tres diuisiones superbiæ prius positas, sunt aliæ duæ diuisiones, quæ videntur quodammodo pertinere ad peccatum superbiæ. ¶ Prima est, graduū superbiæ. Secunda verò est quorundam vitiorum, quæ ex superbia procedunt. De vtriusque

ergo tractabimus. Sed primo de gradibus superbiæ. ¶ Notandum est ergo quod duodecim sunt gradus superbiæ, quos beatus Bernardus distinguit. ¶ Primus gradus est curiositas, quæ secundum Bernardum in iudiciis deprehenditur. Si videris monachum, de quo prius bene confidebas, ubi stat, ambulat, sedet, oculis incipientem vagari, caput erectum, aures portare suspensas, è motibus exteriorum hominis interiorem immutatum hominem agnoscas. Oritur autem secundum Bernardum ista curiositas in alios ex incuria sui. unde ipse ait: Dum anima à sui circumspectione torpescit, incuria sui, in alios curiosam eam facit. Idem: Quò à te curiose recedit Cui te interim committis? Nunquid audes oculos leuare in caelum qui peccasti in caelo? Terram intueri, ut cognoscas te ipsam ipsa te tibi representabit, quia terra es, & in terra ibis. ¶ Secundus gradus est leuitas, quæ secundum Bernardum sic oritur ex gradu præcedenti. Monachus, qui sui negligens est, alios curiose circumspicit, dum quosdam suspicit superiores, quosdam despicit inferiores. In aliis quidem videt, quod in aliis videt: inde animus nulla sui cura grauat, per superbiam ad alta se erigens, modo per inuidiam tabescit, nunc per excellentiam pueriliter hilarescit, & quod superari se dolet, & quod superare se gaudet amor propriæ excellentiæ facit. Quibus verò iudiciis iste gradus perperdat, Bernardus ostendit, dicens: Has animi vicissitudines nunc pauca & mordacia, nunc multa & inania, nunc risu, nunc luctu plena, semper verò irrationabilia indicant verba. ¶ Tertius gradus est inanis letitia, quæ secundum Bernardum sic oritur ex præcedenti. Monachus qui duos gradus superbiæ ascendit, cum gaudium videt interpellari trinitia, quæ de bonis alterius contrahit, impatiens suæ humiliationis, fugit ad consilium falsæ consolationis. Ex illa parte qua sua sibi vilitas, & aliena excellentia monstratur, restringit curiositate, ut in quo ipse videtur excellere, curiosius notet, in quo alter præcellit, semper dissimulet: ut dum deuitat quod triste patitur, letitia continetur. Deprehenditur etiã iste gradus his iudiciis, secundum Bernardum. Rari vel nulli gemitus sunt, vel lacrymæ. Rares, si attendas aut sui oblitum, aut ablutum à culpis: si in signis severitatis, in fronte hilaritas, vanitas apparet in incessu. Pronus ad iocum, facilis & promptus ad risum. Similis est vesica turgida vento puncto perforata exiguo, quæ si stringitur crepitar, & crebris sonitus reddit, vento non passim, sed strictim egrediente sic ventus vanitatis à monacho non valens liberè egredi propter disciplinam silentij, inter angustias faucium per cachinnos emittitur: & cum os obstruxerit, per nares sternutare auditur. ¶ Quartus

tus gradus est iactantia in multiloquio, quæ secundum Bernar.
 ex præcedenti gradu sic oritur. Postquam vanitas crescere, &
 velica grossescere cœperit, necesse est vt ampliori foramine la-
 xato siua ventositas eructetur, alioquin rumpetur. Deprehendi-
 tur autem gradus iste his indicis: Qui in isto gradu est, esurit &
 sicut auditores, quibus omne quod sentit offundat, præuenit in-
 terrogantem, non quærenti respōdet. Ipse quærit, ipse soluit, &
 verba collocutoris imperfecta præscindit. Pulsato signo breue
 conqueritur interuallum. Si de religione agitur, statim visiones
 & somnia proferuntur. Laudat ieiunia, commendat vigiliis,
 sapet omnia orationes exultat. Si ad ludicra sermo conuertit-
 tur, in his quanto affuetior, tanto loquacior inuenitur. Dicās,
 si audias, fluuium esse scurilitatis os eius, ita vt seueros & gra-
 ues animos in leuitatem concitet risus. ¶ Quintus gradus est
 singularitas quæ à præcedenti gradu sic oritur, secundum Ber-
 nar. Turpe est ei qui se suprâ cæteros iactitat, si non plus cæteris
 agat aliquid, vt vltra cæteros appareat. Perpenditur autem gra-
 dus iste his indicis. Qui in hoc gradu est, plus sibi blanditur de
 vno ieiunio, quod cæteris prandentibus facit, quàm si cum cæ-
 teris septem diebus ieiunauerit. Commodior videtur sibi vna
 oratiuncula peculiaris, quàm tota psalmodia vnius noctis. Do-
 let aliquem se pallidiorem & minus comedentem, pallorem
 suum & maciem in manibus & cætera quæ potest videre specu-
 lacur. Ad omnia sua strenuus, ad omnia communia piger. Vigi-
 lac in lecto, dormit in choro. ¶ Sextus gradus est arrogantia,
 quæ secundum Bernar. sic oritur ex præcedenti. Quum ex his
 quæ singulariter agit, apud simplices eius opinio excreuerit,
 qui opera probant quæ cernunt, sed vnde prodeant non discer-
 nunt: dum miserum beatificant, in errorem inducunt. Credit
 quod audit, quid intendat nō attendit. Obliuiscitur intentionē,
 dum amplectitur opinionem, vbique de omni alia re plus sibi
 quàm aliis credit: de se solo plus aliis quàm sibi credit, vt non so-
 lum verbo aut operum ostentatione suam præferat religio-
 nem, sed intimo cordis affectu credat se omnibus sanctiorem. Et
 quicquid laudatum de se agnouerit, non ignorantia aut bene-
 uolentia laudatoris, sed suis meritis adscribit. ¶ Septimus gra-
 dus est, præsumptio quæ sic ex præcedenti oritur secundū Ber-
 nar. Qui alios se præcellere putat, quomodo plus de se quàm de
 aliis non præsumat? Primus in cōuentibus residet, in cōsiliis pri-
 mus responderet, nō vocatus accedit, nō iussus se intromittit, re-
 ordinar ordinata, reficit facta. Quicquid ipse non fecerit aut

ordinauerit, nec refectum nec pulchrè ordinatum existimat. Iudicat iudicantes, præiudicat iudicaturis. Si cum tempus aduen-
rit, non promoueatur ad prioratum, suū abbatem aut inuidum
iudicat, aut deceptum. Quòd si mediocris aliqua obedientia di-
iuncta fuerit, indignatur arbitrans non minoribus se esse oc-
cupandum, qui ad maiora se sentit idoneum. ¶ Octauus gradus
est, defensio peccati, quæ secundū Ber. sic oritur ex præcedenti.
Qui promptus ad omnia se conseruit ingerere, impossibile est
aliquando non errare. Ad prælatum autem pertinet errantem
arguere. Sed quomodo culpam suam confitebitur, qui nec esse
putat, nec putari culpabilis putatur? præterea cū culpa imputa-
tur, crescit, non amputatur. Multis verò modis fiunt excusatio-
nes in peccatis. Aut enim dicit qui se excusat, non feci: aut, feci
quidem, sed bene feci: aut, si male, non multū male: aut, si multum
male, non mala intentione. Si autem de illa conuincatur, aliena
se nititur excusare suasionem. Sed qui aperta defendit, quando oc-
cultas & malas cogitationes cordi suo aduenientes humiliter re-
uelaret abbati? ¶ Nonus gradus est simulata confessio, qui gra-
dus quomodo ex præcedenti oriatur, Bernard. ostendit dicens.
Nonnulli cū de apertioribus arguuntur, scientes quòd si se de-
fenderēt, non crederentur, subtilius inueniunt argumentū de-
fensionis, verba respōdentes dolosæ confessionis. Vultus demit-
titur, prosternitur corpus, aliquas lacrymas si possunt sibi extor-
quent: vocem suspiriis, verba gemitibus interrumpunt. Nec so-
lum talis obiecta non excusat, sed ipse quoque culpam ex aggra-
rat, vt dū impossibile aliquid aut incredibile culpæ suæ ore suo
additum audis, etiam illud, quod ratū putabas, vix credere pos-
sis. Quomodo autem hæc simulatio perpendatur, Bernard. osten-
dit, dicens: Vasa figuli probat fornax, & tribulatio verè pœnitē-
tes discernit. Qui veraciter pœnitet, laborem pœnitentiæ non
abhorret. Cuius simulata confessio est, vna vel leui contume-
lia, aut exigua pœna interrogatus, iam humilitatē simulare, illi
simulationem dissimulare non potest. Murmurat, frendet, iras-
citur. Quanta putas tunc sit cōfusio in corde superbi, cum fraudem
decipitur, pax amittitur, laus minuitur, nec culpa diluitur? Tan-
dem notatur ab omnibus, iudicatur ab omnibus, eòq; vehemē-
tius omnes indignantur, quo fallum conspiciunt quicquid de eo
prius opinabatur. Tunc opus est prælato, vt eo minus parcendū
illi putet, quo magis omnes offendit, si illi parcat. ¶ Decimus
gradus est rebellio, quæ quomodo oriatur, ex præcedenti Bern.
ostendit, dicens de illo qui est in nono gradu, Nisi miseratio di-
uina

uina eum respiciat, vt (quod valde difficile est talibus) vniuersorum iudicijs tacitus acquiescat: frontosus mox & impudens factus, tanto deterius quanto desperatius in decimum gradum per rebellionem corrumpitur, qui prius latenter arrogans fratres contempserat, iam patenter inobediens etiam magistrum contemnit. Sciedam nanque, quod gradus duodecim in tres tantum colligi possunt: vt in sex superioribus sit contemptus fratrum, in quatuor sequentibus contemptus magistrum, & in duobus qui restant, sit contemptus Dei. Item notandum est, quod duo ultimi gradus in congregatione defendi non possunt. Denique vbi fratrum concordiam, aut magistrum sententiam monachus spernit, quid ultra in monasterio nisi scandalum facit? Undecimus gradus est libertas peccandi, per quam monachus cum iam nec magistrum videt quem timeat, nec fratres quos reueretur, tanto securius, quanto liberius sua desideria implere delectatur, a quibus in monasterio tam pudore quam timore prohibebatur. Sed etsi iam fratres & abbatem non timet nondum tamen penitus Dei formidine caret. Hanc ratio tenuiter submurmuras adhuc voluntati proponit: nec sine aliqua dubitatione quaecumque primum illicita perficit: sed sicut is, qui vadum tentat, pedetentim, non cursim vitiorum gurgitem intrat. Duo decimus gradus est consuetudo peccandi, qui sic oritur ex precedenti secundum Bernardum postquam terribili Dei iudicio prima flagitia impunita sequitur, experta voluptas libenter repetitur, repetita blanditur. Concupiscentia reuiuiscens sopit ratio, ligat consuetudo. Trahitur miser in profundum malorum, trahitur captiuus tyranni vitiorum: ita vt carnalium voragine desideriorum absorptus, suae rationis diuinique timoris oblitus, dicat insipientis in corde suo, Non est Deus. Iam indifferenter libetis pro licitis vitur: iam ab illicitis cogitandis, patrandis, inuestigandis animus, manus vel pedes non prohibentur: sed quicquid in cor, in buccam, ad manum venerit, machinatur, garrit, & operatur maleuolus maligniloquus, facinorosus.

De quibusdam vitijs quae procedunt ex superbia, & aduersantur sane fidei. CAP. XXXVI.

DICTO de duodecim gradibus superbiae, consequenter dicendum est de quibusdam vitijs quae procedunt ex superbia. Dicemus autem tertium modo de quinque illorum, licet sint multa. Primo dicemus de quibusdam erroribus qui sane fidei aduersantur. Errores enim ex superbia procedere solent. Quia sicut dicit Aug. superbia meretur illud. Et super illud Jeremiae 49. Arrogantia tua, & superbia cordis tui decepit te. dicit glossa.

EE 5

Omnis hæreticus, non ignorantia. ¶ Secūdo dicemus de peccato irreuerentiæ. ¶ Tertio, de peccato inobedientiæ. ¶ Quarto de peccato vanæ gloriæ. ¶ Quinto de peccato hypocrisis. ¶ In primo vero capitulo nō proponimus dicere de omnibus erroribus qui cōtrarij sunt sanæ fidei, quia hoc nimis longū esset: sed solum de quibusdam qui inveniuntur etiam in eis qui fideles videntur.

¶ *Quod diabolus multum conatur seminare errores in ecclesia Dei.*

In primis verò norandum, quod diabolus multum conatur seminare errores in ecclesia Dei. Ipse enim quasi coruus, qui prima currit ad oculum cadaueris, lumen fidei multum conatur extinguere in homine. Cuius rei multæ causæ assignari possunt. Prima causa est, quia ipse scit postquam oculum fidei excæcavit in homine, ipse potest hominem inducere in omne peccatum. Vnde quidam senex in Vitis patrū dixit, quod quando operitur oculi animalis, tunc circuit ad molendinum, alioquin non ambulat in circulo molæ. Sic diabolus si operuerit oculos mentis in omne peccatum inclinat hominem, quod figuratum est Iudic. 16. in Sampsonē, cui postquam Philisti hæri eruerunt oculos, ipsi eum clausum in carcere molere fecerunt. ¶ Secunda causa est, quod diabolus odit lucem fidei, vnde de 1. so specialiter dicitur illud Ioannis 3. Qui male agit, odit lucem. Ipse est falsus mercator volens homines decipere, ideo tenebras procurat. Ipse etiam est deformis adulter: vnde ne deformitas eius videatur, procurat tenebras: iuxta illud Iob 4. Oculus adulteri oblectat caliginem. ¶ Tertia causa est, quod diabolus eos qui sibi deserviunt, ducit ad patibulum infernale. Ipse enim sic remunerat uiuentes suos, & ideo velat eis oculos ne videant, quod nunciantur.

¶ Quarta causa est hæc, quia ipse scit, quod si potest aliquem peruenire extra viam fidei, quicquid postea ille faciet inutile erit quantum ad meritum vitæ æternæ. De via ista potest intelligi illud Psalm. Errauerunt in solitudine in inaquoso: viam circuitus habitaculi non inuenerunt. Augu. Bona opera præter fidem videntur mihi esse velocissimi cursus extra viam. ¶ Quinta causa est hæc, quod fides dexter oculus est animæ, quam si diabolus homini eruerit, ipsum inutilem ad pugnam reddit. Quod figuratum est 1. Reg. 17. in hoc, quod dixit Naas Ammonites ad Dauid de Iabes Galaad: In hoc vobiscum factus feriã, ut eruum oculos vestrum oculos dexteris. Cuius intentio erat, quod dextris opereretur, cum operiretur sinistri scutis, ipsi inutiles fierent ad pugnam. ¶ Item fides est fundamentum totius ædificij spiritualis, quod destructo scit diabolus, quod ædificium spirituale spiritualiter destruetur.

structum est. Item scit diabolus, quod extra fidem non sit locus propitiationis. Vnde cum ipse propitiationem homini inuideat (mollet enim, quod eam haberet, cum ipse non sit habiturus eam) ipse multum laborat ad hoc, quod extra fidem hominem ponit. Quisquis extra fidem est, gladium irae Dei habet euaginatum super se. Io. 3. Qui incredulus est Filio Dei, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. Item quicquid extra fidem est, in mundo isto quasi in diluuiio perit. Quidquid est in hoc mundo extra fidem, est velut mare mortuum, in quo nihil uiuit. Vnde bona hereticorum sunt velut poma quae crescunt in arboribus circa mare mortuum, quae ante maturitatem sunt viridia: matura uero in eis, fauillam habent intus. Sic bona hereticorum uera bona uidentur, sed ad ultimum ignis infernalis in eis inuenitur. Extra fidem nihil est, quod placeat Deo in mundo: quia secundum Apostolum ad Hebr. 11. impossibile est sine fide placere Deo. Et Iere. 3. Domine, oculi tui respiciant fidem. Nihil etiam est bonum homini in mundo isto absque fide. Propter has causas diabolus multum conatur errores fidei contrarios seminare in ecclesia Dei. Et propter easdem causas multum deberemus conari contra errores, & praecipue praelati, quorum negligentia errores ut frequentius subintrant, sicut dominus ostendit Mat. 13. dicens: Simile factum est regnum caelorum homini qui seminauit bonum semen in agro. Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius, & superfeminauit zizaniam in medio tritici. In dormitione hominum negligentia pralatorum intelligitur.

¶ De quatuor erroribus in quibus etiam fideles uidentur esse.

QUATUOR uero errores inueniuntur etiam in his qui fideles esse uidentur, per quos errores diabolus innumeras animas ad inferos trahit. De quibus erroribus aliquid tagemus. Primus est, error diuinationis. Secundus est, error maleficorum. Tertius est, error superstitiosorum remediorum. Quartus est, error illarum personarum, quae credunt ea quae sunt in somno tantum, & in spiritu, fieri in ueritate, & corporaliter, sicut est error illarum mulierum, quae dicunt se ambulare de nocte cum Herodiade.

¶ De errore diuinationis, & quatuordecim speciebus eiusdem.

CIRCA primum uero notandum, quod diuini dicuntur quasi Deo pleni. Isti sibi attribuunt, quod Dei est. Praesumunt enim praedicere futura, & reuelare occulta, quae duo ad Deum specialiter pertinent. ¶ Sunt autem multae species diuinationis ex quibus quatuordecim numerare sufficiat, licet sint multo plures. ¶ Prima fit in igne, & uocatur pyromantia, à pyr quod est ignis, & mantia, quod est

est diuinatio. ¶ Alia fit in aëre, quæ vocatur aërimantia. ¶ Terra fit in aqua, quæ vocatur hydromantia; ab hydor, quod est aqua. ¶ Quarta fit in terra, quæ vocatur geomantia, à geos, quod est terra. ¶ Quinta fit per Pythones, in quibus spiritus malignus loquitur. Dicuntur autem pythones ventiloqui, à Pythia Apolline sic dicti. ¶ Sexta fit per mortuos suscitatos, quæ necromantia dicitur: à necros Græcè, quod mortuus dicitur Latine. Mantia idem est quod diuinatio. ¶ Septima est augurium, quæ attenditur in gestu & cantu & volatu auium. ¶ Oçtaua attenditur circa sternutationes. ¶ Nona circa somnia. ¶ Decima circa sortes quas falso dicunt apostolorum. ¶ Undecima circa variam inspectionem Psalterij, Euangeliorum & aliarum scripturarum. ¶ Duodecima est mathematicorum, qui constellationes considerant, qui etiam dicuntur Magi. ¶ Tertiadecima est, eorum qui arioli dicuntur, qui in aris idolorum dæmonum responsa respiciunt. ¶ Quartadecima est, eorum qui vocantur aruspices, quasi horarum vel auræ spectatores, qui dies & horas in operibus agendis custodiunt. ¶ Regulariter autem tenendum est, quod omnis diuinatio quocunque modorum prædictorum fiat, vel alio simili prohibita, est male dicta à Deo & sancta ecclesia.

¶ *De his quæ faciunt ad deestimationem huius peccati.*

Et sunt multa quæ deberent homines cohibere ab hoc peccato. ¶ Primum est, quod hoc peccatum diabolicum est. Diuini enim ad modum Luciferi similes volunt esse altissimo, dum prædicte volunt futura, quod ad Deum specialiter pertinet. Vnde Esa. 41. Præra & nouissima renuntiate mihi, & dicam quod dii estis. Et est inuentum peccatum istud in mundo isto à dæmonibus. Vnde Augustinus. Hæc vanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum in toto orbe terrarum plurimis seculis inualuit, & per inuentiones eorum inuenta sunt aruspicia, & augurationes, & ipsa quæ dicuntur oracula. Qui autem diuinis fidem adhibent, similes sunt illis angelis qui Lucifero superbiæ consenserunt. Et sicut Lucifer, eò quod voluit esse Deus, & satanas factus est, & Dei aduersarius, similiter & angeli qui ei consenserunt, Dei aduersarij facti sunt. Sic & diuini qui volunt esse ut Deus, & qui eis fidem adhibent, Dei aduersarij & satanæ efficiuntur. Non parum offendetur rex Franciæ erga eum qui regem se vellet facere in regno eius, & erga omnes qui ei consentiret. Oportet quod ille qui se regem faceret, cum rege pugnaret, ut videretur quis potentior esset: necesse erit quod Deus pugnet cum diuinis, & cum illis qui consentirent illis. Et sicut legitur Sapient. 5. Pugnabit cum illo orbis

terrarum contra insensatos. Ibidem legitur, quod accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum: & acuet iram diram in lanceam: & tunc apparebit quis potentior erit, an ipse, an diuini. ¶ Secundo deberet cohibere homines à peccato isto hoc, quod sacra scriptura ita dissuadet illud. Vnde Leuitici 19. Ne declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini. Et ibidem: Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Et Deuteronomio 18. Non inueniatur in te qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia atque auguria, ne sis maleficus, nec incantator, nec pythones consulas, nec diuinos, nec quæras à mortuis veritatem. Et ad Galatas 4. Dies obseruatis, & mensibus, & tempora, & annos: timeo ne forte sine causa laborauerim in vobis. ¶ Tertio deberet cohibere homines à peccato isto multiplex pœna qua legitur Dominus punisse hoc peccatum, & pœna quæ in lege diuina & iure positio huic peccato taxatur. ¶ Notandum ergo quod peccatum diuinorum simile est peccato Heuæ matris nostræ, quæ diuinam scientiam appetit dicente sibi diabolo Genesis 3. Quacunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut dii, scientes bonum & malum. vnde mulieres quæ diuinæ sunt, vel diuinis fidem adhibentes, quemadmodum mater earum Heua diuinam scientiam affectant, attendere debent multiplicem pœnâ, qua totus mundus pro peccato illo punitus est. De pœna etiam huius peccati, legitur 4. Reg. 1. quod mandauit Elias Ochoziæ: Nunquid non est Deus in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub Deum Accaron? Quam ob rem hæc dicit Dominus, De lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. & 1. Paralip. 10. sic legitur: Mortuus est Saul propter iniquitates suas, eò quod præuaricatus sit præceptum Domini quod præceperat, & non custodiuit illud, sed insuper etiam pythoniâ consuluit, nec sperauit in Domino, propter quod interfecit eum, & transtulit regnum eius ad Dauid filium Isai. De pœna vero taxata huic peccato, legitur Leuitici 19. Anima quæ declinauerit ad magos & ad ariolos, & fornicata fuerit in eis, ponam faciem meâ contra eam, & interficiam eam de medio populi sui. Item Leuitici 20. Vir siue mulier, in quibus pythonicus vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur: lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super eos. ¶ Pœna talium secundum canones multiplex est. Sunt enim infames: nec debent recipi ad Eucharistiam, si notorium est peccatum, sicut nec histiones. Item non debent admitti ad accusationem. Item ad hoc debent excommunicari.

Item

Item si post admonitionem vel excommunicationem noluerit se corrigere: Si serui sunt, debent verberibus castigari: Si liberi includi in carcere: vel utriusque sunt de peccata turpiter detestandi, id est, confurati vel decaluati eiciendi. Et hoc potest ipse sacerdos parochialis sua autoritate facere dum tamen teneat à membrorum destructione, morte, & sanguinis effusione, vel si necesse fuerit, inuocet brachium seculare, secundum veteres leges, tales capite puniantur. ¶ Quarto debet cohibere à peccato isto hoc, quod legitur Deut. 18. vbi hæc peccata prohibentur, quia omnia hæc abominatur Dominus. ¶ Quinto vero hoc peccatum à beato Augustino reputatur apostasia, vnde ipse ait: Non obseruabis dies qui dicuntur Ægyptiaci, aut Caleniæ Ianuarij, in quibus quædam cantilenæ & comestationes & inuicem dona donantur, quasi in principio anni boni faciunt auguria, aut aliquos menses aut tempora, dies vero & annos aut lunæ solisque cursus: quia qui has aut quascunque diuinationes, aut fata, aut auguria obseruat, aut attendit, aut cõsuet obseruantibus, aut talibus credit, aut ad domum eorum vadit, aut in domo sua introducit, aut interrogat, sciat se fidem Christianam & baptismum præuicasse, & paganum & apostatam & Dei inimicum, iram Dei grauer in æternum incurrere, nisi ecclesiastica penitentia emendatus Deo reconcilietur.

¶ An liceat sortibus uti.

VIDETUR tamen, quod sortibus liceat uti, quia sorte Iosue qui fuit peccatū Achor, Iosue 7. Sorte etiã deprehensus est Ioras à Saul comedisse fauū mellis. 1. Regū 14. Ionas etiã sorte nauis deprehensus est, Ionæ 1. Dicit etiã Aug. quod fors nõ est aliquid mali, sed res in humana dubietate diuinã indicans voluntatem. Ad exempla verò obiecta dici potest quod hæc & multa alia permittebantur ante Euangeliũ, quæ tempore perfectioris discipline sunt eliminata. Itẽ sicut ait Hier. priuilegia singulari legem cõmunem facere non possunt. Ad illud verò quod dicit Augustinus quod fors non est aliquid mali, dici potest quod verum est in sui natura: tamen prohibetur, quia propter assiduitatem ubi posset quis in idololatriã. vnde si esset causa honesta, & si esset necessitas, vt si esset contentio de electione aliquorum, & si esset paritas vtriusque in omnibus, verisimile est quod exempli Mathiæ posset sortes fieri. Et hoc ait Beda, dicẽs: Si qui necessitate aliqua cõpulsũ Deũ putant sortibus apostolorũ esse cõsuetudinem, videant ipsos apostolos nõ nisi collecto cõtũ fratribus precibus ad Deũ suscipisse hoc egisse. Item cũ quædam ciuitas esset oblecta

obfessa, & dubitaret clerus, qui deberent fugere, & qui manere, consultus Augustinus, respondit illud esse sorte dirimendum.

¶ *De somniis, & vtrum sint obseruanda.*

ITEM obiicitur de somniis, quæ videtur esse obseruanda. Cū quandoque per somnia ostendat Dominus hominibus quid futurum sit, vt apparet per somnium Pharaonis, vt habetur Gene. 41. quod somniū Ioseph exposuit. Item apparet per somnium Nabuchodonosor, quod exposuit Daniel, de quo habetur Dan. 4. Et Matt. 2. Apparuit angelus Domini Ioseph in somnis, dicēs: Ioseph fili Dauid, &c. Ad quod dicendum est, quod in veritate somnia obseruanda non sunt. Sapiens: Somnia ne cures. Eccles. 34. Somnia extollunt impudentem. Et ibidem: Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Vnde quidam dum multum attenderet somniis, somniauit se diu victurum. Cūque multa bona congregasset, repente defunctus est.

¶ *Sex modis fiunt imaginationes somniorum.*

Ad solutionem verò obiectorum notandum est q̄ sex modis fiunt imaginationes somniorum, sicut dicit Greg. in dialogo. Aliquando v̄tris plenitudine, aliquando ventris & capitis exinanitione, aliquando dæmonis illusionē, aliquando Dei reuelatione, aliquando cogitatione simul & illusionē, aliquando cogitatione & reuelatione simul. Duo prima genera somniorū experimento cognouimus, cetera in scripturis inuenimus. De tertio Eccl. 34. Multos errare fecerunt somnia. De quarto somnio legitur Genes. 37. Audite somnium quod vidi, dixit Ioseph fratribus suis. De quinto somnio legitur Eccl. 5. Vbi multa sunt somnia, multæ sunt vanitates. Et parum supra: Multas curas sequuntur somnia. De sexto verò somnio legitur Dan. 2. Somniū tuū, & visiones capitis tui in cubili tuo, huiuscemodi sunt, quod postea differēs Daniel de radice cogitationis, inchoauit, dicēs: Tu rex in stratu tuo cœpisti cogitare, &c. Non est ergo credendum somniis, quia quo impulsu fiant, facile non elucet: tamen sancti illusiones & reuelationes quodam intimo sapore discernant, vt sciant quid à bono spiritu percipiant, vel quid ab illusionē patiantur: vt dicit Greg. ¶ De somnio & illusionē dæmonis factō, dicit Gregori⁹ super illud Iob, 7. Terrebis me per somnia, &c. Diabolus cupidis prospera, timidis aduersa per somnia ingerit, vt magis eos illiciat, sed & sanctos quos minus videt vigilantes, grauius tentat dormientes: quod Deus benignè permittit, ne saltem in somniis à passionis præmio vacet.

¶ *Quare tam frequenter eueniant quæ dicunt diuini.*

Sed

SEU adhuc queritur quomodo eueniant frequenter quæ prædicunt diuini, ex quo fides eis adhibenda non est. Ad quod respondet Aug. q̄ hoc fit Dei permissione, vt probetur qualis fides homines ad Deum habeant. Quod probat Aug. illo verbo Deut. 13. Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium vidisse se dicat, & prædixerit signum aut portentum, & eueniat quod locutus est, & dixerit tibi: Eamus, & sequamur Deos alienos, quos ignoras, & seruiamus eis, non audies verba prophetæ illius, aut somniatoris: quia tentat vos Dominus Deus vester, vt palam fiat an diligatis eum, an non. Præterea diuini quibusdam signis solent futura cognoscere: vnde quando inquiturur de aliqua muliere, vtrum grauida sit, solent zonam ipsius inspicere, in qua aliquæ signa grauiditatis possint percipere. vnde quædam decepta fuit quodam sacerdote, qui non poterat corrigere parochianos suos quin fidem adhiberent cuidam diuine, sed tandem misit zonam suam ad eam, quæ zona inspecta cum sacerdos esset impinguitus, in crassatus, dilatatus, ipsa iudicauit sacerdotem prægnantem esse. Præterea à casu quandoque dicunt ea quæ futura sunt.

¶ *De vaticiniis diaboli*

DIABOLVS etiã, sicut dicit Rabanus, nonnunquam solet vtra multa prædicere, vt ad extremum valeat animam aliquam fallacitate laqueare. ¶ Quomodo autem diabolus futura prædicat, satis ostendit his verbis: Demones præditi acuminis sensus & celeritate motus, nuntiant quæ homines pro sensus terreni tarditate mittuntur. Accessit etiã dæmonibus longe maior rerum experientia, quam potest hominibus propter breuitatem vite prouenire. Per hæc efficacias, non solum multa futura prædicunt dæmones, verum etiam multa faciunt quæ quandoque homines dicere aut facere non possunt: vnde eos dignos quibus seruiant, & quibus honores diuinos proferant, arbitrantur. Prænuntiant etiã quæ ipsi facturi sunt. Accipiunt enim sæpe potestatem & morbos immittere, & ipsam aërem vitando morbidum reddere, & peruersis atque amantibus terrenorum commodorum malefacta suadere: de quorum moribus certi sunt quæ sint eis talia suadentibus consensuri. Aliquando prædicunt non quæ ipsi faciunt, sed quæ naturalibus signis futuris prænoscent, quæ signa in hominum sensus venire non possunt. Non tamen propter hoc dicendi sunt dæmones diuini, licet populo videant aliqua quæ homines non prævident: sicut nec medicus quæ præuidere nescit homo artis ignarus, non tamen ideo habendus est diuinus. Fallunt etiam dæmones, sicut dicitur

cit Aug. Studio fallendi & inuida voluntate, quo hominū errore latentur; sed ne apud cultores suos pondus autoritatis amittant, id agunt vt interpretibus suis signorumq; suorum cōfectoribus ibi culpa tribuatur quando ipsi decepti fuerint mētiti.

¶ *De Psycho yssa que animum suscitauit.*

ITEM quæritur, quomodo potuit esse q̄ Pythonissa Samuellem suscitauit, vt videtur i. R. g. 8. De quo sentio, sicut August. sentit: videtur, q̄ diabolus apparuit in specie Samuelis, licet multæ sint opinionēs super hoc. Augustinus loquens de suscitatione illa, ait: Diabolus vt errorem faceret in quo glorificaretur, ha. i. u. viri iusti & nomine se subornauit. Idem: Quomodo poterat esse vt arte magica traheretur vir à natiuitate sanctus vitæ operibus iustus? Itē: Aug. Si Samuel, verē apparuisset, non vtq; vir iustus permisisset se adorari, qui prædicauerat solum Deum adorandū. Idem: Quomodo homo Dei, qui cum Abraham in refrigerio erat, diceret ad virum pestilentia & dignum ardore gehēnæ. Cras mecū eris. Et subdit Aug. His duobus titulis subtilitates fallaciæ suæ prodidit improvidus fatanas.

¶ *Quod tempora non sint obseruanda.*

ITEM quæritur de hoc quod dictū est, q̄ tempora obseruanda sunt, cū medici tempora obseruet in medicinis dandis: & minutionibus faciēdis. Ad quod dicendū, q̄ talis obseruatio temporum reprehensibilis non est, quum naturalis ratio de hoc possit reddi. Non sunt etiam reprehensibiles agricolæ, qui obseruant tempora ad seminandum, & ad arbores incidendas, & similia, cūm hæc habeant certam rationem.

¶ *De errore maleficorum.*

SEQUITUR de aliis tribus erroribus. Inter quos primū dicendū est de errore maleficorū. ¶ Notādū ergo q̄ malefici, sunt qui pmissu Dei elemēta cōcutiūt, hominū mētes turbāt minus cōfidentiu in Deo, ac sine vilo veneni haustu violentia carnis interimūt. Vocātur autē tales, malefici, ob facinorū magnitudinem. vnde cum facere malum ad omnes peccantes pertineat maleficis tamen appropriatur, eō quod multum sint mali.

¶ *De errore superstitionis.*

SEQUITUR de errore supersticiosorū remediorū. De quo errore dicit Aug. in lib. de doctrina Christi. Ad superstitionē pertinent omnes ligaturæ atq; omnia remedia, quæ medicorū disciplina cōdōnat. Inter remedia verò talia quædā sūt nugatoria, quædā verò sunt noxia. Itē quædā cōtumeliosa sunt homini quædā cōtumeliosa sunt Deo. Nugatoria sunt, vt cū sella euertitur vt

repestas auertatur. Itē cū mulier quę in partu laborat, nouē vtrūlibus tēgitur vt facilius pariat. Et multa alia his similia, q̄ mulieres indiscretē cōsueverunt facere. Noxia verò sunt, vt cū aliqua mulier talia facit, vt cōceptus eius impediatur: sicut cū aliqua asseres tēgit stuba in qua balneat se in diebus purificationis suę, tali intēctione, vt quot asseres tetigerit, tot annis nō cōcipiat: quę apud Deū tot homicidiorū rea videtur esse, quot cōceptus facto illo voluit impedire: nec quorūcūq; homicidiorū rea videtur, sed videtur esse interfecitrix propriorū infantium. Cōtumeliosa verò homini sunt, sicut illa q̄ aliqua mulieres solent dare hominibus ad accendēdū eos ad amorē earū. Cōtumeliosa vere sunt Deo, sicut illa q̄ sūt de chrismate vel de corpore Christi, vel aliis sacramētis ecclesię. Itē possunt diuina remedia ista secūdū diuersitatē eorū cōtra q̄ sūt. Alia enim sūt cōtra infirmitates vel hominū, vel pecorū: alia cōtra sterilitatē, alia cōtra paridi difficultatē, alia cōtra nimis frequētes partus, alia cōtra luporū crudelitātē, vt cū bestia amissa includuntur, ne à lupis deuoretur. Caneat tamē prædicator, ne dum speciat talium remediōrū in prædicatione tēgit, erubescibilia mulierum hominibus aperiat in scandalū earū. Itē ne mulieres doceat remedia quę ipsę nesciūt, si credit q̄ ea factura sint. ¶ Itē notandum est, q̄ peccatū istud multū habet fatuitatis. Cuiuslibet enim sanū caput haberi naturalis ratio dictare deberet, q̄ remedia talia illā efficaciam nō habēt, quā credūt ea habere. ¶ Itē infidelitas siue idololatria q̄ est in peccato isto deterior videtur idololatria paganorū. Illa enim à quibus Deo relicto fatua mulieres sperāt sanitatē, vel proles, vel similia, minus videtur Deus esse, quā idola paganorū. Illa enim ad minus habēt formam humanam, ista verò non. Præterea istud peccatū nec Deū nec homines reuereri videtur, quantū ad hoc q̄ homini multa vilia & abominabilia dant ad comedendū quę hoc vitio laborat. Ipsa etiā sacramēta ecclesię cōtemnit peccatū istud, cū de ipsis sacramētis ecclesię frequenter fiat, etiā de corpore Christi (quod est horrendū dictū) sit sapere: in hoc videntur mulieres quę talia remedia agunt, deteriores esse ipsis dæmonibus. Dæmones enim illum credunt vel contremiscunt, ad quem ipsę absque timore accedunt, & de corpore eius peccatum suum faciunt.

¶ Vnde maleficia & talia remedia habeant efficaciam.

Sed quæri posset, vnde maleficia & talia remedia efficaciam habeant frequenter, sicut videtur. Ad hoc potest dici, q̄ multa sunt quę faciunt ad hoc quòd maleficiū efficaciam habeat.

¶ Primum

¶ Primum est hoc, quod homines parvam fidem in Deo habent & ideo Dominus permittit eos à dæmonibus impediri. ¶ Secundum est error qui in hominibus est, cuius pœna frequenter est hæc, quod creditur esse effectus maleficij. ¶ Tertium est, probatio fidei in bonis, sicut ostensum est prius autoritate Deut. ¶ Quartum est, pactū vel societas mala dæmonum & hominum. vnde Aug. Omnes artes huiusmodi, vel nugatoriæ vel noxiæ superstitionis ex quadam pestifera societate dæmonū & hominum quasi pacta infidelis & dolosæ amicitia constituta penitus sunt repudiandæ & fugiendæ Christiano. ¶ Quintū est, desiderium lucrandi animas quod diabolus habet. Ideo enim diabolus talia efficit, quia tot animas occasione ista lucrari se videt: qui enim talia facit, & qui talibus fidem adhibet, ab hoc facto diabolo seipsum dat. Hoc tamen nontandū est, quod si aliquis colligat herbā medicinale cū Symbolo diuino, vel oratione Dominica vel scribat in charta Symbolum vel Dominicam orationem, vt ponat super aliquem infirmū, vt sic in istis tantū Deus creator omnium honoretur, nō reprobatur, dum nulla alia supersticio admisceatur. ¶ Tria sunt quibus homines non prohibentur vt ad remedium, scilicet herbis, & similibus, quæ naturalem habent virtutem, de qua ratio secundum medicinam reddi potest. Item ieiuniis, orationibus & eleemosynis, & aliis operibus quæ sunt de genere bonorum, quæ certum est placere Deo, possunt homines vt ad obrinendum à Deo sanitatem, & alia quibus indigent. Item possunt vt verbis sacris quæ alicuius auctoritatis sunt, & aliis sacris rebus.

¶ De errore illorum qui credūt fieri vere, quæ tantū in somnis fiunt.

SEQUITUR de errore illarū personarum quæ credunt corporaliter & in veritate fieri quæ tantum in somno fiunt. Sicut credunt quædam mulieres quæ profitentur se cum Diana dea paganorum, vel cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum super quasdam bestias nocturnis horis multa terrarum spatia pertransire, eius iussionibus velut dominæ obedire, certis noctibus ad eius seruitium euocari. Afferunt etiam ab illis creaturas posse in melius vel in deterius commutari, aut in aliam speciem vel similitudinē trāsformari. De his dicit Decretū, quod nō à diuino spiritu, sed maligno, mentibus fidelium talia fantasmata irrogantur. Diabolus enim cū animā alicuius per talē credulitatē sibi subiugauerit, meti quā captiuā tenet, multipliciter illudit. Nec debet aliquis in tantā venire stultitiam, vt credat hæc omnia quæ in somniis & spiritu tantū sūt etiā in cor-

pore accidere. cū & Paulus non audeat asserere q̄ fuerit rapus in corpore. De his etiā sic dicit Decretum: Quisquis credit fieri aliquā creaturā, aut in deterius, aut in meli? cōmutari, aut transformari in aliā speciē vel aliā similitudinē, nisi à creatore, per quē facta sunt omnia, proculdubio infidelis est, & infideli deterior. Valde itultra sunt mulieres huiusmodi, quibus persuaderi nō potest quin in veritate fiat, quod videtur eis fieri dū dormiunt, cum constet multa videri hominibus dormiendo, quæ postea sciunt certissimē falsissima fuisse: quādoque videtur alicui dum dormit, q̄ ipse multū comedit: cū autē expergefactus fuerit, famelicū se inuenit. vnde Esa. 20. Sicut somniat esurians & comedit, cū autē fuerit expergefactus, vacua est anima eius & sicut somniat sitiens & bibit, cū tamen expergefactus fuerit, lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est: sic erit multitudo omnium gentiū quæ dimicauerūt cōtra montē Sion. Item videtur alicui cū ipse dormit, q̄ sit cū muliere: cū autem excitatus est somno, scit nullam mulierem affuisse. Item videtur alicui dum dormit q̄ ipse sit sacerdos. Non propter hoc cum excitatus est à somno, sacerdos est, vt possit missam celebrare. Preterea si verū esset quod ipsi dicūt, quomodo auderēt Herodes de sequi, quæ fuit adultera illa quā abstulit Herodes fratri suo Philippo, quæ etiā amputari fecit caput Ioannis Baptistæ: quomodo audēt asserere bonā rē, qui caput illius qui in vtero sanctificatus est, & quo maior inter natos mulierū nō surrexit, scit amputari, cū in sacra scriptura nihil omnino legatur de eius cōuersione? Super omnia vero videtur cōtra hunc errorē, quod in vita beati Germani Altissiodorēsis legitur, qui cū declinasset ad quoddā hospitium, vidit cum omnes de domo cœnassent mensam iterū præparari, qui cū admiratus inquisisset quibus talia præpararentur, indicatū est ei q̄ bonis rebus quæ de nocte cedebant. Vnde vir sanctus vigilans, cū dæmones in forma humana aduenissent & ad mensam illā sedissent, illis qui de domo erāt in lectis suis quiescentibus, vir sanctus surrexit, & dæmones abire nō permittēs, excitauit eos qui de domo erāt, inquit eis si personas illas cognoscerēt, qui responderunt q̄ sic, addentes q̄ vicini eorū essent, vnde vir sanctus misit eos ad domos vicinorū, vt viderēt an essent ibi, & inuenerūt eos ibi: quod cū retulissent viro sancto, vir sanctus coëgit dæmones indicare ipsos, & cōfessi sunt se esse dæmones, & sic hominibus illudera-

DE peccato irreuerentiæ hoc modo agemus, quia irreuerentiæ
De peccato irreuerentiæ. CAP. XXXVII.

ta est, quando aliquis negat honorem illi, cui debet eum exhibere. Primo ostendemus quibus exhibere reuerentiam debemus. Secundo, qualiter parentes tam carnales quam spirituales sint honorandi, & quare.

¶ *Quibus reuerentia sit exhibenda.*

NOTANDUM ergo quod quatuor sunt quibus debemus reuerentiam exhibere: scilicet Deus, angelus, res Deo consecrata, ut ecclesia, & homines. ¶ Deo reuerentiam debemus exhibere, ut coram eo erubescamus peccare, & coram eo strenue bona agamus. unde quidam, Cum quid turpe facis quod me spectate ruberes: Cur spectante Deo, non magis ipse rubes? Boetius: Magna nobis si dissimulare non volumus, indicta est necessitas probitatis, cum &c. ¶ De reuerentia vero exhibenda angelo, dicit Ber. In quotis diuersorio, in quouis angulo reuerentiam habet angelo tuo. Nec audeas eo presente, quod me presente non auderes. De reuerentia vero sacris locis exhibenda, intelligi potest illud Gen. 28. Quam terribilis est locus iste, non est hic aliud nisi domus Dei, & porta caeli. Praecipue reuerenda est ecclesia propter praesentiam Domini corporis. Sed valde mirandum est, quod sunt quidam homines qui nec propter praesentiam Domini corporis ecclesias reuerentur, cum hac de causa ecclesiae demonibus terribiles sint. Videntur tales homines in hoc demonibus esse deteriores, cum Domini sit terra & plenitudo eius. Bene deberet saltem loca sibi consecrata pacifice possidere, bene deberet homines cessare a contumelia Dei in locis huiusmodi quae facta sunt ad seruitium Dei. Bene deberet sufficere eis, quod in aliis locis seruitium diaboli faceret, & in his solum Deo seruirent, quomodo oratio eius in ecclesia exaudiretur, qui in ea non timet Deum offendere? Deberent etiam ecclesiae terribiles esse hominibus propter sanctos illos, in quorum honore dedicate sunt, qui offenduntur, cum ecclesiae eorum franguntur. Praecipue vero contra fractionem ecclesiarum valere potest illud exemplum quod legitur 2. Macha. 3. de Heliodoro, qui locum sacrum volebat spoliare pecuniis ibi commendatis. Sic enim ibi legitur: Apparuit quidam equus terribilem habens fessorem optimis operimentis adornatus: isque cum impetu in Heliodorum priores calcas elisit: qui autem ei insidebat, videbatur habere aurea arma. Alij etiam apparuerunt duo iuvenes qui circumsteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant sine intermissione. Subito autem Heliodorus cecidit in terram, & in sella gestatoria deportatus est ex aulario, & iacebat mutus atque omni spe & salute priuatus. Sed post precibus Oniae sacerdotis vita ei donata est. ¶ Hominibus reue-

rentia exhibenda est. vnde 1. Petr. 2. Omnes honorate. & ibidem Subiecti estote omni humanae creaturę propter Deum. Aposto-
 lus ad Rom. 12. Honore inuicem præuenientes. Specialiter autem
 in hominibus debemus Dei imaginẽ honorare, non vestes, non
 diuitias, vel aliquid simile. Si imagini beatę Virginis honor
 exhibendus est, quomodo imagini beatę Trinitatis que in homine
 honor exhibendus non erit? Ber. Conscientiæ tuę debes honor
 coram qua peccare erubescas. & Eccl. 10. Da animę tuę honor
 secundum meritum suum. Honorandi etiam sunt homines pro-
 pter angelos eis ad custodiã deputatos. vnde Matt. 18. Videte
 contemnatis vnum ex his pusillis. Angeli enim coram semper
 vident faciem Patris mei, qui in cęlis est. Fatuũ est hominem
 honorare eos, qui ira ab angelis honorantur. Luc. 16. Factũ est
 moreretur mędicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahe.
 Honorandi sunt etiam homines propter naturam humani
 nitam diuinam: fatuum enim est illud in honorare, quod Deus
 honorauit. ¶ Etiam serui contemnendi non sunt. Cyprian. Quo-
 lę cupis esse erga te Deum talis esto ipse erga seruum tuum.
 Cum inferiore sic viuas, quemadmodum velis superiorem
 viuere. Idem: Quemadmodum stultus est qui equum emptum
 non ipsum aspicit, sed stratum & frænum: sic stultissimus est
 hominem ex veste aut ex cõditione, qua circumdatus est, eri-
 mat honorandũ. Item Sen. Serui sunt? imò homines. Serui sunt?
 imò contubernales. Serui sunt? imò cõserui. Serui sunt? imò ho-
 miles amici. Et ideo istos rideo, qui turpe existimant cum seruo
 suo cœnare. Virga murmur omne cõpescitur: tota nocte ieiun
 perstant. Sic fit vt isti de domino loquantur quibus coram domi-
 no loqui non licet. At illi quibus non tantũ coram dominis, sed
 cum ipsis sermo erat, quorum os non consuebatur, parati erant
 coram domino porrigere ceruicem. In conuiujs loquebantur
 sed in tormentis tacebant. Ad Coloss. 4. Domini, quod iustũ est
 seruis præstate, scientes quoniã & vos dominum habetis in cę-
 lo. Præcipue autem honorandi sunt serui, si sunt boni & fideles.
 vnde Ecc. 7. Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua. &
 eiusdẽ: Si est tibi seruus fidelis, sit tibi sicut anima tua, quasi fr-
 trem sic eum tracta. Non sunt etiam contemnendi peccatores
 quia ille qui valde malus modo est, forsitan in Dei prouidentia
 bonus homo est. Deuter. 23. Non abominaberis Idumæum, qui
 frater tuus est. Præcipue tamen illi honorandi sunt, qui cre-
 ditur esse bonę vitę, cum (vt videretur) attineant Deo omni gen-
 tentelæ. vnde dominus Matt. 12. Quicumque fecerit voluntatem

tem Patris mei qui in calis est, ipse meus frater, & soror, & mater est. Præterea in viris iustis honoratur ipse Deus, qui in eis habitat. vnde quidam religioſus dicebat adorari debere fratres aduenientes, cum certum ſit in aduentu eorum aduentum dominum noſtri Jeſu Chriſti haberi. Quod videtur intellexiſſe Abraham, qui tres viros qui ſibi apparuerunt in hoſpitio ſuo adoratione præmiſſa ſuſcepit. Vnde Gen. 18. Quos cum vidiffet Abraham, occurſit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui, & adorauit. In Vitis patrum etiam legitur, quod diabolus pertimeſcat rectè viuentes. Dominus etiam contemptum talium contemptum ſuum reputat. Luc. 10. Qui vos ſpernit, me ſpernit. Pauperes enim deſpiciendi non ſunt. Greg. Pauperes deſpiciendi non ſunt vt egeni, ſed exorandi vt patroni: honor qui pauperibus exhibetur, Deo ſpecialiter exhibetur.

¶ *Quæ perſonæ ſint ſpecialiter honorandæ.*

Et licet omnes homines honorandi ſint, quædã tamen perſonæ magis ſunt honorandæ quã aliæ, vt viduæ. Vnde 1 ad Ti. 5. Viduas honorate, &c. Domini etiam ſunt multum honorandi à ſeruis. Ad Ro. 13. Omnis anima poteſtatibus ſublîmioribus ſubdita ſit. & ad Col. 3. Serui, obedite per omnia dominis veſtris carnalibus. Et 1. Pet. 2. Serui, ſubditi eſtote in omni timore dominis, &c. & Gen. 16. dictum eſt Agar ancillæ, Reuerte ad dominam tuam, & humilia te ſub manibus eius. Et Ezech. 17. multa mala prædixit regi Iuda, quia tributum, quod promiſerat regi Babylonis, ſoluere noluit. Et Matt. 17. ſoluit dominus tributum, licet illud non deberet; eod, quod filius regis eſſet. Itẽ adoleſcentes debent honorare ſenes. 1. Pet. vlt. adoleſcentes, ſubditi eſtote ſenioribus. Thren. 4. Facies domini dimiſit eos: nõ addet vt reſpiciat eos. Facies enim ſacerdotum non erubuerunt, neque ſenũ miſerti ſunt. Sap. 2. dicunt mali: Opprimamus pauperem iuſtum: & non parcamus viduæ, nec veterano, nec reuerentur canos multi temporis. Leui. 19. Corã cano capite cõſurge, & honora perſonam ſenis. Et 1. ad Tim. 5. Senioreſ ne increpaueris, ſed obſecta vt patrem. Sen. Cũ veterano patius agendum eſt. ¶ Item viri honorandi ſunt ab vxoribus vnde 1. Pet. 3. Similiter & mulieres ſubditæ ſint viris ſuis. Sed nihilominus ipſi viri debent honorare vxores ſuas. Vnde ibidem Viri ſimiliter, cohabitantes ſecundum ſcientiam quaſi infirmiori vaſculo muliebri impetientes honorem. I deo dominus non de pede viri, ſed de cõſta mulierem formauit, ne à viro contemneretur. Mulier verò debet obedire viro: quia vir caput eſt mulieris. Non poſſet eſſe pax inter coniuges, ſi vterque

veller dominari & esse caput. Et in signum huius cū in corpore humano sint duo pedes, duæ manus, & duo oculi, non est tamē ibi nisi vnum caput. Si enim ibi essent duo capita, quando vult veller esse à sinistris, aliud veller ire à dextris: sicut patet in domino vbi sunt duo capita, quia nunquam erit ibi pax.

¶ *Qualiter & quare reuerentia sit exhibenda patribus spiritualibus & carnalibus.*

Item honorandi sunt parentes & spirituales & carnales. De spiritualibus legitur Eccl. 8. Honorifica sacerdotes. ad Heb. vii. Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim peruijsant quam rationem pro animabus vestris reddituri: vt cum gaudio hoc faciat, & non gemetes. 1. ad Tim. 5. Qui bene præsumunt præbiteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo & doctrina. Ad idem facit illud Thren. 4. prius positum. Non addet dominus vt respiciat eos. Facies sacerdotum non turburunt. *Gloss.* Nota, quod supra sacerdotes quasi homicidas planxit, & hic separantur à facie domini, quia non detulerunt eum quamuis enim mali sint, non sunt contemnendi, sed ille in illis colendus est & honorandus, à quo missi sunt. Et alia *gloss.* Nota quam terribile sit sacerdotes contemnere, nec faciem eorum turbescere, id est, illis morientibus & videntibus à sceleribus non cessare. De his enim dicit dñs. Luc. 10. Qui vos audit, me audit. Ideo magis displicet Deo contemptus eorum, quia Dei vicem tenent, & propter dignitatem sacerdotalem, quam nec ipsi angeli creduntur habere. Non enim credo, quod fieret transsubstantiatio, si verba illa, quæ profert sacerdos in missa ab angelo profertentur. Parentibus etiam carnalibus honor exhibendus est. Vnde Exod. 20. Honora patrem tuum & matrem tuam. Et nota, quod honor qui parentibus carnalibus exhibendus est, non solum attenditur in verbis, sed etiam in beneficiis. vnde Hier. Honor in scripturis non tam in salutationibus & verbis, quam in collationibus munerum sentitur. ¶ Multa autem sunt quibus possumus vt ad excitandum homines vt honorēt parentes. Et primo possumus ad hoc vt exemplis. Inter quæ præcipuum est exemplum Christi, qui cum esset in angustia passionis, tamē nō est oblitus matris suæ, imò curam ipsius habuit, & Ioanni eam commendauit, vt legitur Ioā. 19. Modo etiam ad eō facit eam honorari in ecclesia sua, vt multi videntur esse deuotiores matri, quam ipsi filio. Quod credo ideo fieri, vt ostēdat quantum placeat sibi, & parentes à filiis honorentur. Etiam infideles parentes suos honorat edocti à lege naturali. vnde infideli videtur esse deterior, qui

paren

parentū curam non habet. i. ad Tim. 5. Si quis suorum, & maxime domesticorum, curā non habet, fidem negavit, & est infidelior deterior. Ipsa etiam irrationabilia animalia de hoc dāt nobis exemplū. Dicitur enim de grue, quōd quādo pater & mater eius depilati sunt, filij quærūt eis necessaria, donec habeant pios, vel moriantur. Præterea valde ingratus videtur esse, qui parentibus suis non providet, quādo ipsi non possunt sibi providere, cū ipsi prouiderint eis in pueritia, quādo ipsi sibi prouidere non poterant. Ideo dicitur i. ad Tim. 5. Filij, reddite vicē parentibus, quia hoc acceptum est coram Deo. Qui parentibus carnalibus ingratus est de beneficiis acceptis, indignus est aliquod beneficiū recipere à patre cælesti. Item iustū est, ut ipsi in sua senectute filios suos sibi duos inueniant. Et hoc multoties iusto Dei iudicio accidit. Vnde refertur, quōd quidā paterfamilias senex totam hereditatem suā dimisit filio suo: filius verò ille primò benignè se habuit erga patrem, sed post expulit eum à thalamo suo, volēs thalamum habere sibi & uxori suæ, & ad vltimū fecit sibi lectū fieri post ostiū. Et cum hyems esset, & pater senex frigore grauaretur, quia filius abstulerat sibi bona cooperatoria, ipse rogauit filium filij, ut rogaret patrem suum pro eo, ut daret ei aliquid ad tegēdum se. Puer autem vix obtinuit duas vlnas burelli à patre suo ad opus aui sui. Et cū aliæ duæ remanerent patri pueri puer stendo rogauit eū ut sibi eas daret: qui stribus illius vict⁹ dedit quærens quid inde faceret. Qui respondit: Seruabo eas quousq; tu talis qualis est pater tuus: nec dabo tibi amplius, sicut tu non vis dare patri tuo. Qui sine pietate est erga parentes suos, non videtur pietatem habere erga alios. vnde simpliciter videtur mihi sine pietate esse: ideo vix misericordiam consequetur. ¶ Possumus etiam vti ad excitandum homines ut parentes honorent, verbis sacre scripturæ, quæ suadent hoc, & quæ indicant quantum hoc placeat Deo, & quā vtile sit homini, & quātum oppositum displiceat Deo, & quantum noceat homini. Ad quæ pertinent verba ista quæ sequuntur Eccl. 4. Fili, suscipe senectā patris tui, & non contristes illam in vita illius: & si defecerit senectū, veniam da, & ne spernas eam in tua virtute. Ibidem: Sicut qui thesaurizat, ita qui honorificat matrem suam. Ibidem: Qui honorat patrem suum, iocundabitur in filiis, & in die orationis suæ exaudietur. Item ibidem: Qui honorat patrem suum, vita viuet longiore. Item: Honora patrem tuum, ut superueniat tibi benedictio. & post, Benedictio patris firmat domos filiorum. maledictio autem matris eradicat fundamenta. Vnde ibi Glos.

Cham nuditatem patris irrisit, & semen suum in seruitutem
perpetuam damnauit. Absalon Dauid de regno expulit, & concu-
binas eius incestauit, sed morte condignas poenas luit. Elu-
caluitium pueri Bethel irriserunt, & duo vrsi xl. ex eis laque-
uerant. Primum habemus Gen. 9. secundum 2. Reg. 18. tertium
4. Reg. 2. Item Eccl. 3. Eleemofyna patris non erit in oblivione.
Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum, pro peccato
vocatur illud, quod datur pro deletione peccatorum. & dicitur:
In die tribulationis commemorabitur tui: & sicut in Genesi
glacies, soluentur peccata tua. Item ibidem: Quam malum factum
est, qui relinquit patrem: & est maledictus à Deo, qui exprobat
matrem. & Prouer. 19. Qui affligit patrem, & fugit matrem, igno-
miniosus erit & infelix. Item Prouer. 28. Qui subtrahit aliquid
à patre suo vel matre, & dicit hoc non esse peccatum, peccatum
homicidæ est. & Eccl. 7. Honora patrem tuum, & gemis matris
tuæ ne obliuiscaris. Memento quoniam nisi per illos non fuisset
fuisse, & retribue illis quomodo & illi tibi. Exod. 21. Si quis pro-
cussit patrem vel matrem, morte moriatur. Leuit. 20. Qui ma-
ledixerit patri vel matri, morte moriatur. Deuter. 28. Maledictus
qui non honorat patrem suum aut matrem. Tob. 4. Honorem
habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ tuæ. Memor enim es
debes quæ & quanta passa sit pericula propter te in vtero matris.
Prouer. 29. Qui maledixerit patri suo aut matri, extinguetur
nomen eius in medijs tenebris: id est, morietur in suis peccatis.
Col. 3. Filij, obedite parentibus per omnia. Basilius: Parentes
utrosque vt propria viscera diligamus. De hæreticis dicit Aposto-
lus 2. ad Tim. 3. Parentibus non obedientes. Et nota, quod
homines tenentur prouidere necessaria parentibus carnalibus
sic & spiritualibus. vnde Matt. 10. Dignus est operarius cibo
2. ad Tim. 2. Laborantem agricolam oportet primum de fructu
bus percipere. Ad Gal. 6. Communicet is qui catechizat
his qui catechizant in omnibus bonis. 1. ad Tim. 5. Qui bene-
funt presbyteri, duplici honore digni habeantur. Et 1. ad Tim. 5.
Rogamus vos fratres, vt noueritis eos qui laborant inter
& præsent vobis in domino, & monent vos vt habeatis
abundantius in charitate. Et Eccl. 7. In omni virtute tua
eum qui te fecit, & ministros eius ne derelinquas.

¶ De decimis reddendis, & quæ sint ea quæ deo
beant mouere homines ad hoc
faciendum.

MULTA verò sunt quæ homines debent mouere ad reddendum.

decimas & primitias & oblationes ministris ecclesie ad eorū sustentationē. ¶ Primū est remuneratio quā à Deo inde expectat. vnde Ecc. 35. Da Altissimo secundū donatū eius, & in bono oculo facito adinventionē manuum tuarum: quoniā retribuens est Dominus, & septies tantum tibi reddet. ¶ Remuneratur autem quadrupliciter qui bene dat decimas, scilicet ab abundantia fructuum, sanitate corporis, remissione peccatorum, & cælesti regno. De duobus primis dicit August. Si decimam bene dederis, non solum abundantiam inde recipies fructuum, sed etiam sanitatem corporis consequeris. De aliis duobus idem similiter. Qui præmium desiderat comparare, aut peccatorum indulgentiā promereri, reddat decimas, & de residuis nouem partibus studeat dare pauperibus. & Mala. 3. dicit Dominus: Inferte omnem decimam in horreum meum, & sit cibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit dominus, si non apperuerō vobis cataractas cæli, & effudero vobis benedictionem vsque ad abundantiam, & increpabo pro vobis deuorantem. Et dicit interlin. vermem, vel vitium aeris. Et subditur: Et non corrumpet fructum terræ vestræ: nec erit sterilis vinea in agro. Econuerso verò qui non dant bene decimas, puniuntur in paupertate. Vnde Malach. 3. Si affiget homo Deū, quia vos configitis me. Et dixistis, In quo configimus te? In decimis, & in primitiis. Et in penuria vos maledicti estis. Ecce pœna. vbi dicit Gl. Sciatis vos ideo perdidisse abundantiam, quia fraudastis me parte mea. Aug. Quum decimas dando, & terrena simul & cælestia posses promereri, pro auaritia duplici benedictione te fraudas. Hæc enim Domini est consuetudo iustissima, vt si illi decimā non dederis, tu ad decimā reuoceris. Dabis impio militi, quod non vis dare sacerdoti. Idem: Maiores nostri omnibus copiis abundabāt, quia decimas Deo dabant, & Cæsari censum reddebant: modo autem quia discessit deuotio Dei, accessit iudicio fisci. ¶ Secundo debet homines mouere ad soluendum decimas & alia ministris ecclesie, ipsum ministerium eorum. In infinitum enim sunt meliora spiritualia, quæ ipsi ministrant, quàm carnalia quæ ipsi recipiunt. vnde 1. ad Corint. 9. Si nos vobis spiritualia seminamus, non magnum est, si nos carnalia vestra metamus. ¶ Tertio debet homines mouere ad soluendum decimas & alia, magnitudo peccati, quæ est retinendo ea. vnde Augu. Decimæ ex debito requiruntur: & qui eas dare noluerit, res alienas inuadit: & quātī pauperes in locis suis vbi ipse habitat illo decimas nō dante mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante æterni iudicis

dicis tribunal apparebit : quia rem à Domino pauperibus de-
 gatam suis vñibus reseruauit. Talis videtur esse non solum fu-
 imò etiam sacrilegus. vnde Hier. Amico rapere quippiam, fu-
 tum est : ecclesiam autem fraudare, sacrilegium est, aut quod
 apertissimi sceleris est, aliquid inde subtrahere, omnium pe-
 donum crudelitatem exuperat. Quarto debet homines moueri
 ad soluendum talia hoc, quòd quando ipsi talia soluunt, nò da-
 dant Deo, sed quæ Dei erant, ipsi reddunt. vnde Glo. super Num.
 Omnia quæ offerimus, Dei sunt, nihil ergo Deo damus, sed res-
 tidimus. vnde Aug. in lib. de verbis Domini: Habuisti me largi-
 rem, habeto me feceratore. Prouerb. 19. Feceratur Dominus
 qui miseretur pauperis. ¶ Quinto debet homines moueri
 soluendum talia: quia quòd Deo datur, sibi ipsi in saluo po-
 tur, & in futurum reseruatur. vnde Eccle. 14. Fili, si habes, hoc
 fac tecum, & Deo dignas offer oblationes.

¶ *Quòd decimæ reddendæ sunt de melioribus, integrè,
 absque mora, & libenter.*

Er notandum est quòd decimæ & similia soluendæ sunt de me-
 lioribus, & non de deterioribus. Vnde Eccle. 35. Noli offerre me-
 nera praua, non enim suscipit illa. & Genes. 3. legitur de Abel
 obrulit Deo de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum,
 & respexit dominus ad Abel & ad munera eius. Ad Cain vero
 & ad munera eius non respexit. Cuius causa fuit, quia de deo-
 rioribus obrulit. & Mala. 1. Si offeratis cæcum ad immolandum,
 nonne malum est? Offer illud duci tuo, si placuerit illi, aut si re-
 scepit faciem tuam, dicit dominus exercituum. & post in eod.
 Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & votum
 faciès immolat debile & claudum Domino. & Num. 18. Omnia
 quæ offertis de decimis, & in donaria Dei separabitis, optima
 electa erunt. Debent etiam solui absque mora. vnde Exo. 22. De-
 cimas & primitias nò tardabitis offerre. Integrè etiam soluenda
 sunt talia. vnde Eccle. 35. Bono animo gloriam redde Deo,
 non minuas primitias manuum tuarum. & Eccle. 7. Da illis pa-
 tem, sicut mandatum est tibi primitiarum. & Leuit. vlt. Omnia
 decimæ terræ, siue de frugibus, siue de pomis arborum, Domini
 sunt, & illi consecrantur. ¶ Nota quòd secundum aliquos magi-
 stros, de solutione decimarum standum est consuetudini. Ideo
 de hoc cautè prædicandum est. Tutius enim est silere, quàm de
 bia asserere. Dicit Hier. de primitiis, maiorum traditione intro-
 ductum est, quòd qui plurimum ix. partem dabant sacerdotibus,
 qui minimum, inter xj. & ix. licebat offerre quòd voluissent.

hoc in aridis & liquidis. In fœtibus vero primogenitus dabatur. Ego tamen credo q̄ de hoc standum est consuetudini. Libenter etiam & hilariter soluenda sunt talia. Vnde 2. ad Cor. 9. Vnusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate. hilarem enim datorem diligit Deus. Tob. 4. Quomodo poteris, esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue. Si autem exiguum, libenter illud impartiri stude. Hoc deberet mouere pauperes ad libenter dandum pro Deo: quia plus merentur obolo, quàm diuites quandoque cœrum solidis. Si aliqua pauper mulier crederet, quòd tantum habitura esset de carnibus ad macellum pro vno obolo, sicut diues burgenfis pro centum solidis, tunc ipsa mitteret libenter obolum luũ illuc quia sicut vulgariter dicitur, Bonam forum trahit argẽtum de bursa. Sic pauperes libenter deberent dare pro Deo, quum tantum appetierit Dominus munera eorum respectu eorum quẽ à diuitibus dantur: vnde Luc. 21. dicit Dominus de paupercula vidua quã miserat duo æra minuta in gazophylacium: Verẽ dico vobis, quia vidua hæc pauper plus quàm omnes misit.

De peccato inobedientie, & eius detestatione. CAP. XXXVIII.

Sequitur de peccato inobedientie, de quo hoc modo agemus. Primo ponemus ea quã faciũt ad detestationem huius peccati generaliter. Secundo agemus specialiter de inobedientia eorum qui sollempnitates non seruant, & inobedientia eorum qui contemnunt quando excommunicantur, & de peccato eorum qui excommunicatis nõ timent cõmunicare. Tertio verò tangemus aliquid de peccato eorum qui indiscretẽ præcipiunt vel excommunicant. Ad detestationem verò huius peccati potest primo valere multiplex pœna, qua legitur punitũ esse hoc peccatũ in sacra scriptura. Punitum autem est in primis parẽtibus peccatum istud in hoc, q̄ propter illud eiectioni sunt de paradiso. Si illi qui iam erant in paradiso terrestri propter inobedientiam eiectioni sunt, quomodo credunt se ingressuros in paradysum celestem qui inobedientes sunt? Secundo punitum est in vxore Lot, quã propter inobediẽtiã versa est in statuã salis. Gen. 19. Statua videtur homo esse, cum nõ sit: sic claustralis inobediẽs, licet videatur claustralis esse, tamen non est. Punitũ est etiam peccatũ istud in Saul, in hoc qđ propter illud eiectioni est de regno, vnde 1. Reg. 15. Pro eo quod abiectioni sermonem Domini, abiectioni te Dominus, ne sis rex, & 3. Reg. 13. Propheta inobediẽs à leone occisus est. & 20. eiusdẽ, quidam qui noluit obedire cuidam de filiis prophetarũ dicenti sibi, Percute me: à leone postea occisus est.

est. & Deut. 2. habetur sic de illo qui parētibus carnalibus non
obedire: Si genuerit homo filium cōtumacem & proteruum,
nō audit patris aut matris imperium, & coërcitus obedire
tempserit: apprehendent eum, & ducent ad seniores ciuitatis
huius, & a portam iudicij, dicentes ad eos: Filius noster iste
proteruus & contumax est, monita nostra audire cōtemnit, con-
sationibus vacat & luxuriæ atque conuiujs: lapidibus eum
ruet populus ciuitatis, & morietur, vt auferatur malum de
medio vestri. Item & omnis inobedientia morte æterna digna
puniri Præceptum quasi quidam laqueus est. Vnde Eccl. 6. Ver-
acula sapiētiae alligatura salutis. Transgressio verò præcepti
inobedientia, strangulatio est sui ipsius. ¶ Pœna etiã inobede-
ntiæ est miseria præsentis seculi in quo sumus. Vnde mirum est
quomodo vltra modum non odimus inobedientiam, quæ in
tam miseriã nos posuit, pro qua omnes morri adiudicati
sumus. Ista interfecit omnes amicos nostros qui mortui sunt, &
illos qui nobis remanserunt, & nos ipsos interficiet. Adhuc
habet homo ita bonũ amicũ, quẽ odio nō haberet, si tot & tanta
mala sibi fecisset, & adhuc faceret quãta fecit: & hoc facit
inobedientia nobis. ¶ Secundo potest valere ad detestationẽ huius
peccati magnitudo remedij, quo indignit illud peccatũ ad
curationem. Oportuit enim vt filius Dei fieret obediens vsque
ad mortem, vt peccatum inobedientiæ sanareretur. Bern. Ex
consideratione remedij periculi mei æstimo quantitã. In veritate
potius timere debemus inobedientiam, quã mortẽ, ex p̃lo
filij Dei. De quo Bern. Memerote fratres, Christus ne perderet obe-
dientiam, perdidit vitam. Idem: Nō dabit inobedienti copiam
sũtãtis obediẽtiæ amator, qui maluit mori, quã nō obedire.

¶ De malis que sequuntur inobedientiam.

TERTIO potest valere ad detestationẽ huius peccati, si ob-
dantur mala quæ ex inobedientia sequuntur. ¶ Notandum est
quod inobedientia, Primò hominẽ facit idololatrã. vnde i. Reg. 12.
quasi scelus idololatriæ est, nolle acquiescere. Inobediẽs negat
Deum, in quantum ipse Dominus est. vnde Lucã 6. Quid vobis
ris me Domine Domine, & nō facitis quæ dico? Vera recogni-
tio Domini est obedientia fidei: inobedientia verò potius co-
dit ad cōtumeliam Dei, quã ad honorẽ. Maiorem enim con-
tumeliam facit Domino Iesu Christo qui nō vult ei obedire,
ceter credat eum esse Deum, quã si nollet ei obedire, eò quod
crederet eum esse Deum, tunc enim per ignorantiam peccaret,
quæ culpam eius aliquantulum diminueret. Secũdo inobediẽ-

ita reddit hominem maledictum. Vnde Deuter. 27. Maledictus
 qui nō permanet in sermonibus legis huius, nec eos opere per-
 fecit. & 28. Si nolueris audire vocem Domini Dei tui, vt custo-
 dias & facias omnia mādata eius, &c. veniet super te omnes ma-
 ledictiones istæ, & apprehendent te. Maledictus eris in ciuitate,
 maledictus in agro. Maledictum horreum tuum, & maledictæ
 reliquiæ tuæ. Maledictus fructus vētris tui, & fructus terræ tuę,
 armenta boum tuorum, & greges ouium tuarum. Maledictus
 eris ingrediens, & maledictus egrediens. Et in Psalm. Maledicti
 qui declinant à mandatis tuis. & Eccl. 41. Væ vobis viri impij,
 qui dereliquistis legē Domini altissimi. Et si nati fueritis, in ma-
 ledictione nascemini: & si mortui fueritis, in maledictione erit
 pars vestra. Hæc maledictio figurata est Matt. 20. in hoc q̄ Do-
 minus maledixit ficulneæ fructum non habenti. ¶ Tertio ferè
 omnia mala huius seculi ex inobedientia proueniunt, sicut po-
 test haberi ex Deut. 28. vbi post illud, Si audire nolueris vocem
 Dei tui, vt custodias & facias omnia mandata eius, quibusdam
 interpositis subditur, Mittet super te dominus famē & esuriem,
 & increpationem in omnia opera tua quæ tu facies: donec con-
 terat te, &c. Greg. Ideo inferiora nostra nobis nō obediunt, quia
 nos Deo vel illi qui loco eius est non obediunt. Genes. 3. Quia
 comedisti de ligno ex quo tibi præceperam ne comederes, ma-
 ledicta terra in opere tuo. Et post, Spinas & tribulos germina-
 bit tibi. Ideo carnem suam multi inueniunt inobedientem, quia
 praelatis suis obedire nolunt. Inobedientia etiam facit quod à
 Deo non exaudiamur. vnde Prouer. 28. Qui declinat aures suas
 ne audiat legem, oratio eius fiet execrabilis. Aug. Qui à præce-
 ptis Dei auertitur, quod in oratione postulat non meretur. Si
 obediremus Deo, Deus etiam obediret nobis, & etiam creatu-
 ra. vnde 1. Ioan. 3. Si cor nostrum non reprehenderit nos: fidem
 etiam habemus ad Deū. vnde quicquid petierimus, accipiemus
 ab eo: quoniam mandata eius custodimus. Quia Iosue mandata
 Domini custodiebat, sol & luna ei obediebant, imò ipse Deus
 obediuit ei. vnde Iosue 10. Sol contra Gabaon ne moueatis, &
 luna contra vallem Aialon. Stereruntque sol & luna quousque
 uisceretur se gens de inimicis suis. Sterit itaque sol in medio
 cæli, & non festinauit occumbere spatio vnus diei. Et subditur:
 Nō fuit antea & postea tam longa dies, obediente Deo voci ho-
 minis. Legimus etiā alias creaturas irrationabiles sanctis obe-
 dientes, eò quod ipsi verè obedientes essent praelatis suis. Vnde
 legitur de Paulo abbate, quod præcipit discipulo suo Ioāni, vt
 affect

afferret ei fimum boum qui erat ei necessarius. At ille ait: In loco ubi fimum est, habitat leana. Cui Abbas dixit: Si uenerit te, alliga eam, & duces eam tecum. Iuit Ioannes & inuenit eam. Et cum uellet super eam irruere, ipse uoluit eam capere, sed fugit, & Ioannes sequebatur eam dicens: Abbas mihi precepit ut te alligatam ducam ad eum. Et statim bestia subleuata tenens eam reuertebatur ad monasterium. Quod cum Abbas audisset, ne forte ex hoc facto discipulus extolleretur, ait: Sic uisus est tibi, & insensibilem bestiam adduxisti: solue, & mitte eam ut pergat ad locum suum. ¶ Quarto potest ualere ad detestationem huius peccati hoc, quod hoc peccatum tantum displicet Deo: nec mirum si displiceat Deo, quando homo non obediens ei, cum uideat eum obedire rebus uilissimis, sicut terræ. unde Ezechiel. 10. Pecunia obediunt omnia. Obedit etiam homo ancillæ suæ licet carni, & uilissimis membris suis, illis scilicet quæ generantur in deserto. Obedit etiam dominis terrenis. Obedit etiam hostibus suis, scilicet dæmonibus, & tam creatori suo non uult obedire, unde Beatus Hieronymus loquens in persona Dei: Quæ causa est quod timido meo uestroque libet potius seruire, quam mihi? Non ille uisus est, non creauit? Si parua hæc uidentur ingratis, non ille, sed ego redemi uos, non auro uel argento, non sole uel luna, nec uisus est quo angelorum, sed proprio cruore. Itaque non est mirum si displiceat Deo hoc peccatum, quod homines sibi non obediunt, cum eorum obedientiam regno celorum uelit emere, nec sic eam habere possit quam dæmones & terreni domini quasi pro nihilo habent. Itaque nolite Deo obedire ad leuia & uilia: diabolo uero uel uilissimis membris suis obediunt ad mortem eorum. Aug. Leuia iubet Deus ut in terra uiuamus, & obedire negligimus. Præterea ceteræ creaturæ Deo obediunt. Etiam sol, & luna, & alia corpora caelestia iuxta illud Psalmi. Præceptum posuit, & non præteribit, quibus tamē ipse tantum bona fecit. Non enim creauit ea ad imaginem & similitudinem suam ita expresse, sicut hominem, nec redemit ea sanguine suo. Non timet etiã puniri ab eo, si ei non obediunt: nec sperat remunerationem ab eo, si ei obediunt; & tamen homo Deo non obedit, qui tot bona à Deo accepit, & tot bona sperat, si ei obediat, cum illa ei obediunt. ¶ Quinto potest ualere ad detestationem huius peccati hoc, quod obediētes socij dæmonum sunt. Inter enim omnes creaturas non ueniunt nisi duæ quæ non obediunt Deo, scilicet dæmones & mali homines. unde Iob, 18. Habitent in tabernaculo illi socij eius quod non est. Immo uidetur inobediētes diabolo attrinere, sicut obediētes respiciunt Dominus suos attrinētes: unde Mat. 12. Quicumque fecerit uoluntatem

Parris n

Ad ob

Deus. V

tem n

ipsum f

exempl

tu enim

nes des

portant

Psal. An

plo suo

detur e

cipue c

obedien

quasi A

punit, &

notes v

S i q

celebra

faciunt

quid de

taria e

tuor su

et, vac

beris, &

Domi

& filia

Dni G

opere

bus ext

Ezec. j

scat &

Nolite

beret o

& si ha

Vnde

si in al

mus f

nobis

Parr

Patris mei, qui in cælis est, ipse meus frater, soror, & mater est,

¶ *Quod vniversa monent hominem ad obedientiam.*

Ad obedientiam monent hominem vniversa. Monet etiam Deus. Vnde Ioan. 6. Descendi de cælo, non vt facerem voluntatem meam, sed eius qui misit me. ad Phil. 2. Humiliauit semetipsum factus obediens, &c. Ad obedientiam monent etiam angeli exemplo suo, cum Deo obediunt custodiendo homines. ab ortu enim hominum custodiunt eos, qui autumcūque sint homines despecti, vsque ad horam mortis, & tunc, si dignus est, deportant eum in paradysum: vt habetur de Lazaro, Luc. 16. Et in Psal. Angelis suis mādaui, &c. Ipsa etiam creaturæ cæteræ exemplo suo monent ad obedientiam. Vnde vltima modū durus videtur esse, qui ad monitionem vniversitatis nō acquiescit, præcipue cū tot tormentis & flagellis diuinis quasi incessanter ad obedientiam stimuletur. Omnes enim miseræ presentis vitæ quasi flagella sunt, quibus Dominus inobedientiam hominis punit, & ad obedientiam excitat: vnde inobediētes homines diuiores vidētur esse asinis. Illi enim flagellis & aculeis obediunt.

¶ *De inobedientia non custodientium solennitates.*

SQVITVR de inobedientia eorum, qui solennitates non celebrāt. De qua hoc modo agemus. Primo ostēdemus ea quæ faciunt ad obseruationem solennitatum. Secūdo tāgemus aliquid de peruersitate hominū, qui in solennitatibus faciunt cōtraria eis ad quæ ipsa instituta sunt. ¶ Notandum ergo quod quatuor sunt quæ pertinent ad obseruantiam solennitatum. ¶ Primum est, vacare à terrenis operibus. Vnde Exo. 20. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septima autem die sabbatum Domini Dei tui est, Nō facies in eo omne opus tu & filius tuus, & filia, seruus tuus, & ancilla tua. Monemur etiā ad hoc exēplo Dñi Gen. 2. vbi legitur quod requieuit Deus die septima ab omni opere quod patrarat. Nec solum vacandū est à terrenis operibus exterius, imò etiā interius à sollicitudine terrenorum. Vnde Eze. 3. Qui quiescit, quiescat: qui quiescit, inquā, corpore, quiescat & mente. ¶ Secūndum est, depositio peccati. Vnde Iere. 17. Nolite portare pōdera in die sabbati. In vigilia solennitatis deberet quilibet attendere vtrū haberet aliquod peccatum in se, & si haberet, per veram confessionem deberet illud remouere. Vnde Bern. Ad hoc nobis vigilia præponuntur, vt vigilemus, si in aliquo peccato vel negligentia dormiamus, & præoccupemus faciē sanctorū in confessione. ¶ Tertium est, vt caueamus nobis ne peccata committamus. Vnde Exod. 20. Memento, vt

diem sabbati sanctifices, hoc est, sanctum conferues, diligenter in eo à peccatis cauendo. ¶ Quartum est, vt vtilitati animæ tendamus spiritualia opera faciendo.

¶ *Quòd in festis vacandum est quinque.*

QUINQUE verò sunt quibus specialiter vacandū est festis, scilicet laus Dei, sermo Dei, sancta meditatio, oratio, elemosynarum largitio. Laudi Dei vacandū est: ideo tūc oblatio solēnitatū quasi quādā inchoatio est beatæ vitæ quæ incipiamus. Vnde sicut ibi erit assidua Dei laudatio, sic in festis incipiamus intēdere laudi diuinæ. Bern. Nihil ad eò in terris representat quendā cælestis habitationis statū, sicut alacritas laudatū Deū. Sermoni etiā diuino in festis vacandū est. Vnde Hieronimus Sapientiā scribe in tempore vacuitatis, & qui minoratur in percipiet eā. Homo multis occupatus, lumen sapiētiæ à se repellit, sicut arbor ramosa lumen solis solet repellere: ideo dicitur Eccl. ii. Fili, ne in multis sint actus tui. Quidā ait, Pluribus actibus minor est ad singula sensus. Meditationi etiā sanctæ vacandum est in festis. Sen. Dimitte omnia impedimēta, & vacare menti: nemo ad eam peruenit occupatus. Oportet quod cor hominis à rebus mundanis expediatur, ad hoc quod colloquio Spiritus sancti dignus habeatur. Vnde Osee 2. dicit Dominus de ecclesia. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius.

¶ *Quòd quatuor debemus in festis meditari.*

MEDITATIO verò sancta in solēnitatibus debet esse quatuor. Principaliter debet versari circa Deū, qui si sanctus remunerauerit, cuius solēnitatis agitū, pro modico seruitio exhibito, ideo debet animari homo ad seruiendū tam illi Dño. Vnde in Psal. Vacate & videte, quia ego sum Deus, & apparet in remuneratione sanctorū, quoniam ipse sit Deus. Debet etiā meditatio sancta versari circa solēnitatē istā quæ expectamus, cuius figura sunt solēnitates præsentis vitæ. Et sicut in festis istis nō est tēpus cōgregādi, sed cōgregaris vtrūque: sic in illa solēnitate tēpus erit aliquid cōgregādi. Vnde magnā gentiā tunc habebunt qui sibi non prouiderint, præcipue qui nō sit ibi locus mendicandi, nec aliquid accipiēdi mutuo. In festiuis diebus deberet homo admirari delicias illius solēnitatis, & accendi ad desiderium earum. Bern. Quid est quod nō optamus etiam per medios enses, si oporteat declinare tæam misericordiam, & ad tantam accelerare gloriā. Grego. Quid proderet tibi festiuis hominū, si deesse cōtingat festis angelorū. 46. Hæc dicit Dominus Deus: Porta atrij interioris quæ respicit

ad Orientem, erit clausa sex diebus, in quibus opus sit: die autē sabbati aperietur. Porta ista respiciens ad Orientē, est meditatio de Deo, à quo ortū habemus. Cui meditationi non possunt homines incedere ferialibus diebus propter terrena opera: ideo deberent ei intendere diebus quietis. Et sicut solennitates præfentes figuræ sunt æternæ solennitatis: sic vigiliæ quæ præponuntur festis, figuræ sunt temporis pœnitentiæ. Vnde in hoc, quod vigiliæ festis præponuntur, ostenditur qua via sancti ad gloriā illius solennitatis peruenierunt, & qua via oporteat nos ire, si ad eam volumus peruenire. Bern. Vniuersum tempus pœnitentiæ: quædam vigilia est solennitatis futuræ, & æterni sabbati quod prætolamus. Ne causaberis vigiliæ diurnitatem, si æternitatem solennitatis attendas. Sicut beatus Bernar. tangit, In festis istis vigilia æqualis est festo. Festum enim diurnū præcedit vigilia diurna: sed solennitatem æternā præcedit vigilia, quasi vnius diei comparatione illius solennitatis: iuxta illud Psalm. Mille anni ante oculos tuos tanquā dies hesternæ quæ præterit. ¶ Sed sunt qui volūt facere festum stultorū. Prius enim volunt facere festū, quā vigiliam. Illorū festū quasi diurnū est: vigilia verò æterna erit. Ipsi faciunt festū in hoc mundo, vigilia cū diabolo in inferno. Non in pane & aqua, imò erunt per infinita millia annorum, quod lingua eorum ardebit igne, & vnicam guttam aquæ habere non poterunt. Argumentum ad hoc, Luc. 16. de diuite epulone, qui tot annis tranfactis periit guttā aquæ, & nōdum habet. ¶ Tertio debet meditatio versari circa teipsum, vt videas in quo statu es. Gen. 3. Adā vbi es? Et vt excogites defectus tuos, & quomodo facilius ad salutem poteris peruenire. ¶ Quarto verò debet versari meditatio circa sanctum, cuius festum celebratur. Circa quem tria debemus attendere. Auxilium sancti, exēplum eius, confusionē nostrā, sicut docet beatus Bern. Auxilium sancti, quia potens in terra, potētior in cælis est ante faciem Domini Dei sui. Si dum adhuc viueret miserus est peccatoribus, & orauit pro eis: nūc tanto amplius quāto verius cognoscit miseras nostras, orat pro nobis Patrem: quia beata illa patria charitatē eius nō mutauit, sed augmentauit, neque quia impassibilis factus est, ideo omnino impassibilis factus est: sed nunc potius induit sibi viscera misericordiæ, cum ante fontē misericordiæ assistat. Est & alia causa quæ magis vrget sanctos, vt solliciti sint de nobis: quia iuxta vocē Apostoli, Deus puidet nobis ne sine nobis consumētur. De exēplo planū est, sed & diligentiori intuitu cōfusionē nostrā interim inspiciamus, quia

homo ille similis fuit nobis, passibilis, ex eodē luto formatus ex quo & nos. Quid est ergo quod non solū difficile, imo impossibile credimus, vt faciamus opera quæ fecit? Sic igitur in solennitatibus sanctorum gaudere & confundi deberemus. Gaudere, quia tales & tantos patronos præmissimus. Confundi, quia eos imitari non possumus. Ita hoc semper gaudium nostrum in hac valle lachrymarum pane lachrymarum condiri debet.

¶ Quod vacandum sit orationi in festiuitatibus.

O R A T I O N I etiam vacandum est in festis, sicut & sanctæ meditationi. Meditatio enim & oratio sunt quasi duo pedes, quibus in cælū ascendendū est. Ber. Ascendamus duobus pedibus, meditatione & oratione. Meditatio quid desit docet, oratio quod desit obtinet. Tunc etiā intendendū est eleemosynarū largitioni: iuxta illud 2. Esdræ 8. Comedite pinguiā, & bibite mulsū, & mittite partes his qui non præparauerunt sibi. Sed multi hodie nihil horū obseruāt propter quæ solennitates instituta sunt: quia nec à terreno opere vacāt, nec pōdera peccatorū deponūt: sed amplius peccant in festis quàm in aliis diebus, & neglecta vtilitate animæ, deliciis corporalibus intendūt. Contra illos qui à terreno opere nō cessant, primo potest valere quod legitur Num. 15. de illo qui colligebat ligna in sabbato, quæ Moyses & Aarō recluserūt in carcerē, requirentes à Dño quid de eo facerēt. Dixitq; Dominus ad Moysen: Morte moriatur homo iste, obruat eū lapidibus omnis turba extra castra, quod factū mysticū est. Ligna spiritualiter scindit, qui mareū ignis infernalis sibi colligit: q̄ lapidād⁹ est, id est, duris oburgationib⁹ increpādus est, q̄ nō vult cessare in festis quin mala ad suū incēdiū colligat. Pōt etiā valere cōtra peccatū horū, si ostēdatur magna ingratitude & perversitas q̄ sunt in hoc peccato.

¶ De ingratitude non obseruantium diem Dominicam.

NOTANDVM ergo q̄ illi qui Dominicā diē nō obseruant, ingrati sunt Deo de creatione mūdi, & de hoc, q̄ pro eis voluit nasci in valle huius miseræ & de beneficio quod mūdo cōtulit in die Resurrectionis, & in die Pentecostes, quando Spiritū sanctum misit in discipulos suos. Omnia enim hæc in Die Dñicā facta sunt, propter quæ dies illa celebris habēda est. Tales peccāt, in Patrē, & Filiū & Spiritum sanctū, In Patrē, cuius potentia mundū creauit In Filiū, cuius sapiētia mūdum redemit. In Spiritū sanctū, qui tali die missus est in mūdū. Ipsi ingrati sunt suo creatori, redēptori & cōsolatori. Bene deberēt aliquid pro Deo facere die illa, qua Deus mundū fecit pro ipsis. Bene deberēt

cauere

cauere à morte sua in die illa, qua filius Dei natus est pro eis: deberent etiam cauere à casu in honorem Dominicæ resurrectionis, non deberent etiam Spiritum sanctum ab hospitio suo repellere in die illa qua ecclesiæ datus fuit.

¶ Quadruplex ratio quare celebrare debemus sabbatum in honore beatae Mariae virginis.

Er notandū q̄ sicut quadruplex ratio assignatur quare dies Dñica celebris habeatur, sic potest quadruplex ratio assignari quare beatae Virgini in sabbato potius honor exhibetur, quam aliis dieb⁹. ¶ Prima ratio est, q̄a beata Virgo in sabbato in quo Deus fuit in sepulchro, sola in fide stetit Apostolis discedentib⁹. ¶ Secūda ratio est, q̄a sicut à ieiunio sextæ feriæ fit transitus per sabbatū ad solennitatē Dñicæ: ita à miseria presentis vitæ vel peccati fit trāsitus ad statū gloriæ vel gratiæ p̄ beatā Virginē. ¶ Tertia ratio est, q̄a tali die multoties legitur beata Virgo miracula fecisse, & beneficia peccatoribus præstitisse. ¶ Quarta ratio est, q̄a apud Græcos fuit quædā imago beatae Virginis, cuius velamē à nona sextæ feriæ diuina virtute recedebat, & post nonā sabbati similiter Dei virtute redibat. Cuius miraculi hæc ratio potuit esse, vt ostēderetur q̄ præcipuē tali die facies beatae Virginis peccatoribus orātib⁹ intēdebat, propter quod Græci diē illā solennitatem dixerūt. Deinde cōsuetudo illa ad Latinos trāsiiuit quantū ad hoc, vt in illa die specialis honor beatae Virgini exhibeat. Valde puerſi vidētur esse q̄ nolūt in festiuis diebus à terreno opere vacare, q̄ potius volūt laborare in seruitio diaboli, quā quiescere in seruitio Dei: q̄ potius eligūt statū miseriæ, vt in sudore vultus sui pane vescatur suo, quā statū ante peccatū, vt sine sudore panē suū comedant: potius volūt hic inchoare infernū suū, quā paradysum. Quædā inchoatio paradysi est quiete solennitatū: potius volūt laborādo ire in infernū, quā quiescēdo ire in paradysum. Ecclesia p̄ quietē solennitatū vadit celerius in paradysum, quā per laborē ferialiū dieiū, quod figuratū est in hoc quod legitur Actu. i. q̄ mons Oliueti erat iuxta Ierusalē sabbati habens iter, vt per montē Oliueti ecclesia designetur, quæ per quietē solennitatū in caelestē Ierusalē tendit. ¶ Cōtra illos qui p̄dus peccati in festis nolūt deponere, primò videtur esse illud, quod legitur 2. Esdræ vltim. q̄ Neemias die sabbati clausit portas Ierusalē, ne inferrent venalia, & cōminatus est eis, si secundo hoc facerent, quod poneret in eos manus. Tales qui pondera peccatorum in festis deponere nolunt, valde peruerſi sunt: potius enim volunt portare onus diaboli.

graue, quàm onus Christi. Quòd onus Christi sit leue, habetur
 Mart. 11. Quòd onus diaboli, scilicet peccatum, sit graue, habetur
 ex illo verbo Psal. Sicut onus graue grauate sunt super me. Et ex
 hoc, quod Zach. 5 figuratur iniquitas per talentum plumbi. Tales
 potius volunt portare onus, quod demergat eos in profundum
 inferni, quàm onus pro quo detur eis gloria paradisi. Et cum ipsi nec
 permitterent asinum suum oneratum esse ultra quod debeat
 biipsis in hoc nullo modo cõpatiuntur, nec in festis, nec in aliis
 diebus. Portitores ad collum videtur esse diaboli. Bene apparet
 quod malum dominum habet, qui nec festis diebus permittit eos quiescere.
 Diabolus videtur esse dominus eorum, de quo scriptum est
 Ierem. 6. Crudelis est, & non miserebitur. Peccator non solum seruus
 diaboli est, imò est quasi pecus ipsius. vnde super illud. Misit
 in eos iram indignationis suæ. dicit glo. Tantum potest diabolus
 in homine malo quantum homo in peccato suo. Item Psal. multa
 Contritio, & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt.
 Impietas, quæ in eis est, non permittit eos quiescere. vnde
 de Esaia 57. Impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest.
 Et Threno. primo: Peccatum peccauit Ierusalem, propter id
 instabilis facta est. muscæ quæ vexauerunt Aegyptios, eos vere
 videntur. vnde Gregorius: Israël sabbatum accepit in matre:
 Aegyptus percutitur muscarum multitudine. Magis bestiales
 videntur esse tales, quàm asina Balaam, in hoc quod ipsa con-
 quæsta est de domino suo, qui iniquè agebat in eam: vt legitur
 Numeri 22. Ipsi autem nesciunt conqueri de domino suo diabolo,
 qui ad eum iniquè agit in eos. Fatuus videtur esse, qui pro talibus
 petit requiem æternam post mortem eorum, cum ipsi in vita
 sua nunquam requiem amauerunt, præcipuè cum scriptum sit
 in fine Esa. Erit sabbatum ex sabbato. Ex quiete enim mentis in
 præsentis, sequitur requies in futuro. Et dicit dominus Marth. 11.
 Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam
 vos, & miseri fugiunt eum. Clamat autem diabolus contra
 rium, & miseri homines currunt ad eum. ¶ De illis autem qui magis
 peccant in festis quàm in aliis diebus, notandum quod ipsi
 sunt valde fatui & peruersi: in tempore sancto non sanctè volunt
 viuere, similes illis qui extra ecclesiam cauerent à peccato, & in
 ecclesia se omni inmunditiâ exponerent. Sicut enim loco sancto
 deferendum est, sic & tempori sancto. Si quis in omnibus festis
 araret & foderet, ipse valde malus reputaretur. Quomodo ergo
 non multum peccant qui in diebus Dominicis fornicantur?
 Citius enim posset concedi quod aliquis in omnibus festis araret

vel fo
 Nò ide
 que bo
 bus, q
 acqui
 Dei ser
 cupidit
 & luxu
 ampliu
 primar
 pleniss
 in ma
 lenitat
 dequil
 facta l
 eam h
 litati c
 rum si
 ciur, &
 tri. Hi
 tertio:
 Roma
 nymu
 te. que
 requie
 derur,
 vacat
 domi
 com
 pheta
 vestru

S
 do al
 dua
 Min
 eccle
 citur
 re ti
 quia

vel

vel foderet, quàm quod semel in die Dominica fornicaretur. Nō ideo instituit ecclesia vt in festis cessaretur à terrenis officiis que bona sunt, vt malis interdiceretur, sed vt interdiceretur spiritualibus, quæ meliora sunt festis instituta sunt ad gratiam sanctorum acquirendam, & ipsi eorum iram prouocant. Tempus illud quod Dei seruitio appropriatum est, diabolo dedicant: nec à peccato cupiditatis tunc cessant, vel in aliquo sibi cauent, & ebrietati, & luxuria, & superbis, & lasciniis, & cæteris vitiis se exponunt, amplius offendunt Deum in Dominica vna quàm per totam septimanam. Non videntur talia festa esse Dei. Iam videntur impleuisse dæmones in magna parte quod intendebant. Iam enim in magna parte quiescere fecerunt dies festos Dei à terra. Solennitates ecclesie iam pro magna parte similes illis factæ sunt, de quibus legitur Esaiæ 1. Solennitates vestras odiuit anima mea. Facta sunt mihi molesta: laboraui sustinens. & Thren. 1. Viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata eius. Illi verò qui in festis utilitati corporis vacant, & deliciis corporalibus, & ornatui corporum similiter valde perversi sunt. De ancilla enim dominam faciunt, & festum, quod deberent facere Deo cæci, faciunt suo ventri. Hi sunt quorum Deus venter est: vt legitur ad Philippenes tertio: Hi non Domino Iesu Christo, sed ventri suo seruiunt. Ad Roman. decimosexto. Contra solennitates eorum dicit Hieronymus: Valde absurdum est, honorare ventrem nimia saturitate, quem scimus Deo placuisse per ieiunium. Et Levi. 23. Sabbatum requierio vobis est, affligetisq; animas vestras. Ipsi credunt, vt videtur, qd festa ideo instituta sint, vt refectio vnius sacci possint vacare, & impletioni vnius vasis immundi, scilicet ventris. Ideo dominus comminatur eis miro modo, Malach. 2. Vix auderem comminationem illam dicere, nisi Spiritus sanctus eam per prophetam diceret. Sic enim legitur ibi: Dispergam super vultum vestrum stercus solennitatum vestrarum, dicit Dominus.

¶ De inobedientia contempnentium excommunicationem,

¶ quod valde tremenda sit.

Siquis de inobedientia eorum qui contempnunt, quando ab ecclesia excommunicantur. Et notandum in primis, quod duæ sunt species excommunicationis, scilicet maior & minor. Minor separat à sacramentis ecclesie: maior separat ab ingressu ecclesie, & à communione fidelium, & à sacramentis. & hæc dicitur anathema. ¶ Et possunt duodecim rationes ostendi, quare timenda sit multum excommunicatio. ¶ Primo timenda est, quia est ictus gladij spiritualis, qui magis timendus est, quàm

materialis. De his gladiis legitur Luc. 22. Ecce duo gladii
 Aug. etiam dicit de illo qui excommunicatur, quod grauius
 hoc illi, quam si gladio feriretur, si à feris deuoraretur, si in
 mis exiretetur. ¶ Secundo timenda est excommunicatio, quia
 excommunicatus est vt homo valde infirmus qui nullum reme-
 dium vel medicinam potest habere: ipse enim separatus est à
 crāmētis ecclesie, quæ sunt quasi medicinæ. De quibus medi-
 cinis legitur Eccle. 38. Vnguentarius faciens pigmenta suauitatis
 & vnctiones conficiens sanitatis. ¶ Tertio verò timenda est, quia
 excommunicatus est velut homo captus ab hostibus suis, omni
 auxilio destitutus & omni succursu, quia priuatus est à commu-
 nione fidelium, nec habet partem in aliquibus bonis quæ sunt
 ab ecclesia. Ipse est similis illi qui cecidit in foueam sub onere, non
 habet qui subleuet, & ideo vā illi Ecclesiastic. 4. Vā solus qui
 ceciderit, non habet subleuantem se. Econtrario verò dicitur
 Prouerborum 18. Frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas
 firma. ¶ Quarto timenda est, quia excommunicatus est quasi infir-
 mus habes morbum infectiuum, qui à consortio hominū ex-
 tur: Ideo lepra ab omnibus timetur, quia morbus contagiosus
 est. Et multi sunt qui dicunt, Alias infirmitates det mihi Deus,
 sibi placuerit, se à lepra me custodiat. Excommunicatio vel
 lepra spiritualis est. vnde per lepram Mariæ figurata est Num-
 ri 12. Et in hoc excommunicatus deterior est cæteris peccato-
 ribus: quia si alij peccatori loquor, vel alicui cōmunicō, qualis
 que sit, ex quo non est excommunicatus, non est mihi periculū
 sed in excōmunicato magnum est periculum. vnde aliqui sunt
 qui potius eligerent mori, quam semel communicate cum de-
 liberatione alicui excōmunicato & in casu non concessio. Et in
 veritate melius esset comedere cum porco, quam cum excom-
 municato. Deterioris enim conditionis in hoc videtur esse ex-
 communicatus, quam infidelis. vnde 1. ad Corinth. 5. Si quis fra-
 ter nominatur inter vos, & est fornicator, aut auarus, &c. cum
 huiusmodi nec cibum sumere. Augustinus: Eam nominationem
 intelligi voluit Apost. quæ sit in quæquam cum sententia ot-
 ne iudiciario & integritate profertur. 1. ad Corinth. 10. sic legi-
 tur: Si quis infidelium vocat vos ad cœnam, & vultis ire, omne
 quod vobis appositum fuerit, manducate. ¶ Quinto timenda
 est excommunicatio, quia excommunicatus est quasi canis im-
 mundus, cui non licet intrare in ecclesiam. Et in veritate magnum
 offenditur Deus, quod ipse intrat ecclesiam Dei, quam si vnus
 canis intraret. Apocal. vltim. Foris canes. & Ecclesiasti 13. Quæ
 commu

communicatio sancti ad canem? ¶ Sexto timenda est excom-
 municatio, quæ est quasi membrū abscissum à corpore, quod nul-
 lius valoris est. Quid valet manus abscissa à corpore? & sicut su-
 per omnia timenda est abscissio membri à corpore eius: sic nihil
 magis timere debet Christianus, quàm separari à corpore Chri-
 sti, quod est ecclesia. vnde Augustinus super Ioã. Nihil sic debet
 formidare Christianus, quàm separari à corpore Christi. Iam non
 est membrum eius, iam non vegetatur spiritu eius. ¶ Septimo
 timenda est excommunicatio, quia homo excommunicatus si-
 milis est palmite abscisso à vite, qui minoris valoris est, quàm cæ-
 teri rami postquam abscissus est, cum valde utilis sit, cū viti ad-
 heret. Abscissus valet ad hoc vt in ignem ponatur: ex aliis ramis
 multa vtilia fieri possunt, sed non sic ex palmite. vnde Ezechie.
 17. Fili hominis, quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis ne-
 morum, quæ sunt inter ligna lyluarū? Nunquid tolletur de ea
 lignum vt fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus, vt depen-
 deat in eo quodcūque vas? ecce igni datum est in escam. & Ioã.
 decimoquinto: Sicut palme non potest facere fructum à se-
 metipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis.
 ¶ Octavo timenda est excommunicatio, quia ille, qui excom-
 municatur, satanæ traditur. Sicut ecclesia hæreticos conuictos
 relinquit seculari potestati: ita illos qui excommunicantur, po-
 testati satanæ tradit. Vnde Augustinus: Omnis Christianus, qui
 à sacerdote excommunicatur, satanæ traditur. Quomodo? quia
 extra ecclesiam diabolus, sicut in ecclesia Christus. Ac per hoc
 diabolo traditur, quia ab ecclesiastica communione remoue-
 tur. & Apostolus 1. ad Corinthios 5. Ego quidem absens corpore
 præsens autem spiritu, iam iudicavi vt præsens eum, qui sic ope-
 ratus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi, tradere huius-
 modi satanæ. & loquebatur de Corinthio fornicatore, qui erat
 excommunicandus. ¶ Nono timenda est excommunicatio, quia
 excommunicatus est sicut infidelis. Vnde Matthæi decimo-
 octavo dicit Dominus de excommunicando: Si ecclesiam non
 audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. ¶ Decimo timenda
 est excommunicatio, quia excommunicatus videtur esse de-
 terior quàm gentilis: est enim quasi apostata à Christiana reli-
 gione. vnde communiter dicuntur excommunicati esse extra le-
 gem & extra Christianitatem. & sicut deterioris conditionis est
 qui ab aliqua religione apostatauerit, quàm ille qui nunquam
 in aliqua religione fuit, & ille qui degradatus est ab ordi-
 nis susceptis, deterioris videtur esse conditionis, quàm qui nū-

quam ordines suscepit: ita qui extra Christianitatem posuit, propter culpam suam, deterioris conditionis est, quam qui quam Christianus fuit, vnde super illud, Sit tibi sicut et in publicanus, dicit glossa: Detestabilior est, qui sub nomine legis agit opera infidelium, quam aperte infidelis. Iudæus aliquid legem habet, licet non sibi sufficientem. Gentilis etiam aliquid legem habet, saltem naturalem: sed excommunicatus videtur deretur habere, quum ille extra legem Christianorum dicatur, & non sit Iudæus vel gentilis. Inutilis etiam videtur esse qui Deum, & quo ad mundum. Homo enim apostata vir inutilis, ut legitur Proverbio. 5. ¶ Undecimo timenda est, quia illo peccato diabolus multos lucratur, vnde quidam diabolus loquens in quodam demoniaco post multas adorationes cuiusdam viri, dixit ei, quod hoc erat peccatum quo plures lucratur. Vnus enim excommunicatus vna die quandoque facit peccatorum personas, dum facit eas communicare sibi. ¶ Duodecima timenda est excommunicatio, quia valde damnosa est: aufert enim homini partem suam de omnibus missis & aliis bonis operibus in ecclesia Dei, quod non est paruum damnum. Quis enim igne sufficeret altimare valorem vnus missæ? Et hæc quæ sunt de maiori excommunicatione intelligenda sunt.

¶ *De inobedientia contemptuum minorem excommunicationem.*

SEQVITVR de peccato eorum, qui contemnant minorem communicationem, & ideo non timent communicare cum communicatis, licet communicando minorem excommunicationem incurrant. ¶ Et notandum quod ille qui communicat cum excommunicato, peccat in se, & in eum cui communicat, & in illum pro cuius iniuria excommunicatio lata est, & in matrem suam, & in patrem spirituales qui fert sententiam, & etiam in patrem spirituales. In se peccat, quia non cauet sibi ab eo qui habet mortuum tagiosum: in quo videtur minus se amare quam porcum. Porcus enim suus bene caueret ab alio porco qui mortuum tagiosum haberet. In eum etiam cui communicat peccat, quia ipse sit infirmus ad mortem, ipse aufert ei remedium, & saltem minus efficax reddit, dum confusionem ipsius minuit, peccatum corrigi debuit. Ecclesiastic. 4 Est confusio adducens gloriam. David: Imple facies eorum ignominia, &c. Et Micheas. 4. Edidit de ciuitate, & venies in Babylonem, ibique liberabitur: aufert etiam in eum, pro cuius iniuria excommunicatio lata est, aufert ei rem suam. Peccat etiam in ecclesiam, quam malo est

lo corrumpit, & cuius societati præponit societate eorum, qui sunt vt leprosi, imò sicut canes & porci. Peccat etiam in patrem spiritualem, cuius sententiam contemnit. Peccat etiã in Deum, quem in ministro suo spernit. Luc. 10. Qui vos spernit, me spernit. Ipse potius amat priuari in esca Dei, id est altari, quàm in esca excommunicati: & potius amat societatem diaboli, quàm filio Dei. Ideo merito in inferno socius erit diaboli. Quidã ait in Verbis patrum: Qui non vult ecclesiæ ianuã humiliatus ingredi, necesse habet in ianuam inferni non sponte damnatus intrudi.

¶ De peccato indiscretè præcipientium.

SEQVITVR de peccato indiscretè præcipientium. ¶ Et notandum est, qd multis modis indiscretè præcipit, vel cū superbe præcipit, iuxta illud Ezech. 34. Quod perierat non quaesistis, & cum austeritate imperabatis eis, & cum potetia. Sen. Remissius imperanti melius paretur. Natura contumax est animus humanus, & in contrarium atque arduum nitens, facilius sequitur, quàm ducatur. ¶ Item indiscretè præcipit, qui nimia vel nimis graua præcipit. Matthæi vicesimotertio: Alligant onera graua & importabilia, & imponunt in humeros hominũ, &c. Actuum 15. Quid tentatis Deum, iugum imponere super ceruices discipulorum, quod nec nos neque patres nostri portare potuimus? ¶ Item indiscretè præcipit, qui præcipiendo sensum suũ sequitur, sicut illi quibus dominus dicit Matt. 15. Irritum fecistis mandatum Dei propter traditiones vestras, & postea: Sine causa colunt me, docentes doctrinas & mandata hominũ. ¶ Idem indiscretè præcipit, qui non beneplacitum Dei, nec vtilitatem subditorum, sed propriam vtilitatem præcipiendo quaerit. ¶ Et notandum, qd prælatus in præcipiendo deberet esse minister Dei, & deferre mandatum eius ad subditos, & mandando deberet Deo seruire in subditis. vnde Augustinus in libro de moribus ecclesiæ, vbi ostendit omnem virtutem esse amorem Dei, dicit qd iusticia est amor soli amato seruiens, & ideo rectè imperans.

¶ Sex quæ debent prohibere prælatos à multitudine præceptorum.

Sex vero sunt quæ deberent prælatos cohibere à multitudine præceptorum. ¶ Primum est hoc, qd primis parentibus legitur duo præcepta fuisse facta, Genes. 2. Ex omni ligno paradisi comedes: de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas, & alterum eorum transgressi sunt. ¶ Secundum est hoc, qd nitimur in vetitum semper, cupimusq; negatum. Sicut in petus aquæ crescit obice inuento, sic desiderium crescit illis, qui non habent gratiam, propter prohibitionem. De nullo alio fructu paradisi

paradisi leguntur primi parentes comedisse, nisi de fructu vetus
 Vnde ad Rom. 7. Sine lege peccatum mortuum fuerat, & sub-
 tur paulò post: Sed cū venisset mandatum, peccatum reuiu-
 eiuidem; Lex subintrauit, vt abundaret delictum. ¶ Tertium
 hoc, q̄ p̄lati potius deberent onera subditorū portare, q̄
 grauare. vnde Ber. loquens p̄latis: Quid iugum vestrum
 eos aggrauatis, quorū onera potius portare deberetis: & iu-
 gum 2. dicit Eliseus ad Eliam: Pater mi, currus Israhel & au-
 eius. P̄latus debet esse vt auriga, vt subditos regat, & cur-
 vt onera portet. ¶ Quartum est hoc, q̄ qui nimis emungit, ci-
 cit sanguinem: vt legitur Prouerbiorum 30. P̄latis debet esse
 vt matres, lac dulcis doctrinæ subditis propinando: sed illi
 hodie pro lacte propinant sanguinem peccati. ¶ Quintum est
 exemplum Christi dicentis Matthēi 11. Iugum meum suave
 & onus meum leue. Ipse etiam legem nouam dedit Man-
 non imperando, sed dulcedine p̄mij ad legis attrahēdo
 rem. Beati, inquit, pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum
 celorum. ¶ Sextum est, quod p̄lati adiutores debent esse
 lutis. Qui autem multa p̄cipiunt, potius salutem impediunt,
 ¶ Et notandum quod valde impij sunt tales p̄lati. Ipsi
 iugulant filios proprios: quot enim p̄cepta eis faciunt, tot
 laqueos ponunt. Vnde accidit quod quem non strangulat
 laqueus, alius strangulat: & quem non capit diabolus
 vno, capit alio. Ipsi occasiones mortis ponunt iuxta filios suos
 qui quasi phrenetici sunt, quum deberent eos elongare ab
 Ex morsu pomi venenati sunt homines quasi phrenetici, &
 per gratiam Dei sanati sint, & ideo noxia appetunt. Tales etiam
 p̄lati adeo arctant viam paradisi, quod quando aliquis vult
 pedem ponere in via, ipse ponit extra viam. Ipsi etiam p̄-
 los vnus diei conualescentes à magna infirmitate ita onerant,
 quasi essent fortes & sani. Paruuli vnus diei sunt, qui ad p̄-
 tentiam veniunt. Ipsi etiam conualescunt à magna infirmitate.
 te. Nullus tyrannus tot iniungit sub p̄na mortis temporalis,
 quot ipsi iniungunt sub p̄na mortis æternæ.

¶ *Contra nimietatem p̄ceptorum in claustris.*

SPECIALITER vetò reprehensibilis est nimietas p̄ceptorum
 in claustris. Hoc est vnum illorū trium, quæ solent religio-
 destruere. Argumentū habemus de hoc Genesis 2. in prima
 gione quæ fuit in paradiso terrestri, in qua duo p̄cepta de-
 fuerant, & contra vnum eorum factū est. ¶ Secundū est singu-
 ritas, de qua exemplū habemus Esaiæ 4. De religione super-

qua Lucifer hoc peccato eiectus est: Sedebo, inquit, in monte
 testamenti, &c. Alij ministrabant: iuxta illud: Millia millium
 ministrabant ei, &c. ¶ Tertium est, amor temporalium: de quo
 habemus exemplum Act. 5. de Anania & Saphira, qui de abba-
 tia Petri occasione temporalium perierunt. Sicut claustrales
 cauent ab alijs occasionibus peccandi, sicut à multiloquio, in
 quo non deerit peccatū, vt legitur Pro. 10. & à iuramēto, ex quo
 sequitur frequenter periurium: sic deberent cauere à nimietate
 præceptorum, ex qua frequenter sequitur transgressio.

¶ *Contra nimis facile excommunicantes.*

SEQUITUR de peccato eorum, qui nimis de facili excom-
 municant. A quo peccato deberēt cohibere specialiter ista qua-
 tuor, scilicet excommunicatio, quæ est abscissio membri à cor-
 pore ecclesiæ. Vnde omnia alia remedia deberent adhiberi an-
 tequam excommunicatio fieret, sicut membro infirmo adhi-
 bentur primo multa remedia, & si valere non possunt remedia,
 rescinditur, ne pars vna corumpatur. ¶ Secundum est nobilitas
 corporis, à quo per excommunicationem membrū rescinditur.
 Corpus enim illud corpus Christi est mysticum, scilicet eccle-
 sia. Si rex Franciæ haberet infirmitatē in membro, non de facili
 abscinderetur membrū illud. Cum quanta igitur cautela abscin-
 dendum est membrum de corpore Christi? Totum corpus ec-
 clesiæ cōtremiscere deberet, quando vnū membrū deberet inde
 abscindi: sicut accidit in corpore humano, quod totū corpus cō-
 tremiscit, si vnum membrū sit amputandum. ¶ Tertium verò
 hoc est, quod quando aliquis excōmunicatur, ipso gladio quo per-
 cuitur, satanæ traditur, sine consilio & auxilio relinquitur, vt
 prius ostensum est. Non debet autem parua causa esse, pro qua
 mater filium gladio percutit, lupis infernalibus exponit, & infir-
 mum ad mortem sine consilio & auxilio relinquit. ¶ Quartum
 verò est hoc, quod frequentius excommunicationem nō sequitur
 utilitas, quam solebat cōsequi. Excōmunicatio enim ad hoc so-
 lebat fieri, vt illi qui excōmunicabantur corripentur, ne popu-
 lus exemplo eorum corrumperetur: hodie autem contrariū ac-
 cidit, & frequenter qui excommunicantur excōmunicationem
 contemnunt, & ad peccata fræna relaxat. Alij etiam corrūpun-
 tur, quia communicant eis. Vnde remedium versum est in ve-
 nenum. Ideo ratò essent faciendæ excommunicationes, præci-
 pue generales, & rarò essent cōstituendi canones latæ sententiæ.

¶ *De sententia iusta vel iniusta.*

ET notandū quod ad hoc quod sententia sit iusta, requiruntur tria,
 scilicet

scilicet q̄ fiat ex certa causa sufficiēte, & zelo iustitia, & ordine iuris obseruato. Deficiente verò aliquo istorū iniusta est, & nullat ligat ex quo lata est ab illo iudice, q̄ habet super hoc iurisdictionē canonicā. Et reseruāda est ab ecclesiā militate. Fallit t̄m̄ in duobus casibus. Vn̄ est, quādo lata est sententia post legitimā appellationē: alius est, q̄m̄ cōtinet intolerabilē errorē. Intolerabilē errorē intelligo, cūm sic dixit excōmunicās: Excōmunicatus quia credis in Deū, quia nō fornicaris, quia obediens es parentibus, & similia. Excōmunicatus verò iniuste, suscipere debet rueriter, & humiliter excōmunicationē, & præsentrare se cōmunicatori offerens canonicā satisfactionem si in aliquo obediit, & sic instanter postulare absolutionē, si sic fecerit, erit ei meritū. Vñ Aug. Qui iustus est, & iniuste maledicetur, pro quā illi redditur. Itē Aug. Aliud est sella terrena, aliud est tribunal caeleste: ab inferiori accipit sententiam, à superiori coronam.

De peccato vane gloriae.

C A P. XXXIX.

Sequitur de peccato vane gloriae, de quo hoc modo agitur. Primo ponemus ea quae possunt valere ad detestationem huius peccati. Secundo ponemus diuisionem vane gloriae. Tertio ponemus remedia contra illud peccatum. Est autem vana gloria secundum iudicium hominum de aliquo bene opinantium. secundum Tullium vana gloria est magni dicti vel facti frequens fama cum laude.

De his quae faciunt ad detestationem huius peccati.

Ad detestationem verò huius peccati possunt valere verbae scripturae, quae illud dissuadent, ut est illud Provt. 27. Ne glorieris in crastinum. Et illud Hiero. Non quaeras gloriam, & non dolebis cum inglorius fueris. Qui laudem non appetit, contumelias non sentit. Secundo verò possunt valere ad hoc exemplum. Inter quae praecipuum est exemplum Christi. Exemplum vanae gloriae vitandae dat Christus Matt. 10. vbi duobus caecis, quibus oculos aperuerat, dixit: Videte ne quis sciat. & Matt. 8. dixit leproso curato: Vide nemini dixeris. Et eiusdem 14. vbi miraculo factum de quinque panibus & duobus piscibus, cōpulit discipulos ut non tim ascendere nauiculā, ne vanam gloriam haberent de alio quibus quae audierant de miraculo illo. & Luca 10. vbi reprehendit discipulos suos, qui gloriabantur de miraculis factis. Videbat inquit, satanā sicut fulgur de caelo cadentem. & Ioan. 8. Ego gloriam meam non quaero, &c. Multi etiam antiqui patres fatentur simulauerunt, ut cauere sibi possent à vana gloria. Vnde quidam senex in spelunca sua requiescēs rogaretur multis precibus à quodam seculari sibi ministrante, ut veniret oratione factus

rus super filium suum defunctum, & dum ille iret ad funus, occurrit ei multi cum lapidibus suis in occursum eius, quia sanctus homo erat, & quum videret senex, simulavit se stultum, exprolians se vestimentis mittens ea in flumine, & stans nudus lavabat ea. Secularis autem qui ministrabat seni, erubuit, dicens populo: Reuertimini, senex noster perdidit sensum suum: & veniens ad senem quæsiuit quare hoc fecisset, quia omnes dicerent, Dæmonium habet senex. Cui respondit senex: Et ego volebam hoc audire. ¶ Tertio potest valere ad detestationem huius peccati vanitas, quæ in ea est: Tantæ autem vanitatis est peccatum istud, quod licet omnia, quæ sub sole sunt, vanitas sint, tamen vana gloria quasi vanissima, hoc nomen sibi appropriavit. Potest autem dici vana gloria, & quia valet nihilum, & quia vadit ad nihilum. Nihilum valet, quia nec corpori, nec animæ valet, imò plurimum animæ nocet. Naturale autem est, quod apprehendens in re apprehensa delectatur, & non econverso: ut vilis delectatur in viridi colore, & non color viridis delectatur ex eo quod videtur: sic videtur quod aliquis non debeat delectari ex eo quod creditur talis vel talis, sed potius illi qui vident eum bonum, debent in eo delectari. Præterea quæ utilitas est chimære, ex eo quod est in opinione hominum? Vel mortibus aureis, ex hoc quod finguntur vel imaginantur ex hominibus? Sic nulla utilitas videtur esse homini ex hoc quod magnus est in opinione hominum. Qui autem appetit quod sit magnus vel bonus in opinione hominum, appetit, ut videtur, quod habeat tale esse, quale habet chimæra. Ad nihilum etiã vadit vana gloria. Cito enim fit ignominia superbi gloria, ut dicit Seneca. Sicut potest apparere in domino Iesu Christo, qui in tanta gloria in Ramis palmarum in Ierusalem susceptus est, & post ab eodem populo in eodem loco & in eodem tempore paucissimis diebus interpositis, crucifixus est. unde dicit Bern. Vbi prius dictum fuerat ei: Benedictus qui venit in nomine domini. dictum est postea: Tolle, tolle, crucifige eum: & qui prius vocatus fuerat Rex Israël, postea audiuit: Non habemus regem, nisi Cæsarem. Et cui prius vestimenta prosternebantur aliena, suis postea spoliatus est. ¶ Quarto potest valere ad detestationem huius peccati fatuitas magna, quæ est in ea: quæ fatuitatem insinuat dominus Matt. 25. ubi per fatuas virgines amatores vanæ gloriæ intelliguntur.

¶ De octo vanitatibus quæ sunt in vanæ gloriæ.

Et possunt octo fatuitates assignari quæ inveniuntur in eo qui amat vanam gloriã. ¶ Prima est, quod ipse permittit sibi illudi vilius, quæ illudetur alicui cæco. Dicit enim diabolus ei: Aperi os tuum, & ego

ego implebo illud, & imponit ei diabolus, quū os desiderij aperuerit, vanā gloriā, quæ nihil est, iuxta illud verbū Domini Ier. 8. Si ego gloriā meam quero, gloria mea nihil est, & factus erit os desiderij sui posse impleri. ¶ Secunda fatuitas est, quæ vanā gloriā quæ est ad instar puncti, gloriæ æternæ præponit. vnde Gregorius: Stultum est inde transitoria quærere, vnde æterna possumus habere. ¶ Tertia fatuitas est, quæ ipse ponit thesaurum suum in arca sine clauē & sine sera, quū possit eam ponere in arca securissima, scilicet in arca conscientiæ. Bern. Fidelissimum timet custos, non tutum arbitrat labiis hominum committere gloriā suam, arca sine clauē & sine sera, nullæque omnino clausuræ nocere volenti. Non tutum planè, sed stultum est ibi thesaurum tuum recondere, vbi non valeas restituere cum volueris. Si ponis in os meum, non in tua, sed in mea potestate, cum vtique pro meo libitu vel te laudare possim, vel derogare tibi. Sanum vas & inconcussum est conscientia, in seruandis secretis idoneum, nullis patens insidiis, nulli violentiæ cedens, nullo quippe oculo vel manui accessibilis, excipit duntaxat spiritui, qui scrutatur etiam profunda Dei: quicquid ibi reposuero, securus sum, quia non perdam, seruabit viuis, defuncto restituet. Nam quocumque vado, ipsa mecum iter facit, secum ferens depositum quod seruandum acceperat: vbi uo adest, mortuum sequitur vbi que gloria, vel confusio inseparrabilis pro qualitate depositi. ¶ Quarta fatuitas est, quod pretio illo quo potest emere regnū æternum, emit in fernale patrum lum. ¶ Quinta fatuitas est, quod ipsa non curat qualis sit, sed qualis dicatur. Chrysostom. Hypocrita, vt quid non vis esse laudabilis, qui vis vt lauderis? quæ si formosum est apparere, formosus est esse. ¶ Sexta fatuitas est, quod ipse carè emit quod nihil scit valere, scilicet quod homines ferunt bonum testimonium illud à Deo, qui est eius iudex, non recipi. Bernard. Vt quid alio no vel meipsum testimonio cōtentus sum, cuius nec vituperatio reprobis, nec laude dignus inueniar? si ante tribunal vestrum dicandus astarem, merito de laude vestra gloriarer: nunc autem cum solius Christi iudicio sim præsentandus, quantæ insanie est mei vel alterius iudicio gloriari? sicut dicitur 1. Ioan. 5. Tres sunt qui dant testimoniū in celo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & horū testimonio stabitur in omnibus. ¶ Septima fatuitas est, quod ipsi volunt se regere secundum verba eorum quos scilicet fatuos esse, scilicet histrionum & aliarum vilium personarum. ¶ Octaua fatuitas est, quæ amator vanæ gloriæ rem istam amat

quam melius posset habere si non amaret: quia secundum verbum philosophi, hoc solum habet vana gloria, quod se appetentes fugit, & se fugientes appetit.

*Quomodo hoc peccatum sit contumeliosum Deo,
& nocivum proprio subiecto.*

QUINTO potest valere ad detestationem huius vitij, si ostendatur quam contumeliosum sit illud peccatum Deo, & quam nocivum homini. Amator enim vanæ gloriæ cōtēpro Deo, creaturam deificat, & se facit principium, dū de operibus factis gloriatur, quasi à se ea habuerit: & proximum suū finē cōstituit, dū omnia opera sua facit ut videatur ab hominibus: & sic idololatrat, cum creaturam alpha & ω cōstituat. Ioā. 5. Quomodo potestis in Deo credere, qui gloriā ab invicē quæritis, & gloriā quæ à Deo solo est, nō vultis? Amator vanæ gloriæ de ribaldo vno iudicē suum facit, & gloriā quæ ab eo est, gloriæ Dei præponit: quod non est sine magna contumelia Dei. Amator etiam vanæ gloriæ ipsum pulverē vanæ gloriæ Deo præponit. Nocet autē hoc peccatum homini, quia aufert ei bona temporalia & spiritualia. De temporalibus autē patet, quū quotidie multi expendant sua propter vanā gloriā: quādoq; etiā corpora sua propter hoc exponūt morti in bellis. Spiritualia etiā bona aufert. Licet enim amator vanæ gloriæ habeat similitudinē bonorū, tamen non habet vera bona. Sapiens. Apud sapientes sunt honesta, apud vero vulgus simulachra rerum honestarū. Quidā senex in Vitis patrū: Sicut fieri nō potest ut herba simul nascatur & semen, ita impossibile est ut laudē, & gloriā seculariū haberes simul & fructū habeamus caelestē. Bonū etiā in mala cōvertit & in servitute magna hominē ponit. Est enim servus amator vanæ gloriæ omnium illorū quorū iudicia timet, secundū illud Apost. 1. Cor. 4. Qui me iudicat, Dominus est, In potestate etiam est histrionum. Fingūt enim eum talem, qualem volunt: quandoque enim ad nihilant eum, quandoq; magnificant: servus etiam est eorundem, ita ut det eis cēsū: veteres vestes super se, ut redimat se ab eis. Membra etiam Dei, id est, pauperes, spoliat, ut tales qui sunt membra diaboli, induat. Ponit etiam hoc peccatum hominem in magna instabilitate. Bernard. Qui conscientias suas in alienis linguis posuerunt, modo parvi, modo magni, modo nulli videntur, prout linguis hominum eos laudare vel vituperare placuerit. Ipsi iuxta verbum Psalm. Ascendunt vsque ad cælum, & descendunt vsque ad abyssos. Ipsi decidunt frequenter à cogitationibus suis, & frequenter faciunt talem saltum ad

HH

qualem voluerūt Iudai cogere Christū. Luc. 4. Ipsi sunt quasi galli in turribus ecclesiarum positi, & ad omnem ventum moventur. Eccles. 5. Non te ventiles in omnem ventum. Ipsi sunt arundo vento agitara. Ipsi sunt palea: iuxta illud Iob 21. Erunt sicut palea ante faciē vēti. Et Aug. Adhibe oris iudiciū, & scis quid palea, quid granū. Istud vitium magnas vires habet, quas vires nocendi habet vana gloria, nō sentit, nisi qui bellū ei indixerit. Quod etsi cuiquā facile est laudem non appetere, cum negatur, difficile est tamē ea non delectari, dum offertur. Greg. aliquantulum facile est humanam laudem non appetere, difficillimū oblatam respicere. Vana gloria illos vincit quae cetera vitia vincunt. Hierony. Difficilius arrogantia carere quam auro, vel argento, & gemmis. Interdum enim his alijs etis gloriosis tumemus sordibus. Aug. Sunt qui de cōceptu inanis gloriae vanius gloriantur. Amator enim vanae gloriae maledictus est. Maledictus enim est, qui partem suam facit detestabilem, quod facit, cum vanam gloriam praeter ceteris rebus eligat. Vana gloria est deterior ceteris possessionibus. Et quia brevis, unde Iob 20. Gaudiū hypocritae ad instar puncti; & quia multos dominos habet homo de possessione illa. Unde ab uno confertur, quum alijs conceditur; & ideo nūquam pacificē possidetur. Quādo enim quis ab uno laudatur, ipse vituperatur a multis. Praeterea nihil prodest ista possessio, & ultra modum costat: nec solū perditur, imo etiā perdit possessorē suū. Oportet gloriam eorum in ignominiam cōuertam. Et Apoc. 18. Quorum glorificauit se & in deliciis fuit, tantum dare ei tormentum & luctum. Hoc vitium post alia remanet. Unde in libro Propheriarum: Quum omnia vitia superauerit homo, manet periculum vitium illud inuadit res sacras, quum alia vitia eas fugauerit. Committitur etiam hoc peccatum in ecclesia in seruitio domino, & meliores in ecclesia nititur maculare, scilicet religiosi succumbere etiam facit viros religiosos spirituales in bello rituali, sicut humilitas facit triumphare. Sicut enim Dominus virtutem tribuit ei, qui de victoria dat ei gloriam: sic vires subministrat ei, qui furatur ei gloriam.

¶ De diuersis, quibus vana gloria comparatur.

VLTIMO possunt valere ad detestationem huius peccati gloriae, quibus hoc peccatū figuratur in sacra scriptura. Notandum ergo quod vana gloria quādoque puluis vocatur. Hic est puluis qui adhæsit pedibus discipulorum, vt legitur Mat. 10. Iste autem

autem puluis vocatur, vt ostēdatur, q̄ sicuti puluis minima pars terræ est: sic vana gloria minimū est inter tēporalia bona. Et sicut puluis oculum corporis incidens grauat vel cæcat: sic vana gloria oculum intentionis. Vocatur etiā vana gloria ventus, vt insinuetur fatuos esse, qui eam esuriunt, ventus enim hominem insidando ei nocet, potius quam profit. Osee 12. Ephraim pascit ventum. Iere. 22. Omnes pastores eius pascet ventus. Ventus iste videtur esse lenis, tamen transfert montes à regno Dei, ad regnum diaboli: viros scilicet spirituales, qui dicuntur montes. Vnde, Leuauit oculos meos in mōtes. Ventus iste magnas naues submergit in mari huius mūdi. Ventus iste valde timēdus est. Ducit enim in infernum, quasi imperceptibiliter eos qui videtur ire in paradysum. Vana gloria etiā vocatur oleū. Matt. 25. vbi dicitur: Quinque fatuæ acceptis lampadibus non sumplerunt oleū secum. In suauitate enim similis est oleo: in veritate autem gladius est insensibiliter hominē occidens. Vocatur etiā flos, in hoc q̄ citō arefcit. Esa. 28. Erit flos decidens gloriæ exultationis. Vocatur etiā vipera. Act. 28. vbi legitur, q̄ vipera manus Pauli adhæsit: vt ostendatur, q̄ sicut vipera si manus adhæserit, citō excutitur: sic vana gloria si se immisceat bono operi, citō excutienda est. ¶ Figuratur etiā vana gloria per vxorem, quā Dominus ipse sibi solam retinuerat: vt legitur Genes. 39. vt ostendatur, q̄ Dominus de operibus nostris vult gloriam habere, sed vtilitatem eorum nobis relinquit. Qui autem partē Dei sibi vsurpat, scilicet gloriam, meritō partem suam amittet, scilicet vtilitatem vel mercedem æternam. ¶ Figuratur etiā vana gloria Matth. 14. per saltatricem, quæ caput Ioannis fecit amputari. Vnde posset multum timere ille, qui hanc saltatricem vider ante se, præcipuē si cogiter quot millibus hominum caput amputari fecit, non caput asininū, neque caput sui corporis, sed caput nobilissimū, quod est Christus, amputat. Ideo specialiter timendum est vitium istud, quia insidiatur oculo spirituali, scilicet intentioni, qui oculus si nequam fuerit, totum corpus cæcum erit, id est, tota congeries operum, Matt. 6.

¶ *De diuisione vana gloriæ.*

SQUITVR de diuisione vana gloriæ. Notādū ergo q̄ gloria primo diuidit̄ in vanā & verā gloriā. Vera vero diuiditur in verā simpliciter, & veriorē, & verissimā. Vera gloria est simpliciter bonū testimoniū cōscientiæ, quādo scilicet aliquis nullius peccati conscius sibi est. Vnde Apolt. 2. ad Corint. Gloria nostra hæc est, testimoniū conscientiæ nostræ. Verior vero gloria est,

quando dulcedo Spiritus sancti manifestè sentitur: quãdo scilicet Spiritus sanctus dat testimonium spiritui nostro quod filij Dei sumus. Verissima est gloria æterna. ¶ Vana vero gloria dicitur in gloriam diabolicam & humanam. ¶ Diabolica est, quando aliquis gloriatur de malitia. Vnde Dauid: Quid gloriari malitia, &c. Poëta: Gloria peccati nulla petenda sui est. ¶ Humana vero diuiditur in carnalem & spiritualem. Carnalis est gloria mundanorum, quæ est in decore vestium, & huiusmodi. Spirituales vero est, vt gloria hypocritarum.

¶ *De his quæ valent ad detestationem gloriæ carnalis.*

NOTANDVM verò est, quod carnalis gloria comparatur luminibus quod de nocte videtur, in die verò non, sicut quidam vermes qui dicuntur noctiluca, & squamæ piscium, & ligna putrida, sic quod parèt diuites huius seculi, nunc lucidi & clari, dùm nox est ignorantia & culpe: in futuro vero tenebrosi erunt, quãdo erit dies illi magnus, scilicet in die iudicij. Comparatur etiã gloria illa huiusmodi, quæ auis picturata est, & velociter volat. Velociter enim transit mundi huius gloria, & depicta esse videtur. Vnde Testimonium dicitur quod de nido hirudinum calida stercora ceciderunt, quæ ibi excæcauerunt. Quod verbum expositum est in tractatu de auaritia in apostolo, in quo auaritia diuersis infirmitatibus comparatur. ¶ Gloria etiã carnalis est velut puluis calens oculos hominum excacans. Est etiã flos, quod a pueris huius mundi, vel potius a peccatoribus colligitur. De hoc flore legitur Ier. 48, Date flores Moab quia flores egredietur, &c. Esa, 46. Omnis caro scænum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Gloria ista verè inspiciendi ignominiosa est. Vnde Machab. 2. Gloria hominis, stercus & vermis: hoc extollitur, & cras non inuenietur. Gloria peccatoris est caro est, quæ est stercus, id est, sacculus stercoreum: & vermis, id est, vermium: licet vana gloria ab omnibus hominibus sit timenda, precipue tamè claustralibus continenda est. Hierony. Prima virtus monachi est, iudicia hominum continere. Non solum non debet lætari vel gloriari claustralis cum laudatur, imò deberet turbari. Vnde beata Virgo cum dixisset eam angelus gratia parturiam, & benedictam in mulieribus, turbata est in eius sermone.

¶ *De octo remediis contra vanam gloriam.*

SEQUITVR de remediis contra hoc peccatum, & octo sunt remedia contra ipsum. ¶ Primum est absconditio. Vnde Esa. 22. Vir sicut qui absconditur à vento, & celat se à tempestate. Et Viris patrum. Sicut thesaurus manifestus cito minuitur, iratus quilibet deperit publicata. Nam sicut cera à facie ignis soluitur,

uitur, ita & anima per laudē dissoluta, ab intētionē sua perit. Hoc remediū figuratū est Exod. 4. in manu Moyſi quæ leprosa erat, & cū missa esset in sinū eius, facta est sanā. Grego. Ille debet publicare bonū quod agit qui perfecta humilitate fundatur, & nulla elatione contingitur. ¶ Secundum remediū est demissio: scilicet vt homo descendat ad propriam infirmitatē. Sicut faciunt equitantes quando nimius ventus fiat, & transiunt per pontē, qui descendunt ne ventus eis nocēat: sic qui laudatur, recurrere debet ad infirmitatem suam, & videbit se falso laudari: & sic potius erubescat, quā gloriatur. Bōētius: Qui falso prædicantur, necesse est, vt suis laudibus erubescāt. In Vitis patrū, quidam frater requisit abbatem Peremenem, si melius est remotus, quā cū aliis manere: Respondit Abbas: Homo si seipsum reprehendat, vbique potest consistere: si autē se magnificat, nusquam stat. ¶ Tertium remediū est, consideratio ignis infernalis, vel purgatorij. Hoc remediū insinuat nobis Actu. 28. vbi Paulus viperam manui adhærentē excussit in ignem: quod spiritualiter fit, quando consideratione pœnæ qua vana gloria punietur, homo vanam gloriam à se abiicit. ¶ Quartum remediū est, consideratio gloriæ æternæ: quia secundum Gregor. vilescunt temporalia, dum considerantur æterna. Et spiritualiter vilescit vana gloria, si consideretur gloria vera. ¶ Quintum remediū est, consideratio vilitatis vanae gloriæ: quod patet ex hoc q̄ venalis est: quod notatur Matth. 21. vbi dicitur: Ne fortē non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, &c. Testimonium venale repellendum est. Apparet etiam vilitas vanae gloriæ ex vilitate personarum, apud quas habetur. A vilibus etiā personis quomodo potest quis habere gloriam, nisi vilem? Præterea odiunt bonum, & diligunt malum. Et propter hoc testimonium eorum repellendum est, & de bono, & de malo. De altero ratione amoris, de reliquo ratione odij. Amor autem vel odium veritatis nescit iudicium, secundum Bernard. ¶ Sextum remediū est, consideratio magnæ infidelitatis quæ est in hoc peccato. Valde enim infidelis est, qui Deo aufert partem suam quā in bonis suis sibi retinuit. Bene deberet homini sufficere pars illa quā Dominus ei concessit, cum Domini sint omnia. Exemplum fidelitatis habemus 2. Regum 12. de Ioab principe militiæ, qui sic scripsit ad David: Dimicanti aduersum Rabbath, & capienda est vrbs aquatum. Nunc congrega reliquam partem populi, & obside ciuitatem, & cape eam, ne cū à me vastata fueris

vrbs, nomini meo adscribatur victoria. Bern. Reuera fidelis si
 mulus es, si de multa gloria domini tui, et si non exeunte ex
 tamen traleunte per te, nil in manibus tuis adherere cōtingit.
 Si quis super pauca fidelis inueniretur, ipse super multa
 domini sui cōstitueretur. Gloria vel laus quædā probatio homi
 num est, vtrum Deo sint fideles vel infideles, vnde Prouerbia
 27. Quomodo probatur in conflatorio aurum, & in fornace
 gentium: sic probatur homo ore laudantis. ¶ Septimum reme
 dium est, quod quando offertur homini gloria, ipse offerat eam
 regi gloriæ, cuius est: dicens: Non nobis Domine, non nobis, sed
 nomini tuo da gloriam. Et illud, Gloria in excelsis Deo. Si quis
 ita assueuerit, vana gloria non tantam vim habebit contra
 quantā vim habebat prius. Octauum remedium est, quod ho
 mo opus illud, cui vana gloria adheret, dimittat, cogitans illud
 opus esse amissum, & potius de illo esse stendum quam glori
 dum, quod remedium figuratum est Genes. 39. In hoc, quod Ioseph
 reliquit pallium, cui domina sua adhererat.

De Hypocrisi.

CAP. XL.

Dicto de peccato vanæ gloriæ, dicendū est de hypocrisi, quæ
 hoc peccatū procedit propter hoc, quod aliquis amat
 gloriā, & in se simulat sanctitatem. Agemus autem hoc modis
 de peccato isto. Primo ponemus ea quæ faciunt ad detestationem
 huius peccati. Secūdo assignabimus diuersas species hypocrisis.

¶ De octo quæ faciunt ad detestationem hypocrisis.

NO T A N D U M ergo quod octo sunt quæ possunt valere ad detes
 tationem huius peccati. ¶ Primo verba sacra scripturæ, quæ illud
 dissuadent: vt est illud Eccl. 1. Ne fueris hypocrita in cōspectu homi
 nū, & illud Deut. 22. Nō indueris veste quæ ex lana linōque cōtexta
 est. Per linū quod subtilius est, cogitationes intus subintelliguntur.
 Per lanā quæ alba est, opera exterius lucētia. Vnde in hypocrisi
 sub lanæ grossitie linū laret: quia sub puritatis imagine depre
 di calliditas nō valet: & ob hoc claustrales nō lineis induuntur
 ad carnē. Hæc dissuadet Mar. 6. vbi sic legitur: Cū facis eleemosynā,
 noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciūt. Et post
 oratis, nō eritis sicut hypocritæ tristes. ¶ Secūdo valebit ad detes
 tationem huius peccati, si hypocrita diuersis generibus rerū cōparatur.

¶ Quibus rebus assimilatur hypocrita.

NO T A N D U M quod hypocrita est simia diaboli, volēs imitari
 filios Dei. Quod filij Dei faciūt ad sui decorem, ipse facit ad
 iugulationem: sicut refertur de quadam simia, quæ cum vidisset
 quomodo quidam rasor rasisset, postea voluit imitari eum.

iugulauit se. Ipse etiam similis est sterquilinio niue cooperto,
 quod est exterius candidum, interius fœtidum. Ipse etiam est vt
 sepulchrũ exterius dealbatum, intus verò plenum ossibus mor-
 tuorum, vt legitur Matth. 23. Item similis est vasi exterius mun-
 do, interius sordido. Item est vt cygnus extrà candidus, intus ha-
 bens carnes negras. Item similis est struthioni, quæ similes pen-
 nas habet accipitri, vt dicitur Job 39. Struthionis pœna similis est
 penne herodij & accipitris. Quãdo derelinquit oua sua in terra,
 hypocrita derelinquit in terra oua sua, dum de operibus suis so-
 lam mercedem terrenam quærir. Vnde peccatũ hypocritis pro-
 hibetur Leuit. 11. vbi prohibemur comedere cygnũ & struthio-
 nẽ, id est, assimilari eis. Item hypocrita est lupus pelle ouina in-
 datus. Vnde Matt. 7. Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad
 vos in vestimẽtis ouium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Est
 etiam angelus tenebrarũ transfigurans se in angelum lucis, &
 demonium meridianum, & latro qui à sinistris cũ domino pe-
 pendit, & martyr diaboli: & sicut viri sancti dicunt dño, Quo-
 niã propter te tota die mortificamur: sic possunt dicere ei hypo-
 crita, Quoniam contra te mortificamur tota die. Hypocrita est
 Simon Cyrenæus, crucem ferens alienam. vnde Bern. Fructum
 faciũ, sed non suum. Hypocrita autem aliqui cum Simone Cy-
 renæo crucem ferunt, non suam, sed alienã: quia amore gloriæ,
 quod non amant, facere compelluntur. Hypocrita etiam est arũ
 do vento agitata: iuxta illud Matt. 11. Quid existis videre in de-
 sertum? arundinem vento agitata? ¶ Hypocrita ad modum a-
 rundinis nõ habens radicem intentionis fixam in solido, id est,
 in æternis, lanuginẽ habet pro fructu. Sap. 5. Spes impij quasi la-
 nugo. Lanugo hæc vana gloria est, quam hypocrita totis viribus
 amplectitur. Sapiens: Virtutis fructum sapiens in conscientia,
 stultus autem in gloria ponit. Intus vacuus est, extrà lucet, omni
 vento tentationis agitatur. Manum innitentis sibi perforat, quia
 homines in eo cõfidentes decipit. Hypocrita est vulpes animal,
 scilicet fœtidum & dolosum, cuius pellis raualet carni. Vnde
 Ezech. 13. Quasi vulpes in deserto propheta tui Israël. Hypocrita
 etiam similis est Sichem, qui circumcidit se, vt Dinam in vxorẽ
 haberet: nõ tamen circumcisio illa seruauit eum à gladio Simeo-
 nis & Leui. Sic quidam ab aliquibus malis abstinẽt, vt ecclesias
 habeant. Non tamen propter hoc gladius verbi diuini debet eis
 parcere, vbi homo videri quod prodesse possit, cũ constet omnia
 mala esse quæ sunt ambitiosa intentione. Hypocrita se mor-
 tuum simulat mundo, cum in veritate viuus sit, donec habeat

vnā magnā praelationem, in qua deliciis vacet, & tunc vult
 parerē q̄ viuus est. Sicut fabulose dicitur de vulpe quæ mortuum
 se simulauit, donec posita fuit super quadrigam in qua erant ab-
 ea, & tunc comedens aleca se viuam ostēdit. Ipsi etiā sunt mes-
 catores pellium anguillarum, dum exteriorem conuersationē
 hominibus vendūt. ¶ Tertio potest valere ad detestationē hu-
 ius peccati p̄na quam scriptura eis minatur. Et est vna p̄na
 quod non videbūt Dominum nisi conuertantur. Iob 13. Non ve-
 niet in conspectu eius omnis hypocrita. Nec mirum, cum Deo
 nō sit ante faciem hypocritæ. Omnia enim opera sua facit vt vi-
 deatur ab hominibus. Hoc est vnum quod multum placet Deo
 quod homo cor suum semper habeat ad Deū. Vnde super illud
 Psal. Firmabo super te oculos meos. dicit gloss. in persona Dei.
 Non auferā oculos meos à te, quia tu semper leuas oculos tuos
 ad me. Alia p̄na est vilificatio magna, quæ sequitur hoc pecca-
 tum, & in futuro, & sæpe in presenti. Iob 20. Si ascenderit vltima
 ad caelos superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi stru-
 quiliniū in fine perdetur. Quarto potest valere ad detestationē
 huius peccati hoc, quod hypocritæ vix conuertuntur. Cuius
 triplex ratio potest assignari. ¶ Prima est, quia hypocrita vix
 vix perit à Deo. vnde super illud Iob 36. Non clamabunt cū ma-
 sti fuerint dicit Greg. Vincti non clamabunt, quia humane lau-
 dis auaritate superati sanctos se esse, miseri etiam cū in peccatis
 moriūtur putant. ¶ Secunda est, quia Spiritus sanctus fugit eos, in
 quo conuerti nō possunt. Sap. 1. Spiritus sanctus disciplina est
 fugiet fictū: id est, hypocritam, qui fingit se Dei amicum cum sit
 inimicus. ¶ Tertia est, quia diabolus nescitur esse in eis: & ideo nō
 inquietatur ibi, & ideo dormit ibi diu. Iob 40. Sub umbra dor-
 mit in secreto calami. ¶ Quarta etiā ratio potest assignari, quod hy-
 pocritæ defendunt se cū arguuntur. vnde Iudic. 1. dicitur. Fuit
 dominus cū Iuda, & montana possedit, nec potuit delere habi-
 tatores vallis, quia falcatis curribus abundabant. Hoc est, in cur-
 ribus eorum falces quæ erāt sibi obuiantia & aduersantia seca-
 bant. Habitatores vallis sunt hypocritæ, qui reprehensores suos
 conuictis scindunt. Propter quod scirpo comparatur hypocrita,
 Iob 8. Nunquid virescere potest scirpus absque humore? aut cre-
 scere carectum sine aqua? Glos. Scirpus est iuncus vacuus, care-
 ctum manū lædit. Sic hypocrita gratia vacuus est, & correctio-
 nem non recipit, sed ad dilaniandam vitam prorumpit: tanquā
 exprobratio alterius criminis, absterio sit proprij. ¶ Quinto, po-
 test valere ad detestationem huius peccati, si ostendatur quā
 nociuū

nociuū
 Luc. 12.
 hypocrit
 tam ma
 cat. vnd
 Sunt et
 quæ su
 vitidia:
 operari
 interna
 Vnde h
 Vnde A
 mortuu
 si ostē
 neluo e
 vt appa
 quorid
 tiam al
 plium p
 nat, & f
 tus pecc
 pthen
 Hypoc
 locis. ¶
 osto m
 prima
 regnar
 troeun
 hypoc
 orante
 vobis S
 vt faci
 liū geh
 Pharis
 num, &
 etiam,
 eticæ,
 autē p
 & Pha
 foris a
 mortu

nociuū

nocium sit homini. Ad quod signandū fermento comparatur,
 Luc. 12. vbi legitur: Attēdite à fermento Phariseorum, quod est
 hypocrisis. Modicum enim fermenti, iuxta verbū Apolloli, to-
 tam massam corrumpit. sic peccatū istud hominis opera falsifi-
 cat. vnde opera hypocrite sūt velut falsa moneta extrā deaurata.
 Sunt etiam velut poma arborum, quę inueniuntur in arboribus
 quę sūt circa mare mortuum, quę vsque ad maturitatem sūt
 viridia: matura si incidas, fauillas intus inuenies. Videntur enim
 opera illorum meritoria esse: sed in futuro erunt materia ignis
 infernalis. Hoc peccatum imperceptibiliter hominem occidit.
 Vnde hypocritę videntur viuere vita animę, cum mortui sint.
 Vnde Apoc. 3. Scio opera tua, quia nomen habes, quod viuas, &
 mortuus es. ¶ Sexto potest valere ad detestationē huius peccati,
 si ostendatur magna fatuitas hypocritarū, qui carne & sangui-
 ne suo oculos hominum pascunt. Exterminant enim facies suas,
 vt appareant hominibus ieiunantes: vt legitur Matt. 6. Ipsi enim
 quotidianis cruciatibus mercantur cruciatum æternum. Ipsi e-
 tiam aliis operantur. Opera enim illorū, aliis per bonum exem-
 plum profunt, sibi verò nocēt, similes candelę, quę alios illumi-
 nat, & se consumit. ¶ Septimo potest valere ad detestationē hu-
 ius peccati hoc, quod tories dominus in Euāgelio hypocritas re-
 prehendit. Mat. 7. Hypocrita, eice primū trabem de oculo tuo.
 Hypocrite, bene de vobis prophetauit Esa. 15. & in multis aliis
 locis. ¶ Octauo verò possunt valere ad detestationē huius peccati
 octo maledictiones, quas dñs hypocritis facit, Matt. 23. quarum
 prima est, Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritę, qui clauditis
 regnum cælorum ante homines. Vos enim non intratis, nec in-
 troeuntes finitis intrare. ¶ Secunda, Væ vobis Scribæ & Pharisei
 hypocritę, qui comeditis domos viduarum, orationes longas
 orantes, propter hoc amplius accipietis iudiciū. ¶ Tertia, Væ
 vobis Scribæ & Pharisei hypocritę, qui circuitis mare & aridam
 vt faciatis vnum profelytum: & cum fuerit factus, facitis eum fi-
 liū gehennę duplo quā vos. ¶ Quarta est, Væ vobis Scribæ &
 Pharisei hypocritę, qui decimatis mentā & anethum & cymi-
 num, & reliquistis quę grauiora sūt legis, iudiciū, misericor-
 diam, & fidem. ¶ Quinta est, Væ vobis Scribæ & Pharisei hypo-
 critę, qui mundatis quod deforis est calicis & patosidis, intus
 autē pleni estis rapina & immunditia. ¶ Sexta, Væ vobis Scribæ
 & Pharisei hypocritę, quia similes estis sepulchris dealbatis, quę
 foris apparent hominibus speciosa, intus vero plena sūt ossibus
 mortuorum. ¶ Septima, Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritę,

qui edificatis sepulchra prophetarū, & ornatis montem de-
storum, &c. ¶ Octava, Væ vobis duces cæci, qui dicitis, Qui
que iurauerit per templum, nihil est, qui autem iurauerit, &c.

¶ *Quare Dominus in Euangelio ita persequitur hypocritas.*

Sed cum hypocritæ videantur viles esse ecclesiæ bonæ
exemplum aliis præbendo, & hostes ecclesiæ terredō, sicut
mido terret aues in horto, & diabolum incarcerationū teneant
ad alios possit transire: queritur quare Dominus hypocritas
persequitur. Præterea dicit Hieronymus super Esa. 9. Prima
bula post naufragium est abscondere peccatū suum, & non
blicare. Item minus malus videtur qui malus est interius tantū
quàm qui malus est interius & exterius. Minus peccare videtur
qui tantū peccat in Deū occultè peccando, quàm ille qui
cat aperte, cū peccet in Deum & in proximum. Ad quod
dum est, quòd hoc habet locum, cum aliquis peccatū suum
cultaret bona intentione, ne alios corrumperet: sed aliud est
peccatum occultat, vt ecclesiam decipiat, & quando sanctitas
mulatur. Simulata enim æquitas nō est æquitas, sed duplex
quitas. Et sicut dicit Hieronymus super Esaiam, Leuius est
duobus malis, apertè peccare, quàm sanctitatē simulare. Cui
autè quare Dominus ita persequitur hypocritas potest esse
quia ipsi proditores sunt, simulantes se esse ex parte Dei, &
ex parte diaboli. Videntur etiam esse amici, & sunt inimici
ideo multum ecclesiæ Dei nocere possunt. Vnde hæretici
hypocrisim homines decipiunt, & antichristus qui caput
malorum, homines per hypocrisim decipiet. Sapiens: Nulli
occultiores insidiae, quàm quæ latent in similitudine officij.
Tim. 4. Spiritus sanctus manifestè dicit, quòd in nouissimis
bus discedent quidam à fide: attendentes spiritibus errorum
doctrinis demoniorum, in hypocrisi loquentium mendaciter.
Hier. Simulata æquitas non est æquitas, sed duplex iniquitas.

¶ *De tribus speciebus hypocrisis.*

Siquitur de speciebus hypocrisis. Et possunt distingui
species ipsius hypocrisis. ¶ Prima est, quando aliquis coram
minibus simulat se obedire Deo, & in occulto non timet
dere Deū. ¶ Secunda est, quando in occulto & in aperto bonum
pera facit, vt sanctus ab hominibus videatur. ¶ Tertia est, quando
aliquis minorem hypocrisim relinquit, vt in maiori & in
liori hypocrisi permanea: vt cū aliquis requisitus an ieiunet
cit, Deus scit, vt dicatur hypocrita nō est. In prima specie
tas in operibus exterioribus tantum apparet. In secunda veritas

in occultis & in apertis: sed non in intentione. In tertia vero specie prætenditur bonitas intentionis. In prima multum occultatur diabolus, in secunda magis, in tertia verò maxime.

De octo remediis contra superbiam.

PARS IIII.

Postquam posuimus ea quæ possunt valere ad detestationem superbiam in communi, & posuimus diuisiones pertinentes ad hoc peccatum, & membra profecuri sumus: Ultimo tangemus aliquid de remediis contra superbiam. Et causa breuitatis ponemus octo. ¶ Remedium primum est, consideratio melioris. Greg. Sicut incentiuum elationis est respectus deterioris: ita cautela humilitatis est consideratio melioris. ¶ Secundum remedium est, cohabitatio humilium. Sicut enim ille, qui communicauerit superbo, induet superbiam, vt dicitur Eccl. 13, sic qui communicauerit humili, induet humilitatem. Episcopus Parisiensis Odo, despectiores pauperes semper ante se ponebat in mensa, & alios ex latere. Requisitus est autem quomodo posset hoc tolerare. Respondit, quod quidam nobilis miles eum hoc docuerat, s. Iob, 5, qui dicit: Visitans speciem tuam non peccabis. ¶ Tertium remedium est, consideratio vilitatis corporis, quæ vilitas præcipue apparet in conceptione. Tunc enim est sperma vile, & in fine tunc est cibus vermium, in medio autem vita est vas stercorum. Vnde Michæa sexto: Humiliatio tua in medio tui est. Hieronymus: Quomodo superbit qui semper secum sentinam portat. ¶ Quartum remedium est, exemplum Christi, Bernardus: Medicina tumoris hominis est humilitas Christi. Erubescat homo esse superbus, quia humilis factus est ipse Deus. Intolerabilis est superbia, quæ miles sedeat super scamnum, cum rex iuxta eum sedeat ad terram. ¶ Quintum remedium est, consideratio vilis seruitutis, in qua homo est, si superbus est: quia ipse seruus est diaboli. Ipse enim est rex super omnes filios superbie: vt legitur Iob, 41. ¶ Sextum remedium est, consideratio illius districti iudicij, quod specialiter erit ad humiliandum superbos. Vbi iudicij durissimum his qui præsumunt fieri: ibi Dominus retribuet abundanter facientibus superbiam. Esa. 2. Dies Domini super omne superbum & arrogantem. Et Esa. 28. Pedibus conculebitur corona superbia. ¶ Septimum remedium est, miseria huius mundi. vnde Iob sexto: Sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum. Spiritum, inquam, superbia. ¶ Octauum remedium est, consideratio infirmitatis, quæ in nobis est tam ex parte corporis, quam ex parte animæ. Ex parte animæ adeo infirmi sumus, vt nec leui cogitationi possimus resistere, nec verbum

bum modicum sustinere, quin ab illo deiiciamur. Ad modicum etiam flatum suggestionis diabolicæ igne infernali toti succedimur, & cuncta bona quæ fecerimus, amittimus. Ex parte exterioris corporis adeo infirmi sumus, vt nec pulicibus resistere possimus. Augustinus: Homo dicit tibi conuicium, & tumes & irascis: pulicibus resiste, & dormias. Ad distemperantiam etiam febrilis caloris vel ad vnum paruum apostema, in cinerem vel puluerem corpus nostrum resoluitur. vnde quidam dicit: Etenim repentinæ modicæque occasio febris, Dissoluit toto quodcumque parauimus æuo.

TRACTATUS VII. De Inuidia.

De ordine dicendorum in hoc tractatu. Et de his quæ valere possunt ad detestationem Inuidia.

PARS I.

POST peccatum superbiæ dicendum est de Inuidia quia ipsa est filia superbiæ. De hac hoc ordine dicemus. ¶ Primo ponemus ea quæ possunt valere ad detestationem huius vitij. ¶ Secundo tangemus quid de speciebus eius. ¶ Tertio de remediis contra hoc vitium. ¶ Inuidia secundum August. est dolor felicitatis alienæ.

¶ De his quæ valent ad detestationem Inuidia.

Ad detestationem verò huius vitij, Primo facit hoc, quod vitium istud est peccatum in Spiritum sanctum. Peccatum in Spiritum sanctum, secundum vnâ acceptionem, dicitur peccatum quod est contra bonitatem Dei, quæ Spiritui sancto appropriatur, & sic omne peccatum quod est ex certa malitia, peccatum est in Spiritum sanctum. Quod etiam patet per diuisionem peccati in Spiritum sanctum, quod diuiditur in peccatū obstinationis & impugnationis. Obstinatus in Spiritum sanctum peccat, quia in bonitatem Dei quæ hominē ad penitentiam expectat, qui eum quauis eius hostis sit, pascit & vestit, & à demonibus defendit qui eum iugularēt, & ipse sic ingratus bonitati Dei eam impugnat & à bonitate Dei colligit malitiā, & ex misericordia Dei se faurizat sibi iram. Impugnatio verò diuiditur in impugnationem veritatis agnitæ: quæ est in apostatis, & in impugnationem gratiæ, quæ est in inuidis, qui gratiā Dei, quæ est in hominibus, persequuntur & odiunt. Sic ergo manifestū est, quod inuidia est peccatum in Spiritum sanctum, & ideo valde magnum peccatū. Mat. 12. Qui dixerit contra Spiritum sanctum verbum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro: id est, vix remittetur.

¶ Secundo facit ad detestationem huius vitij hoc, quod ipsum est